TRACTATVS
De Iure & auctoritate Baronum erga Vasallos Burgenses;

SEV MAVIS AVREA COMMENTARIA SVPER PRAGMATICIS SITIS IN TIT. De Baronibus, & eorum officio;

EDITA PER CLARISSIMVM I. C.

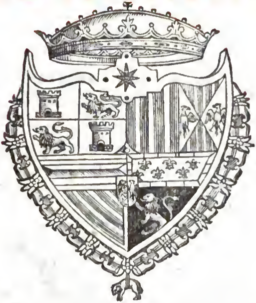
IOAN. FRANCISCVM CAPIBLANCVM CIVITATIS MVRI.

Opus apprimè necessarium ad vniuersale Reipublicæ tutamen, ac vtilissimum omnibus, tam in scholis, quàm in causarum foro versantibus, & maximè in Regno Neapolitano.

NVNC PRIMVM IN LVCEM EDITVM,

Cum Summarijs, & Indice locupletissimo, ac Decisionibus Sacri Consilij in omnibus ferè quæstionibus illustratum.

CVM PRIVILEGIO.

Venetijs, Expensis Andreæ Pellegrini Bibliopolæ Neapolitani, 1603.

ILLVSTRISSIMO D.
D. FLAMINIO VRSINO,
ROMANO,

Principi, Comitiq́ue Ciuitatis Muri,
Domino ſuo Clementiſsimo.

IOAN. FRANCISCVS CAPIBLANCVS I.C. S. D.

SI Veneri mulieres ſpeculum reddebant, ex quo formam ex inſpectione molirentur, ac comerentur, ſi Herculis, aut Martis ad poſtes figebantur Virorum arma, vt militarem diſciplinam alacri animo cum laude exercerent, & ſi ſuum cuique eſt tribuendum, vt alma Iuſtitia virtus docet, tibi Illuſtrißime Domine neceſſariò hoc opus eſt tribuendum, in quo tractatur de Baronum officio, cuius partes, & imperandi, regendi, iuſtitiamque miniſtrandi, quæ ad Barones pertinent, eas ex te accipere poſſumus. Ita imperas, vt tui ſubditi nunquam in maiori pace, & quiete fuerint; Ita regis, & iuſtitiam miniſtras, tantaque eſt in regendis populis vis, & perſpicacia, vt iam propè ſenex, & canus videaris hinc meritò de te illud Poeticum dici poteſt;

Quid numeras annos? vixi maturior annis,
Acta ſenem faciunt, hæc numeranda tibi?

qui cum adhuc vigesimum non attigeris annum, canos habeas sensus; Ita enim iustitiam colis, & obseruas, vt nil nisi rectum, nisi iustum, & quod rationi congruat placere possit eos qui publicam perturbant quietem, acerrimè persequeris, nonnumquam vbi res exigit clementia iustitiam temperas, vt humanum Principem decet. Non enim degeneras ab Heroibus Illustrißimi sanguinis Vrsini, cuius familiæ laudes, & celsitudinem si persequi vellem, posset de me illud dici,

Ante diem clauso componet vesper Olympo.

Et alio opus esset eloquio, quam nostra inculta oratione. Scripserunt, & alij multi præclara illustria Heroum facta, qui ex nobilißima & cognita familia in totius orbis plagis, ac semidiuina (vt ita dicam) Prosapia extitere ipsorum scripta, licet non satis dicta perspiciantur? vbi portenta maiorum tuorum admiranda narrantur, ijs non inuides, & si matura ætas tui promittatur, velitq; Deus Opt. Max. tuorum Cronologi multa adiungent gesta tuæ amplitudinis, sicq;, cùm in domum meam me reuocauerim, postquam per triennium proximum functus fuerim munere populis tuis iura dando, iustitiamque administrando, scelus maximum me patraturum arbitrabar, si officium meum oblitus, per otium & segnitiem vitam pertransirem nihilque aggressus essem, quòd si alijs adiumento esse

non

non posset, & saltem animum meum ex parte osten-deret. Vnde venit in mentem in prædictam iuris Regij partem Commentaria quædam pro nostris viribus edere, quæ vtilitatem allaturam mihi persuadeo, vti quotidiana & in praxi satis controuersa, ac cum à nemine tentatum antea fuerit iter, quod quale, quale sit, tibi dicare, nominique tuo consecrare, multis causis commotus non dubitaui. Debetur tibi vti speculo omnium Baronum; ac si debitorum acceptorumq; beneficiorum gratitudinem specto, multifariam in ære tuo, non cliens sed perpetuus tui, tuæque Domus seruus, seruitute etiam in hæredes transitura mihi videor. Accedit & aliud naturale debitum meorum maiorum, qui semper tuam familiam, & dominia venerata fuere, quorum iuris prudentium vestigia, & me cogere debent, si denique auctoritate tuam & amplitudinem intueor, quibus se ab inuidorum & detrahentium morsibus tueri solent, qui aliquid operis in lucem edunt, à tuis, splendor mihi meisque rebus emanabit, vt omnes existimarint aliquid valoris habere: timebuntque canes mordaces, fugabunturque omnes bestiæ aliorum diligentijs obtrectantes, dum terribilis vrsus protexerit opus, sicque ex pluribus hoc opus tibi consecrandum duxi. Iucundo itaque vultu non rem ipsam, sed dantis animum recipias, & mei amoris, & obseruantiæ pignora; quod si feceris, atque etiam animum auge-

bis, stimulosque addes, quibus aliquando maius fortasse, maiorisque ætatis nomini tuo immortalitatique perpetuæ habeam dicare. Vale tuaque inclyta domus propagetur, & clementissimus concedat Deus, ut dissipentur cogitationes tuorum inuidorum.

Muri, Idib. Ianuarij, 1603.

IVLIVS

IVLIVS CAPIBLANCVS

IVR. VTR. DOCT.

FRATRI SVO PATRVELI DOCTORI

Ioanni Francisco dilectissimo,

S. P. D.

QVAS has lucubrationes accepi (amantissime frater ex corde) à te mihi vt in re sic graui inuigilarem traditas, nec mirum sapientis etenim est, non proprium sed aliorum habere consilium, vnde Prouerb. 3. apud sapientem habetur: Ne sis sapiens apud temeipsum, quod secutus prudenter vt assoles, ab alijs sententiam habere non es dedignatus: Non ipse me viribus sic præditum esse reor, quin rem sic exactè perpensam accuratius intueri quodammodo potuissem, non enim te latere noui, me iam diu valetudine læsum, & amodò multoties prægrauari; ob id multa potius percurrendo prȩterij, quàm diligẽtius inuestigando conatus sim omnia scrutari. Id verò mihi in animo sedet, nec aliud in mentem occurrendo se offert, quam digna vehemens increpatio, cur te subitò non expediendo explicueris, & in quamplurimorum iuuamen edendo, non in lucem prodieris. Tolle moras (ad id dilecte frater) nam semper nocuit differre paratis: breuis enim est magni fortuna valoris. Proferas eas itaque letè hilarique

fronte

fronte vigilias, insudationes magnosque labores, cunctis omnibus profuturos: præstantissimi siquidem viri, qui magna cum laude supremo versantur in foro, summa, ac immemorabili te prosequētur laude: dominantes quonam pacto gubernacula in suos ex Deo prodita disponere fas clarè habebunt, subditi à grauaminibus multis ante hac grauiter oppressi incognitisque patenter exonerati velut à sarcina; tibi gratias referentes exultabunt. Non quidem paucis hæc tua manebunt in annis, sed in eruditissimorum virorum studijs diuturna, ac firma tua manebit in æuum commendata memoria. Gaudebunt exultantes læti iam in cœlorum astris coram Domino meus parens, Patruus tuus Bartholomeus, genitorque tuus Flauius eorum ætate Iurisconsulti, clarissimi neminique secundi. Quorum in lustra quamplurima nunquam ad summum laudata virtus, non immeritò permanebit, eorum etenim grauis commendata memoria opus tuum per se lucidum ab impiorum linguis Patrui tui, ac paternæ gloriæ, tuæque inuidos, è celis velut in eos sagittas in subditorum subsidium emanando protectionem agnoscent, sub quorum clypeo in lucem hæc tua notabilia quampluribus vtilia edere ne pigeat, hi namque viri peritissimi inuidis sic à summo pro te cum alijs clamabunt.

Inuidus aut taceat, nostri detractor honoris,
Aut aliud melius si sciat edat opus.

Quid moraris? inquit enim Arist. 4. Phys. mora est causa corruptionis senij & obliuionis, in omnibus ab ineunte

ætate

ætate maximoperè te commendare coactus sum, moram verò in his trahentem, detractionem te mereri me non pęnitebit asserere. Calcar enim ex his germani tui iure etiam præditi maximum ad similia attingenda habebunt. Inuigiles itaque amate frater ad quamprimum, te in his expediendum, & si id Deo Optimo Maximo acceptum tuleris, cui soli honor & gloria, satis tecum agi prę clarè senties. Vale, & is te incolumen reddat qui est benedictus in sæcula.

Muri, Kalendis Ianuarij, Anno à fidelibus redemptis M D CIII.

AVCTOR

AVCTOR AD LECTOREM.

DICES Lector tùm primùm hic noster liber in manus tuas venerit, me noctuas Athenas mittere, quòd post tam innumera Iuris prudentum volumina, hac Commentariola in lucem protulerim. Sed si instituti mei causam, rationemq; cognoueris, ea non improbabis. Scis candide amice, non nobis solùm, sed & alijs posteritati & patriæ nos esse natos, & officium esse omnium, qui hac fruuntur mortali aura, prout possint debere alijs prodesse. Exemplo tot Iurisconsultorum interpretum, qui quantum lucis, & vtilitatis Reipublicæ pepererint in tam obscura, & difficili iuris mole, omnibus innotescit; Et si omnia eorum scripta adiumento non fuerint. (Quod à prudentibus non acceptatur, cum nil tam inutile sit, vt aliquid vtilitatis exinde percipi non possit,) laudantur quod segnitiem, & otium fugerint, ac saltem sibiipsis scientiam aliquam compararint: Non me latet maximam esse iuris disciplinæ copiam, adque immensam vbertatem, vt nil noui mundo tribui possit, tamen si conspexeris spatiosissimum iuris campum, ac innumeros messores, meque post terga eorum aliquas spicas colligentem, manipulumque alligantem, non facillimum opus perfecisse credas, ex tot, & diuersis segetibus fasciculum ad aceruum conduxisse: Dico non me manus intulisse addendo antiquis tractatibus vel legum interpretationibus à tot, tantisq; commentatis. Sed vidi has leges Regias nostri Regni de Baronibus, & eorum officio editas, ac quotidie in praxi, & foris concertatas, & à multis eorum terminos ignoratos ob difficultatem altitudinemq; materiæ. Vidi inquam has Regni ordinationes destitutas, cognoscens hanc iuris partem singulis diebus, ne dicam horis pertractari, à nullo adhuc declaratam, me ipsum recepi ad eius interpretationem quamuis imparem humeris pro meis viribus per anni circulum labori non parcens. Consideraui quantum fructus attulerint, & alij, qui licet multi interpretati sint Regni Capitula, Constitutiones, Ritus, & Pragmaticas, ex quorum Commentarijs tot errores fuerunt emendati, & addiscendi facilitata est via, quæ in singulis partibus cum sudore erat perquirenda

renda. Nec me terrent canini latratus inuidæ ætatis quia quòd propria nequeunt aliena mordent, nam scio, quòd qui scribit, multos sumit differentes iudices, quibusdam forsan ordo, eiusque distributio non arridebit, alijs displicebit stylus inquam impolitus, alij eloquentiam Latinæ linguæ improbabunt. Istis tam stultis censoribus respondeo; quòd si sapiunt scribant, & ipsos vti canes latrantes contemptos negligamus. Quis enim ignorat in humanis nil ex omni parte perfectum? solùm hoc Deitati tribuitur, à qua quod boni in hoc opere adest insufflatum dico, eique laudem esse tribuendam, cum omne donum desursum sit, descendens à patre luminum. Si quid verò imperfectum, humanæ fragilitati condonetur. In his Commentarijs multos feudorum terminos collectos, ac explicatos habebis, omnia ordinata, nil positum extra prouintiam, vt alij, qui vagantur à longè, vt cartas impleant nil inutile, & friuolum, sed omnia quasi digesta, & praxi accommodata. Alia multa adijci potuissent, quæ ad officium Baronum videbantur pertinere, sed non eò mea tendit intentio, vt huc ea omnia conferam, pergrandi enim volumine fuisset opus, selegi ea tantùm, quæ ad textum cuiuslibet Sanctionis maiori vsui, & vtilitati accommodata cognoui, facilè erit modo inuentis addere: Vale & hoc nostrum erga te studium æqui, boniq; consulas, vt aliquod maius Deo fauente typis aliquando demus, sub benigno influxu stellæ Sanctissimæ Virginis, eiusq; Conceptionis cui à teneris me dedicaui, & erit in ore meo, vt Exodi quarto, & docebit quid loquar, propter quod loquar de testimonijs tuis in conspectu Principum, & non confundar.

cus

Magn. Consiliarius Gizzarellus videat, & referat.

Illustrissime & Excellentissime D.

LVCVBRATIONES & Tractatus super titulo & Pragmaticis de Baronibus perlegi, & arbitratus sum Causidicis, & posteritati profuturas, summo enim studio, & optimo stylo, ac quotidianis quæstionibus in foro contingentibus, eas ditauit Ioannes Franciscus Capiblancus Iuris vtriusque peritus, benemeritus, quare in lucem prodire posse censeo. Neapoli die primo Aprilis 1602.

Vestræ Excellentissimæ Dominationis

Deditissimus seruus

Nicolaus Antonius Gizzarellus &c.

AVREA COMMENTARIA ET SPECVLVM BARONVM AC VASALLORVM

SVPER PRAGMATICIS,

D. IO. FRANCISCI CAPIBLANCO.

De Baronibus & eorum officio, Rubr.

SVMMARIVM.

1 *Proœmium est par substantialis totius operis.*
2 *Recedendum non est à communi consuetudinis sensu.*
3 *Baronis significatio plures habet interpretationes.*
4 *Feudatarij dēt esse hoīes ualidi & fortes, alias feudū tenere nō possunt.*
5 *Infeudationis prima origo principium habuit à filijs Imperatorum & Regum.*
6 *Feudorū consuetudines & leges tempore Romanorū non erāt cognitæ.*
7 *Feudorum consuetudines extra materiam earum non sunt seruandæ.*
8 *Barones an dicantur omnes qui habent feuda quaternata & iurisdictionem in vasallos.*
9 *Baro creari potest duobus modis in Regno.*
10 *In Frācia quis non dicitur Baro, nisi habeat decem feudatarios, sicque Comes nisi habeat decem Barones & sic deinceps.*
11 *Feudatarij an teneantur petere literas assecurationis.*
12 *Baronum appellatione non veniunt feudatarij, nec in benigna, nec in pœnali appellatione.*
13 *Feudatarij an potiantur priuilegio const. regni, Prosequentes, q̄ cōtra Barones requirit probationem pleniorē, & quomodo hodie seruetur.*
14 *Feudatarij non gaudēt prærogatiua cōst. regni, Cū uniuersis, quę requirit interuētum parium in pronunciandis causis contra Barones, & quid seruetur hodie adnotatur.*
15 *Barones non possunt carcerari sine licētia Proregis, nec officiales maiores uti Auditores prouinciarum.*
16 *Baronum appellatione an comprehendantur Comites, Duces, alijvè titulati.*
17 *Extensio, vel comprehensio non procedit ad maiora.*
18 *Baro est genus & scala dignitatum.*
19 *Tituli dignitatum, aut conceduntur personę, vel loco, & satis differunt inter se tales concessiones.*
20 *Episcopus si erit creatus monachus, non per hoc desinit esse monachus,*

A *imò*

imò in tali habitu incedere debet.
21 Baronum appellatione veniunt omnes titulati.
22 Genus non venit posita specie, secus è contra.
23 Feudatarij an comprehendantur sub titulo nostro.
24 Statutum quando se ampliat in parte dispositiua licet in narratiua non disposuerit, tamen attendetur pars largior.
25 Principes licet legibus sint soluti, tamē si nō ui coactiua, directiua, saltē cōpellūtur ad eatū obseruantiā.
26 Dispositio sufficit, quòd dirigatur ad vnum ex correlatiuis, & Dominus, & vasallus sunt correlatiui.
27 Feudatarius dicitur is, qui possidet feudum annuæ perceptionis vnciarum viginti.
28 Feudatarij non possidentes integrum feudum, verè feudatarij non dicuntur, nec vocātur ad parlamenta, & ad alios honores.
29 Fœminæ possidentes feuda, an comprehendantur sub rubrica nostra de Baronibus.
30 Fœminæ de iure feudorum sunt incapaces.
31 Fœminarum regimen solet esse fragile, & vanum, regulariter.
32 Fœminæ in regno sunt habilitatę ad feuda, et iurisdōnes demandādas.
33 Fœminæ licet non habeant feuda in dominium, tamē possunt constitui Vicariæ ad ea, & poterint demandare iustitiam componere, & gratias facere, vt ipsimet Domini.
34 Fœminæ comprehenduntur sub statutis, vti masculi, semper, quando non reperiuntur exceptæ.
35 Episcopi, clerici, et Ecclesiæ comprehenduntur sub rubrica nostra si tenent feuda à Rege.
36 Origo Baronum, & eorum dignitas notatur.
37 Dictionis (&) natura est coniūgere, & copulare.
38 Dictio (&) aliquando diuidit, ampliat, segregatque.
39 Dictio (&) quando ponitur inter personas, inter quas cadit ordo charitatis, ordinem successiuum designat, et non coniungit, vti de substitutione facta de filijs et nepotib.
40 Dictio (&) alternatiuè quandoque ponitur.
41 Relatiuum (is) cuius sit naturæ.
42 Officij verbum est generale, comprehendens maiora, & infima, et quę sit eius definitio.
43 Officium Baronū est triplex, imperādi, regendi, & iustitiā ministrādi.
44 Philosophiæ moralis duæ sunt partes, vna ethica, & altera politica nominatur.
45 Qui aliena malefacta vult corrigere, debet seipsum antea castigare.
46 Qualis superior tales inhabitantes in eius terris.
47 Superior vocatur currus, & auriga populi sui.
48 Superior vt rectè videat, & iudicet, dēt auferre nequitiā à vultu suo.
49 Superiores tot mortibus digni sunt quot perditionis ad subditos exempla transmittunt.
50 Qui nescit præesse domui suæ, nec alienæ.
51 Iustitiam Deus dedit in manibus potentum, vt malorum refrænaretur audacia.
52 Iustitiæ comites sunt, clementia, & sapientia.

53 Sa-

53 *Salomõ tres sculpturas figurãdas cu rauit in certis basibus, faciem Leonis ad rigorem Iustitię, faciem Bouis, ad denotandam clementiam, ac faciem cherubin pro scientia.*

54 *Superior nimis mollis erit iniustus, nimis rigidus erit tyrannus.*

55 *Statua Nabuchodonosor habens caput aureum, bracchia, et pectus argentea, tibias ferreas, & pedes terreos, quid significet.*

56 *Superior dẽt esse peruigil super populũ suũ, vti pastor super gregem.*

57 *Principis appellatione veniunt omnes subordinati ad regendum.*

58 *Barones debent inuigilare ne subditi opprimantur à suis ministris, aliàs ipse erit in culpa.*

59 *Romanorum principatus laudatur propter magnam vigilantiam, quam habebat ergà subditos.*

60 *Barones attendentes ad coaceruandas pecunias, præsumuntur malè tractare subditos.*

61 *Custodes hodie deuorant oues, quod satis est iniquum.*

62 *Dominantes laudantur ex liberalitate, quæ facit populos sibi deuotos & subiectos.*

63 *Reges nostri sunt liberaliores oĩbus alijs, vt constat ex tot largis infeudationib., et priuilegijs q̃ cõcedũt.*

64 *Affabilitas in dominantibus satis est laudabilis.*

65 *Superiores debent facere copiã sui, audientiam præstando, & non oĩa facere expediri per ministros.*

66 *Alexander Magnus meruit posside re totũ orbem ex sua affabilitate.*

67 *Veritas debet esse in ore superiorũ.*

68 *Superiores debent defendere iustos & pręmiare idoneos, et virtuosos.*

69 *Superior debet auertere faciem suã à conuersatione impiorum.*

70 *Pręmia sunt conferenda non æqualiter quia iniustè, sed secundum merita personarum.*

71 *Adulatores sunt fugiẽdi, licet hodie bi diligantur & amore cõplectantur, à malis, nã ueritas odiũ parit.*

72 *Superior debet exquirere consilium à sapientibus, & iuris consciẽtiatis, & non in suo sensu abundare.*

73 *Superior nõ dẽt credere primæ informationi, sed audire aliã partem.*

74 *Superior non debet nimium gustui attendere, & voluptatibus, cum sint virtutum extinctiua.*

75 *Requisita q̃ dẽat habere superior, vt iustus, et bonus dicatur, remissiuè.*

PROOEMIVM.

SCRIPTVRVS aliqua ad Pragmaticas huius tituli, quia moris est, ac opere pretiũ existimatur, scrutari de operis titulo, & eius subiecto, vt ad propositæ materię lectionem homines libentiùs perducantur; vt inquit Caius, l. prima, ff. de
1 origine iuris, vbi etiã glos. & Bald.
notant, principium esse ordinem, & operis substantialem partem, Ex quo habetur sequentium explicatio, ac perfecta cognitio, argum. tex. l. præponebatur, ff. de Cast. pecul. Quapropter cum Iurisconsultorum communi sentẽtia ita receptum sit, & à communi consuetu-
2 dinis sensu non sit aberrandum, l.
ꝙ Labeo, ff. de suppel. leg. Consentaneum est, vt nos etiã, aliqua præmittamus nostrã rubricam expo-

 nendo,

nendo, ex qua elicetur mens totius operis, cum rubrica designet nigrum. Doct. l. prima, ff. si cert. peta. Artium enim, sicut & arborum altitudo, sine radicibus esse non potest, iuxtà Ciceronis sententiam. Perpendamus igitur singula verba nostræ Rubricæ (de Baronibus, & eorum officio) eam declarando.

Et primo ad cognitionem huius verbi Baronis, scias apud Gramma-
3 ticos hoc nomen pro solido ac inepto designari, vt Cicero libro fami liarium, in Epistola ibi (ille Baro pu tabat te quæsiturum) in iure, ac in feudornm cõsuetudinibus, hoc no mē non reperitur, sed magni Valuasores, Capitanei, Proceres nominari solent cap. 1. de his qui feudadare possunt, Freccia in tract. de subfeud. secundo titulo primi lib. Sed alijs deriuationib., & Ethimologijs prætermisis, hæ duæ sequentes magis sunt receptæ Grecè enim hoc verbum designat hominem fortem, hinc Baros interpretatur vir magni corporis, ius Alberic. in suo Diction. Bald. & Affl. tit. qui feuda dare vsi fuerunt igitur nostrates hoc nomine ad demonstrandum quod feudatarij, mi
4 lites Principis debeant esse homines fortes, & potentes, cap. si quis miles tit. Constit. Lothar. inde feudum habere non possunt mutus, aut imperfectus, toto tit. An mutus, aut aliter imperfectus, & de vassallo decrepitæ ætatis, tit. Glos. Paris abundè, §. 8. glos. 1. quæst. 2. allj dixerunt esse potius sequendā designationem Hebraicam, vbi Baro. interpretatur filius, quæ designatio conuenit & iam ex eo, quia prima origo infeudationis orta
5 fuit ex filijs Imperatorum, & Regum, nam quia solum primum filium, Regem creare poterant cap. licet de voto, cum regnum non capiat duos. Andr. cap. Imperialem, §. preterea, de prohibita feud. alien. propterea Rex pater alios filios secundò genitos infeudabat de aliquib. ciuitatib. terris, vel Castellis. Cũ suis introitib., ac simplici iurisdictione, nõ cum tot prærogatiuis vt hodiè, vbi multũ est ampliata in feudatorum authoritas. Et sic quia ab istis filijs ortum habuerunt infeudationes earumque consuetu-
6 dines, nam Romanorum tempore ante translationem Imperij non erant genita feuda; inde multi Doctores dixerunt istas cõsuetudines non esse pro lege seruãdas vt Clar. §. feudum. refert, Quia tamen in scriptis sunt redactæ ac Immemorabili vsu pro legibus seruatæ, à superioribusque approbatæ, minimè sunt mutanda, l. minimè, ff. de leg. Isern. in prælud. 4. quęst. solùm extra feudi materiam vim legis nõ
7 habent, quod ad causæ decisionem posint adduci Clar. d. §. feudum, quæst. 3. Et sic redeundo ad digressa: ob originem quia filij Regum dumtaxat antiquitus infeudabantur ob tale initium, hoc nomen Hebraicum applaudere etiam videbatur, Prima tamen Etymologia est magis approbata: Hodie tamen quia vt dicemus infra 8. ptag. feuda non solum filijs secundo genitis Regum cóceduntur, sed quibuslibet dãt ur, cum sint venialia:

Ad

Ad ſciendum quis dicatur Baro, in
noſtro Regno Doctores dicunt eos
8 dici, qui præeminentiam iuriſdi-
ctionis ſuper vaſallos habent in
terra ſibi infeudata; Caſſan. in Ca-
tol. gloriæ mundi 8. par. cum ab
eo allegat. & Petra de poteſt. Princ.
fol. 97. num. 11. Imò eſt verbum ge
nerale, comprehendens etiam titu-
latos, ita quod Duces, Marchiones,
& Principes vocantur Barones de
ſuis terris. Quæ deſignatio genera-
liter ſtare poteſt, ſed propriè non
procedit, latò enim ſumpto voca-
bulo nominantur Barones illi qui
poſsident terram vel villam cum
vaſallis, ſed realiter in Regno ita
ſtatutum repetitur, Barones duo-
9 bus modis creari; Aut terra cum
vaſallis eſt conceſſa à Rege in Ba-
roniam, hac qualitate Baroniæ ex-
preſsè adiecta, & hoc caſu quia Re-
gis eſt conferre dignitates cum ab
eo fluant, & refluant, l. prima, §.
cum vrbem, ff. de off. præf. nil aliud
eſt quærendum, ſed ille dicetur con
ſtitutus Baro, ſed ſi terra eſſet con-
ceſſa ſine qualitate Baroniæ, etſi
eſſet magna ciuitas, ille non erit
conſtitutus in dignitate Baronali,
ſed feudatarius nuncupabitur An-
dre. conſt. regni, Poſt mortem & ca
pit. 1. §. fin. de capit. qui curiã vend.
Capic. in inueſt. verſ. feudatarij. Al-
tero modo quis creari poteſt Baro
ſi Rex permittat quod quis aliquã
ex terris ſibi infeudatis, ipſe alteri
ſubinfeudet, tũc ob ſubfeuda quæ
ab eo tenentur quaternata, ille di-
cetur effectus Baro. quę concluſio-
nes non probantur, lege feudi, ſed
ita in Regno cõſtitutum ex obſer-
uantia reperitur, quam noſtri Re-
ges fuerunt aſſecuti Andr. cap. 1. de
conſuet. reti. feud. Afflict. conſt. re-
10 gni, Si aliquis Baro. In Frãcia enim
aliud obſeruatur, non enim dici-
tur quis Baro niſi habeat decem
ſubfeudatarios, ſicque Dux decem
Comites, & gradatim Freccia pri-
mo lib. tit. 2. de ſubfeud. num. 43.
Inde ſatis labuntur dicentes ſuffi-
cere habere terram cum vaſallis, &
ſic feudum quaternatum vt dica-
tur Baro, nam non omne feudum
quaternatum eſt Baronia. Iſern. &
Afflict. latè in conſtit. regni iuſti-
tiarij nomen, & cõſtitut. ſi dubita-
tio. Extra dictos caſus quis igitur,
non dicetur Baro, ita quod in beni
gna, vel pœnali appellatione Ba-
ronis comprehendatur, licet feuda
poſsideat magna.

Propter quod Afflict. conſtit. re-
gni, Comites includit, per eum tex.
qui ſtatuit, quod Barones non exi-
11 gant iuramentum aſſecutionis à
vaſallis ſine litteris Regijs ſub pę-
na priuationis feudi; quod nõ com
prehendantur feudatarij quod te-
neantur ad pœnam: licet ad caute-
lam ipſi etiam eas petãt. Et Gram.
conſ. ciu. 68. conſulit adiutorium
non deberi per vaſallos Domino
feudatario, ſed Baroni cum conſt.
regni, Quãplurimum, dicit, & de-
beri Baronibus quorum appella-
12 tione non venerint feudatarij;
quod conſilium an procedat dice-
mus infra prima pragm. num. 54.
Idem Gram. Deciſ. 104. decidit feu
datarios non gaudere priuilegio
conſtit. regni. Proſequentes, quæ
in criminibus probandi requirit

probationem pleniorem: quod nó
13 sunt testes minus quàm octo bur
genses, vel quattuor milites, aut
duo pares Curiæ contra Barones,
aut delictum dicatur probatum,
sic Capic.in inuest. vers.prorogati
uæ (licet aduertas, quòd hæc pre-
rogatiua recessit ab aula, & remit-
titur arbitrio Iudicis hodie proba-
tio delicti, vt testatur Freccia de
differ.feud. quatern.num.9.& mi-
ror quod Afflict. d. constit. & Ca-
pic. & alij hoc taceant) Itidemque
procedit in materia constit. regni,
Vniuersis, quę requirit interuētū
14 Baronum in causis criminalibus,
tamen hoc nó procedere in feudata-
rijs, dicunt Doct. ibi, cùm consue-
tudines circa feuda, strictè interpre
tari debeant, & propriè, & non ex-
tensiuè, vel comprehensiuè, Isern.
c.Imperialem, 3.col. de proh.feud.
alien. & in pręlud. 5.quæst. C.licet
& hac etiam prærogatiua sint pri-
uati Barones, Freccia tit.quis dica-
tur Marchio. in fine, cùm magna
Curia sit iudex cōpetens, licet non
possit procedere ad carcerationem
15 nisi facta relatione Proregi, quod
etiā obseruatur in officialibus ma-
ioribus, vti Auditoribus Prouin-
ciarum, & similibus; quod nota, &
nescio si feudatarij potiantur istis
honoribus, & prærogatiuis, quæ de
bentur Baronibus hodie, quas re-
censet M. Anton. Surg.de Neapoli
illustr. cap.13. qui eas notat, di-
cens aliquem de ijs non scripsisse
adhuc, quem in occurrēti vide, Et
sic habes ex ijs perfectā deriuatio-
nem & cognitionem huius nomi-
nis (de Baronibus) nostræ Rubricæ.

Restat necessariò videndum mo-
dò qui comprehendantur, Baronū
appellatione, ita quòd subijcian-
tur dispositionibus nostri tituli. Et
16 sic an Comites, Marchiones, Du-
ces, & Principes de quibus dignita-
tibus loquitur tex.cap.1. quis dica
tur Dux, & latè Gemin.cap.funda
menta, §.fin.de elect.in sexto, vide-
tur dicendum prædictos non com
prehendi, arguendo ex diuersitate
nominum, qui debent habere di-
uersos, & separatos effectus, l.si idē,
C.de codic.item comprehensio, vel
extensio fit ad similia, l.illud, ff.ad
17 le.Aquil.l.à titulo, ff.de fur.nō ta-
men ad maiora, l.cum quæritur, ff.
de stat.homin. vel ad diuersa, l.Pa-
pinianus, ff.de mino.vnde quia Co
mites, Marchiones, Duces, & alij,
sunt maiores gradu, quàm Baro-
nes, non videtur posse fieri exten-
sio, vt comprehendantur sub ru-
brica nostra (de Baronibus) & ita
in terminis firmat Gemin. præci-
tato loco: Attamē Comites, aliosq;
uè titulatos maiores comprehendi
nos dicimus. Verbum enim, Baro,
18 stat vt genus, sub quo includun-
tur omnes species, l.fin. § fin.ff.de
tritic.vino & oleo.M.Ant. Surg.de
Neap. illustr. cap.23. num.2. spe-
cies enim titulorum, ac dignita-
tes concessæ personis, vel locis,
(cum hi tituli, hoc duplici modo
19 conferantur, & satis differunt,
Freccia titulo quis dicatur Comes,
num.47. Regens de Ponte cons.1.
nu.17.& multa considerat ad hanc
interpretationem M.Ant.Surg.ca-
pit.præcitato.) Dico quod non al-
terant, quin ille titularius non di-
catur

tatur Baro, prout dicit Abb. c.auditis, de elect.3.notab.quod si monachus efficiatur Abbas, adhuc monachus restat, sicque si erit factus Episcopus, nam monachus restat, & habitum non potest mutare
20 Boer.decis.158.l.ius senatorum, C. de dignitat. lib.10. vbi senator electus in Imperatorem, adhuc senator erit, notarius factus Præsul non deerit esse notarius, l.præclarum C.de princip.lib.12.cum mille concordant. Et consequenter, quia dignitas Baronalis feudorum habetur vt genus, ac scala dignitatum Capic.in inuest. vers.feudatarij, Comes dicetur Baro, sic & Marchio, ac deinceps cæteri alter
21 altero dignior secundum gradus prærogatiuam, sicq; videmus communi vsu Duces, & Principes nominari Barones de suis terris. Et proinde Freccia titulo quis dicatur Comes, dicit, quod licet constit. Diuæ memoriæ, permittat Baronib. posse concedere excadētias feudorum sub consueto seruitio quod ea constit. extendatur & iam ad titulatos, cum verbum Baro, sit genus. nec refragatur doctrina Geminia. in contrarium adducta, nam verum est, quod appellatione Baronum non veniunt titulati, circa eorum prærogatiuas, dignitates, non tamen circa spectātia ad commune officiorum feudatarium. Item ibi quæstio statuti dirigitur Comiti, & non Baroni & appellatione Comitis vel Ducis non venit
22 Baro, nam posita spec.e non venit genus, l.fin.§.cui durcia, ff.de vin. leg.& petita maiori dignitate non venit minor glos.notab.Clem.1.de preb. Ex inde concludimus sub rubrica nostra comprehendi omnes titulatos.

Posset etiam dubitari num sub rubrica nostra comprehendantur
23 feudatarij habentes feuda quaternata, sed non in Baroniam, secundum ea quæ in principio diximus quæstio videtur resoluta ex ijs dictis, vbi comprobauimus feudatarios non venire sub benigna, nec pœnali appellatione Baronum cum de persona ad personam non valeat argumentari, l.si vnus, §.ante omnia, ff.de pact. ac ibi multa alia adduximus: Sed sub nostra rubrica comprehendi etiam feudatarios nos asserimus ex pluribus, non obstat enim superius posita conclusio, quod appellatione Baronum non comprehendantur feudatarij, nam eam non impugnamus, imò asserimus propriè sub rubrica nostra feudatarios non comprehendi, secundum terminos notatos. At quia Pragmaticæ sitæ sub hoc titulo largè se ampliant, ac disponunt, proinde ostendimus nos, feudatarios comprehendi; sta-
24 tuta enim licet in præfatione, ac parte narratiua, non disponant, ac eius verba non sint apta cōprehendere casus maiores, vel minores expressis, si tamē in parte dispositiua se dilatent, attendetur pars largior, quæ si apta erit comprehendere casus etiam separatos, & distinctos, se extendunt, insignis, & aurea reputata est doctrina Ioan. And. quam ibi etiam extollit Domin. cap. quoniam, de immunit.eccles.in sexto. ac

ita in simili respondet Capicius de
prohib.feudi alien.colla.8. Regens
de Ponte cons.2. Capic.in inuest.
vers.feudorum clausulæ. Qua de re
licet ex vi nostræ Rubricæ de Baro
nibus,propriè,non comprehēdan-
tur feudatarij , quia tamen eius
Pragmaticę & dispositiones inclu-
dunt feudatarios, cum veniant ad
releuandum vasallos, & tollenda
grauamina, diuino,naturali,ac ci-
uili iure contraria. Proinde affir-
mamus eos complecti, nam & Re-
25 ges legibus nutritiuis peccati, &
sapientibus onus vasallorū ligan-
tur, & si non vi coarctatiua, quia
legibus sunt soluti, tamen vi dire-
ctiua compelluntur, quæ Princi-
pes dirigit ad iustum, l.digna vox,
C. de legib. l. ex imperfectæ, C. de
testam. Accedat, quod dictæ Prag-
maticę dum respiciunt fauorē va-
sallorum, vasalli vti poterint, quia
adeo sunt vasalli, quia sunt sub do-
minio Baronum, quàm feudatario
26 rum, & sufficit dispositionem di-
rigi ad vnum ex correlatiuis, l.fin.
C.de ind.viduit. l.fin. C.de cupress.
Dominus & vasallus sunt correla-
tiui, Afflict.decis.265. latè, vnde po
sito vno intelligitur alter, & exin-
de sub Rubrica nostra etiam feuda
tarios comprehendi dicimus. Imò
non solùm veros feudatarios, sed
improprios, pro cuius scientia ne
termini ignorentur, sciant feuda-
27 tarium eum dici qui possidet feu-
dum quaternatū ascendens ad an-
nuam summam perceptionis vn-
ciarum viginti, Andr.capit.1. §.si-
militer, de Capitaneo qui curiam
vend. & notatur in Regni constit.
Tenore. Freccia lib.2.tit.3. quæ ta-
xatio & denominatio potius à con
sueta Regni significatione, quàm
à natura proficiscetur, vt in simili
dicit tex. l. quod in rerū, §.si quis,
ff.de leg.1. cùm non possit certa ra
tio assignari, nisi quòd ita placitū
28 sit taxare integrū feudum. Et si nō
possideretur feud. supradictæ per-
ceptionis, sed minus, non dicetur il
le feudatarius verè, ita quòd veniat
appellatione eorum, nec fruetur
eorum honoribus ad parlamenta,
cui enim non conuenit diffinitio
nec diffinitum, l.4. §.toties, ff. de
dam.infec. aliud enim est feudum,
aliud pars feudi. Verùm Regia Cu-
ria ne fraudaretur adoha, alijsque
seruitijs inuenit modum, gregan-
do simul duos vel plures possiden-
tes, indiminuturum feudum, vsq;
ad integram perceptionem, & ipsi
repræsentant vnum corpus, & fa-
ciunt vnum perfectum, sicq; gre-
gatim præstant seruitium, & citan
tur ad parlamenta, & alia, Capic.in
inuest. cap.feudatarij, vbi reliqua
habes; Isti enim improprij feudata
rij etiam continentur seu compre-
henduntur etiam sub Rubrica no-
stra ex rationibus positis in quæ-
stione præcedenti.

Vlterius dubitari posset, num
sub Rubrica nostra comprehēdan-
tur fęminæ, feuda, Baronias, Comi-
29 tatus, aliosve titulos habentes? De
iure feudorum regulariter fęminę
sunt incapaces feudorum, c.1. §.hę
autem, de his qui feuda dare pos-
sunt. Ias.in prælud.8.quæst. Clarus
§.feud.quæst.23. fanè, quia de per-
30 sona seruire non possunt, ac pro
Rege

Rege pugnare, eis erat interdictum dominium feudorum quaternatorum; eo maximè, cum de iure inhabiles erant reputatæ ad officia, & dignitates, l. feminæ, ff. de reg. iur. & feudatarij habent merū & mixtum imperium, inde dicebat Osascus decis. 26. num. 9. feminas esse incapaces iurisdictionum, & titulorum, etiam si feudum esset femineum, cum iste sexus non sit aptus ad regendum, Luc. de Fenna l. pen.
31 C. de profess. lib. 10. si populos regent vuluæ, non erit gens, quę nō proclamet, cùm eorum cōsilia sint fragilia, vota lubrica, latè Viui. decis. 246. Hinc Esa. 3. dicit Deum ad populorum pęnas quandoque dare effeminatos dominatores, quæ omnia sint vera, ita quòd in feudalibus omnino masculinum comprehendat femininum, cap. 1. §. sed diuersum, tit. de alien. feud. Ias. de feud. 8. parte. Attamen in Regno aliter est receptum, nam feminæ
32 sunt habilitatæ, & factæ capaces feudorum inuestitura & successione, vt in constit. Regni, Vt de successionibus, tam in rusticis, quàm regalibus, Do. de Franch. decis. 7. & non solùm in antiquo feudo, sed quod maius in nouis succedunt, Frecc. 2. lib. 12. quæst. Franch. decis. 73. num. 15. Ac possunt esse baliæ regendo populos, & vasallos, ac possunt constitui procuratrices, & vicariæ, quod est plus, nam Vicarius est maioris potestatis, Regens de Ponte cons. 36. num. 54. & possunt mandare iurisdictionem facere gratias, componere delicta, & alia facere, vt Barones ipsi, licet feu-
33 da non habeant in dominium, Cagnol. d. l. feminæ, & benè notauit Carau. Ritu 1. nu. 33. Minadoi. d. const. Regni in aliquibus, nam consuetudine feminæ possunt habere dignitates. Felin. c. dilecta, de maio. & obed. Vnde regrediendo ad quęstionem dicimus feminas feudatarias comprehendi sub Rubrica nostra, ex resoluta, & communi conclusione, quod feminæ semper sub
34 dispositionibus, vt masculi, comprehenduntur, nisi specialiter reperirentur priuilegiatæ, Viui. decis. 220. Gabr. Roman. titu. de verb. signifi. sexta conclus. qui more suo exornat hanc conclusionem, & Tiraq. de retract. §. 1. glos. 9. ex num. 177. latissimè. Eò magis, nam cum ipse gaudeant fauoribus, & priuilegijs feudorum, subijci etiam debent eorum legibus & culpis, nam qui vtitur priuilegio, cogitur obseruare cum suis qualitatibus, damnis, & fauoribus, prout Grammat. cons. ciuil. 101. Maran. disput. 8. de clerico volente vti statuto laicorū, quod indiuiduè vti debeat, & dicam infrà prima Pragm. secunda parte, de prelatis tenentibus feuda, quòd licet sint exempti à Regia iurisdictione de iure diuino, eidem tamen subijciuntur ob feuda, quæ tenent, Couarr. pract. quæst. 4. cap. & exinde etiā habes in consequentiam Prælatos, & alios omnes, Ecclesias, & Ecclesiasticos comprehendi sub Rubrica nostra, si feuda à Rege teneant, Affl. const. Regni, Comite. Hęcq; ad cognitionem nominis & substātię huius verbi C. de Baronibus nostræ rubr. sat sufficiat, extra

Prouin-

Prouinciam egrederer, si de eorum origine, & dignitate verba facere, nam si aduerteris illa prima dictio (De) Baronibus & eorum officio demõstrat causam essentialem esse verbum adiunctum (& officio) vt Surd. decis. 129. num. 15. in simili de huius dictionis quæstione, vnde de eo est tractandum, satis etiã esse putans quæ de prędictis scripserint Lucas de Pen. l. 1. C. de perit. bono. subl. Boer. in consuet. Bitur. tit. de iurisd. omn. iudicum. Cassa. in Catal. 8. parte, const. 15. taxis finibus, Freccia de subfeud. titu. de origine feud. & Baronum, & aliqua notauit M. Ant. Surg. de Neap. illustr.

Sequitur Rubrica (& eorum officio) declaranda: quęritur num dictio (&) hic posita demonstret in hoc nostro titulo esse tractandum de Baronibus & eorum officio coniunctiuè, vel alternatiuè, aut implicatiuè? scias conclusiuè, quòd hæc dictio multos fefellit prudentes ob diuersas naturas, & proprietates, quas habet, nam aliquando copulat, & concursum copulatiuum re-
37 quirit tam in affirmatiuis, quàm in negatiuis, vt l. si hæredi plures, ff. de condot. Mascard. conclu. 325. de probat. vbi de gratia facta copulatiuè cum pluribus circũstantijs, quę omnes sunt adimplendę, Tess. dec. 189. Euerard. loco top. 50. Plot. de in litem iur. §. 6. nu. 33. Aliquando diuidit per portiones, l. reos, §. cum in tabulis, ff. de duob. reis, l. 2.
38 C. si plures vna senten. vbi si plures obligentur vel condemnentur copulatiuè, quilibet intelligetur pro parte, Rom. cons. 99. gloss. & alij auth. causa, C. de episcop. Aliquando ampliat l. ea tamẽ adiectio. ff. de leg. 3. & adducit exempla Plot. 161. Mutat tamen suas naturas multoties, vt si ponatur inter diuersa, vel contraria, vt ff. de iuris & fac. igno. Crem. sing. 147. de compromisso facto in aliquem vti arbitrum, & arbitratorem, ibi dictio (&) per vel ponitur, longè enim differt arbiter ab arbitratore ille secũdum ius, alter de facto procedere poterit. Non coniungit hæc dictio quando poni
39 tur inter personas inter quas cadit ordo charitatis, & affectionis si substituantur filij, & nepotes in aliquẽ euentum prius censentur vocati filij, & in subsidium alter gradus nepotum, secundum ordinem successiuum, Doct. l. Gallus, §. quidam, ff. de liber. & posthum. Osasch. plenè dec. 81. Viui. dec. 214. tex. cap. 1. de eo qui sibi & hęredibus suis, sed his & alijs circumscriptis, de natura huius dictionis, de qua latè Cepoll. l. sæpe, ff. de verb. signif. & gloss. ibi, ad casum nostrum, quod ponitur aliquando expositiuè seu disiunctiuè, vt hic, vbi hæc copula de Baronibus & eorum officio, expo-
40 nitur pro vel, eorum officio, quod demõstratur ex pluribus, nigrum declarat rubrum, Pet. l. 1. ff. si cert. peta. in omnibus sanctionibus huius tituli non tractauit nisi de officio ipsorum, & non de dignitate, origine, potestate, & cæteris: vnde ad euitandam absurditatem est dicendum hanc dictionem (&) pro vel resolui, adduco gloss. in terminis, de qua non meminerunt alij, in rubr. C. de rebus creditis, & iureiurando,

scias

scias quod in toto illo titulo penitùs tractatur de rebus creditis, sed de iureiurando tantùm. Vnde glos. ibi exponit illam dictionem rubricæ (&) pro vel, ad euitandum absurdum, & legũ superuacuitatem, sicq; dicimus in nostra rubrica seu eius dispositionibus non tractari nisi de officio pertinenti ad Barones: Vltimò restant illa verba rubricæ (eorum officio) illud verbum
41 (Eorum) est relatiuum & demonstratiuum pręcedentis, Dec. consi. 262. Iason & Ripa l. filiusfamilias, §. diui, ff. de leg. 1. & abundè Surd. decis. 121. quòd istud relatiuum sit demonstratiuũ personale, vel reale.
42 Officium verò quomodo hic capiatur, scias, quòd officij verbum adeo est genericum, quòd extenditur ad maiora, & infima, publica & priuata; Ponitur pro dignitate, vt ff. de off. eius cui mand. est iurisdic. ponitur pro ministerio quolibet vili, inde Cocus dicitur habere officium, glos. verbo, officium, l. legatis seruis, §. 1. ff. de leg. 3. Boer. plenè decis. 149. non huc pertinet intentio nostrę Rubricæ, sed conuęnit diffinitioni officij, vt interpretetur pro norma, etiam meta, iuxtà diffinitionem Lucę de Penna, in rubrica, C. de diuersis officijs, lib. 11. qui dixit officiũ esse debitum exequendi, quæ vnicuique ex institutis, aut moribus agenda sint: instituto, & moribus Baronum nil a-
43 liud conuenit nisi illę tres qualitates imperandi, regendi, & iustitiam ministrandi, Osasch. in procem. de quibus omnibus si animaduertetis, passim verba faciemus in frequentibus repetitionibus, & pragmaticis. Veruntamen antequam veniam ad repetitionem dictarum sanctionum, vbi de officio gubernandi multitudinem erimus tractaturi, præmittam ꝙ partiũ subie-
44 ctiuarum moralis Philosophię prima est illa, per quam quis se regit, & alia per quam multitudinem, vnam ethicam, & aliam politicam nominant, Lucas de Pen. l. 1. C. de metropol. Beriti, lib. 12. Ioan. Montagn. in tract. de parlament. §. hoc reassumpto. At quia prima valde se confert ad secundam, imò necessariam, secũdum quid dicimus, proindè antequàm ad politicã trascendam, admonendos duxi Barones, vt studeant benè seipsos regere, vt normam viuendi possint subditis
45 præstare. Qui enim aliena malefacta vult corrigere, debet seipsum antea castigare, l. iustas, C. de iure fisci, lib. 10. cap. porrò, 9. quæst. 6. nam inquit ille sapiens, magnã profectò necessitatem parendi imponit superior populo suo, cùm non tantùm verbis præcipit, sed exemplo præit: quæ quidem necessitas, non vi, nec ferro, subditos impulit, sed pudore timoreque iniecto, ne ipsi faciant ea, quæ vident suũ Principem odisse, & Ecclesiast. 10. Qualis enim Rector populi; sic & ministri eius, & habitãtes inter eũ. Hinc est, ꝙ si Princeps hæresi commaculetur, reijci debet, ne subditi exemplentur, Neapod. consuet. & si testator, vers. disponere, Castald. de Impera. quęst. 81. Et si consideremus illud Apocalyp. 12. de Dracone, qui cũ sua cauda trahebat tertiam

tiam partem stellarum celi, hoc demõstrabat Luciferum, qui suo prauo exemplo causa erat excidij tertię partis Angelorum, quod appropriatur ad omnes superiores, qui eorum pessimo exemplo trahunt multos ad mala, quia populus superiorum vestigia, & mores insequitur, non aliter quã vmbra corpus,
46 vnde Claudianus sic cecinit: Nec tam inflectere sensus humanos edicta valent, quàm vita regentis, mobile semper mutatur in Principe vulgus: non tantum mali est peccare superiores, (quamquam magnum sit de per se malum) quantum illud, quòd permulti imitatores eorum existunt; nam non solùm vitia recipiunt ipsi, sed ea infundunt in Ciuitatem, vt Cicero tertio de Legibus: nam à superiore veluti à capite, sensus & motus subditis veluti ceteris membris per neruos operationes impartiuntur, Ezechi. 46. & Eliseus 4. Regum, cap 2.
47 vocat Heliam superiorẽ currus Israel & auriga eius, eo quòd superior debet, vt currus, onera populi vehere, & vt auriga viam alijs demonstrare, sicque mores boni nunquam satis laudati in personis regentibus populos, quorum exemplo multitudo refrenatur, & regitur. Quomodo enim poterunt increpare malefactores, adulteros, & fures si ipsi furantur, & adulterantur? dicit tex. l. si vxor, §. iudex, ff. de adult. Quomodo poterunt ministrare iustitiam, cuius opus est sacrum & sanctum, l. leges sacratissimæ, C. de legibus, si ipsi non erint in tali dispositione? vt Prouerb. 25.
48 Aufer impietatẽ de vultu superioris, & firmabitur iustitia eius, & Deuteron. 1. Sic vitam superior dirigere debet vt norma sit & exemplum virtutum subditis, nam mores superioris certa animi inductione magis in iusto officio subiectos retineut, quàm vel pœnæ vel præmia magna, cùm exemplo homines plus quàm alijs, ad res præ-
49 claras excitentur, & tot mortibus digni sunt, quot perditionis exempla ad subditos transmittunt, cap. quicumque, & cap. præcipuè, q. 3. Luc. l. exemplo, C. de decur. lib. 10. & Paul. ad Timoth. 3. qui sibi & domui suæ præesse nescit, neque alie-
50 nis præesse valebit, & Vltimò si intueamur originem, & causam quare superiores sunt introducti, constat esse eos creatos ad regendum & gubernandũ subditos, ideo in tantum valent leges, & statuta Principum inquantum sunt iusta, vtilia, & honesta, aliàs non ligant, vt benè Vasq. controuer. illustr. cap. 1. & seq. Quomodo autem quo se regere debeat, quę virtutes sint amplectendæ, quę addenda, multa cumulauit doctissimè, & notanda Luc. de Pen. l. si vacantia, C. de bon. vacã. lib. 12.

Quo verò ad politicam circa regendam multitudinem aliqua præcipua similiter duxi notanda roborata auctoritate Legũ & sacrorum Canonum intuendo ad nostrũ scopum circa officium imperandi, regendi, & iustitiam ministrandi, vt dixi, non enim desunt qui sub vulgari, & Latino idiomate scripserint de regimine Principum, illi in morum lautitia, in iudicio bellandi, ac modo

modo duellādi. Nos quomodo subditos in pace, & quiete, ac iustitia regi debeant aliqua afferemus; & præcipua, & maior pars officij superioris est ipsum officium retributionis iustitiæ suum cuiq; tribuendo, quòd à Cœlo prospexit, iuxtà di
51 ctum Psalmistæ, quam Deus dedit in manibus potētum, vt malorum refrenaretur audacia, & gressibus bonorum tutæ essent semitę, cap. in apibus, 7. quæst. P. quæ iustitiæ virtus, & vtilitas cuius sit necessitatis, & cōmoditatis, experimur, vt nō aqua, non igne, non hoc quo spiramus aere magis, quàm ipsa egeamus, nam sicuti elementa illa ad naturalem, sic ista ad ciuilem summè nobis opportuna sunt, sine qua regna, nationes, latrocinia esse dicuntur, vt Ioan. And. in procem. Decre. ex ea enim vnicuique suum ius tribuitur, & vnumquodque delictum certa ac præscripta pœna afficitur, l. 2. ff. de orig. iur. Quid multitudini gratius, quàm opem ferre oppressis, afflictos releuare? Verum
52 vt iusta sit, debet habere suos comites clementiam & sapientiā, clementia enim debet temperare iuris rigorem, sapientia debet considerare facta, tempus locum, personas, & alia; quæ sunt causę miserendi, vel rigidè procedendi. Et ad hūc
53 scopum tendebant illæ sculpturæ, quas mysteriosè Salomon inter tres angulos Basium sustentantium mare figurādas curauit. Erat enim in ipsis Basibus ex vna parte aspectus Cherubin, ex alia Leonis, & ex altera Bouis, mare ab his sustinebatur (hæc est figura) figuratum mare mundus est, iuxta dictum Prophetæ, hoc mare magnum est, aquę eius sunt populi multi, iuxta illud: Aquæ multæ populos multos designant, Bases sustinentes marę sunt superiores, vti Barones, Comites, & alij magnates regentes populos; in istis Basibus ideo sculptæ sunt tres illæ imagines, Cherubin pro sapientia enim ponitur, Bos pro clementia, & mansuetudine, Leo pro iustitia pingitur, si vna ex his careat superior, non dicetur vtique iustus, & sustentabilis. (Exempla) in sapientia Salomon iudicauit contentionem matrum de filio diuidendo, cap. afferte, de pręscript. In clementia iudicauit Dominus adulteram mulierem. Mulier nemo est, qui te accusat, neq ego te condemnabo; in iustitia iudicauit de tributo, Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo. Vnde iuxta facti qualitatem iustitia exerceri debet, quandoque in rigore, aliquando in clementia, & dicam quinta pragm. Causas requirentes clemen
54 tiam vel rigorem, qui cùm sapientiæ condimenti erant iudicandi, nā si nimis mollis erit superior dicetur iniustus, si rigidus, erit Tyrannus, vna igitur aliam infirmare debet cum sapientiæ condimento, vt benè Lucas de Penna l. 1. C. de desert. lib. 12. Princeps enim insipiens perdet populum suum, & verè nullus est cui sapientia magis conuenit, quàm Principibus, quorum doctrina tot, tantisque prodesse poterit, vt 3. Regum. Sapientis enim est cognoscere locum puniendi, & miserēdi: Iustitia enim ideo iustitia vocatur,

catur, quia iustè, & æqualiter omnibus exhiberi debet, hic iudicetur magnus, vt paruulus licet modo oppositum contingat, & verifica
55 tur illud statuæ Nabuchodonosor, vt Daniel. 2. quæ ei apparuit, habens caput aureum, brachia, & pectus argentea, ventrem, & femora ænea, tibias ferreas, & pedes terreos, & cadens lapis de monte non aurum, aut argentum vel æs, aut ferrum percusserat, sed fictiles tantum pedes. Sic hodie ad literam agitur, lapis punitionis nō cadit super aurum, argentum, vel ferrum, & sic super homines sublimes, potentes, ac diuites, sed tantùm super fictiles pedes, qui sunt illi, qui præualere non possunt. Res est pessimi exempli. Non vltra me extendam circa hoc officium iustitiæ, cùm inferius suis locis multa proponenda sint.

Postremo præmittamus etiam obiter aliqua spectantia ad alias duas partes Baronum officij imperandi, & regendi, super quibus per multa posset adduci, sed vtil lib. pertinētibus ad nostrum institutum,
56 ero contentus. Et primo valde necessarium, & pertinens ad Principes est, ꝙ vti boni pastores inuigilent super gregem suum, vt Aristo. 1. lib. Oecono. nota tamen quod appellatione Principis in materia re-
57 gendi veniunt omnes subordinati ad regendum, Vasqu. in præfat. controuers. illustr. num. 107. nam larga est significatio. Maximè expedit præsidem esse vigilem, & expergi-
58 sci prius dominum, quàm seruum, decet, & singula. Andr. capit. Imperiali, §. præterea, nume. 80. de prohib. feud. alien. dicens, quòd culpa tribuenda est Baronibus, si subditi opprimantur, vel malè gubernentur à suis ministris, nam ipsi peruigiles esse debent, quæ doctrina satis commendatur. Sicque peculiare Dominorum esse debet, commoda subiectorum inuestigare, eorumque vitijs ac delictis occurrere bonus tex. capit. 1. de offi. ordin. Ita, quod per hanc vigilantiam gubernandi faciunt se similes Deo, dicit tex. in §. itaque deo. authent. vt iudices sine quoquo suff. Bellu. rubr. octaua, & Principatus Romano-
59 rum ex nihilo tantùm laudatur, quàm ex magna vigilātia benè administrandi, qui propriorum commodorum obliuiscebantur, vt legimus de Anaxagora, qui dum reperisset suas possessiones desertas respondit, non esset saluus populus, nisi iste perijsset, vt August. de ciuit. Dei, lib. 2. cap. 18. non sic hodie Principes, quęrunt enim multi, quæ sua, non quæ subditorum (pace bonorū) attendunt enim dictari, & augere quotidie suos introitus,
60 & qui in hoc vigilāt, signum pessimū prębēt mali regiminis, & depauperationis vasallorū. Adducunt Doctores similitudinem lienis, seu milzæ, quod si ea crescit, cætera membra corporis securum est, decrescere; & proinde experientia docet, quod tales auari Domini, nō attendunt nisi ad excoriationem suorum vasallorum, vsq; ad sanguinē, quod satis est iniquum auditu, ipsis enim tributa est cura pauperum ne opprimantur, & vt quilibet suo

sit

sit contentus, C. fin. reg. l. 4. & mo-
61 do, quod ipsi custodes deuorent o-
ues datas ad custodiẽdum, & quòd
nullam curam de his habeat, quan-
tum mereantur pœnam, in alio sę-
culo videbimus. Ezech. 22. Prin-
cipes facti sunt hodie, quasi lupi ra
paces, qui effundũt, & deuorãt san
guinem miserarum ouium, quę
ad custodiam Dominus eis tribuit,
sed rationem recipiet Lucas de Pen
na, l. finali, C. de superindicto, &
proinde fugiant auaritiam supe-
riores vti causam, & radicem tan-
torum malorum, & mali regiminis
62 capit. qui radix, de pęnit. distinc. 2.
laudantur hi potius ex liberalitate,
& charitate, quæ reddunt popu-
los sibi deuotos, nam pœnæ, & præ-
mia impellunt subditos ad amã-
dum superiores, quòd se exponunt
tot, tantisque periculis. Franc.
Marc. decis. 87. 1. p. Hinc Reges no-
63 stri laudantur ex liberalitate plus-
quam alij, & videmus ex tot largis
infeudationibus, quæ primæuo iu-
re, & sub alijs dominijs tam stri-
ctè procedunt, vt in principio dixi,
& refert Cassan. in Catalo. gloriæ
mundi, 11. par. In regnantibus e-
tiam florere debet affabilitas, &
64 quod copiam sui libenter faciant
omnibus audientiam præstando,
eorumque querelis succurrendo,
nam non omnia decet per suos mi-
nistros facere expediri, cùm à com-
muniter accidentibus videamus,
quòd isti potius quærunt, quæ sua,
quam aliena. Exempla dant Impe-
65 ratores, Reges, & alij sublimiores,
qui certis diebus hebdomadæ om-
nes audiunt, & sui copiam præ-
stant, quarum publicam lætitiam
nominat text. C. de publica læti-
tia, lib. 12. & exinde scribitur, quòd
propter affabilitatem Alexander
66 Magnus fuit summopere à populis
dilectus, ꝙ vniuersum penè orbem
meruit possidere, Lucas, l. militiæ,
C. qui mil. nõ possunt, lib. 11. mul-
67 tumq; confert superioribus verita
tẽ in ore suo habere, vt Prouerb. 16.
Non decet Principem labiorũ suo-
rum esse mendacem, & Benedict.
cap. Raynutius, de testam. num. 43.
satis inuehitur cõtra istos magna-
tes, qui aberrant à veritate, & ho-
die vnum promittunt & asserunt,
& de mane aliud sentiunt, & nil est
quod lumine clarius fulgeat, quàm
simplex veritas, & non duplicata
locutio, l. epistola, C. de summa Tri
nitate. Quid enim laudis, aut glo-
riæ nobilis habere poterit qui men
dax, aut infidelis sit, quid turpius,
quàm fidem fallere? Benedic. præ-
citato loco num. 18. vers. testamen-
68 tum. Magnamque gloriam sibi pa
rant, si bonos, virtuosos, & rectos
defendant, & premient, exaltan-
do idoneos, & merentes, & non im-
pudicos, & malos, cum ijs conuer-
sando, & tractando, ne boni, & sa-
pientes stent retrò, & mali sedeant
in Cõcilio, vt Num... Recedite à ta-
bernaculo impiorum ne inuolua-
69 mini in peccatis eorum, quod vi-
tium satis imperat hodie malis su-
perioribus, vt videmus; Remune-
ratio verò, & præmia non æquali-
ter inter subditos sunt distribuen-
da, vt insipidè multi dicunt, asse-
rentes superiorem debere esse iu-
stum, & non debere inclinare ma-
gis,

gis vni, quàm alteri, nam hoc verum circa merita iustitiæ, & punitionis delictorum, non circa reliqua, Deus namque speculum ac norma nostræ vitæ prҿmia iusta & merita confert, Saluator noster in montem Tabor assumpsit non omnes discipulos, sed aliquos dilectos,
70 Petrum, Ioannem, & Iacobum, vt August. in regula, non æquale omnibus, quia non æquè, sed vnicuique put meruerit, & adde Vasq. in præfat. num. 81. exemplo Solis qui faciem palatij suis radijs illuminat, non tamen æqualiter omnibus fenestris lucem impartitur, sed minoribus, & arctioribus minorem, maioribus verò maiorem, iuxtà eorum capacitatem, sic & superior gratiam suam, & præmia secundum gradus, & conditiones personarum distribuere debet. fugiant
71 etiam adulatores, & amici sint veritatis, & non amore prosequãtur, qui dibaphum cogitant, vt aduertit Petra de potest. Princ. cap. 2. nume. 5. latius Vasqui. in præfatio. ex num. 4. sed proh dolor! hodie isti amantur, isti beneficiantur, & sectatores veri habentur odio, Veritas enim odium parit, iuxtà illud Apostoli: Ego inimicus factus sum vobis verum dicẽs, & multa ad hoc cumulat Lucas de Penna in quoties, C. de naufrag. lib. 12. composuit nouissimè librum meritissimus Consiliarius Tappia in Adulatores, (& hęc intelligũtur non de omnibus, sed de malis superioribus atq; Prin
72 cipibus.) Necessarium eis reputatur, quod cum consilio sapientum negotia expediant, nam & regentes in consilio statuunt. l. humanũ, C. de legibus. nã non debent in suo sensu abundare, sed vota capere meliora, Trin. cap. quanto, de iud. in 6. & dicàm infrà de hoc prima pragmatica seq. Sicque etiam non debent vulgi, vel cuiusque vanæ voci
73 de facili credere, vt Iuriscon. l. si dictum, ff. de euict. & 2. quæst. 6. cap. certa ratione, in quod vitium sæpe incidũt mali superiores, qui accommodant aures primo, & Deus duas constituit, vt vna pro actore, altera pro reo seruaretur, non facilè enim debet credi, sed exquisitè omnia discuti, & in deliberatione pronũciari, Lucas in vxor, C. de minor. Debentque pro iusto consilio habere homines conscientiatos, & doctos, de quibus experientiam habent, Petra cap. 1. quia calumniantur superiores, sed semper culpa tribuenda est eorum ministris, qui aberrant à veritate iniquè consulendo 86. dist. cap. tanta, & dicam infra 3. prag. vbi de elect. officialium loquar.
74 Neque debent nimium gustibus, & venationibus, attendere, musicis, & ludis, & similibus, cum nimia voluptas sit virtutum extinctiua, 22. q. 6. capit. quicumque, & l. venatoribus, C. de excusationib. mune. lib. 12. sic dicitur Esau ideò malus, quia venator, glos. cap. 1. de cleri. venat. Postremo, quia non est meum hic comprehendere omnes qualitates superiorum, quæ requirerent pergrande volumen, recor-
75 dor finaliter illud dictum philos. quod superior non debet esse omnibus blandus, sed paucis familia-

ris,

ris, omnibus æquus, ad iracundiam tardus, ad clemētiam pronus, in aduersis firmus, in prosperis cautus, nō lasciuus, nulli nocere, omnibus prodesse, quæ pauca vtinam seruarētur, & licet alij multa scripserint, sufficiant hæc dicta auctoritatib. firmata, & nō proprio marte excerpta, neque ad declarationē rubricę nostræ, & sequētium explicationē sat erint ne rubrica sit longior tractatu, licet multa alia superaddi possent.

S V M M A R I V M PRAGM. PRIMAE.

1 *Ordo est finis rerum, & omne bonum consistit in ordine.*
2 *Repetere pluries idem absurdum reputatur.*
3 *Principis proprium, ac peculiare est, vigilare, ne subditi opprimantur.*
4 *Vigilantia circa bonum regimen, facit Principem parem Deo.*
5 *Oīs Christi actio, nostra fuit instructio.*
6 *Princeps dicitur Deus in terris.*
7 *Princeps vocatur pater subditorum.*
8 *Pater quis dicitur non solùm ex generatione, sed cura, & doctrina.*
9 *Magnificentia Principis circa quæ versetur.*
10 *Princeps an debeat vti necessario Cōsilio in legibus condendis, & arduis explicandis.*
11 *Principes rari sunt legibus eruditi.*
12 *Consiliarij sunt membra Principis.*
13 *Baculum rectum, & non curuatum, quem tenet Princeps, demonstrat plenitudinem potestatis.*
14 *Conciliū assistit Principi per viā ministerij, et non p modū limitationis.*
15 *Regem Federicum non habuisse hæredes dicunt ob iniustas ordinationes, quas condebat.*
16 *Errare non dicitur, qui cum consilio sapientum errat.*
17 *Princeps quomodo dicatur habere iura in scrinio pectoris.*
18 *Clausula ex certa scientia, soli Principi competit.*
19 *Assertioni Principis in eius vtilitatem quando credatur sine Consilio.*
20 *Proreges sine Collaterali Consilio, an legem condere possint.*
21 *Proreges an æquiparentur præsidibus prouinciarū, vel præfectis prætorio.*
22 *Princeps potest vnire, & dismembrare prouincias.*
23 *Proreges possūt leges facere in Consilio, secundū ius, vel pter, nō cōtra.*
24 *Plenitudo ptātis cōcessa Proregib. nō erit sic plena in eis, sicut in cōcedēte.*
25 *Tumultus sunt orti ex exercitatione potestatis absolutæ in Regno.*
26 *Proreges an consequantur auctoritatem omnium casuum soli Principi exceptorum.*
27 *Clausula, Dantes vices nostras, non intelligitur circa excepta.*
28 *Officiales omnes debent vti Consilio eis assignato.*
29 *Roboam filius Salomonis à Regno fuit deiectus, quia consilia suorum sapientum respuebat.*
30 *Princeps non pōt disponere sup plat is et Ecclesiis, nisi ab eo teneāt feuda.*
31 *Ecclesię & Prælati tenentes feuda in Regno referuntur.*
32 *Ecclesiastici subijciuntur culpis feudi, ac sortiuntur forum regiū, propter iuramentum fidelitatis.*
33 *Appellatio fieri debet ad superiores seculares, à grauaminib. platorum.*
34 *Feudum concessum Ecclesiæ, an in dubio*

71 Ad-

seruati, vel in contractu adsint pacta resolutiua.

194 Fructus an debeantur si contractus rescindatur, ex remedio l. 2. C. de rescind. vendit. vel ex alio capite rescissorio.

195 Resoluto contractu, an non solum fructus, sed omnes expensas restituere debeat creditor, erogatas, in solutione gabellæ proxenetæ, notariorum, & similium.

196 Vniuersit. ob necessitate penuriæ potest capere frumenta, vinum, & pretium vilius taxare.

197 Ecclesia tenetur stare pretio taxato per Principem.

198 Ecclesiæ præiudicari potest in quærendis, ex causa publicæ vtilitatis.

199 Immunitates cessant tempore necessitatis.

200 Vniuersitas habet prælationem, ciuibus vendentibus victualia exteris, pro eodem pretio.

201 Decuriones si præuident futuram egestatem, tenentur facere magazena victualium.

202 Negotium sufficit vtiliter cęptum, licet bonum non sit sortitum effectum.

203 Banna vt ciues reuelent frumenta, valent.

204 Banna vt victualia in commune forum asportētur vendenda, sunt ualida.

205 Bannum loquens in materia, an extendatur ad materiatum.

206 Forenses an ligentur bannis Vniuersitatis vbi recollegerunt victualia.

207 Prohibitio ne bona stabilia vendantur sub pęna, nisi inter ciues, an subsistat.

208 Feuda in Regno non possunt vendi non subditis Regi, aliàs contractus corrueret, si non exprimatur hoc.

209 Contrahi non potest cum infidelibus sub pęna capitis, & excommunicationis.

210 Extrahi bona extra regnum nō possunt sub pęna, nec tractæ dari possunt sine deliberatione Regni.

211 Venditionis appellatione non veniunt alij contractus, nisi eadem esset iuris ratio.

212 Barones non possunt cogere ad sibi locandum, licet præferantur nolentibus locare.

213 Barones non possunt cogere subditos ad hospitandum, & recipiendos suos forasterios.

214 Barones non possunt cogere ad mutuandum sibi solus Rex, qui vsuras soluere tenetur, tamen sit mutuum coactum.

215 Deposita debent esse libera, & fieri debent apud personas non difficilis conuentionis.

216 Donatiuum strenæ solitum Baroni præstari, an omnino debeatur.

217 Obligatio non nascitur ex longa præstatione, vbi ius resistit.

218 Præstationes vniformes arguunt titulum.

219 Iurisdictio in dubio præsumitur cumulatiuè concessa, & non priuatiuè.

220 Barones dicuntur furari, dum coaceruant victualia, vt cariùs subditis vendant.

221 Barones an rectè contrahere possint cum subditis.

222 Metus reuerentialis semper præsumitur cum domino.

223 Mercatura non conuenit nobilibus personis.

DE BARONIBVS, ET EORVM OFFICIO,

Pragmatica Prima.

Ferdinandus Dei gratia Rex &c.

OFFICII nostri debitum remedijs inuigilat subditorum, quia dum eorum excutimus onera, dum scandala remouemus, nos in eorum quiete quiescimus, & fouemur in pace, & cum ipsorum subditorum commodis sollicitudinis studio intendimus, in eorum proprietate pios pereamus. Attendentes igitur, quod etsi prædecessorum nostrorum constitutionibus, dum Prælati Ecclesiarum, Comites, & Barones in necessitatibus suis pro suę uoluntatis arbitrio, ab hominibus suis adiutorium exigebant, & extorquebant. Hactenus prouisum extitit, tam dirę subiectorum oppressioni dominos non nisi in certis prætaxatis casibus tantum, ab hominibus eorum adiutorium petere, & ex inde statutum est, quòd si in casu non successo, uel ultra moderatum adiutorium secundum quòd Regni Constitutio super hoc edita disponit, aliquis prędictorum uasallos suos afflixerint post emendationem damni faciendam personis quibus illatum est, tenetur Regiæ Curię ad duplum ipsius, quod indebitè extortum fuerit, uel superexactum illicitè: attamen nobis illati belli necessitas tulit, ut non modo nonnulli ex prædictis Comitibus & Baronibus adiutorijs talibus collectis, & diuersis oneribus suos afflixerint uasallos, & hoc pro suę uoluntatis arbitrio contrahere, de illisq; uendere, & quę uoluerint uendenda differre, uel si uendiderint per ipsorum emptores de suis terris asportare, suos uasallos diuersis inhibitionibus prohibuerunt, eosque coegerunt: taxatis quibus uoluerint pretijs ad ea sibi uendendum, & illa sibi pro suo libito uoluntatis dimittendum, de quibus ipsi postmodum negotiati fuerunt, & quæ à suis uasallis uili quidem pretio extorserant, eorum uasallis postmodum illis indigentibus pretijs, quibus uoluerint uendiderunt: Et si qui eorum inhibitionibus ipsis contrauenerint, eos diuersis pecunia-

rijs,

rijs, ac etiã quandoque corporalibus pęnis affecerint, quibus nisi debitis prouideatur remedijs, dum ijdem homines sui laboris fructum eripi sic sibi cernerent, agrorum culturã relinquere, à Massarijs cęterisque ruris operibus, non nisi quatenus sibi ad necessitatem victus opus esset intendere cogerent, crescereque inde ipsorum inopia, & ad Reipublicæ onera soluenda impotentes rederentur, & rectio Regni huius ad quam nos intendimus, impediretur. Vt igitur quod belli calamitas introduxit, pacis lęnitas sopiat, & quia ne pax potest sine iustitia subsistere, quia pax & iustitia sic complexę sunt, vt vna sine altera plena haberi non posit volentes propterea super his quibus nostræ Reipublicæ status indebitè lęditur iustitiæ remedio prouideri, vt vnusquisque suo iure contentus, ab alterius iniuria se abstineat, tenore præsentium nostra ex certa scientia, & cum nostri Concilij matura deliberatione, Regni constitutionibus, & capitulis super prædictis hactenus editis, in suo robore, & efficacia duraturis, prouidemus, statuimus, & ordinamus, quod vnicuique libera sit facultas sua queque victualia, animalia, & alia, quibus iure licet, prout iure, & legibus permittitur, sibi vendere, & de illis contrahere, cum quibus, & prout voluerit vendenda, & alienanda, conducere atque deferre, nec ab eorum Dominis directè, vel indirectè, aut aliàs quouis modo prohibeantur, vel in his impedimentum quomodolibet inferatur, nec sibi vendendum, vel alienandum, pręsertim taxatis pretijs cogantur; curentque & faciant Pręlati, Comites, & Barones ipsi, quod nec per suos officiales homines, & alios, per se, vel ipsorum authoritate huiusmodi prohibitiones fiant, vel impedimẽta pręstentur: si quis autem contra fecerit, vice qualibet pęnam incurrat ducatorum mille ab eo irremisibiliter exigendam. Et ne eis fraus fieri contingat, eorundem tenore pręsentium mandamus vobis, nostris commissarijs atque Thesaurarijs secretis, & nostris Portulanis quarumlibet prouinciarum Regni huius, quatenus feruenter, & diligenter inquiratis, si qui fuerint, qui huiusmodi statuto, aut ordinationi contra faciant, aut contrarium fieri sinant, aut permittant, quam primum adinueneritis, nobis, & nostrę Curię intimare procuretis, vt sicut res exegerit, pro huiusmodi obseruatione ualeamus debitę prouidere, & si casus fortè acciderit, quod uictualium pecunia, pro necessitate Ciui-

tatis

tatis terrę, uel loci prouidendum uideatur, nec inde uictualia extrahantur, id nostræ Maiestati nuncietur, ut inde pro huiusmodi necessitate debita prouisio subsequatur, ne inde hoc prætextu in fraudem huius nostrę ordinationis quicquam excogitari contingat: Et ut prę missa ueniant in notitiam singulorum, neque quisquam ignorantiam allegare ualeat, &c. Datum, &c.

COMM. PRAGM. I.

PRIMA hæc pragmatica plures cōtinet partes, & proinde diuisione indiget, vt ordinem habeat, sine quo ait Iu
1 risconsul. quod inanem nostrum actum efficimus, l. quæcunque gerimus, ff. de action. & obligat. & diuisio constituit ordinem, l. 1. de orig. iur. vbi enim non est ordo, ibi confusio, & Apost. cap. 14. ad Corinth. omnia Deus ordine facienda præcepit, cùm ordo sit finis rerum, Bart. l. 1. §. prius, ff. de vulg. & pupil. Felin. cap. cùm dilecta, de rescript. vbi multa reperies corrolaria. Tantò magis quod sub hac pragmatica declarabimus tres alias sanctiones huius tituli, de hac eadem & dispositione loquentes, videlicet, sequentem ac 13. & 15. ne nos pluries idem repetamus, quod satis absurdum in ho-
2 mine reputatur, non dico in lege, cum repetere, & geminare idem semper præsumatur cum causa saltem excitationis, Bar. & omnes, l. balista, ff. ad Trebell. l. ampliorem, §. 1. C. de appellat.

Et sic diuido eam in quattuor partes; In prima proponitur vigilantia ac cura Principis erga subditorum regimen, atque narratur matura prouisio, quam hic cum const. statuit circa vasallorum oppressiones, In secunda par. sancitur quod Prælati, & Barones vltra taxatum modum adiutoria à suis vasallis non exigant. Tertiò loco ordinatur quòd vnicuique libera sit facultas sua victualia alienare, & deferre ad libitum: ac quod Barones non possint prohibere, vt alienata non extrahantur, neque cogere ad sibi vendendum sub pœna. Postremò disponitur, quòd si pro vniuersitatum necessitate opus erit victualibus, & prouidendum videatur ne à terris extrahantur, quod suæ Maiestati nuncietur, ne aliquā fraudem sub hoc colore excogitari contingat.

3 Quoad primam partem notatur, quòd peculiare Principis esse debet, inuigilare, ne subditi aliquo modo grauentur, vel opprimantur, imò proprium eius esse debet, commoda ipsorū inuestigare, adduco tibi tex. singularissimum in cap. 1. de off. legat. in sexto, qui formalia verba tex. nostri recitat, sicq; incipit (officij nostri) & credo ex eo fuisse verba huius text. excepta, notatur etiam in l. nā saltuum ff. de off. præfect. vigi. ibi, salutem Reipublicæ tueri, nulli magis conuenit, quam Cæsari, & in §. 1. de pace tenenda, Imperialem decet sollertiam curam gerere, commodaque

que subditorum inuestigare, vt Imperij vtilitas incorrupta persistat, & singulorum status illæsus conseruetur, per vigilantiam enim, & curam, quam habet Princeps erga subiectos facit se similem Deo, dicit text. §. Itaque Deo, auth. vt iudices sine quoquo suffrā. Bellu. rubri. 8. sollicitus ergo, & diligens debet esse Princeps non solum ad succidenda grauamina, sed ad commoda subiectorum inuestiganda, c. 1. de prohibita feudi alienatione Imperialis beneuolentiæ proprium esse videamus commoda subiectorum inuestigare, & eorum ciuitatibus diligenti cura mederi, Exemplum fuit nobis Dominus Saluator noster Rex Regum, qui pro salute humani generis carnem in virginali vtero assumpsit, & pro illius redemptione fuit passus, & vltimo corpus suum in cibum, & sanguinem, in poculum tribuit, vt nostris calamitatibus succurreret dicit tex. l. nos reddentes, C. de summ. Trinit. & omnis Christi actio nostra fuit instructio, capit. significasti de elect. & Ioãnes: Exemplum enim dedi vobis, vt quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis. Ideo Rex dicitur veluti Deus in terris, quia eius est nostris calamitatibus, & erroribus succurrere, l. fin. C. qui militare, libro 12. Bellug. rubr. 45. & proinde sub regali brachio decet nos incolumes, & defensos conseruari, vt in cap. regni incip. (Salubrem) constat, vbi Princeps prouidet etiã contra Ecclesiasticos ne sui subditi turbentur, & molestentur, cùm ipsius sit officium ab omnibus eos protegere. Hinc etiam Princeps vocatur Pater

4 (margin, line 3)

5 (margin, at "Trinit.")

6 (margin, at "tur veluti Deus")

7 ex eo quòd vti Pater curam subiectorum, vti filiorum habere debet, vt in dicta auth. de insitum. in princip. Lucas de Penna l. quæcunque, C. de omni agro deserto, & in cap. regni 139. Pater namque quis dicitur nō solùm ex generatione, sed ex superioritate, doctrina, cura, ac prouidentia; Lucas l. 1. C. de decurion. libro 10. Hæcque est illa magnificentia quæ in Principe requiritur, nam circa ista versatur: vt subditi versentur in pace, & quæcunque Princeps agāt ad eam referāt, commoda ipsorum subiectorum inuestigando, eorumque grauaminibus succurrendo, ob quam virtutem dicit Petrarcha de remedijs fortunæ dialogo 13. 1. par. Quod Princeps neque fato, neque Dæmonij pessimi subijcere poterit fallacijs, cùm Deus promiserit ab ijs, ob hanc vigilantiam liberare, Imò dixit eum facere longæuum super terram, & multis gratijs abundare. Afflic. in constitutione regni, Pacis cultum, & in cōstitutione, Intentionis, primo notab. Et exinde prag. nostra demonstrat, quòd Princeps inuigilauit hic, vt onera subditorum tollerentur, quæ à Baronibus inferri audiebat, qui varia adiutoria & collectas extorquebant, & sic prouidendo, dicit (quod cùm deliberatione Concilij statuit) ex quibus verbis constat, quòd dixi in fine rubricæ, quod Princeps debet omnia cum consilio sapientum promulgare, & nō in suo sensu abundare, Iser. cap. 1. hic finitur lex, num. 6. sed per hoc videtur, quòd Princeps necessariò vti debeat concilio in legibus condendis, & arduis explicandis, & sic pro-

8 (margin, at "rioritate")

9 (margin, at "rum subiectorum")

10 (margin, at "hoc videtur")

probat etiam text. auth. habita diligenti inquisitione procerum Concilij, C.ne filius pro patre, & in c. 1. de prohib. feud. alien. l. humanum, C. de legib. cum innumeris, quæ demonstrant omnia cum cōcilio fuisse condita, nam quod plurimorum consilio fit, maiori fortitudine roboratur; & tanto magis hæc opinio suadetur, cùm rarò isti Principes sint legum eruditi. Isern. in prælud. feud.
11 & quod neque Princeps Apostolicus possit ardua explicare sine Cardinalium consilio, dixerunt Archid. cap. sunt quidam, 15. quæst. 1. Afflict. decisio. 289. num. 15. Petra de potesta. Princ. cap. 3. num. 26. quia consilia-
12 rij sunt membra Principis, l. quisquis, C. ad l. Iul. maiest. Boer. decis. 17. Quę opinio communiter est cōfutata, sed conclusio stat, istos Principes posse etiam sine concilio omnia explicare, nam ideo tenent baculum rectum, & non curuatum, vt habēt
13 Episcopi, & alij inferiores, ad demonstrādum potestatem absolutam & in nihilo curuatam. Felin. in rubr. de constitut. disputat Vasq. contr. illustr. cap. 23. & cap. 2. nu. 20. quod omnia possunt dūmodo rectè agantur in vtilitatem, lex non requirit aliud nisi quod sint iustè disposita & rationabilia, cap. erit autē lex, dist. 4.
14 Princeps enim tenet Consiliū quod ei assistit, non per modum limitationis, sed per viam ministerij, text. est singul. cap. fundamenta, §. docet, de elect. in sexto, benè verum videtur, quasi necessarium, cum ita sit obseruatum à prudentibus, semper consilium exquirere, nam vbi multa consilia, ibi salus, cap. constitutus, de elect. exinde dicunt Regem Federi-
15 cum non habuisse hæredes, quia sine consilio statuebat, & verba Dei non præteribunt, quod semen condentium leges iniquas, sine aliorum consilio non durabit super terram. Isai. vel qui condunt leges eorum sensu, ita refert Andr. constit. regni, Quanto, & Afflict. decis. 265. nu. 81.
16 nam errare cum cons. non est iniquitas, Innocent. in capitulo quanto, extrà de iudicijs; & sine eo, Principes excedunt. M. Anton. Surg. de Neap. illustr. cap. 17. nume. 5. nam text. l. omnium, C. de testam. vbi pro
17 batur Principes habere iura in scrinio pectoris, interpretatur sic, nam præsumuntur iure integerrimi, non quod habeant infusa iura in suo capite, vt benè declarat Valasc. in sua consul. 51. nu. 6. & Capel. Tolos. q. 472. Et ad institutū redeundo, Concilium est de cōgruo, propterea text. dicit ex certa scientia, ac concilij de-
18 liberatione: nam clausula, ex certa sciētia, soli Principi & non Concilio congruit, Gramm. decis. 105. Gabr. Rom. 1. conclus. tit. de clausul. quando autem leges, statuta, & ordinationes valeant si respiciant commodum legum condentis vti declaran-
19 tis quem rebellem, ex quo sibi obueniunt feuda, vide Andr. cap. fin. titu. qui success. quod non creditur sine Concilio. Grammat. decis. 105. meritissimus consiliarius Tapia, de constit. Princip. 2. capit. rubr. & tu vide omnino, Crauet. de antiqu. temp. 3. cap. cum seq. Capic. de prohib. alien. fol. 4. Bald. cons. 173. 3. vol. Alij tamē inferiores à Principe vti debent concilio sibi destinato, aliàs ordinationes

nes non valent, Petra de potest. princip. cap. 4. Vasq. contr. illust. capit. 1. inde hæsitatum fuit, si Proreges
20 possint leges promulgare ac ardua explicare sine concilio collaterali, & an possint leges condere? conclusio stat in ea suppositione, quibus æquiparentur in iure, nam si vera est opinio Capic. de prohib. feud. alien. colum. 145. qui dicit Proreges æqui-
21 parari Præsidibus prouinciarum, quia præfecti prætorio dici non possunt, cum non habeant sub se plura regna, nam de iure tres sunt præfecti prætorio Orientis, Africæ, & Illyrici, vt habetur i titulis, C. de off. præfect. præto. Orientis, Illyrici, & Africæ, regnum nostrum dicitur vna prouincia, Andr. const. regni, consuetudinem prauam, Afflict. decis. 169. & sic in vna prouincia non potest stare officium præfecti prætorij, & licet videamus habere hoc regnum Neapolitanum plures prouincias, hoc fuit actum ratione maioris commoditatis rectius regendi, cùm Prin
22 ceps possit vnire & diuidere Prouincias ad libitum, l. 1. C. de metropo. Beriti, lib. 10. Afflic. const. occupatis, & Capic. 261. Alij & rectius dixerunt Proreges comparari præfectis prætorio, nam ex prærogatiuis, quæ eis conferuntur, tale officium eis conuenit eo magis cùm locum tenentes etiam creentur, sic Carau. in pragm. de fil. fam. cap. 2. Bellug. titulo de potesta. locum tenent. nouissimè M. Ant. Surg. de Neap. illustr. cap. 19. & quia præfecto prætorio e-
23 rat licitum condere statuta, meritò & Proreges etiam possunt, vt videmus multas Sanctiones per dictos conditas: Vicario tamen nomine, Principi intitulãdo, dico quod possunt facere leges secundum ius, vel addendo aut detrahendo, non ei derogando in totum, Felin. cap. quod super, de maio. & obed. M. Ant. Surg. loco præcitato, Dec. l. 1. ff. de off. præfect. prætor. quod procedit etiamsi esset facta concessio cum plenitudine potestatis, ea enim non erit recta, sic in Vicario, prout in Principe,
24 nam sine maxima causa probata, eam exercere non poterit, quod est notandum, Inn. cap. cum ad monasterium de stat. monachor. Capic. collat. 149. 10. notab. de prohib. alien. feud. & maximè in regno vbi tumultus sunt orti ex vsu dictæ ab-
25 solutæ potestatis M. Ant. Surg. cap. 18. in fi. ibi, quando, & quomodo motu proprio, sententiæ possunt exequi in criminalibus, & adde Petrã, fol. 92. de potest. Princ. quomodo Vicarij debeant vti absoluta potestate concessa; & qui casus sint excepti;
26 Proregibus etiam data larga potestate, multos ponit Paris. de reinteg. feud. quæst. 269. cum seq. & multos alios notat M. Ant. Surg. in add. fol. 369. nam clausula, dantes vices nostras, non intelligitur circa excepta,
27 Boss. tit. de Princ. nu. 88. And. de prohib. alien. num. 13. & regrediendo ad principalẽ quæstionem dico, quod inferiores à Principe debent vti concilio eis destinato, Lucas de Penna l. omnes Iudices, C. de decurion. lib. 10. officiales enim, qui habent offi-
28 cium in administrationem, & non in dominium, non debent respicere cõsilium Sapientum, aliàs poterunt priuari, vt dicitur de Roboam filio

Salo-

Salomonis, qui administratione fuit
29 priuatus, quia consilium suorum
consiliariorum non curabat, Petra
de potest. Princ. bene, fol. 169. num.
239. nisi aliter in specie sit à Princi-
pe expressum in commissionibus, Ca
pic. col. 140. cap. Imperialem, in se-
cunda p. pragmatica nostra statuit,
quod Prælati, & Barones pro qui-
busque necessitatibus adiutoria non
quærant à vasallis, nec collectis, vel
alijs oneribus ipsos affligant, nisi in
casibus prætaxatis, sub pœna, inde
conclusiuè in hac parte tractabimus
materiam, & cognitionem de adiu-
torijs prẽstãdis à vasallis Baronibus,
Et dum noster text. loquitur primo,
hic de Prælatis, est declarandum quo
modo hic Princeps disponat super
eis in quos nullam habet Iurisdi-
ctionem, auth. cassa, C. de sacrosanc.
Eccles. cap. in ecclesia, de consti. cum
vulg. Intellige hic disponi super Prę
30 latis tenentibus feuda à Rege, nam
Ecclesiæ & Ecclesiasticę personę pos-
sunt tenere feuda à manu regia, vt vi
demus in regno de Ecclesia sanctis-
simæ Annunciatæ huius fidelissimæ
Ciuitatis, quæ plura possidet qua-
ternata feuda, de monasterio Casi-
nensi, & alijs, sicque de Episcopis
Montis, Muri, Arinenti, Tribisa-
tiarum, Caueo, quæ refert Freccia,
tit. de origine Baronum, quæst. 3. nu
31 me. 24. adnotans omnes Episcopos,
& complures Archiepiscopos feuda
tenentes in regno, qui iurant fideli-
tatem, præstant seruitium, & est
text. cap. 1. §. fin. de capitul. Corra. &
ratione feudi, & pro eius causis Re-
giæ iurisdictioni subijciuntur, cap.
verum, de foro compe. ibique forum
sortiuntur, quicquid alij senserunt,
vt Guid. Pap. decis. 139. nam contra
32 eum est communis, vt Dec. d. capit.
Clar. §. feudum, quęst. 70. quoad di-
stinctionem ciuilem pro causis spe-
ctantibus ad feudum, non quoad cri
minalem, quod Princeps possit mit-
tere manus in personas diuino iure
exemptas, vt Doct. præcitati. Et con-
sequenter pro causis appellationum
33 adiri debent Regis superiores desti-
nati ad appellationes recipiendas,
& non superiores pontificię potesta-
tis, Felin. c. solitæ, de maior. & obed.
Couarr. pract. quæst. capit. 4. Franc.
March. decis. 365. 2. par. & adest Ri-
tus magnæ Curiæ 52. Sed supposi-
tio omniũ prędictorum videtur pen
dere ex illa quæstione, num feudum
concessum Ecclesijs & Ecclesiasticis,
34 præsumatur concessum in naturam
feudalem, vel in allodium, si enim
terra simpliciter à Principe erit da-
ta, in dubio concessio præsumetur fa
cta ratione piæ causæ in naturam li-
beram, & non feudalem, glos. cap. 1.
fin. de delict. puer. Isern. in Afflict. in
const. regni, Iustitiarij nomen. Frec-
cia auctor. 29. Capic. in inuest. vers.
feudales appellationes. Regens de
Ponte, cons. 30. nu. 6. & sic videtur,
quòd prelati, alijsvè administratores
feudorum, non subijciantur Regiæ
potestati, nec quoad leges, nec cul-
pas, vel seruitia præstanda, vel ap-
pellationes deferendas. Alij tamen
dixerũt veram esse opinionem, quod
terra & eius pertinentia præsuman-
tur donata, & concessa in naturam
35 allodialem, quod tamen iurisdictio
& altum dominium non præsuma-
tur expropriatum, nam iurisdictio
sem-

semper præsumitur excepta in qua-
cunque generalissima concessione;
nec Princeps poterit à se expropria-
re in præiudicium coronæ, & si sequi
velimus Vasq. contr. illustr. capit. 7.
36 nu. 14. is firmat, nec liberè posse do-
nari bona attinentia ad feudum, vn-
de receptior videtur opinio, quod
iurisdictio semper dicatur excepta,
Capic. in inuest. vers. feudum dant,
verbo Imperator, Freccia tit. de dif-
ferentijs feudi quaternu. nu. 34. & di-
cam infrà 8. pragmatica.

Et sic progrediendo vltra sanci-
tur hic, ne Prælati quærant adiuto-
ria, nisi in casibus taxatis; Posset du-
37 bitari, qui sint isti casus, erant for-
san illi ob quos Episcopi cogere pos-
sunt diœceses ad charitatiuum subsi-
dium sibi præstandum, de quo Fe-
lin. & alij, cap. cum ex officio, de præ-
scri. & Boer. decis. 133. cum tribus se-
quen. dic quod satis differunt; aliud
n. est subsidium charitatiuum, aliud
est adiutorium, quod à vasallis &
non à clericis exigitur. Casus nostri
adiutorij sunt taxati per Constit. re-
gni. Quamplurimum, in fine, vltrà
quos non licet Prælatis, quicquam
petere, licet de iure forsan inessent alij
38 Casus, propter quos possent exigere
aliquid ratione adiutorij. Debetur
enim quando Prelatus per Papam
esset consecrandus, iuxta glos. cap.
quod sicut, de elect. vbi notatur ma-
teria cõsecrationis. Secundo debetur
quãdo esset vocatus ad Concilium.
Tertio, si pro seruitio Regis erit vo-
catus ad exercitum. Quarto, si con-
tigerit hospitari Regem in suis ter-
ris, vltra non licet, vt Andr. Afflict. &
39 alij d. const. Taxa verò huius adiu-
torij secundum Afflict. decis. 136. In
causa consecrationis Episcopi Lic. eu
sis erat decisum, vasallos esse obliga-
tos dare æstimationem valoris quar-
tæ partis annui redditus illius feudi,
40 seu terræ, iuxtà solitum Regiæ Ca-
meræ, quæ arbitratur redditus non
illius anni, quo forsan pretia sunt au-
cta, vel diminuta, sed coacervat tres,
vel quattuor annos præcedentes, &
postea distribuit fructus, vt etiã re-
spondit Freccia de subfeu. 3. auctor.
num. 3. in materia releuij soluendi,
defuncto feudatario, licet Aiell. de
iure adohę sustineat opinionẽ con-
trariam, deberi attẽdi valorem illius
anni; de qua quæstione nõ curo, cum
per Grammat. decis. 88. sit decisum
aliter faciendam esse taxam, & ita
41 obseruatur, exigi adiutoriũ pro nu-
mero focilariorũ ad rationem quin-
que carolenorum pro singulis, & ita
meminit Vrsill. ad præcitatam decis.
Afflict. vnde non est curandum de
Affl. Cum nouissimè Gramm. opi-
nio attendatur. Hęcque quoad adiu-
toria prælatorum.

42 Barones autẽ ex varijs causis iustis
& coloratis antiquitus adiutoria
extorquebant, vt Iacob. de sancto
Georg. in tract. feud. vers. & promi
serunt, hodie casus sunt taxati per
dictã Const. Regni, Quãplurimum,
vltra quos se ampliare Barones non
poterint, Afflict. decis. 265. num. 64.
& Doct. 16. sed antequam veniamus
ad enumerationẽ & declarationem
dictorum casuũ, uideamus causam
43 quare adiutoria Baronibus vasalli
dare teneantur. Dixerant multi,
quòd causa sit ea, nam sicuti Baro
vasallus, præstat Regi seruitium mi-
litare,

litare, vel adohari, ac sustinet alia onera releuij in morte, multasque collectas subueniédo Principi in necessitatibus, vt dicam infra, sic & vasalli Baronum debent correspondere, ipsos adiuuando, And.cap.1.quis dicatur dux, & proinde asserunt, quòd per Capit. Regni Comites erat constitutum, quòd adiutorium taxa, debita Baronibus esse deberet medietas seruitij quod Baro quilibet pręstabat Regi quotannis, nam & seruitium quòd Barones præstant, adiutorium etiam nominatur, Lucas l. illud, C.de annonis & tribut.lib.10. Capic. vers. feudorum adiutoria licet impropriè, cum adoha sit proprium suum nomen. Quid verò, & quantum sit istud seruitium quod quilibet Baro debeat pro quolibet
44 feudo quaternato vel de tabula, vide Andr.cap.1.§. similiter, de Capitan. qui curiam vend. & cap.1. de capit. Corra.Freccia v. autor: D. Tapia, de const.ptinc.4.cap.rub.distinguit inter feudum quaternatũ & simplex:
45 recurre pro inuestigatione ad eos. Quidue sit aliud onus releuij quod debét Barones, vide Frecciã aucto.3. vltra And.d.cap.1.de cap.Corr.Aiell. de iure adohę, & D. de Franch.decis. 121.vbi multa, & 306.& vide Capic. de prohib.alien.feud.§.pręterea, qui
46 ponit 24. casus excusantes hæredes, si non soluerint releuium, nam erat pęna de iure amissionis feudi hodie duplicati releuij, vt Franch. ibi, qui termini per præcitatos benè declarantur, & sufficit loca designasse titonibus. Et ad principalem quæstionem redeundo ob ista onera, quę habent Barones dicunt, vices pares debere reddere etiam vasallos, suis Baronibus, quas rationes non esse fi-
47 nales scias, nam alias dispositionem inducerent, l. prima, §. sexum, ff. de postulando, dico, quòd sequeretur, quòd si feudum esset francum sine seruitio, & onere, vel esset postea remissa adoha Baroni, quod vasalli non tenerentur neque ipsi ad adiutoria vti cessante causa, quæ argumenti species est solidissima, vt Tiraquel.in hac regula. Eo magis cum strictè esset facienda interpretatio in d.const. cum sit exorbitans secundum Doct.ibi, l.commodissimè, ff.de liber. & posthumis. Vnde falluntur qui ex dictis rationibus mouentur,
48 nã adiutoria debentur ratione dominij, & debentur dominis, vt dominis, Freccia aucto.2.vers.potest, & nouissimè discutit plenius hunc articulum D. de Franc.decis.76.de feudo burgensatico; etenim dictæ rationes possent dici impulsiuæ, D. de Franch.in alia decis.131. quòd adiu-
49 toriũ debetur Dominis, licet exempti sint ab omnibus oneribus feudalibus.

Item dubitari posset dum Pragmatica nostra ac Regni const. generaliter loquatur de Baronibus, quod
50 exigere possint adiutoria in taxatis casibus, si vna terra sit distincta, & regatur à duobus vno habente ciuilem, altero criminalem iurisdictionem, an ambo possint quęrere adiutoria, videtur dicendum deberi Domino criminalis iurisdictionis, qui est dignior cum habeat merum imperium, quod est potentius simplici iurisdictione, l.Imperium, ff.de iurisdict. & statutum est in concilio,

quòd

51 quod is præcedere debeat, ac liten-
tiá præstare vt maior, concilijs con-
gregandis D. de Franch. decis. 338. &
ante eum Capic. decisio. 27. contra-
rium tamen est verum; nam licet
dignior sit criminalis ciuili attamen Baro ciuilis dicitur verus Do-
52 minus terræ, ipseque præstat Regi
seruitium, iurat fidelitatem, ipsi so-
li competit facere depingi sua arma,
& insignia, quæ denotant dominiú,
53 & non Domino criminali, qui dici-
tur habere iurisdictionem potius ex
officio, quàm feudo. Freccia de sub-
feud. 2. & 4. auct. D. de Franc. decis. 31.
quæ sunt notanda ad multa simili-
ia. An autem Adiutoria debeantur
feudatarijs, qui non possident feu-
54 dum cum prerogatiua Baroniç iux-
tà ea quç notauimus in Rubr. Prag-
matica nostra nominat ad Adiuto-
ria Barones & Comites quorú appel-
latione nó veniunt feudatarij, vt ibi
dixi abúdè, Gram. cons. ciuil. 68. con
suluit Adiutorium non deberi, cum
Baronibus Adiutoria sint concessa,
quorú appellatione nec in benigna,
nec pęnali appellatione veniunt feu
datarij; Quam opinionem commu-
niter confutatam esse scias, cum con
stit, Quamplurimum exigat Adiuto
ria à vasallis; nec differunt, an vasal-
li sint Baronum, Comitum, vel feu-
datariorú, immò, non solùm feuda-
tarios, sed subfeudatarios posse gau-
dere dixit Freccia secunda aucto. nu.
10. & ita Afflict. & alij d. constitut.
55 Nú adiutoria possit petere vsufru
ctuarius feudi, vel proprietarius, vel
si quis teneat feudum in pignus, vel
si sit vxor, quç teneat in dotariú Ecc.
Capic. in Inuest. fol. 27. & decis. 184.
Afflict. const. Regni, Mulier quæ do-
tarnú 9. dubio. Et quid in possidente
terrá cú pacto reuendendi, vide Ecc.
D. de Franch. dec. 76. decidenté hanc
antiquá qõnem, & an possit petiçn-
te pręstationé fidelitatis factá Regi,
& ante petitá assecurationé à vasal-
lis, Ecc. Aiell. de iure adohę Affl. d. cõ
sti. 9. dub. ne nimis in hoc moremur.
Vidimus personas, quę potiuntur
beneficio petẽdi Adiutoria, percurra
mus modo qui sint isti casus, quos di-
cis Pragmatica nostra esse ptaxatos,
Dic q̃ illi sunt scripti in dicta const.
56 Regni, Quamplurimú, & sunt quin
que; Qñ psona dñi caperetur ab ho-
stibus, dú esset in seruitio Regis. Itẽ,
ꝓ faciẽdo filio, vel fratre milite. Ter
tiò pro maritãda filia, sorore, vel ami
ta; Quartò, pro emẽda terra, vna vice
tm; Quintò, Adiutorium debetur, si
Rex hospitetur in terra Baronis; vel
erit submonitus à Rege pro suo ser-
uitio; vltra istos taxatos casus vasalli
non tenentur Dñis subuenire, q sub
colore tex. c. primi, §. in ostẽditijs, de
ca. Corradi. & ex c. 1. hic finitur lex.
qui dicunt vasallos debere adiuuare
Dños, extorquebãt sub varijs causis,
munera, & pecunias indies. Verú li-
cet dicti casus sint certi; quia nil in iu
re est tam clarum, quòd nõ recipiat
dubitationem, l. 1. C. de vet. iure enu
cle. habent tñ multas quæstiones, &
multæ lites pro ipsorum interpreta-
tione ortæ sunt, non transcribam
de charta in papirum quod notant
Doct. d. const. & Andr. præcitatis an-
tea locis, ad quos recurras, sed aliqua
declarabo, & decisiones de recenti
non adhuc notatas in medium affe-
ram ad vtilitatem legentium.

Ad primum quando est capta persona Domini ab inimicis existétis in seruitio Regis, pro illius redemptione præstanda est subuentio à vasallis; licet quę dubitationem afferant text. l. inter omnes, §. non omnia,
57 ff. mand. Bart. l. secunda, ff. ad l. Rhodiam de iactu, per quas doctrinas D. de Franch. decis. 147. decisum reliquit, quod si Ambasciator erit captus à latronibus, vel piratis, Vniuersitas tenebitur, & non captus, sic quã nunc videbatur dicẽdum, quod Rex teneatur, redimere, vel ipse Baro teneatur, nam si ditatus esset in bello, nó communicaret vasallis, & nemo
58 debet petere id, cuius contrarium non esset postulaturus, l. penul. C. de solut. quę insignis reputatur, & exornat Tessaur. decis. 40. Attamen quicquid sit, placuit Principi, esse succurrendum ei, qui pro seruitio ipsius, ac Regni captus fuerit; sed si non esset sub eius seruitio, non deberetur
59 subuẽtio, si fortè à latronibus vel piratis esset captus: nam constitutio est exorbitans, & strictè ad literam est seruanda, Capic. in Inuest. fol. 27. & proinde non est amplianda etiam
60 ex identitate rationis, vt multi dicebant de Domino Carce. pro debitis existéte in maxima necessitate, nam siue ex debito, siue ex delicto, quod suffragium nó meretur, l. sed ex parte, §. quãquam, ff. quod cum eo, constitutio prędicta non debet ampliari in damnum tertij, nã subuentio non fuit inducta ob miserationem depauperationis, & Baronũ adiuuamẽ tm̃, vt dicebat Afflict. d. Const. cõiter reprobatus, sed fauore Regis, ac Baronis, Freccia 2. auct. nu. 9. & in principali qõne videndus est Boer. dec. 118. benè.

Secundus casus vbi debetur Adiutorium pro faciendo filio, vel fratre milite, & hoc fauore militię Regis, ac Baronis expẽdentis, nam pro habendis insignibus militaribus, multa erant eroganda, Ias. & Ripa, l. Centurio, ff. de vulg. & super isto casu multæ quęst. fieri possent, sed ex nouis, Doct. notauit hanc subuentionem recessisse ab aula in isto casu, cum mili-
61 tes non fiant hodiè cũ illa iuris sollẽnitate, iuxta glos. l. pen. ff. ex quib. caus. nec cum tot expensis, proinde cessante causa, cessat iuris dispositio, l. quamuis, §. diligere, ff. de iu. patron. Hinc dicũt Doct. quod priuilegia militaria hodie cessant, Tessaur. dec. 101.
62 vltra Doct. d. l. Cẽturio, solùm enim habent locum donec sunt in expeditione Viui. decis. 491. vbi de priuilegio vltimarũ voluntatum. Sed si ob dictas rationes, adiutorium non petitur, do instantiam, ipsum deberi in creatione militum Melitẽsium, qui cũ omnibus iuris sollẽmnitatibus creantur, ac cum magno dispendio, vt est notorium, & sic respondet Sforza in Tract. de substi. par. 5. tertio prę-
63 misso, dicẽs hos gaudere priuilegijs iuris, siue sint in expeditione, siue non; & ita respõdet Bart. l. 2. C. de his qui non impletis stipendijs, lib. 10. in fine, dum dicit, hodie tamen priuilegia militaria competunt militibus Templi, qui milites Templi sunt prædicti Melitenses, nam milites Templarij antiquitus nominabantur, vt Messia à Siuilia variarum lectionũ, 2. parte, capit. 4. & Sforza loco præsignato. Vnde in creatione istorum opinarer Adiutorium posse peti à vasallis,

sallis, & si non plenam subuentionem, minorem saltem, vt in Adiutorio, quod debetur pro monachatione, quod minus taxatur, quia minus expenditur, vt dicam in sequenti.

Tertiò, Adiutorium debetur pro
64 emenda terra, vna vice tm̃, non assignatur vera rō in hoc, cur vasalli teneantur, cùm nulla subsit necessitas Domini, qui si vult fieri honoratior ex statu, non hoc debet obesse vasallis. Alij dixerunt, quòd ex eo statutum fuit, quòd cùm Dominus fit maior ex statu, subditi releuantur in oneribus subeundis, vt in portandis victualibus, & cęteris, quę reportentur per terras, vt dicam infra, pragm. 14 quaest. l. 2. C. de priuil. domus Augustæ, lib. 10. quæ ratio non est concludens: nam fortius deberetur Adiutorium, si emeret quamplures terras, auth. Multo magis, C. de sacrosanct. eccles. Sed est permissum solùm pro vna terra, ita tamen vt placitum est, l. non omnium, ff. de leg. Aduerte, quòd subuentio debetur pro vna terra, secus, si Baro vellet emere vnam Iurisdictionem, ciuilem, vel criminalem, super terra, tunc nō essemus in terminis, cùm verba sint capienda in potiori significatu, l. 3. §. 1. ff. quod quisq; iur. verū si emeretur quid per-
65 fectum, licet sit vnum oppidum, vel Villa, seu Motta, subuentio deberetur, cum verificetur statutum de terra, Antib. de muner. §. 2. num. 8. ibi, quot modis terra sumatur. Freccia auctor. 2. nume. 25. Quid si Adiutorium fuerit præstitum patri ementi vnam terram, an possit & peti à fi-
66 lio alterā ementem. Afflict. d. Const. dicit, hanc quęst. non esse ab aliquo tactā, ipse tñ distinguit: quòd si feudum filij est hæreditarium, ꝙ petere non possit, secùs si ex pacto & prouidētia. Sequitur Freccia, de diff. feud. hæred. & ex pacto, q. 3. sed sui oblitus, aliud firmauit, in 2. auctorit. nu. 32. quòd semper debeatur, cum adita hæreditate non dicitur amplius hæreditas, sed patrimonium, l. 1. §. veteres, ff. de acquir. hæred. & ita seruatum à prudentibus audiui.

Quartò debetur Adiutorium pro Filia, Sorore, vel Amita maritanda, super hoc Afflict. fecit 24. quæst. ad quem recurras, nos aliquas dubitābiles decisas adnotabimus; Et valde fuit hæsitatum cùm constitutio præ-
67 dicta loquatur per numerum singularem, videlicet, pro Filia, Sorore, vel Amita maritāda, an debeatur ꝓ plurib. Filiabus, vel Sororibus, & Amitis multi Iurisperiti responderunt, ꝙ nō, tum, quia dictā const. est exorbitans; tum, quia numerus singularis nō extenditur ad pluralē, l. in vsu, ff. de verb. signif. & maximè in odiosis, l. comodissimę, ff. de lib. & posth. Cōtrarium tamē est receptum, Adiutoriū deberi pro plurib. Filiabus, Sororibus, vel Amitis, nā causa demōstrationis, & natura dispositionis tex. de-
68 mōstrauit personas ꝑ numerū singularē, arg. l. itaq;, ff. pro soc. & eadē rō, imò maior versatur in pluribus, q̄ in vna, ratione maioris indigētię ex dotatione plurium, vnde eadem debet esse iuris dispositio, l. illud, ff. ad leg. Aquil. l. à Titio, ff. de furt. D. Franc. dec. 106. latè. Et quòd subuentio debeatur pro pluribus neptibus, si ius dotandi pertineat ad auum, non existente filio, vel viuente, sed inope, ita

est decisum contra multorum opi-
niones, vt D.de Franch.decisio.215.
Et quod si vno anno maritarentur
plures, an pro omnib. debeatur sub-
70 uentio, Eccle: D.de Franch. decis.
306. quę omnia sunt notabilia, & ne
cessaria ad tot disputationes; quibus
adde Boer.dec.131. bene. Quid si dos
filiæ fuerit à patre legata, an vasalli
teneantur ad Adiutorium? Isern.in
71 Const.Regni, Comitibus, quem se-
quitur Capic.in Inuest. vers. feudo-
rum Adiutoria, tenet, quòd non sint
obligati, cùm hæres integra legata,
& onera hæreditatis soluere debeat,
& iure nō reperiatur cautum, quòd
subditi teneantur subuenire hære-
di, quia defunctus fecerit legata, li-
cet magna. Et in maritagio D.Bea-
tricis Vrsinæ sorore mei Illustr. Do-
mini, Vniuersitas Solofrana ex ijs au
ctoritatibus prætendebat non se es-
se obligatā ad Adiutorium, eo quòd
pater prælegauerit ei certam dotem,
quæ opinio licet tanti uiri legum
scrutatoris, non est recepta, & dū ta-
lis causa fuisset Neapoli collegiata,
vbi sunt grauissimi causarum patro
ni, & extra Ciuitatem quasi nullus
sit, qui licet Iurisperitus, in feudi ar-
ticulo sciat quid loquatur, fuit con-
firmatum Adiutorium deberi; nam
dos debetur officio Iudicis filiæ ex
necessitate, l.qui liberos, ff.de ritu
nupt. & sic siue iure testamenti, siue
ex contractu promittatur, in hoc nō
est imponenda differentia; Nec ra-
tio vera diuersitatis assignari potest,
cùm pater legando dotem filiæ, suā
obligationem declarat, & extulit, &
non de nouo concedit, & ita aliàs de
cisū in consilio dixit Freccia de sub-
feud.auct.2.nume.16. Aiell. de iure
Adohæ, nu.40. Et in eodem marita-
gio dictæ Dominę Beatricis, fuit etiā
72 dubitatum, an Terra Sorbi tenere-
tur ad Adiutorium, cū fuerit empta
post mortem sui patris à Balia & ma
tre dicti vnigeniti D. Flaminij, D.
73 Lucretia de Tufo, nunquā satis lau-
data, cuius laudes si hic expende-
re vellem, alio eloquio, quā mea in-
culta oratione opus esset, & totus
Tractatus de hoc esset necessarius; &
ne indiminutè loquar, de castitate,
decore, regimine, & singulis virtuti
bus animi, & corporis, melius erit ta
cere; & ad institutū redeūdo, an dicta
noua terra teneretur, videbatur ex
generalitate Const. Regni dictantis
Adiutoriū deberi, cum nubunt, filię,
sororesvè; multi cōsuluerāt, quod exigi
debebat: nā lex generaliter loquēs,
generaliter intelligi dēt, l.de pretio,
de publ.l.1.§.& generaliter, ff.de leg.
præstan. & indefinita locutio, ęqui-
pollet vniuersali, l.inter veteres, ver.
maximè, C.de fidei.com. tamen hæc
opinio non fuit habita pro vera, vt
74 dixi, nā paragium debetur Sorori ex
bonis paternis, atq; Auditorium de-
betur ratione exclusionis, quam fa-
cit masculus, & proinde donato feu-
do, vel aliunde obuēto fratri, illi va-
salli non tenentur ad Adiutorium,
Afflict.d.const.5.dubita. plenè. Lof-
fred.c.1.§.vt autem, vers.his, de pace
tenenda, & D.de Franch. decis.73.
sicq; cum Terra Sorbi empta fuerit à
Fratre post mortem patris, Paragiū
debetur Sorori super bonis paternis,
non de acquisitis per Fratrem, nam
onus noui feudi non est, subuenire,
cum Filia non sit exclusa ab eo, vt
Fratri

Fratri prosit, & sic ea terra non fuit molestata. Quid autem si frater ma-
75 ritet Sororē inopem, vel vterinam, vel mater maritet Filiam quam de iure non obstringitur dotare; an possint cogere vasallos ad subuentionem, Vide Boer. decis. 129. Num autem Adiutorium debeatur pro Filia monachanda, prout debetur pro maritanda, argumento sumpto de matrimonio carnali ad spirituale, illud procedit. Barto. l. secunda, ff. de his, quæ pœnæ nomine, vbi firmat conclusionem, quòd si erit factum
76 legatum de mille mulieri si marite tur, & de quingentis, si monacha fiat legatum de mille debetur, etiãsi monacha fiat, cum nō debeat esse peioris conditionis matrimonium spirituale carnali; & consequenter pro absoluto habetur, Adiutorium deberi etiam pro monachatione. Boer.
77 decis. 126. die facta professione, non vt alij putabant sufficere æstimationem, arg. l. pen. ff. de milit. testam. nã expectari debet actus perfectus, l. 3. §. hęc verba, ff. quod quisq; iur. sic D. de Franch. decis. 42. & ante eum Anna, quem ipse non citauit, sing. 13. ex l. quod pupillæ, ff. quando dies leg. nam & similiter expectari debet tempus matrimonij consummati, & nubilis ætatis, & nō cōtractationis capitulationis, sed carnalis matrimonij, per prędictã legē, & nouissimè est videndus Surd. decis. 383. qñ debeatur
78 legatum factum mulieri si intrauerit monasterium. Sed quęritur quãtum esse debeat istud Adiutorium pro monachatione, cum pro dotatione monialium parua dos constituatur, vt est decisum in Regno, quòd est menti tenendum, quod monialis licet habuerit minus legitima quod
79 conqueri non possit, nec tabulas testamenti impugnare, vel ad supplementum agere, si habuerit dotem solitam cōstitui monialibus illius monasterij, cum nō attendantur in hoc casu facultates dotãtiũ. D. de Franc. decis. 44. & ante eum Vrsill. dec. 136. & cõiter impugnata est Bartoli doctrina supra allegata, in l. 2. ff. de his quę pęnę nomine, de legato facto de mille si nupserit, & quingētis si monacha fiat, nam attendetur dispositio testatoris, vt Vasq. contr. illustr. c. 33. benè. Capic. decis. 104. Dico in dote constituta, nam dote non assi-
80 gnata, monialis succederet ab intestato. Afflict. decis. 348. Et ex ijs fuit conclusum à sapientibus adiutoriũ deberi, minus tamē ordinario, nam vt dixi, solitum est exigi quinque Carolenos pro foculari vt Afflict. de
81 cis. 165. & Gram. dec. 88. Et pro monachatione constitutum est deberi medietatem quæ est 25. grauorum ad foculare. Idemque procedit in dotatione filiarum spuriarum, quibus debentur alimenta, & sic minor dos, Vrsill. decis. 265. num. 56. Boer. decis. 127. Iacob. de feud. vers. qui quidem inuestiti, vbi distinguitur benè de filia spuria naturali vel incestuosa.

Et aliquando minus medietate fit taxa, veluti si Baro habeat quam-
82 plures terras à quibus omnibus si exigeret adiutorium, faceret quasi totam dotem monialis, vel spuriæ, sine erogatione sui tunc Regia Camera minus solet arbitrari, Freccia auctorit. secunda, nu-

m.z.vigesimotertio. Sed quis numerabit focularia terrarum Baronum tali casu, quo Adiutoria exigi debent? dic, quod attendetur taxa
83 numerationis Regiæ, pro qua præstantur functiones fiscales, & alia munera repartiuntur; verum si Baro allegaret fraudem, & vellet eam detegere, suis sumptibus audiretur, repetendis postea à fraudatoribus vltra pœnam corporalem, quæ
84 talibus debetur, etiam vltra relegationem, vt vidimus annis elapsis, in numeratione præcedenti facta, & ita Freccia dicta 2. auctor. num. 28. Et è contra, audientur vasalli si focularia essent diminuta incursu hostium, & similium. vt M.Anton. Surg. fol. 483. de Neap. illustr. ubi, si Regia Curia in vna terra deficiat onus, an accrescat alij. Quid si Fi-
85 lia vel Soror dotetur à marito ob pulchritudinem, vel nobilitatem, iuxta terminos l. si voluntate, C. de dot. promiss. & Afflict. decis. 61. an Adiutorium debeant vasalli, vide Vrsillum, decisio. 136. Reliqua apud Doct. facilè reperies. Vltimus casus, vbi Adiutoria debentur, est, quando Baro erit submonitus pro seruitio Regis in rebellione Regni, vel si hospitetur in suis terris, vide Frecc. loco citato, Aiell. in tract. adohæ, Iacob. vers. & promiserunt, ibi quando Barones teneantur seruire
86 intra Regnum vel extra, & si eorum voluntate accesserint ad seruitium, an possint onerare vasallos ad subuentionem & videte Capic. de prohib. feud. alien. cap. Imperialem, §. fin. vbi bene.

Vltrà ergo prætaxatos casus dicit text. nostræ Pragmaticæ, non licere Baronibus talliare vasallos, nec ali-
87 qua onera vel Collectas eis imponere, nam onerum impositio est de Regalibus, quæ soli Principi competunt, Andr. & alij, Quæ sint regalia, vers. collectæ, imò neque Principem hodie ex causa vrgenti impone re posse collectas, & gabellas Regno, dicunt Andr. c. Imperialem, §. illud, & §. firmet, de prohib. feud. alienat. Iacob. tit. de Homagijs, & nos latiùs explicabimus infra pragm. 10. Limitatur verò dicta conclusio, nisi Baro ex consuetudine, vel præscriptione vltra casus iuris quæsisset aliquod ius exigendi aliquam Collectam, Ga-
88 bellam, vel seruitutem non durioris oneris: nam stante antiquissima præscriptione cẽtum annorum, possunt Barones, eam tueri. Alij dixerunt hæc vti regalia esse impræscriptibilia. Bellug. Rubr. 22. & dicam infrà 8. pragmat. in fine. Sed dum casus accidisset in facto cum Principe Venusij, de certa collecta, quam Princeps solitus erat exigere, nota in decis. de Franc. 56. qui latius punctum exorditur, & firmauit pro Principe, dicens, quòd tales Collectę dũmodò non sint immoderatæ quęri poterint consuetudine, ac præscriptione etiam annorum 40. quare est singulare, nec dicũtur omninò contrarię iuri, vt etiam dixit Clar. quem non allegauit, 58. feudum, q. 29. Et quando non dicantur de regalibus, cùm non sint publicæ, vide Franch. & Lucam de Penna, l. si diuina, C. de exact. trib. lib. 10. Capic. in Inuestit. verbo, gabellarum. Iacob. tit. de Homagijs, & nos inferius latius loquemur,

89 mur, & propterea iniquum est primis principijs non resistere, aliàs sem per sera medicina, vt dicam infrà 10. pragmat.

In tertia parte huius Pragmaticę prouidetur his formalibus verbis; quæ necessaria putaui hic annectere pro sequentibus dubitationibus dicit (Quòd vnicuique libera sit facultas sua quæque victualia, animalia, & alia quibus iure licet, sibi vendere, & contrahere, cum quibus voluerint, & alienata conducere atque deferre, nec ab eorum Dominis directè, vel indirectè prohibeantur.) Et pro fundamento huius partis est
90 sciẽdum, quod conclusio solida est. Neminem cogi posse ad vendendũ, vel emendũ, l. inuitum, C. de iur. delib. l. nec emere, C. de contrah. empt. quam regulam exornant Socin. & Duen. in verbo, vendere. Tiraqu. de retractu in præfat. omnes enim contractus debent esse liberi, l. sicut, C. de act. & obligat. l. 1. §. si conuenerit, ff. depos. tanto magis iste contractus venditionis, & emptionis, cùm sit
91 de iure gentium, quo iure adhuc vigebat norma primæ libertatis, glos. & text. l. 1. §. est autem, ff. de contrahenda emptio. Docto. l. ex hoc iure, ff. de iust. & iure, quod est notandum, & præsciendum, ad sequentem propositionem, quæ est, quòd arguendo à maioritate rationis, dicimus, quod cogere ad emendum, vel vendendum vllo modo possunt Barones, & sic probo positam conclusionem per locum à maiori, quod est
92 sui natura destructiuum, glos. c. si Paulus 50. quæst. 8. dicendo, quod nec Princeps qui est supra legem, l. Princeps, ff. de leg. potest cogere quempiam ad emendum, vel vendendum: nam super his, quæ sunt iuris gentium, vt est contractus emptionis, vel iuris naturalis, Princeps disponere non valet, solùm enim su
93 per his, quæ sunt iuris positiui dispensandi habet facultatem. Atque licet contractus sint iuris ciuilis, post tamen quæsitum dominium, quod est de iure gentium Princeps disponere non poterit, glos. in signis, l. fin. C. si contra ius, vel vtil. publ. Ang. l. Lucius, ff. de euict. Craue. late, de antiq. tempor. i. art. nu. 51. & ita Afflict. decis. 128. concludens Principem potuisse reuocare legitimationem cuidam factam, cum ei iure ciuili introducta fuerit, quam Princeps tollere poterit, vt est stipulatio, vsucapio, & cętera, quę afferunt Docto. d. l. ex hoc iure, ff. de iust. & iure, Regens de Ponte, consil. 4. nume. 13. quanquam ne id prætereamus, illa decis. Afflicti reputetur iniqua, & communiter est reprobata, non propter auctoritatem, quam nos citauimus: sed quia priuilegium sortitum erat suum effectum, & reuocari non poterat, Pinell. de rescind. vendit. cap. 2. nume. 10. Tapia, l. fina. capit. vlt. num. 31. de constitut. Princ.) Et si sequamur subtilem Pinell. dicit in secundo c. Rubr. de rescind. vend. quòd Princeps nec ea, quæ sunt Naturalis, vel Gentium, vel ciuilis iuris, nec de potestate ordinaria, nec absoluta tollere potest. & exinde cogere non posse ad vendendum etiã de absoluta potestate. Et licet Doct. asseruerint, quod nil est quod pertineat ad iuris dispositionem, quòd

Princeps terrore huius absolutæ potestatis, facere non valeat, vt Capic. decis. 166. Tessà. decis. 91. Gabr. Roman. 1. conclus. tit. de iure quæsito, Couar. var. resol. cap. 6. lib. 3. Et alij, qui de hac potestate tractarunt. Attamen exterminandam hanc Doctor. opinionem dixit ipse, qui habet multos sequaces, vt referam, dicentes ꝙ iure dari non poterit absoluta potestas, sed ordinaria, quæ
95 alteratur, ampliando, & minuendo ex causa etiam ius Diuinum, Naturale, Gentium, & Ciuile, sicque causæ dant locum dispensandi, & non absoluta potestas quæ uis & tyrannis dicetur, qua vtẽdo Princeps, grauiter erraret, Isern. quæ sint regalia, vers. bona, dicit eam dici potius plenam peccandi potestatẽ. Alciat, l. cum fere. ff. de verb. signific. Crauet. de antiq. tempor. 2. articulo. Vasq. contr. illustr. cap. 5. & 16. Tess. decis. 91. D. Tapia, de const. princip. 1. cap. Rubr. num. 77. nec bene intelligitur l. re-
96 legati, & eius gloss. ff. de pœnis, quæ à contrarijs adducitur (ibi) quòd sufficiat pro ratione voluntas, nam intelligitur circa illud quòd loquitur de remissione fiscalis pœnæ, quæ erat sua, & non indistinctè in omnibus, vt inaduertenter locuti sunt multi, quos improbat Guil. obser. 58. lib. 2. Pinell. loco præcitato, num. 12. Alciat. reg. 3. & quamquam talis opinio verior sit, tamen hæc distinctio ordinariæ, & absolutæ potestatis, procedit secundum communem opinionem, & ea vtuntur Reges nostri, vt in indiuiduo dicit Peregrin. de fide c. art. 42. num. 123. Petra de potest. Princip. nouissimè cap. 1. in fine, licet asserat nõ posse vti, sine causa. Et exinde dicunt, quòd satis fallitur Angel. d. l. item verberatum, ff. de rei vendic. qui ait pretium non esse obligatum persoluere Princi-
98 pem, quando ex potestate absoluta bona capit, nam siue sequamur primam, vel secundã opinionem, Princeps super quocunque iure disponat, Ciuilis vel Naturalis, siue vtatur ordinaria, vel vt dicunt absoluta potestate, semper pretium soluere tenebitur, textu sing. l. venditor, §. constat, ff. commun. præd. ibi, non aliter hoc faciat nisi prius solitum salarium domino præstet, l. si quando, C. de inoff. testam. vers. (nec credendum Romanum Principem qui iura tuetur) Regens de Põte, cons. 4. nam nec infidelium bona auferri possunt pretio non soluto, Oldrad. cons. 87. & 91. Crau. cons. 176. licet magna sit causa, & sic vtilitas, publi-
99 ca enim præferuntur priuatis, l. vnica, §. ne ante, C. de caduc. toll. non tamen cum totali damno tertij: nam in modicis poterit Princeps præiudicare, vt in dilatione quinquennali; non in auferendo ius tertio, Tess. decis. 91. & licet Princeps esset in maxima necessitate, differre poterit solutionem, & nõ tollere actionem, Vasq. contr. illustr. benè, cap. 5. num. 16. & cap. 6. num. 5. Et si contra naturalem æquitatem arguant multi,
100 ex l. benè à Zenone, C. de quadr. præscript. vbi quando fiscus vendit rem alienã, emptor sit securus post quadriennium, illa lex non adaptatur ad nostrũ casum: sed si benè ponderetur, habet tot interpretationes, & limitationes, quæ faciunt eam legem

gem satis æquam, vt Afflict. in præ-
lud. const. 14. quæst. Iacob. de sancto
Georg. vers. sed an Princeps, qui po-
nit septem limit. alias adducit Gram
mat. decis. 65. D. Tapia 1. cap. rubr.
de const. princ. Petra de potest. princ.
cap. 24. num. 67. Pereg. de iure fisci,
tit. de præscript. Et sic redeundo ad
propositum, vnde digressi fuimus, si
Principem de potestate ordinaria,
nec absoluta posse cogere ad uenden
dum vel emendú demonstrauimus,
quanto minus valeant Barones? re-
spondeat Euerard. in suo loco Topi-
co, 65. qui regulam è maioritate ra-
tionis exornat latissimè, & propte-
rea iustè prouidetur hic, vt cuipiam
licita & libera sit facultas, sua victua
lia, animalia, & alia ad libitum ven-
dere, & transferre.

Sed ex prædictis verbis pragma-
ticæ oriri potest dubitandi ratio
cùm videatur se astringere per enu
merationes specierum, dicendo,
quòd libera sit facultas sua quæque
animalia, & victualia vendere, vnde
ad reliqua videtur licitum esse Ba-
ronibus prohibitiones facere, vulga-
ta l. cùm prætor, ff. de iudicijs. in vno
enim prohibitum, in reliquis vide-
tur permissum, l. maritus, C. de pro-
101 cur. generi enim per species deroga
tur, l. generi, ff. de reg. iur: l. cum ita,
ff. de condit. & demonstrat. victua-
lium enim appellatio non est vni-
102 uersalis, continet solùm namque
eas, quæ pro cibo, & potu hominum
ordinata sunt, in tantum, quòd ne-
que vestitus continetur, l. verbo vi-
ctus, ff. de verb. signif. vbi Cepol.
quòd neque subaudiuntur victua-
lia animalium causa parata, vt hor-
deum, fœnum, & cętera, vt Ripa, tit.
ad conseruand. vbertatem num. 58.
strictaq; est significatio animalium,
ita, quòd eorum appellatione non
veniunt omnia. Anseres enim, & vo
latilia, pisces, & sue, nó comprehendun-
tur eorum verbo, vt pro singulari
tradidit Barth. de Capua, 1. sing.
quòd dato priuilegio exigendi Ga-
bellam de animalibus in pōte, quòd
exigi non possit de prædictis, arg.
l. primæ, ff. de iust. & iure. Et sic vide
tur, quòd Pragmatica strictè debeat
interpretari: & licet sequantur ver-
ba (& alia quæ iure licet vendere)
104 illud tamen relatiuum (alias) scias
esse repetitiuum similium, quòd
non extenditur ad vniuersalia, &
maiora expressis, glos. l. si fugitiui,
C. de seru. fugit. & ibi notant omnes
Doctores. Et pro regula habetur,
quòd clausula quantumcumque ge
neralis, restringitur ad similia ex-
pressis, & non ad diuersa, vel separa-
ta, Bart. l. quęsitum, §. pen. ff. de fun-
do instructo, & pro regula tradit
Felinus cap. 1. Sedes, de rescript. Re-
gens de Ponte, cons. 4. num. 38. Hinc
105 Clausula generalis omnium ca-
suum fortuitorum, & similium, in-
telligitur de similibus expressis, nó
de maioribus. Et per prædicta in fa-
cto defendi testem examinatum,
qui dixerat se nihil amplius scire,
& in alio articulo interrogatus de-
posuit, nam non intelligebatur fal-
sus, sed quòd nil amplius sciebat, vl-
tra quòd dixerat in illo primo arti-
culo, vt Fel. dicto capitulo.

Pro resolutione notes primò, quòd
dispositio licet in principio sit stri-
cta, ex verbis sequentibus tamen re-
cipit

106 cipit ampliationem, vel limitationem, prout in casu nostro. Et ad hác demonstrationem probandá adduco tex. l. Proculus, ff. de vsufr. quem pro singulari expendunt, quòd si te-
107 stator leget vsumfructum domus cum prohibitione altius non tollendi eam, quòd per dicta vltima verba plena proprietas, & non simplex usus fructus legatus cẽseatur, cum altius tollere, vel seruitutem imponere veri dominij sit, l. nisi, ff. de vsufr. sicque pro singulari dictam legem allegat Affl. in prælud. feud. nu. 128. & Marsil. sing. 661. (licet Pinel. more suo aliter intelligat, de bonis matern.) tamen hunc communem sensum sequuntur omnes, vt Crem. singul. 28. Bart. Bald. Abb. & Flor. ibi, ex quo notant, quòd verba sequentia licet implicita ampliant dispositionem, sicque minuunt, vt Afflict. decis. 338. & Surd. nouissimè decis. 157. de vendente rem cum suis sub-
108 stantialibus, quòd per pactum additum ne transferatur dominium, dicetur locatio facta. D. de Franch. decis. 506. l. cum manu sata, in fine, ff. de contrah. empt. sic in l. vbi ita,
109 ff. de donat. causa mort. quā exornat Boer. decis. 353. Duen. reg. 217. quòd si donetur causa mortis, cum pacto, ne possit reuocari, ea transibit in donationem inter viuos, & multa alia singularia corrolaria adduci possent, quòd verba ampliant & minuant dispositionem, & improprari faciant eum, videte in occurrenti Vasqui. contr. illustr. cap. 51. num. 75. cum seq. & latè Fel. c. quoniam frequentior, vt lite non contest. vbi notabiliter, & satis insignè Pinell. de rescind. vend. fol. 39. Tiraq. de retract. consang. §. 30. glos. prima.
110 quando sint attendenda verba, vel mens, & quid præualeat, aut quod de iure, vel natura est dispositionis. quæ omnia semper occurrunt in facto. Et consequẽter, vt vnde digressi sumus, nostra redeat locutio, dicimus, quia vltra victualia & animalia, diuersæ qualitatis, & speciei, supponuntur verba (& alia quę licet iure vendere) per talia verba dispositio censetur vniuersalis ad omnia, & nõ limitata ad victualia, & animalia tãtùm, nam quamquam verbum (alia) sic, repetitiuum similium regulariter, vt dixi, stat aliquando ampliati-
111 uè, & augmentatiuè denotans casus maiores expressis, Felin. d. cap. sedes, de rescript. vbi si constituo procuratorem ad conueniendos meos villicos, & alios, poterit procurator non solùm villicos, sed nobiles conuenire; Accedat, quòd ad euitãdam correctionem, & absurdum, verbum (alia) stat largè, & ampliatiuè, glos. l. omnes, verbo, aliis, C. de quadr. præscrip. Regens de Ponte cons. 2. num. 148. sic Lucæ 23. & alij duo nequam ducebantur cum ipso, Bertazzolus claus. 4. glos. 18. Et proinde dicimus, quòd verba enumerationis animalium & victualium, potius causa demonstrationis, quàm dispositionis fuerunt posita: nam cùm pragmaticæ istæ veniant ad releuandum vas-
112 sallos hoc modo inducerent diminutionem, quod non est præsumendum, l. non omnis, ff. si cert. petatur. Et proinde firma remanet posita conclusio, quòd arbitrarium sit cuiquã sua bona vendere, & transferre, non obstan-

obstantibus bannis Baronum, ut millies etiam fuit iudicatum, vt inter Vniuersitatem Lauri, & Marchionem, Actuario Cioffo. Progreditur vltra Pragmatica nostra, quòd non solùm Barones non possunt prohibere quempiam vendere ad sui arbitrium, (sed neque vasallos compel-
113 lere ad sibi vendendum, præsertim taxatis pretijs, ista sunt formalia verba text. Ecce prouisio videtur iuris communis correctoria, in damnum Baronum, quod videtur probari, si enim colonus potest cogi à domino ne partem suorum fructuum vendat alij, quàm sibi, Alex. & alij l. pri-
114 ma, C. de dolo, Marsi. sing. 510. Tiraquel. de retractu, §. 1. glo. 18. nu. 2. Couarr. variar. resolut. cap. 14. lib. 3. num. 6. qui dicit hanc communem opinionem: Quanto fortiùs deberet tenere Baronis prohibitio domini territoriorum, ex quibus percipiuntur fructus? Et quòd Baronum prohibitio valida sit, tenet Lucas de Penna, vir magnæ auctoritatis, in l. 1. per illum text. C. de metall. lib. 10. Aluar. Afflict. cap. 1. §. post natale, de pa-
115 ce tenenda, asserentes Barones habere ius hypothecæ & prælationis in venditione fructuum qui colliguntur ex tenimentis feudorum, ac proinde prohibere possint, ne alijs quàm sibi victualia vendatur; Quæ conclusio de iure procedere videtur, non solùm in venditionibus, sed in alijs contractibus correspectiuis, vti Societatis, Communitatis, quod po-
116 tius socio tenetur quis vendere, quàm extraneo, pret. o iusto, & communi, licet ab altero plus offeratur. Carrot. in tract. locati, tit. de empt. Doct. l. ad officium, C. communi diuid. Idem est sancitum in emphyteuta quòd volenti uendere, potius domino, quàm alteri vendere debeat, l. fin. C. de iure emphyt. Et coniunctus præfertur in emptione bonorum coniuncti, l. prima, ff. de priuil. cred. l. si in emptione, ff. de minorib. Multa notat Ripa, d. l. 1. ff. de priuil. cred. Ex his igitur videtur prouisionem factam per nostram Pragmaticam esse iuris correctoriam, sed ad eam euitandam, quàm iura abhor-
117 rent, ita quòd sensus, & verba impropriari debent, vt statutum reducatur ad ius commune, l. 2. C. de noxalib. Crauet. conf. 3. num. 12. Videbatur dicendum, quòd ratio nostræ Pragmaticæ ad sic disponendum maneat sub illis verbis (præsertim taxatis pretijs à Barone) & ea sit causa finalis, nam auctoritas taxandi pretia, & sibi vendendi, esset duplex priuilegiũ, ac specialitas nimis dura, quòd quis sibi ius diceret, taxandi pretiũ, & cogendi ad vendendum. Assisia
118 enim in victualibus non competit Baronibus, sed ad Principem, vel ad Communitatem pertinet, l. 1. C. de episcop. aud. vbi Docto. cap. 1. §. post natale, de pace tenen. Pinel. de rescin. vendit. vlt. art. D. de Franch. decis. 9. Vnde qualitas noua addita Statuto videtur inducere formam, & rationem nouæ dispositionis, Bald. l. si quis non dicam rapere, laté Fel. c. edocem, vers. gesta, de rescr. Maranta cons. 91. Et exinde dictum fuit in
119 electione grasseriorũ, seu Catapanorum Baroni non competere ius eligendi, & creandi. Et quod neque appellatio ad eum pertineat de grauami-

uaminibus, cùm non dependeant à sua iurisdictione, sed à communitate. D. de Franch. decis. 511. quamquam Anna uideatur contradicere, Sing. 60. Et sic dicendum videtur, quòd causa talis prohibitionis consistat in dictis verbis, (taxatis ab eo pretijs) qua pretij taxatione cessante, punctus videtur remanere, in iuris communis dispositionem, l. si extraneus, ff. de condict. ob causam, vt subditi volentes vendere, cogi possint, vt potius Baroni, quàm alteri teneantur victualia alienare, iuxta pretium commune, vel à Principe taxatum. Sed neque dictam responsioné satisfacere probatur: nã Pragmatica generaliter loquitur, ac specificè prohibet vt vasalli nõ possint astringi ad sibi vendendum: Nec obstant illa verba ponderata (præsertim) taxatis pretijs, nam hæc dictio
210 non excludit prohibitionem, cum natura huius dictionis non sit excludere prouisionem statutam; sed facit casum minus dubitabilem, dicendo, quòd tanto magis prohibitio non valet, si pretium taxetur, glos. nota. l. illud, vers. præsertim, ff. ad legem Aquil. Franch. decis. 517. & sic corruunt arguméta suprà adducta: Quid dicendum? Ego firmo conclusionem cum pragmatica, quòd prohibitio Baronis ad sibi vendendum potius, quàm alijs, non valeat, cum sit priuatiua libertatis, quam incolumem iura seruare intendunt. Allegata verò pro prima opinione sic conciliantur, limitando conclusionem iam positam, quòd ea non procedat, si prohibitio fiat à Barone, ne vendantur fructus collecti de suo
121 feudo ac suis terris datis ad coloniam, terragium, censum, & similia, in his enim habet ius hypothecæ, & prælationis, procedunt que allegata pro prima opinione; secus verò in alijs territorijs liberis, & allodiali-
122 bus, in quibus Barones nec Princeps habent vllum ius, nisi iurisdictionis, & protectionis, iuxta notabilé doctr. Lucæ de Penna, l. quicunque, C. de omni agro deserto, lib. 12. Et sic in alijs rebus bonis, & animalibus prohibitio est nulla, vt est decisum in cons. pluries, licet in volentibus vendere præferatur Baro; vt iudicatum fuit inter Vniuersitatem Lauri & Marchioné actuario Cioffo. soluendo pretium, prout alij ci-
123 ues. Verùm pro ista prelatione, non poterunt emanare banna vt nemo vendat nisi requisierit Baronem, vt fuit prouisum in dicta causa. Et exinde iniustæ sunt ordinationes, ne vendantur pisces, & fructus, antequã requiratur Baro loci, nam commercia debent esse libera, & non impediri ob prælationem Baronum; Ac prælatio dicta, cõpetere ante ven-
124 ditionem factam non potest, vt similiter fuit decisum pro dicta vniuersitate Lauri. In fructibus verò collectis ex suo feudo, prohibitio procedit. Freccia de subfeudat. auctorit. 32. Sublimitatur verò, dummodo ipse Baro fructus pro se velit
125 emere, secus si emptiones velit facere pro alijs amicis, nam hoc nõ poterit, cùm personale priuilegium sit prælationis, & personam egredi non debeat, l. quia personale, ff. soluto matrimon. Guido Pap. decis. 411. multa adducit Olasc. dec. 156. quãdo

ius

ius prælationis possit cedi vel vendi. D. de Franch. decis. 126. quòd nota, cum hoc deseruiat quamplurimis causis, vbi Barones præferuntur pro se, & non vt alijs cedant, vel vendant. Andr. §. ex eadem, in fine, de lege Corrad. Et sic fœdere distinctionis & concordia cōciliantur supradicta, vt firma remaneat conclusio tex. nostri, quòd Barones cogere nō possunt ad sibi vēdendum, sed quòd libera sit facultas alienandi, & extrahendi.

Quam conclusionem amplio ex sequēti Pragmatica, quę clarius declarat hanc primam, prohibens Barones ne impediant liberam vendi-
126 tionem, vel extractionē bonorum quorumlibet, ac rerum: Bonorum verò & rerum appellatio latissima est, l. bonorum, l. res, ff. de verb. signific. Hinc fuit iudicatum, quòd Marchio Lauri abstineret, dum sub figurata vtilitate publica prohibebat, ne ciues extraherent lignamina de Territorio, Actuario Cioffo. Ampliatur in dicta secunda Pragmatica pœna, nam in hac prima est ducatorum mille, & in sequēti contrauentionis pęna est decem mille. Amplia, ex dispositis infrà, Pragmatica 13. quòd Barones neque cogere possint vasallos ad affictandum suos
127 introitus Baronales, & ita prouisum erat in Const. Regni, Magistri Camerarij, & cap. Regni, Terrerijs nisi vasalli non affictarent ad ęmulationem, vt illa bona Domini perderentur, solet fieri, quando inter vniuersitatem, & Baronem sunt lites, eo casu per superiores soliti, vel habiles possent cogi nō ad affictandum, sed exigendum introitus expensis Domini, iusto salario mediante, ad instar quæstoris. Freccia de subfeud. auctor. 51. Clar. quæst. 7. §. feudum, soliti enim stante necessitate possunt cogi ad munera, l. moris, §. damnare, ff. de pęn. Ampliatur etiam, quòd nec venditio vel bono-
128 rum extractio prohiberi potest ad tempus, vt faciunt multi Barones qui pęnalibus edictis prohibēt subditis ne vendant frumenta, uel uina, nec macellare sues, uel alia animalia, nisi sint uendita illa Baronis, sicque uno, eodemque tempore cogunt ad emendum ab ipsis, & uasallos ad non uendendum, quòd magnam sapit tyrannidem, Afflic. const. Magistris, & cap. Regni 49. Petra de potest. Princ. cap. 5. num. 122. cum seq. & cap. 6. num. 28. Idemque procedit, quòd Barones prohibere
129 non possunt, ne exerceant uasalli aliquas mercantias, & negociationes mutualium, lanæ, olei, & similium, quia forsan ipsi Barones tenent implicatas suas pecunias in prædictis negotijs, nam iniquum hoc reputatur, Iacob. de S. Georgio, fol. 4. Anna sing. 14. solet hoc tantùm fieri pro publica utilitate, uel Principis necessitate; & consequenter, neque concedere possunt Barones ut aliquitātùm sint macellatores, uel exerceant aliquam artem, Petra cap. 5. nu. 121. Anna singul. 54. Bald. l. 1. C. de commercijs.

At quia non est regula, quæ non patiatur exceptiones, propterea positam conclusionem limito; Et licet dixerim suprà, istos contractus emptionis & uenditionis adeò esse firmos,

mos, & liberos, quòd nec Princeps super ijs disponere possit de potestate ordinaria nec absoluta. Verùm
130 ex causa potest Princeps nō solùm per viam generalis legis, sed particularis ordinationis disponere contra prædicta. Hucque pertinet, quod diximus suprà, Principem non habere potestatem absolutam, sed ordinariam, quam extēdere poterit ad omnia, relaxando ex causa non solùm ius positiuum, sed gentium, ac naturale, vel diuinum, secundum ea quæ infrà proponemus: sine enim causa non diceretur potestatem absolutam exercere, sed tyrannidem, & vim: sed data causa, ordinaria potestas exerceri poterit vltra iuris regulas, Regens de Ponte cōs. 4. nu. 13. sicque licet quis ad vendendum cogi non possit, ex causa publicæ vtilitatis, vel necessitatis, cogi poterit, l. item si verberatum, §. 1. ff. de rei vendic. enumerat 23. casus notabiles, vbi Princeps ex causa potest cogere ad emendum, vel vendēdum, Petta de potest. Princ. 4. q. num. 39. & fol. 194. latiùs, vbi declarat, quando dicatur causa necessitatis, vel vtilitatis, ita, quòd possit præiudicari, nam iusta causa in dubio non præ-
131 sumitur, Alciat. de præsumpt. tertia reg. præsumpt. 8. dico, quando rescribit contra Ius Gentium, Naturale, vel Diuinum, secus contra Ius positiuum, Gayll. Pract. obseruat. 58. & obseruat. 56. Crau. de antiq. temp. 2. art. latè hoc exorditur, quæ dicatur causa iusta, & quomodo præsumatur. Regens de Ponte, cons. 4. num. 14. sicque ad propositum, conclusio nostra licet firma, limitatur in multis. Et ex dicta Pragmat. infrà 15. quam hic promisimus excutere, ne pluries idem repeteremus, excerpo limitationem, dum dicit, Barones cogere posse ad sibi ven-
132 dēdum pro necessitate sui victus, & familiæ; quę dispositio habet iuris correspondentiam, nam & similiter Barones cogi possunt ad vendendum victualia vasallis indigentibus. Bart. l. 1. ff. de off. præfec. vrb. Maran. in sua praxi, in artic. inquisitio, num. 181. nam Domini tenentur redditus feudi distribuere in necessitatibus suorum subditorum, vt pulchrè Paris, de reintegrat. feudor.
133 quæst. 202. nam ad imparia non debet iudicari Dominus & vasalli, sed alter alteri debet vices suas reddere, vt Afflic. latè decis. 268. & sic uti vasalli tenentur uendere in necessitate Barone constituto, sic & è contra: Dico id quod eis superest, nam quis non tenetur se discooperire, vt alium uestiat, Afflict. in prælud. Constit. quęst. 3. imò in casu necessitatis, seu paupertatis Domini, effecti pauperis non sui culpa, quia nullum priuilegium posset sperare, Carauita Ritu 19. num. 25. (sed fortuna quæ non inducit culpam, adeo quod debitor depauperatus
134 ictu fortunæ non poterit carcerari) vt singulariter notat Gramm. decis. 86. hoc casu uasalli tenentur alere Dominum, nam si uasalli dicuntur filij, tenentur utique alere patrem, Lucas l. quicumque, C. de omni agro deserto, Afflic. decis. 165. & Vrsill. cum alijs adductis. Sed ad-
135 uertas, quòd alij intelligunt hanc opinionē procedere in uasallo feudatario,

datario, tenente feudum à Domino, & non in alijs uasallis, sic declarat Clarus, §. feudum, quæstione 27. Aluarot. cap. licet, si de feudo fuerit controuers. mea tamen patria ciuitatis Muri, duob. annis retro esset suspensus à Iurisdictione Dux Grauinæ, qui eo tempore erat
136 Dominus huius ciuitatis, & omnia erant ei, & suæ vxori sequestrata, ob prætensam rebellionem, Ducissa Donna Beatrix Ferrella speculum Illustrissimarum fœminarum gloriabatur de fidelitate dictæ ciuitatis, quòd per multum temporis spatium de omnibus necessarijs eis prouidebat, & verè fidelis fuit semper cum suis Baronibus, ita quòd ex antiquissima memoria non recordetur quispiam aliquid controuersiæ cum Dominis suis habuisse; Et ad propositum redeundo, vasalli non tenentur Dominum alere, sed eidem vendere pretio mediante victualia, & non aliàs. Sed valde fuit dubitatum, an sicuti Baro poterit cogere vasallos ad sibi vendendum
137 pro necessitate sui victus, possit etiam cogere, ad habendam fidem de pretio quòd in promptu non habet? Quæstio hæc deseruit omnibus limitationibus regulæ, l. nec emere, C. de iure deliber. vbi nemo cogitur emere, vel vẽdere, quam limitant Doctores ibi, & Duen. Reg. vendere. Et dicẽdum videtur, quòd cum ius respiciat necessitatem, ea iuris necessitas, quæ cogit ad uendendum, debeat cogere ad habendam fidem de pretio, aliàs esset negare, l. negare, ff. de liber. agnosc. Adducunt ad hanc opinionem glos.
138 fin. l. si locus, §. cum via, ff. quemadmodum seruitutes amittantur: vbi si via publica erit diruta vi fluminis, vel alio impetu, quòd vicinus ratione publicæ vtilitatis viam præstare debet, etiam non soluto pretio, quæ satis solet commendari, quòd attendatur plus publica vtilitas, quàm priuatum damnum, & publica vtilitas & necessitas æqui-
139 parantur, ita quòd valet argumentum Bald. in rubr. C. qui bonis cedere possunt. contraria tamen opinio est verior, & communis, quòd nũquam cõpelli quis possit ad rem suam vendendam pretio non soluto; hinc est, quòd fuit decisum, quòd Beccarij, & alij, non teneantur dare carnes Baronibus cum ta-
140 leis, sed in numerato teneantur soluere, vt inter Principem Hostiliani, & vniuersitatem Theani fuit iudicatum, quamquam enim statutum arctet quem ad vendendum, tamen pretium in numerato est soluendum, glos. l. seruit. & ibi Bald. C. quib. ex caus. serui pro præmio lib. acc. Afflict. in cap. 1. §. similiter, de Capitan. qui cur. vend. num. 19. ex textu l. venditor, §. si constat, ff. communia prædior. (ibi, non aliter hoc faciat, nisi prius salarium solitum Domino præstat) & sic nouissimè discutit Valasc. cõsult. 22. cùm alij Doctores sicco pede pertran-
141 seât, qui impugnat dictum Glossæ in dicto §. cum via, vti communiter reprobant; Veruntamen stante extrema necessitate posset sustineri prima opinio: alias publica vtilitas non debet nocere tertio cui Princeps de potestate ordinaria & abso-
luta

luta præiudicare non poteſt, vt doctiſſimus Pinell. 2. cap. rubricæ de reſcindenda venditione, niſi ex maxima neceſſitate, vt Gayll. obſeruat. 56. nu. 18. 2. libro, quem vide, Vaſq. cap. 6. num. 8. tunc enim omnia ſunt communia, etiam inter priuatos, & non ratione poteſtatis hoc euenit, l. 1. ff. ad leg. Rhod. de iactu; limitatur etiam cõcluſio ex eadem met 15. pragmatica, quæ diſponit, quòd Barones nõ poſſint cogere vaſallos ad vendendum, niſi habeant hoc ius prohibendi ex titulo, vel ex legitima præſcriptione, vel conſuetudine, tunc ſalua eſſe ſua iura Baronibus per ſupradicta verba dicit: nam ſicuti vaſallos in libertate retinere quærit, ita iura, quæ Barones ex priuilegio, vel conſuetudine obtinent conſeruare intendit. Quæ limitatio ac clauſula pertinet ad omnes ſequentes pragmaticas, & in multis repilogantur pręfata verba formalia, unde pro præſenti & ſequentibus, declarabo concluſiuè, & breuiter terminos iſtius limitationis, quæ multum pertinet ad totum opus.

Non inſiſtam quomodo titulo quęri poſsit hoc ius prohibendi, & an pręiudicari poſſit vaſallis in libertate per Principem, nam hoc declarabimus infra 10. Pragmatica, vbi eſt ſedes ſua.

Sed hic uidebimus, quomodo pręſcriptione, vel conſuetudine Baro-
142 nes iura quærere poſſint contra vaſallos ac Vniuerſitates. Et quid differat præſcriptio à conſuetudine, & quomodo pbetur, quę omnia ſunt ſatis ſuperque vtilia & neceſſaria, & maximè ad ſcopũ totius Tractatus.

Et præſcriptio, à conſuetudine valde differt, cum enim habeant diuerſa nomina, oportet vt & habeãt ſeparatos effectus, l. ſi idem, C. de codicill. & aliquas differentias notauit Balb. de pręſcript. prima parte, 10. art. Crauetta, de antiq. temp. ta-
143 men nos ad materiam noſtram nouiſſimè alia adiungendo, declarandoque, dicimus, quod differunt primo ex definitione, nam præſcriptio eſt uſurpatio iuris alieni, conſuetudo eſt quædam forma introducta ex conſenſu populi; ita Bald. conſ. 401. 5. lib. & proinde conſuetudo requirit animum, & ſcientiam totius, vel maioris partis populi, cùm ex ea acquiratur ius in publico, præſcriptio uerò requirit animum præſcribentis, non autem aduerſarij, & ex præſcriptione acquiritur ius in priuato, & ex conſuetudine regulariter quæritur ius in publico. Grammat. conſ. ciuili 147. & 98. Viuius nouiſſimè, deciſ. 515. ult. lib. Secundò differunt, nam in conſuetudine non
144 requiritur titulus, & bona fides, vt in præſcriptione, cum ſufficiat legis auctoritas conſuetudinem approbantis, ob conſenſum ciuium, Ripa cap. 5. extrà, de cauſa poſſeſſionis, & proprietatis. Item, præſcriptio eſt odioſa, & non extenditur, vnde ſtrictiſſimè interpretatur. Gabr. 2. concluſ. tit. de præſcript. ſecus in conſuetudine, Balbus de præſcript. 2. parte tertiæ partis. latè Felin. cap. audiris, de præſcript.

Tertia differentia notabilis eſt, nam alio modo inducitur conſuetudo, diuerſoq; modo probatur, quàm præſcriptio, ut enim conſuetudo inducta

ducta dicatur, dicunt aliqui, quod opus erit, vt pro ea bis sit iudicatum in contradictorio iudicio, ex glos. §. ex non scripto, Instit. de iure natur. Alexand. consi. 132. 1. lib. qui dixit esse necessarium, quod duo actus iudiciarij interueniat, per binos enim actus dicitur quid consuetum. Do.
145 de Franch. decis. 91. num. 16. (Sed ne decipiaris, nam hoc dictum licet assequantur multi, id tamen non est verum, quod sit de essentia: nam etsi non sit iudicatum ex alijs actibus, potest induci; & hæc est communis opinio Viuij, commun. opin. incip. Consuetudo. Mascard. conclus. 427. Crauett. in tract. de antiq. temp. prima parte, num. 31.

Hæc uerè sunt necessaria ad con-
146 suetudinẽ vsus populi, ac frequentia actuum: secundo, tacitus populi consensus: tertio cõsuetudinis rationabilitas: quartò legitima pscriptio. Hæcq; sunt probanda & articulãda, quicquid alij dicant; vt nouissimè Mascard. concl. 424. qui hanc communẽ traditionem refert; Marant. consi. 115. Gayl. obseru. 31. 2. lib. Practicarum obseruationem, vsusq; populi, ac frequentia actuũ, est probanda, qui sint vniformes, & ad minus tres actus sunt deducendi notorij, per cõtestes, & nõ singulares, Crau. consi. 96. nam ex actuum frequẽtia, vsu, & moribus, consuetudo colligi-
147 tur, dũmodo in notitiã populi deueniant, aliàs duo actus non sufficerent, sed tot requirũtur, vt ex ijs tacitus populi consensus colligi possit. Iaf. l. de quibus, nu. 45. ff. de legib. dicuum consuetudo quasi cõmunis assuetudo, Guido Pap. dec. 631. nu. 1.

& ideo quotiescunq; ex coniecturis, talis populi cõsensus haberi potest, actuum frequentiã non esse curandam, quod communiter sequitur, vt
148 Gayl. loco prçcitato: tertio diuturnitas tẽporis requiritur decem annorum, quòd ita sit obseruatũ, per tex. in l. diuturna, ff. de le. nam quoties de consuetudine fit mentio, de præscripta intelligitur, gl. c. fin. de consuet. non dico de consuetudine interpre-
149 tatiua iuris dubij, seu obseruãtia, quæ præscriptionem non requirit, vt benè Regens de Ponte, consil. 41. Crauet. consi. 101. Quartò requiritur quòd consuetudo sit rationi consentanea, & quod non ratione, ff. de ll. dico, quod non sit contra iura, quæ ei resistunt, vt Gayl. obseruat. 31. 2. libro, vbi distinguit. Præscriptio verò non prædicto modo inducitur, sed probata possessione, vel quasi, in iuribus, vel seruitutibus inducendis, tunc ex vnico actu, cum scientia &
150 patientia aduersarij incipit quasi possessio, & ex inde præscriptio. Vrsil. decis. 67. & decis. 388. benè, idéq; procedit etiam contra vniuersitates, quòd dummodo actus veniat in notitiam maioris partis Ciuium, data patientia, quæritur quasi possessio, & incipit prçscriptio, & cõtinuatur
151 etiam cõtra successores ciues, licet ignaros dictæ possessionis, & præscriptionis, Crauetta consi. 55. Vrsill. decisio. 67. Guido Pap. decis. 279. nam prædecessores prçiudicant successoribus, dummodò illi actus fiant iure suo; nam circa ista possessoria vel quasi, nota distinctionẽ, q aut actus fiunt iure suo, vt prohibẽdo, ne quis extrahat victualia, vel ea non ven-

D dat,

dat, nisi sibi, ne quis accedat ad aliud molendinum, vel furnos, tunc per istos actus negatiuos, & prohibitiuos data patientia vasallorum quæritur possessio, secus si cōtradixerint, latè Petra, quē adde fol. 40. nu. 12. Et tūc
152 incipit quasi possessio & præscriptio, quia isti actus nō fiunt nisi iure suo; aut iure facultatis, & tunc mille actus non inducunt possessionē, vel quasi: vnde si millies sum solitus accedere ad tuū furnum, vel molendinū, hoc est iure facultatis, vnde non datur possessio: si iure familiaritatis cōcesserim, vt possis transire per fundum meū, vel ex eo aquā haurire, venari, vel piscari, tunc quia iure familiaritatis hæc conceduntur, nunquā datur possessio, nec pscriptio, Card. cons. 38. nisi data postea prohibitione, declarat subtiliter meus Ripa, c. cum Ecclesia, extra, de causa poss. & propr. Et si actus sint promiscui, dico, q possint præsumi iure familiaritatis, vel facultatis, vel pro suo, in dubio non præsumūtur gesti iure suo, nisi illi actus haberent fortē presumptionem, vt ibi Ripa, nu. 68. Et tunc ad probandā præscriptionem debet deduci & probari initiū possessionis, & allegando possessionē de presenti, presumitur continuata præscriptio, l. Celsus, ff. de vsucap. Vasq. contr. il-
153 lustr. 58. ibi; quot modis presumatur cōtinuata possessio in corporalibus; & quid in incorporalibus, vide ibi dñas, Franc. Balb. in tract. prescript. vbi benè; quos articulos nota, quomodo Barones cōsuetudine vel præscriptione quærant iura, & quæ habeant probare. Quarta differentia consuetudinis, & præscriptionis est, ex tēpore, cōsuetudo namq; præscribitur spatio 10. annorū, vt dixi; Præscriptio verò requirit tēpus decem annorū, aliquando viginti, triginta, vel quadraginta, C. de præscr. longi vel longissimi tēp. Sed hanc Doctorum differentiā non video gñalem, sed scias, q licet vnum de requisitis
154 essentialib. sit diuturnitas tēporis decem annorū in præscribenda consuetudine, vt dixi, quod est verū siue consuetudo sit cōtra ius, siue preter ius, vt Ias. l. de quibus, num. 33. Duen. reg. 138. q tempus decennij à tēpore primi actus initiū accipit; tamen, vt aduertit Dom. de Franch. decis. 283. nu. 15. consuetudo regulariter requirit spatiū decem annorum de iure Ciuili, secus de iure Canonico. Item aliquando requirit spatiū triginta, & quadraginta, ac centum annorū, vti si tractetur de consuetudine, contra ea quæ sunt Principi reseruata, vt Ias. loco præcitato, num. 35. Duen. reg. 138. cum tribus sequentibus, vel si tractetur de consuetudine super actibus habentibus
155 causam discontinuā, nam spatium requirit immemorabile, Crauetta cons. 96. Vide non potest dari certa differentia inter præscriptionem & consuetudinem, cum ambo varientur secundum causas, & notat Viuius decis. 66. de consuetudine inducta contra id de quo populus statuere non potest, vel si esset contra Ecclesiam, tunc requiritur spatium quadraginta annorum, Gram. decis. 64. num. 54. latè Crau. de antiq. temp. 4. par. Mascard. conclus. 424. nu. 24.

Sed figamus quæso aliquātulum hic pedes, dum Pragmatica dicit, q

con-

conseruare intēdit iura quę Barones cōsuetudine, vel præscriptione quęsierunt, quantū erit sufficiens istud tempus, erit forsan decē annorum, vel triginta, seu quadraginta, vt diximus supra? Constituas primo hāc conclusionē, quòd seruitia non de-
156 bita à iure semper præsumuntur per vim à Dominis extorta, sic regulam ponit Mascard. in tract. de prob. conclu. 1307. Gram. voto 22. nu. 17. Iacob. de feud. tit. de homag. 10. conclus. & Boer. decis. 132. nam auctoritas superioris certa animi inductione terret vasallos ad expressè nō contradicendum, tamē quia personalia, vel regalia seruitia, & subiectiones non possunt præsumi liberè cōcessæ Dominis contra ius naturale libertatis, rectò iure est approbatū præsumi extorta, & præscriptio, & consuetudo, licet appareat lōga, quia murmu-
157 ratio tacita populi impedit possessionem vel quasi, ac exinde præscriptionem, vt singulariter dixit And. cap. 1. quæ sint regalia, 4. col. verbo, plaustrorum. Lucas de Pen. l. 1. C. vt rusticani ad vllū obsequium, vt Capic. in inuest. vers. Collectarum. Et proinde constitutum est, φ siue consuetudine, aut pręscriptione iura, & seruitutes præsumantur q̄re re Barones, quòd minori tēpore centum an-
158 norum tueri non possunt, nā consuetudo requiritur φ sit isto tēpore præscripta; Petra de potest. Prin. c. 6. nu. 3. Vnde non est differentia inter consuetudinem, & pręscriptionem quoad tēpus, circa istā materiam: ita respōdit Belluga, rubr. 22. §. & quia, nu. 14. Gramm. cons. ciui. 147. benè: istud. n. tēpus abstergit pręsumptiones extorsionis, & metus, ac ex taci-
159 turnitate tāti tēporis præsumitur omnis debita sollēnitas iuris, & facti; & proinde est, φ tale tēpus constituit titulum, l. hoc iure, §. ductus aquæ, ff. de aqua quotid. pręsumit regium assensum, vt Afflic. decis. 254. num. 4. Ac licet per Constitutionem Regni, Quia frequenter, sit constitutum, φ consensus vasallorū, ac Vniuersitatis non sufficiat ad obligandum eos ad seruitia, & onerosa, licet sollemni stipulatione astringantur, nisi interuenerit Regius assensus, tamen centenaria sufficiet, quia pręsumit assensum, licetq; contra Regni Constitutiones præscribi nō possit, cum in proęmio Constitutionū annullentur omnes consuetudines, & pręscriptiones futuræ, contra eas tamen spatiū immemorabile sufficit, vt in his terminis respondit Frecc. 2. auctor. q. 28. Viui. decis. 36. ista enim pręscriptio non est impiū refugium,
160 vt aliæ longi, vel longissimi temporis, ex quibus dixit Vrsill. decis. 229. & Regens de Ponte, consi. 48. φ nunquam per ea obtinere potuerint in Consilio, cum sint odiosæ, tamē secus in immemorabili, quę vim Regalis tituli obtinet, vt latè Gabr. Roman. conclus. 1. tit. de præscript. quæ transfert verum dominium. Vinell. auth. nisi tricennale, C. de bon. matern. licetque Vasq. contr. illustr. dicit, quod præscriptio sustinetur, existentibus quattuor elementis, vt rerū natura, dico in possessione, traditione, bona fide, & titulo, intelligitur de alijs præscriptionibus quàm centenaria, quę pręsumit scientiā superioris, ac bonam fidem, Hern. c. 1.

D 2 §. præ-

§.prætereà, de prohib. feudi alienat.
per Federicum, & aduersus eam non
conceditur restitutio in integrum
161 ex capite ignorantiæ, vel læsionis.
Mascard. conclus. 1377. Franc. Balb.
de præscript. fol. 50. benè, quem vi-
deas. Verumtamen Barones mino-
ri tempore possent præscribere con-
tra vasallos, si prætensa non sint con
tra ius, ita quòd ius non resistat, præ
sumendo in contrarium; nam si sint
162 secundum ius, vel præter ius, Baro
nes possent quærere spatio quadra-
ginta annorum, vt in causa Princi-
pis Venusij dixit Do. de Franch. de-
cis. 56. sed si essemus in alijs subie-
ctionibus, immemorabile tempus re
quireretur. Quomodo autem probe
tur centenaria hæc præscriptio, vel
consuetudo, difficilis est probatio,
ita, quòd contra eam esse decernen-
dũ dicit decis. Perusina Ioseph. 106.
Peregr. tit. de præscript. nu. 23. tract.
de iure fisci. Ideo aduertant Aduo-
cati, in articulando & probando, quòd
163 sint concludentes probationes, vel
per scripturas, hęc enim probatio est
sufficiens, l. vetustissimi, C. de iure
dominij, sed difficilior est quádo per
testes est facienda, Glos. c. 1. verbo,
memoria, de pręscript. in 6. no. at re-
quisita, quòd testes debeát deponé-
re quod toto tempore eorum memo
riæ vsque in præsens ita sit obserua-
tum, & quod ita audierint à suis ma
ioribus, qui maiores ità etiam dixe-
runt se audiuisse à suis prędecessori-
bus, & quod ita sit communis fama,
& opinio, & nunq̃ contrarium au-
dierũt, quę fama publica debet pro-
bari in specie, & non per vltimũ arti
culũ, qui solet fieri, quod de prędi-
ctis est fama publica; ita D. de Franc.
decis. 56. nu. 20. quòd testes debent esse
saltẽ quinquaginta annorũ; vt ibi;
Gabr. concl. 1. de pręscr. & quomodo
testes de fama coniungantur cũ illis
de auditu, ac visu, vltra Franch. vide
Crau. de antiq. temp. 4. par. vlt. artic.
Balb. de pręscript. fol. 50. Capic. de-
cis. 193. & quòd testes de auditu o-
porteat nominare duos, saltẽ à quibus
bus audiuerũt, ita obseruatum esse
etiam non interrogatos, vide Vinc.
decis. 77. alia notat ibi Balb. benè.
164 Notes tamen vnum singulare, quòd
licet tot & tanta operetur ista imme
morabilis præscriptio, quòd præsumat
verum titulũ, Regium assensum, ac
omnia sollemnia loco munitissimi
priuilegij; Tamen si actor vellet pro-
bare per scripturas titulum suę pos-
sessionis centenarium, ipsum priui-
legium præsentando, non cautè age
ret: nam si titulus ex aliquo defectu
sollemnitatis, vel nullitatis oppu-
gnetur, tunc data nullitate tituli
nulli, vel erronei, nulla poterit pro-
bari legitima pręscriptio. Pinell. au-
then. nisi, C. de bon. mater. Tiraq. de
retrac. conuent. §. 1. glos. 2. (licet que
multi dixerint longissimũ, vel im-
memorabile tempus sufficere, etsi ti
tulus sit nullus) tamen quòd super in-
iusto, erroneo, vel nullo titulo nulla
causetur præscriptio, firmat Freccia
auctor. 8. Duen. reg. 255. Vrsill. benè
decis. 374. & per plura Crauet. de an
tiq. temp. 4. parte, num. 60. Peregr.
de iure fisci, tit. de præscript. nu. 29.
confutans Vasq. opinionem, qui ca-
pit. 80. nu. 11. defendit contrarium.
165 Et sic aduertas, quádo habes inten
tioné ex pręscriptione, vt eam pro-
bes

bes per testes, & non labaris in præsentando scripturas: quòd nota.

In possessorio autē etiam ius refragatur Baronibus, & super hoc multi multa scripsere; conclusiuè nota distinctionē: φ aut tractatur de summarijssimo possessorio, & de oneribus, seruitijsve prætensis à Barone contra vasallos, in quibus ius resistit, vt dixi, & tunc semper prouideri solet, φ Baro abstineat. In plenario verò possessorio aliqui opinati sunt φ probata decennali possessione, cū allegatione tituli: Baro sit manutenēdus in possessione, quia titulus psumitur, iuxta termin. l. cū de in rem verso, ff. de vsur. sic Iaco. de S. Georg. tit. de homag. nu. 19. & 37. Rol. cōs. 22. φ lite pēdente probata decēnali possessione, & allegato titulo, φ qs

167 debeat obtinere, etiā in his, super quibus ius resistit. Alij hoc negarūt: nam seruitia indebita semper præsumuntur per vim à dñis extorta, vel metu reuerentiali pręstita, vt suprà adnotaui, φ ideo tale tēpus non sufficiat ad obtinendum in possessorio, ita bene Gram. cons. ciui. 90. & 147. φ requiratur expresse tituli pręsentatio, & non allegatio cū decennali possessione; nā neq; exceptio pręscriptionis immemorabilis posset impedire quin vasalli lite pendēte nō debeant manuteneri, Pereg. de iu. fisci, tit. de pręscr. nu. 24. vel saltē præstita cautione per vasallos de soluendo quicquid fuerit iudicatum, vt refert pluries decisum Gramm. voto 12. de quo meminit nouissimè Petra in his terminis, in tract. de potest. Princip. fol. 42. nam cum quis habeat ius cōe pro se, debet pro eo decerni, donec causa cognita, non fuerit discussum priuilegium, vel quasi, secundum ve

168 rum sensum, c. cum personę, de priuil. in 6. Capic. decis. 189. & 209. vbi latè de intellectu d. cap. & cap. ad nostras, de restit. spol. tractat Vasq. controu. illust. c. 85. & seq. quē in occurrenti videas. Quicquid disputetur, practica est de qua ex nouissimis refert eā Regens de Ponte, cons. 93. φ si tractetur de casibus, vbi ius resistit lite pendente, vasalli debent obtinere, nisi in plenario possessorio Baro iustificet suā possessionem, per titulum verū aut coloratum, qui sit sufficiens ad persuadendū Iudici iustitiā suæ causæ, ex Abb. c. 1. vt lite pend. Ideo Luc. de Pen. l. quicūq;, C. de omni agro des. ecōtra determinat, idem

169 procedere in vasallo seu vniuersitate prętendente possessionē rei demanialis feudienā quia ius resistit, cum sine titulo possideri non possit, φ Baro sit reintegrādus in possessione quicquid in possessorio prætendant vasalli; aut prætensio est præter ius, & tunc sumus in terminis interdicti retinēdæ possessionis, quis debeat in

170 eo obtinere; multa sunt cōsideranda, nouissimè vltra Menoc. de retin. poss. vide Tessau. dec. 206. Mascar. de prob. cōcl. 1199. φ hoc casu prouidetur, quo capiatur informatio, & ita seruatur. Frec. auct. 8. Couar. prac. q. c. 18. Pereg. de iure fis. tit. de pręscrip.

Limitatur tertio principalis conclusio, quòd Barones cogere possunt sibi vendēdum ab eo qui tenet venalia: nam si priuati cogere pos-

171 sunt tales personas ad vendēdum, aliàs iniuriarum actione agere poterunt, fortius hoc cōpetit Baronibus.

Isern. tit. de pacto tenenda, num. 18. sicque caupones, stabularij, macellatores, nuncij, notarij, qui publicum officium exercent, requisiti denegare non debent. Afflic. const. Reg. omnes nostri. Capel. Tolos. quest. 446. Couarr. variarum resolutio. cap. 14. lib. 3. ibique discutitur de meretrice si inuita deneget facere copiam sui. Quæ omnia procedunt, dum tamen soluatur pretiũ in numerato: nam Baro non potest facere cõditionem vasalli deteriorem, ita quòd si vasallus ab alio maius pretium inueniret, non tenebitur vendere Baroni, l. 1. C. de com. seruo, vbi gl. insignis, & ita dicit infrà Prag. 15. ibi, (dummodo soluant precium, quod ab alijs etiam
172 exteris reperiatur) licet Tiraq. de retrac. §. 1. gl. 18. teneat sufficere oblationem iusti pretij, licet alter supposuerit excessiuũ. Ripa benè, l. 1. ff. de priuil. credit. vnde concordes debent esse de pretio, aliàs prælatio nõ competit: Freccia auctor. 58. nisi in ipsis venalib. fuisset assisa publica, & certa imposita, tunc licet maius pretiũ inueniatur, non erit alterandũ, Doctor. l. 1. C. de episc. aud. at vbi pretiũ non est determinatum, tunc æstimatio non erit vniformis, cum pretium
173 tripliciter cõsideretur (quod est clauis materiæ) supremũ, medium, & infimũ, Valasc. cõsult. 44. Ant. de Burgi c. cum causam, de emptio. vna res pro tio supremo potest valere decẽ; pretio infimo, octo, & medio, nouẽ, vñ pretiũ non potest consistere in indiuisibili. Et quod pretiũ in numerato sit numerandum, ita fuit decisum pro Vniuersitate Tegani contra Principem Hostiliani, qui cogebat dare carnes, & alia venalia cum taleis, vt suprà etiam dixi.

Vltimò limitatur cõclusio posita, quod libera debeat esse facultas vendendi, & extrahendi, & quod à Barone coartari non possit: nam fallit si pro necessitate Vniuersitatis prouidendum
174 videatur de victualibus, vt infrà Prag. 15. tũc particulares ciues cogi poterunt ad vendendũ quod eis superest: nam vt suprà dixi, necessitas, & publica vtilitas facit alterare leges. Doct. l. fideiussor, §. necessaria, ff. qui satisd. cog. nã licet contractus sint liberi; tamen, vt dixi, ex causa possunt restringi, & exẽpla publicæ vtilitatis refert Petra fol. 195. de potest. Princ. qui signat 24. casus. Exemplaq; ne-
175 cessitatis, similiter quomodo alteret regulas, latè prosequitur Tiraq. de retrac. con sang. §. 26. glos. 1. & pro necessitate Cotta verbo, filius, notat quod Papa dispensare potest quod filius Regis licet professus in monasterio, ducat vxorem. Et de necessitate multa notat Marsi. §. aggredior, à nu. 61. ad 74. et quod Vniuersitas possit facere prohibitionem extractionis victualium pro publica vtilitate, benè, Mar. Anton. Surg. de Neapol. illustr. cap. 14. num. 22. latè Petra fol. 192.

Sed dubiũ restat ad prædicta omnia, si ex causa publicæ vtilitatis vel
176 necessitatis possint fieri per Iudices inferiores, vel sit adeundus Princeps, Doct. l. 1. §. cura carnis, ff. de off. præfec. & l. nauarchorũ, C. vt naui c. lib. 18. firmãt sine licentia Principis prædicta exequi non posse, cũ solius Principis sit dispensare vltra regulas iuris, & ita Valasc. cõsult. 22. Couar. aũt varia. resol. lib. 3. c. 14. distinguit:

quod

q aut dispensat ex publica necessi-
tate, & Iudices inferiores hoc facere
possunt; aut pro publica vtilitate, &
tunc vt q sit adeundus Princeps: nam
necessitas, & vtilitas publica licet
quo ad quid, æquiparentur, tamē in
multis differunt. Afflic. tit. de off. ma
gist. Came. Alij & uerius distinguūt,
vt Fran. Marc. decis. 236. & deci. 521.
2. par. q si tractatur de alterando re-
gulas iuris in casib. à iure nō dispositis,
vel soli Principi reseruatis, tunc is
erit adeundus, veluti q demoliātur
suburbia, vel domus alicuius pro pu
blica vtilitate, p dilatādis fossis, ne
hostes eo se recipiāt, vt Gayl. obseru.
56. 2. lib. tunc recurri debet ad Prin-
cipem. Aut tractatur de casibus in
limitationibus à iure particulariter
signatis, quas recensent Socin. in
regula vendere, & tunc siue causa
sit necessaria, siue tractetur de publi
ca vtilitate, Barones, seu eorum Iu-
dices poterunt id statuere. Petra, de
potest. Princ. cap. 11. & cap. 13. D. de
Franch. decisio. 223. pro amplanda
Ecclesia, nam in casibus scriptis offi
ciales dicuntur Principes in suis ter
177 ris, & in terminis Petr. c. 6. nu. 74.

Sed ex hac quarta & vltima parte
nostræ pragmat. quam aggredimur,
maior ad præcedentia dicta propo-
nitur difficultas dū dicit ibi, (quod
si prouidēdum erit victualibus pro
necessitate ciuitatis, & proinde pe-
cunia sit capienda, quòd suæ Maie-
stati nuncietur ne hoc prætextu in
fraudem quicquam excogitari con-
tingat,) Vnde videtur quòd sine as-
sensu Regio supradictæ prohibitio-
nes fieri non possint, sed responde-
tur, quod pragmat. nostra dictat si
pro necessitate Ciuitatis prouiden-
dum erit, de pecunia pro victualib.
emendis, quod sit nuntiandum suæ
178 maiestati, & sic pro capienda pe-
cunia, necessarius videtur assen-
sus, et non quod requiratur, vt Ci-
ues, non possint cogi ad vendendum
stante necessitate, sed hæc responsio
tollitur ex pragmatica 15. infrà quę
ēt requirit supplicationem, ad hoc,
vt ciues cogi possint ad vendēdum,
vel ne victualia extrahantur, vnde
omninò his casibus Princeps erit a-
deundus. Et per hæc non contradicit
quæstioni præcedenti, vbi firmaui-
mus, iudices inferiores posse dare li
centiam ex publica vtilitate, nam
dixi hoc fallere in casibus exceptis
Principi, nam exceptiones firmant
regulam: si enim fuisset regulare in
omnibus casibus, habere assensum,
non fuisset necessarium in ijs prag-
maticis addere formam supplicatio-
nis, quàm formam satis constat esse
accidentalem, & non essentialem,
addita enim fuit vt dicunt verba nō
stri tex. vt euitētur fraudes; hæc cau
sa posita indicat formam accidenta-
lem, Felin. singu. cap. cum dilecta, de
rescript. vbi narrātur signa, & conie-
cturæ quæ faciunt cognoscere quan
do id quod ponitur, sit de forma.

Sed non prætermittām hic quæ-
stionem, quæ fuit in facto, anno prę
cedēti in terminis huius partis prag-
maticæ. Si ciuitas mutuò, vel ad an-
nuum cēsum capiat pecuniam, pro
euidenti necessitate ac vtilitate Ci-
uium, ad emenda victualia annis re-
trò penuriosis, sine regio assensu, an
creditores nulliter contraxerint, ita
quod cōtractus omninò de iure de-

feudi non possit. Secundò, an data
nullitate, Ciuitas teneatur ad resti-
tutionem pretij recepti ac vsurarũ
solutionẽ, vel creditores perdiderint
pretium, ac vsuras. Quæ quæstiones,
cũ sint vtiles & quotidianę pertinen
tes ad text. nostrum, deseruientesq;
quamplurimis causis, ideo notandas
hic duxi.

Et ad primum articulum an con-
tractus sint ipso iure nulli non ser-
uata forma huius Regiæ sanctionis,
in procurando Regium assensum.
Videtur quod sic: nam formam indu
cit hic pragmat. addẽdo qualitatem
assensus, & forma dat esse rei, l. certa
179 forma, C. de iure fisci, lib. 10. tali-
ter, quod plus attenditur legis for-
ma, quàm ratio Valaschi consul. 52.
ita, quòd specificè est seruanda, aliàs
actus corruit, nec adimpleri per æq-
pollentiam sufficiet, Felin. latè, cap.
cum dilecta, vers. gesta, cum forma,
de rescript. nec excusat Rusticos, a-
liosvè ignorantes, vt abundè Tiraq.
de retract. §. 4. glos. 3. num. 15. & §.
36. glos. 2. Viuius infinita corrolaria
notat, decis. 334. cum trib. sequ. Sed
huic obiecto videtur posse responde-
ri, asserendo contractum non posse
dici nullum, duplici ratione, prima,
nam forma alia essentialis, alia acci-
180 dentalis, essentialis, facit actum ip-
so iure nullum, si non obseruetur,
Accidentalis nouiter posita à statu-
to nó facit actum ipso iure nullum,
glossa est insignis reputata, l. vniuer
sali, de precibus Imperat. offer. & ex-
tollit eam Regens de Ponte, cons. 5.
num. 50. & est notabilis differentia,
quæ conducit ad multa, vt audie-
tis. Hic forma fuit posita ex causa ac-
cidẽtali, ne aliquã fraudẽ excogitari
contingat, vt dicunt verba pragma-
maticæ, vnde prætermissio istius for
mæ non facit actum ipso iure nullũ.
Secũda ratione etiam suadetur con-
tractum sustineri, nam ista sollemni-
tas fuit inducta in beneficium Vni-
uersitatum, ad euitandas fraudes,
& læsiones, vnde si actus fiant in vti-
181 litatem ac euidentẽ necessitatem,
actus erit validus, licet sollemnitas
desit, scimus enim Vniuersitates pu
pillis comparari, l. Respublica, C. ex
quibus causis maiores, & pro firmo
habemus, quòd licet minor contra-
heret sine tutoris auctoritate, vel a-
lienet prædium sibi expediens, sine
iuris sollemnitatibus, contractus te-
net, sicque si sine sollemnibus quis
vti tutor compareat, nam si erunt a-
cta vtilia pupillo, valent, ex tex. l. nõ
eo minus, C. de procur. quẽ exornat
ad omnia prędicta Pinell. de bon. ma
ternis, l. 1. 2. par. nume. 51. Surd. de-
cis. 194. Bisig. de tutore nu. 25. Vr-
sil. decis. 262. Franch. decis. 206. Re-
gens de Ponte, cons. 1. num. 84. idem
in bonis Ecclesiasticis fuit constitu-
tum, vt D. de Franch. decis. 28. de re
Ecclesiastica alienata sine sollemni-
bus quòd subsistat, cum tẽdat in vti-
litatem Ecclesiæ. Et Capic. de proh.
feu. alien. per Feder. coll. 145. & Affl.
const. Diuę memoriæ, 3. col. firmat,
quòd licet assensus sit de forma alie-
nationis feudi, aliàs contractus nul-
lus, si tamen directus Dominus sibi
expediens ducat, à cõtractu abstine-
bitur. Et consecutiuè inde videtur
asserẽdum in casu nostro, quòd con
trahentes cum Vniuersitate dando
pecunias in necessitatę, rectè cõtra-
hant

hant, pro emẽdis victualibus, vel similibus, licet assensus rogitus desit. His rationibus responderi potest sustinendo primam opinionem, & dicitur, quòd licet accidentalis forma non faciat ipso iure actum nullum
182 prout essentialis, tamen per viam oppositionis partis actus annullatur licet non sit ipso iure nullus, gloſ.d. l.vniuersa, quem extollit Regens de Ponte, d.conſ.5.nu.154.& conſ.81. Felin.sing.cap.quoniam, vt lite non contest. sicque resoluitur secunda ratio præcedentis opinionis, l.non eo minus, nam vera est opinio, quod donec vniuersitas, minor, & Ecclesia non conquerantur, & opponant, de actus nullitate, cõtractus subsistat, nam tertius seu contrarius non poterit ipse dicere de nullitate, Afflictus deciſ.366.num.7.vt nouissimè Surd. deciſ.108. latè, tamen si creditor ageret ad pretium vel vsuras, &c. Vniuersitas se opponat super nullitate contractus, tunc non potest dubitari quin per oppositionem non veniat declarãdus nullus, Borgnin. de tutore, num.170. Pinell. loco præcitato. Et sic resoluitur 1.quæst. Ad secũdum dubium, An creditores sic nulliter contrahentes, perdant pretiũ ac vsuras, seu tertias, preceptasque teneantur restituere? videtur
183 quod creditores amittãt pretium, ac fructus perceptos restituere teneantur, per iura clarissima: nã creditor contrahendo non seruans legum, vel statuti sollemnitates, cõtra edicta mercari dicitur, & esse in mala fide, glo.verbo, mala fide, C.de fid. instrum.& iure hastę fisc. lib.10. capit.qui cõtra, de reg.iur.in 6.& contra legem contrahentem amittere pretium, dicit text.l.quemadmodũ, C.de arg. & cenſ.lib.11. clarior text. l.iubemus, la secunda, §.sanè, C.de sacrosanct. Eccleſ. vbi si quis emerit sine sollẽnitatibus rẽ Ecclesiasticã, amittit pretium, & rem cum fructibus perceptis restituere tenetur, sic gloſ.& Isern.cap.Imperialem, de prohib.feu. alien. verſ.bona fides in emptore feudi sine assensu. Mascard.de probation.conclu.1003.& ita refert deciſ. Grammat.deci.79. Franch.deciſ.163. quid, quando titulus reducitur ad non titulũ, an pretium perdatur, & fructus sint restituendi? Affl. deciſ.278. Surd.deciſ.171. ac teneri
184 ad pretium fructuum perceptorũ cum æstimatione quantiplurimi intra triennium tantùm, Surd.deciſ. 179.& 81. latissimè, licet Vasq. discedat ab ista distinctione, capit. 38. controuerſ.illustr. quæ auctoritates sunt videndæ in occurrenti. Alij contrarium fuerunt opinati, & intelligunt prędicta procedere posse, quando expreſsè constaret contrahentem esse in mala fide expressa, nam titu-
185 lus nullus ratione iuris, vel facti etiam iniusti, malam fidem non producit, immò ad præscribendum est sufficiens, Castr.l.1.ff.de vsucap. Fel. cap.de quarta, num.34. de præscript. Couar.reg.possessor, §.7. secundę partis relectionis, glo.l.1.C.vbi cau.stat. quod bona fides presumatur, etiã ex iniustis, & temerarijs causis. Alciat.de præsumpt. 5. præsumpt.3. regula, nã error iuris, vel facti, non excusant contractus nullitatem, sed non per hoc inducit malam fidem. Gramm. decisio.77. Vnde præcedens opinio

possit

posset verificari data calliditate creditoris, vel scientia, expressa in emente rem minoris, Eccl. vel Reipublicæ, ac in persona literarum non ignara, vt Grammat. dicta decis. 77. glos. par. §. 22. nu. 52. nam qualitas per-
186 sonarum facit leges pensitare, l. 1. C. si quis Imperatori. Sic Afflict. decis. 13. Vasq. controu. illust. cap. 81. Alij distinxerunt in hoc, quod aut tractatus de cōtractu vbi ius resistit, & mala fides semper præsumitur, & sic pretium amittitur, & fructus restitui debent, iuxta text. l. sed si lege, §. scire, ff. de petit. hæred. text. insignis, C. si quis ignorans rem minorum, l. si contra. Valasc. consul. 83. an error sit facti, vel iuris resistentis, vel non assistentis.

Cæterùm in puncto iuris, & eius rigore præualet opinio quod data nullitate contractus pretium amittatur, & fructus restitui debent, siue titulus sit nullus ex errore, vel quòd ius resistat, vel non assistat, Eccl. cap. in causa, de re iud. & nouissimè Osasch. decis. 460. Pinell. 4. cap. l. 2. C. de rescind. vend. qui coaceruāt per infinitas alias auctoritates, quòd pretium perdatur, & fructus sint restituendi. Hæcque de iuris rigore, de æquitate tamen receptum semper fuit, & nouissimè in tribunalibus,
187 quòd pretium nō perdatur, quam æquitatem scriptam perferre debemus rigori, Doct. l. placuit, C. de iud. ita Cardin. Clem. 1. quæst. 25. de reb. eccles. Imola l. cū vir, ff. soluto matr. Odd. cons. 41. 1. lib. nam natura comparatum est, neminem locupletari cū aliena iactura, nam nulla maior reuocatio, quàm per restitutionem in integrum, & tunc maior e-
188 tiam reponitur ad pristinum, l. q. si minor, §. restitutio, ff. de minorib. Quæ omnia procedunt dum tractatur cum maioribus; Cum Ecclesijs verò, minoribus, vel vniuersitatibus, vt in puncto nostro, attēdenda est dispositio l. ciuitas, ff. si cert. pet. & auth. hoc ius porrectum, C. de sa-
189 crosl. eccle. quòd ita demum pretiū restitui debeat, si probetur versum in vtilitatem ipsorum, aliàs tūc perderetur, quem punctum ad intelligentiā prætallegatarum legum subtiliter & vtiliter tractat Pinell. videndus l. 2. 3. parte, num. 24. C. de rescindenda vend. est tex. l. 1. C. de reputat. quod minor petēs se restitui, debet pretium soluere, etiā quod de eo locupletior factus esset, quē textū mihi allegabat quidam magnus Iuris peritus, sed difficultas quedā occurrit, quis debeat probare, credi-
190 tor, vel debitor pecuniam non esse versam in vtilitatem; hic vertices legum pugnant, vt explicat Pinell. ad quem te remitto, an habebat iustam causam credendi, vel non creditur, quòd pecunia trāsitet in vtilitatem
191 prædictorum. Fructus verò in omnem casum erunt restituēdi, verùm fiet etiam liquidatio interesse pretij ex benigna & æqua l. curabit, C. de act. empti, vt proportionabiliter taxentur secundum Couarr. cap. 4. 3. lib. var. resol. & Osasch. dicta decis. in fine, latè Oddo Sforti quest. 47. art. 8. & q. 45. art. 1. per totum bene. & ita pluries fuit decisum in Sacro Cons. q. annullato cōtractu fructus restituatur, & taxetur interesse pretij ad septem pro centenario, & pro con-

concurrenti quātitate fiat compensatio, vt in causa inter Iosephū Mellusium & Iulium Cæsarem Rossillum ex causa reuocationis alienationis feudi, Actuario Longo. Verum antequam ad aliud transgrediamur, est adnotandum circa fru-
192 ctus, an cōtractus sit ipso iure nullus à principio, uel per oppositionem, & hoc conducit scire ad supradictam distinctionē de forma essentiali, quæ facit ipso iure nullum actum, & forma accidentalis per oppositionē: nam primo casu fructus sunt restituendi ex tunc: secundo casu data oppositione, sic Tiraq. de reuoc. donat. l. si unquam, vers. reuertatur, num. 286. nisi inesset magna calliditas, malæ fidei, sicque in redhibitoria, vel reuocatiua resoluente contractum, ex primæua causa, secus si ex accidentali, vt aduertit in simili Regens de Ponte cons. 28. sicq; si contractus resoluatur, q̄ vbi
193 morbus adiectus est donationi, vel contractui, non attendetur causa ex nunc, sed à principio fructus restituentur, quid in conditione quę nihil ponit in esse, tunc fructus à principio debentur: sicque in pactis resolutiuis appositis Vasq. cap. 58. contro. illustr. bene, quando per actio-
194 nem rescissoriam debeantur fructus à die rescissionis, vel à die contractus, & Regēs à Ponte d. cons. 28. sicque data reuocatione donationis inofficiosæ, vel ex l. si unquam, C. de reuoc. donat, Frāc. decis. 46. & Boer. decis. 98. & quando rescinditur ex remedio restitutionis in integrum. Franch. decis. 248. & si rescinditur venditio propter læsionem ex l. 2. C. de rescind. vend. vide Franch. decis. 119. num. 2. Et an sint non solùm restituendi fructus, sed creditor tenea-
195 tur ad solutionem gabellarum, & expensarum pro proxenetis, notarijs, assensilijs & similibus, vide text. notab. l. debet, ff. de ædil. edic. quem exornat Tiraq. latè de retract. consang. §. 29. glos. 4. & de retractu cōuent. §. 6. glos. 2. bene. quæ omnia nota benè.

Expeditis partibus textus nostræ Pragmaticę iuxta diuisionē in principio præmissam, quęst. de aliquibus dubitabilibus ad eam, & ad id quòd diximus de Vniuersitatibus, quòd necessitatis tempore possunt victua-
196 lia prohibere, scias, quòd pretium etiam vilius, possunt taxare, vt Gomes. tit. de emptione, nam & Ecclesia necessitatis tempore seculari iudicio subijcitur, & cogi poterit ad vendendum. Franc. Marc. decis. 542. prima parte, in tantùm, quòd Ecclesiastici tenentur ad statutum pretium, moderatum ob necessitatem
197 publicā. Dominus de Franchis decis. 9. & quòd oblato eo pretio, possint capi frumenta clericorum in necessitate sine excōmunicationis pœna decidit Viui. decis. 28. alias clerici peccarent si non subuenirent, sicque si statuto pretio per principem licet viliori non venderent, in conscientia ad restitutionem tenerentur. Boss. tit. de extraordinarijs criminibus, Et quòd stante necessitate, vniuersitas possit statuere etiam in damnū Ecclesię in acquirēdis, benè. Dominus de Franchis decis. 380.
198 vbi stante necessitate discutitur, quòd vniuersitas potest statuere genera-

neraliter, vt ciues non accedant nisi ad molendina, vel furnos ipsius Ciuitatis, & Gayll. obseruatione 32. quòd statuta & ordinationes laicorum fauore publicę vtilitatis, vel necessitatis ligant clericos in acquirendis, & non dicitur detrahi iurisdictioni & libertati Ecclesiæ, quòd ante eum adnotauit Hipp. §. aggredior, num. 62. dummodo non emanent in specie banna contra bona, vel Ecclesię, vel Ecclesiasticas personas, secus si generaliter. Marsil. sing. 29. qua publica vtilitate exigente, non dicũtur grauatæ personæ Ecclesiasticę, sed subditorum potestas dicetur limitata, vt Gayll. loco præcitato; Prout dicunt de immunitatibus,
199 quod in necessitate cessant latè Surd. decis. 275. Eademque iuris dispositio procedit in contractione ne victualia desint Vniuersitati, nã peti poterat, vt prohibeatur ipsorũ extractio, imò ciues ijs venditis pote-
200 runt comparere, prælationem petendo, pro eodem pretio Couar. var. resol. cap. 14. num. 3. lib. 3. non solũ existente necessitate, sed pro publica vtilitate, vt Ciuitas sit abundans. Affl. in proœm. const. 3. q. Guid. Pap. decis. 373. nam Vniuersitas debet facere prouisiones respiciendo ad id, quod euenire potest, exẽplo Ioseph, qui prouidendo futuram egestatem, copiam frumenti comparauit Gen.
201 cap. 14. Et proinde Decuriones Magazena facere debent, aliàs de negligentia inculpari poterũt, si quoquo modo penuria præuideri poterit, Franch. Marc. decis. 40. secunda par. licetque postea non successerit, si iusta fuerit causa timendi, sufficit negotium vtiliter ceptum, licet vtilẽ
202 nõ sortiatur effectum, ex sing. tex. l. sed an vltrò, §. 1. ff. de neg. gest. Capic. decis. 58. num. 5. & tunc cogi poterint ciues, vt ipsi reemant pretio empto, licet maiori, currenti ęstimatione, Franc. Marc. decis. 290. secunda par. Sicque pro publica vtilitate
203 possunt proclamari banna, vt Ciues reuelent frumenta, quæ collegerunt, vt possit videri si ea sufficiant, & in domibus suspectis, manu militari horrea pscrutari poterint, Frãc. Marc. decis. 230. & 40. Et pro publica vtilitate potest mandari Ciuibus, & vasallis, vt non priuatè, sed in com-
204 muni foro victualia vendant, Lucas l. 1. C. ne rustici ani, libro 12. Quæ banna quomodo pconizari debeant, & an ignorantia allegari possit, vidẽda sunt, quæ ad excusationem adducit Osasc. notab. decis. 31. Et an banna fraudare directè, vel indirectè liceat, & si loquantur in materia, an extendantur, ad materiatum, & si de
205 grano, an comprehendatur farina, & panis, vide Ripam tit. de conseruan. vbert. Clar. quæst. 82. num. 83. nouissimè Surd. decis. 139. Boer. dec. 177. An verò banna facta pro publica vtilitate ligent forenses, qui in Ciuitate habent victualia reposita, Marsil. l. fin. de Iurisdict. dicit quod non; Alij quod bona ibi reperta li-
206 gantur licet personæ nõ subijciantur, Crauet. verò cons. 71. & Tessa. decis. 152. disputant, an victualia sint ibi recollecta & Banna procedunt, dummodò non sint directa ad personas non subditas, nam forenses non possẽt ligari ad onus ciuitatis, prout dixerunt procedere in clericis, quod

si non

si non dirigatur banna specificè, sed
generaliter, ne bona extrahātur, ipsi
comprehenduntur pro publica ne-
cessitate. gloss. sing. l. 1. de off. procon
sul. nam ipsi dicuntur Ciues. Val-
lasch. consult. 100. quorum est suc-
currere suæ patriæ: Fab. de Monte in
tract. empt. 3. princ. quæst. Tiraq. de
retractu §. 1. gloss. 3.
207 Sed quid in bonis stabilibus, an
ex causa publicæ vtilitatis possit mā
dari ne ea possint alienari, nisi inter
Ciues, multi dixerunt hoc esse cōtra
libertatem. Grauet. autem cons. 171.
sustinet hoc non esse grauamen, sed
vtile, cum sit in fauorem Ciuium, ne
alienigenæ occupent eorum bona.
Bertazoll. cons. crim. 285. & 485. fir-
mat, quod banna valeant, si respiciāt
commoditatem vasallorum, secus si
commodum Baronis, Anna singul.
493. Clar. quæst. 82. Tiraq. de retra-
ctu. §. 1. gloss. 9. nu. 162. Viuius decis.
477. disputat, an valeat tale legatū,
vel pactum; adduco text. quem alij
non allegarunt, l. 1. C. non licere ha-
bitatoribus loca sua ad extraneos
transferre; lib. 11. per quem text. di-
208 cunt in Regno esse constitutum,
exteros Regni non posse emere feu-
da sine licentia specifica Regis, Mar.
Ant. Surg. fol. 433. & corrueret assen
sus, si non exprimeretur quòd ven-
ditio fit alienigenis. Freccia lib. 2. 23.
quęst. & vide constitut. Regni, Cum
hæreditarium, vbi Barones non pos-
sunt maritare filias cum cęteris non
subditis sine assensu. Item quæro,
cùm pragm. dicit, quòd possit con-
trahi, ac bona vendi ad libitum cum
quibuscunque personis, quæ relatio
est vniuersalis apta comprehendere
personas, & bona maiora expressis,
gloss. Clem. 1. versic. quibuscunque,
de iud. An possint ad infideles extra-
hi ac cum ijs contrahi? Dic, quod lex
quantumcunque generalis non tra-
hitur ad casus prohibitos à iure Mar
sil. latè videndus, in sua praxi, §. se-
quens, num. 10. Et de iure prohibi-
209 tum est cum ijs mercari, vt C. quæ
res vendi, & C. quæ res asportari, &
commercium cum talibus haberi nō
potest sine licentia, sub pœna capi-
tis, Boer. decis. 173. ac adest pęna ex-
communicat. omnibus deferentibus
victualia, lignamina, & quæcunque
alia, Capic. decisio. 150. immò etiam
pro redimendis captiuis licentia Pon
tificis & Regis est necessaria, vt cū ijs
contrahi, ac pecunia extrahi possit,
vt ibi Capic. Nec quidem licet cum
eis commorari, neque per noctē sub
pęna triremium, pragm. 1. tit. de com
merc. Regens de Ponte, multa addu-
cit cons. 93. Boer. 179. Item aduerte,
quod nō solū ad infideles, nec extra Re-
210 gnum victualia, animalia, aurū &
argētum deferri & extrahi poterint
sine licentia in damnum publicæ vti
litatis; Inde tractæ dari non debent,
nec possunt non præuia deliberatio
ne Regni, an expediat M. Ant. Surg.
latè cap. 24. nu. 6. & additio fratris,
ibi; quoniā soluatur pro cumulo in
exituris. & multa alia notantur ad
materiam.
Vlterius quæritur cum Pragmat.
nostra prohibeat Barones ne cogant
vasallos ad emendum, vel venden-
dum, dubitatur, an possint illos co-
gere ad alios contractus, cùm vendi-
tionis vel emptionis appellatione a-
211 lij contractus non continentur,

Li-

l.liberos, §. quod tamen Cassius, de
leg. 3. Ita statutum loquens de ven-
ditione ad alios contractus non ex-
tendatur, Specu. tit. de empt. §. nunc
videndum, vbi gabella imposita, ad
venditiones, non extenditur ad alios
contractus, permutationis, societa-
tis, & aliorum. Dic verũ hoc procede
re in stricta significatione, sed vbi exi-
steret naturalis æquitas, vel fauor,
prohibitio facta de vẽditione exten-
ditur ad omnes contractus glos. ver-
bo vend. l. quemadmodum, C. de a-
gricolis, hic suadetur publica & na-
turalis ratio liberè contrahendi, vn-
de licet nostra pragmat. loquatur de
venditione, ea extenditur ad omnes
contractus, & exinde asserimus Ba-
212 rones non solum cogere non posse
ad vendendum, sed neque ad sibi lo-
candum, rustica vel vrbana, præfer-
tur verò in volentibus locare, Tiraq.
de retractu, in præfat. nume. 15. ita
iudicatum fuit in Sacro Cons. inter
Marchionem Lauri & Vniuersitatẽ
Actuario Cioffo, neque poterint co-
gere ad commodandum, vt faciunt
aliqui, qui foresterios mittunt ad
hospitandum modò apud vnum, mo
213 do apud alterum ex subditis, Cra-
uetta notabiliter cons. 78. & ita deci
sum pro Vniuersitate Legami cum
Principe Hostiliani, nisi adesset con-
suetudo vel priuilegium, vt audio
esse in Ciuitatibus, Lauelli, & Mi-
neruini; Sicque nec ad mutuandum
pecunias vel victualia cogere pos-
sint, Regi enim competit in necessi-
tate hoc posse, Aiell. de iure adohæ,
214 secus si habeat vnde pecuniam ex-
cutere possit. Franc. decis. 201. num.
10. Et tunc debentur vsuræ, cum
mutuum istud sit coactum. Vasqui.
cap. 6. controuers. illustr. stante etiã
necessitate Princeps potest exigere
debita ante diem. Gayll. obseruatio-
ne secũda, lib. 2. & obseruatione 20.
1. lib. Franch. decisio. 218. Idemque
215 in deposito, nam non possunt co-
gere ad deponendum penes ipsos, vt
audio de quodam Barone quem ho-
nestatis causa taceo, qui præcipiebat
suis officialibus, quòd omnia depo-
sita, quæ fiebant penes Curiam,
quod apud ipsum vti securiorem de-
ponerentur, & in liberatione postea,
miseri subditi defatigabãtur; res pes-
simi exempli: deposita enim sunt li-
bera penes quem Iudex conseruari
mandabit, & apud personam diffi-
cilis conuentionis fieri non debent.
Tiraqu. latè de retract. conuent. §. 4.
glossa 7.
Et q̃ peius si vasalli prædicta fa-
cerẽt gratuito, ipsi Barones hoc ex
debito postea prætendunt, allegan-
do possessionem vel quasi, dicendo
sic solitum, & consuetum. Sed vt
dixi mille actus facti familiaritatis
iure, nullam inducunt possessio-
nem, vel quasi, l. qui iure familiari-
tatis, ff. de acquir. possess. sicque fuit
216 responsum & iudicatum de donatiuo strenæ (quam sic nominat glos.
l. laudabile, C. de Aduoc. diuers. iu-
dic. de cuius etymologia loquitur
M. Ant. Surg. cap. 5. num. 27.) quòd
quidam Baro prætendebat sibi de-
beri ex consueta obligatione, quòd
iure gratitudinis ei concessum erat,
pro quo ius resistit, cùm donari ab
vniuersitate Baroni sit prohibitũ,
vt in Pragmatica finali, de admi-
nistr. vniuers. Franch. decis. 132. nec

præ-

præstatio longa officinad presumendam obligationẽ, vel titulum quan-
217 do ius resistit, & non potest allegari efficax causa ad colorandã possessionem. Alex.consu.24.vol.4.Marsil. Singul.192. & benè Franc.Balb. tract. de præscript.2. parte, 3.partis, 10.art. & latius Vasq. cap.83. in terminis: verùm in hoc etiam, est aduertendum, vt notaui apud Franch. decis.56.num.17. namq; multa do-
218 na, præstationesque vniformes, quas Vniuersitates fecerunt Baronibus, in ordinariam præstationem fuerunt trãsfusæ, vnde Vniuersitates absterrentur, Ripa cap.3. de possess. caus.

Vltimò quæritur cum obseruantia istius pragmaticæ sit cõmissa hortulanis & secretis, an ista iurisdictio uideatur concessa priuatiuè ad alios superiores Regis? dic quòd iurisdictio nusquam præsumitur abdicata ab ordinarijs, licetq; alijs sit concessa, præsumetur cumulatiuè, l.1.
219 C.de off.præfect. Grammat.decis. 30. D. de Franch. decis.417. Immò ex verbis Pragmaticæ potius ratio capiendæ informationis, quàm causæ cognitionis uidetur ijs tributa (ibi, nostræ Curię intimare procuretis.)

Postremò non omittam notare, & increpare, id quod pessimi exempli esse dicit nostra Pragmatica, quòd abstineant Barones ab emendo victualia à vasallis, pro mercando, ac vendendo tantò carius ipsis, & dico cum Foller. in prag. cẽs. vers.
220 Nicolaus, nu.224. quòd satis furantur Barones dum reponunt frumenta empta à vasallis, vt carius vendant, & Prouerb.11. Vę illis qui annonam coacervant, & lex Dardanarios vocat istos, ac rectè per regiã bãna annis elapsis erat prohibitum, ne Barones, & massarij, mercarentur de victualibus. Et abstinere debent Barones in quantum possunt contrahere cum subditis: nam licet de iure
221 inter se contrahere possint, l. Cæsar, de publican. vbi Princeps efficaciter etiam obligatur, vt Vasq. ca. 3. sicq; & alij inferiores etiam. Gomes. de cõtract. cap. in princ. quamquam alij contrarium putarunt, vt Petra de potest. princ. fol.91. nu.10. dicens aliud cum Cæsare, aliud cum dependentibus inferioribus, l.1. C. de contract. iudic. tamen prima opinio est verior. solùm instrumenta cõfici non possunt per notarios vasallos, cap. regni Ladislaus, quod excutit Afflict. in const. Regni, In locis demanij, vbi multa. Franch. decis.118. nõ quòd ipsa obligatio non valeat, verùm semper remanet quæ-
222 dam mala præsumptio Reuerentialis metus, nã etsi vasalli demonstrẽt se liberè vendere, vel emere, attamẽ semper presumitur metus, vt Marsil. Singu.695. Tantò magis ca-
223 uere ab his debent, cum non conueniat nobilibus mercatura, l.3. C. de commerc. Tiraq. de nobilit. cap.7.

Secunda Pragmatica idem disponit quod præcedens, & ibidem fuit excussa in tertia parte Principali, vnde non superest aliquid addendum.

SVM-

SVMMARIVM PRAGM. TERTIAE.

1 Principis officium est, subiectos protegere, & ab omni oppreßione liberare.
2 Pax Reipublicæ dependet ex stirpe duorum, armorum & legum.
3 Princeps pro conseruanda sua iurisdictione potest statuere cōtra quascunq; personas etiā Ecclesiasticas.
4 Princeps licet terram concesserit cum regalibus, & omnimoda potestate, remanet tamen Dominus directus, qui succurrere habet querelis, & appellationibus oppressorum.
5 Princeps etiam si voluerit, non poterit se expropriare directo dominio, et superioritate audiendi querelas.
6 Priuilegium operatur excluso superiore, secus quo ad Principem concedentem.
7 Barones dicuntur familiares, & protectores, ac membra Principis.
8 Barones sunt constituti ad subleuandum vasallos, & non ad ipsos opprimēdos, sic & prælati Ecclesiarū.
10 Iniuria atrocior dicitur, quando fit à suis, quàm ea quæ fit ab extraneis.
11 Iniuriam illatam filio pater remittere poterit, secus si erit illata à coniuncto.
12 Statutum iubens ne receptentur forindicati, & quòd ipsi occidantur, non obligat suos.
13 Leges, & superiores non fuissent necessarij, si homines ratione recti fuissent, nec superiores, cùm lex introducta sit ad prohibendum malum, non ad faciendum bonum.
14 Iniquitates hominum introduxerunt superiores, et dominia, et Cayn fuit primus inuentor, & perturbator.
15 Verborum generalitas facit dispositionem vniuersalem.
16 Verbum (quicunque) est generale, & vniuersale, aptum comprehendere casus maiores expressis, ac infimos, & abusiuos.
17 Inuestitura si erit facta pro se, & hæredibus quibuscunque, operatur, quòd feudum poterit fideicommitti, ac legari.
18 Bonorum omnium appellatione non veniunt iura, & actiones, secus appellatione bonorum quorumcunq;.
19 Donatio bonorum omnium sustinetur, si donanti remaneant aliqua iura, & actiones.
20 Statutum ordinans, quòd quilibet admittatur ad accusandum, comprehendit etiam inhabiles ex generalitate verbi.
21 Pragmatica censualis, quæ dat executionem realem, & personalem contra quoscunque detentores, an comprehendat inquilinos.
22 Status hominum est triplex, supremus, medius, & infimus.
23 Gradus conditio in tres partes diuiditur.
24 Verba non præsumuntur frustratoriè posita, sed aliquid debent operari.
25 Militibus nouæ militiæ an sit concessum posse portare archibusium caricum per habitatum.
26 Statutum generale cum verbis geminatiuis extenditur ad priuilegiatos etiam, de quibus facienda esset expressa mentio.
27 Consiliæ solent esse ad placitum, vota autem debent esse conformia veritati.
28 Priuilegium primum non tollitur per

63 Officiales qui bene administrant. Milites, qui fideliter pugnant, vxores quæ seruitia præstant, explent munus suum ex quo non nascitur actio.
64 Opinio communis non est attendenda, vbi validiores actiones eā vincunt.
65 Princeps licet dicat remunerare ob seruitia non tamen per hoc dicetur donatio remuneratoria.
66 Princeps debet tenere memoriam hominum, qui digna heroum opera egerint.
67 Ingratitudo, infidelitas, & aliæ culpæ, feudi non impediunt reuocationem prædictarum donationum factam ob seruitia.
68 Feudum venditum licet impropriè feudum dicatur, tamen amittitur ex culpis feudorum.
69 Culpa viuentis an noceat successoribus in feudis?
70 Culpa feudatarij non nocet successoribus, quando delinquitur contra tertium.
71 Culpa feudatarij nocet successoribus, quando offenditur persona Domini, etiam in feudo ex prouidentia.
72 Memoria offendentium personam domini non debet esse in feudo.
73 Molestia debet esse generalis in subditos, vt Dominus sit indignus feudo.
74 Vxor licitè potest diuertere à marito & dotem repetere si maritus eam malè tractat.
75 Vasalli litigantes, vel odiosi Baroni, possunt petere saluam guardiam ne Baro procedat in causis criminalibus, nisi superiore consulto.
76 Baro nō poterit cogere aliquē odiosum ad suscipiendum officiū ærariatus.
77 Molestia generalis dicitur onerum impositio indebita, iniuriæ reales, vel personales.
78 Baroni etiam ad correptionem non licet verberare vasallum, sed modicè eum coercere per carceres.
79 Baro tenetur defendere vasallum iniuriatum.
80 Baro poterit comparere pro vasallo, & habet legitimam personam standi in iudicio, vt Abbas pro monacho.
81 Baro tenetur defendere vasallum oppressum, etiam contra fratrem, & consanguineos.
82 Defendere regulariter quis non tenetur aggressum.
83 Vasallus feudatarius & vasallus ciuis valde differunt.
84 Libellus contra Dominum qualiter sit concipiendus.
85 Vasalli an possint testificari contra Dominum.
86 Iurisdictio an debeat suspendi Baroне inquisito ob delictum de quo venit priuandus feudo?
87 Pax, & iustitia sustinent mundum.
88 Iustitia est mater pacis, & sine iustitia nec exiguus hominum cętus potest sustineri, neque latronum conciones.
89 Iustitia est de iure diuino, Adam peccauit, & fuit punitus, Lucifer de cęlo expulsus.
90 Iustitiam Deus dedit in manibus Potentum.
91 Deus strictam rationem quærit à superioribus de Iustitia administrata.
92 Deus dat plures Angelos custodiendos Dominantibus, nam de re maiori, maiorem curam habet.

93 Deus

PRAGMATICA TERTIA.

Carolus V. in anno 1536.

QVIN etiam nuper ingressis nobis eiusdem citerioris Siciliæ Regni fines, crebra multorum populorum, clamosaque ad aures nostras querela peruenit, à varijs vtilium Dominorum oppressionibus se reuelari quærentium; durumque visum vt populos, quos ab exterorum impetu armis tutamur, à nostris opprimi audiremus. Statuimus igitur hac in perpetuum valitura pragmatica sanctione, & prouidemus, vt Barones cuiuscunque status, gradus, aut conditionis existant, & alij vtiles Domini, suis contenti, vasallos sine molestia, & oppressione, pace, & iustitia nostra gaudere permittant.

COMM.

COMM. PRAG. III.

IN tres partes diuido hãc pragmaticam. Primò notatur, quod clamosa populorum querela peruenit, ad Principem Carolum Quintum, de varijs vtilium Dominorum oppressionibus, quod satis fuit durum, vt populi, qui tanto sudore ab impetu inimicorum tuentur, opprimi à suis postea audiantur. Secundò præcipitur, vt Barones cuiuscunq; gradus, status, & conditionis existant, suo sint contenti, & ab oppressione, & molestia vasallorum abstineant. Et finaliter dicit, quod ipsi Barones permittant vasallos pace, & Iustitia gaudere.

1 Ad primam partem notauimus suprà præcedenti pragmatica, quantum peculiare Principis officium esse debeat subiectos protegere, & ab omni oppressione liberare, vbi mul ta dixi, & hic probatur, quòd armis, & legibus vtitur Princeps, ad nil aliud, nisi ad pacem subditorum con-
2 seruandam, cum Reipublicæ pax ex stirpe istorum duorum, armorum, ac legum, conseruetur, dicit text. in authent. de armis, & C. Iustinian. l. 1. Istis enim propugnaculis prouinciæ tuentur ac purgantur, l. congruit, ff. de offic. præsidis, & in summa, armis, aut legibus oppressiones vasallorum Princeps vlciscitur. Allegatur sæpius capit. Regni, Salubrem, & capit. Regni, Ad Re-
3 gale fatigium, per quæ iura constat, quàm diligens sit cura Principis, qui prouidet occurrẽdo, etiam contra Ecclesiasticas personas, ne aliquo modo turbent, vel spolient eorum possessionibus, & bonis, suos subiectos, vt per Campa. ibi excutitur; Principis enim est, protectos, & incolumes seruare subiectos ab omni gente, cùm offendatur sua au ctoritas, & Iurisdictio ex oppressione ipsorum, & proinde pro sua Iurisdictione & subditorum pace statuere licet cõtra quoscunque etiam non sibi subiectos, Dominus Tappia, cap. 4. Rubr. de constitut. Princ. numero 17. Capic. in Inuestitura,
4 vers. ad instãtiam Ecclesiasticorum. ac cõsequenter licet terram infeudando concesserit in naturam francam, ac cum Regia, & commoda potestate, non per hoc abdicata erit ab eo potestas directi dominij. Bald. Rubri. quid sit inuestitu. Capic. vers. feudorum alienationes, septima Ampliatio. quod directum dominium respicit principaliter audientiã quęrelarum, & appellationem subditorum ab oppressionibus officialium. Afflict. in constitut. Capitaneum. Princeps enim dicitur verus Dominus, & protector populorum, & exinde mandat, prouidet, statuit & succurrit querelis omnium, quamquam Terras, vel ciuitates cum omnibus regalijs cõcesserit. Bellug. Ru-
5 brica 38. §. conqueruntur. Et etiam volens Princeps, non poterit se expropriare isto alto dominio, Capic. in Inuestit. vers. feudum dant, prima declaratio. quia esset deformare principatum. capit. Intellecto, de iureiuran. nam libera poterit concedere feuda ab omni seruitio, sed non à superioritate prouidẽdi que-

relis subiectorum, ac puniendi feudatarios eos opprimentes: nam priuilegium nũquam intelligitur excludere Principem concedentem, prout est in alijs inferioribus, vbi Priuilegium operatur excluso ipso concedente, iuxta glossam ordinariam capit. Pastoralis, & cap. cum ab Ecclesiarum, de officio ordinar. & probantur ex Pragmatica nostra, dum succurrit oppressionibus, quæ ab vtilibus Dominis inferri audiebantur, Quæ obijciẽdo dicit, quàm durum fuit auditu, vt populi, quos ab exterorum impetu tuemur, postea à suis opprimantur, Sui, vocantur Barones, ac etiam familiares, domestici, & protectores appellantur, vt in Rubrica, C. de domestic. & protector. lib. 12. vbi Lucas. Dicuntur etiam membra corporis regalis, ad text. l. quisquis, C. ad legem Iul. Maiesta. & 7. quæst. 1. §. verò, Boer. decisio. 17. nume. 4. Vnde vti membra tanti sublimioris corporis, deberent esse & perfectiora, intuendo, ac considerando quid ea operari teneantur, & taliter sunt obligati succurrere damnis, & periculis vasallorum, vt quòd si non fecerint, tenentur in animæ iudicio ad restitutionem. Vasqu. controuersia. illust. capit. 43. nume. 11. Nam potestas vasallorum eis tributa fuit, vt diligentius ipsi protegerentur in pace, ac vt suum cuique ius tribueretur, & delinquentes præscriptis pęnis afficerentur; vt singulorum status illæsus conseruaretur, §. 1. de pace tenen. Non autem potestas fuit distributa ad opprimendos subditos, & sanguinem emungendum à vasallis, Boer. decisio. 55. in fine, & capit. salubritatem, de consecrat. distinctio. 3. vbi Papa increpat Episcopos, dicens ipsos fuisse constitutos, vt susciperent partem suæ sollicitudinis, & non quod veniant ad sollicitandos subditos, ne uerificetur illud dictum Ezechiel. 22. Principes facti quasi lupi rapaces. Et exinde ait textus noster, quod durum fuit auditu, vt Populi, qui ab impetu inimicorum tuentur à nostris postea opprimantur, & longè durior reputatur oppressio, quæ fit à suis, quam quæ ab extraneis, vt Marsil. in l. diuus, ff. ad legem Pompe. de parricid. vbi dicit, quod licet Pater possit remittere iniuriam illatam filio, iuxta l. sed si vnus, §. finali, ff. de iniur. l. in personam, ff. de pactis, Viuius comm. opin. 216. secunda parte; non tamen pater poterit remittere iniuriam factam filio à coniuncto eo quòd satis atrox reputatur, & ante eum posuit pro singulari Rom. singul. 92 Arno. Dial. 48. & adeò est exosa legi offensio suorum, quod statutum licet generale sit, iubens occidi foriudicatum, non cõprehendit & arctet suos, immò q̃ si occiderint, ij puniri poterunt, vt Marsil. d. l. Diuus, & sing. 219. Dominus de Franc. decisio. 276. & consequenter receptatio foriudicati à consanguineis facta, non punitur, cùm natura non ferat, quòd is offendat, qui defendere teneatur; & si consideremus primam originem secularium potestatum, clarius hoc demonstrat, quòd introductæ fuerunt ad protectionem populorum, ad dirimendas lites, ad punienda crimina. Hinc leges

in tan-

in tantum valent, in quantum sunt vtiles Populo, aliàs non ligant, cap. erit autem lex, 4. distinct. Et leges & superiores non fuissent necessarij, si homines ratione gubernati, & recti fuissent, nam per legem non fuit iussum bene facere, sed prohibitum male facere, vt 23. quæst. 5. cap. ad fidé. Et sic declaratur illud, quod qui spiritu Dei aguntur, non manent sub lege. Felin. cap. 1. de summa Trinita. & fide Cathol. Et sic si nó fuissent peccata, non oportuisset habere superiores, cap. de Constantinopo

14 litana, 22. distinct. Orta enim fuit superioritas à Cayn vsurpatore, cuius tempore omnia erant communia, & erat illa primæua naturalis libertas, nó distinguens meum à tuo, & is cœpit vsurpare prius communia; similiter, & alij fecerunt, & ætas illa aurea recepit finem, & sic introducta fuerunt dominia ex hominum iniquitatibus, cap. dilectissimi, 12. quæst. 1. At quia exinde oriebantur magnæ concertationes, & distinctiones mei, & tui, introduxerunt homines statuta, & constitutiones facere cœperût; Et quia parum fuisset eas habere, si non fuissent homines præcipui, qui ordinationes seruari facerent, & errantes coercerent, creauerunt Reges, & posteà alias Potestates, l. 2. §. post originem Iuris, ff. de orig. Iuris; Vnde considerent superiores, quantum deficiant in salutari suo opprimendo, non releuando vasallos.

Propterea hic Princeps secunda parte statuit, quòd Barones cuiuscúque status, gradus, aut conditionis existant, suis sint contenti. Et ponderádo huius textus generalitatem,

15 verborumq; eiusdem pregnantiam, & geminationem, notatur, quòd ordinatio hæc extenditur non solùm ad Barones, sed ad quoscunq; in dignitate, & prærogatiua, licet maxima positos, vti ad Comites, Marchiones, Duces, ac Principes, & ad inferiores quoscunque, ac superioritatem, & Iurisdictionem habentes; Perpendatur illud verbum (cuiuscunque) nam est distributiuum adeo vniuersale, ac generale, vt sit aptum comprehendere casûs maio-

16 res expressis, ac infimos, & abusiuos, Capic. decis. 88. & est nobis in exemplum illa nodosa quæstio Feudistarum, quòd si inuestitura cuiquam erit facta, scilicet sibi, & hæredibus quibuscunque, quòd per illud distributiuum, seu dictionem (quibuscunque) feudum poterit transi-

17 re, ac relinqui etiam extraneis, Bald. cap. Imperialé, de prohib. feud. alienat. Alex. l. etiam, ff. soluto matrimonio. Vrsil. decis. 386. num. 5. Regens de Ponte cons. 2. num. 170. Immò quod possit fideicommitti, ac legari, quod est maius, cùm fideicómissarij, ac legatarij impropriè hæredes, ac successores dicantur: sed quia virtus illius dictionis est, etiá ad impropria extendi, ideo legatum feudi sustineri dicunt, Ripa l. ex facto, §. si quis, ff. ad Trebell. Curt. in tractatu feudor. tertia parte, quæst. vlt. (licet & verius, aliter distinguant Iacobi. de S. Geor. in tract. de feudis, vers. Quibuscunque, & Vrsill. d. decis. 386. latè Regens de Ponte cons. 15. num. 13.) Et consequenter, appellatione bonorum omnium, licet

18 verbũ (omne) sit vniuersale. Gram. decis.4. quòd extẽdit & ampliat Pinell. prima parte rubricæ, de bonis maternis, num.31. non tamen comprehenduntur Iura, & actiones, vti tertia species separata à mobilibus, & immobilibus, vt ibi Pinell. Inde saluant donationem omnium bonorum valere, quia iura, & actiones nõ comprehenduntur, quæ salua manent, donãti, licet refutata sint omnia bona. Iason, & alij, in l. stipulatio hoc modo concepta, ff. de verbo-
19 rum obligat. quod secus procedit, si donatio fieret de bonis quibuscunque, nam verbum illud genericum, extenditur etiam ad iura, & actiones, Doctor. l. mouentium, ff. de verborum significat. Surd. decis. 233. Regens de Ponte cons.2. num. 151. Multa cumulat Marsil. l. si vnius, §. cogniturum, ff. de quæst. Et sic patet, quàm larga & vniuersalis, ac indefinita sit potestas huius distributiui ad casus maiores, & infi-
20 mos, ac abusiuos, vt latè Tiraquel. in tractat retract. §.1. glos.7. Regens de Ponte cons.63. num.53. qui limitat singulariter prædicta, & modò in facto controuertitur, si Pragmatica de censibus, quæ dat exequutionem realem, & personalem cõtra possessores, & quoscunque detentores rerum obligatarum, comprehendat
21 Inquilinos, & colonos merè detentores, & improprios possessores, propter illud verbum (quoscũq;) quem punctum latè attigit Franc. Milan. decis. Siciliæ 3. ad quem te remitto.

Idemque generalitatis demostrãt etiã alia sequentia verba nostri textus, ibi, (status, gradus, & conditionis) status hominum est triplex, supremus, medius, & infimus, glossa, & Lucas de Penna, C. de appari. præ-
22 fec. vrbis, lib.12. licet alij aliã distinctionẽ tradiderint, l.3. ff. de sta. hom. Gradus etiam, & cõditio hominum in tres partes diuiditur, in plebeios, nobiles, & in dignitate positos, Lucas de Pẽna in l.1. C. de desertor. lib.
23 11. Et cõsequenter ex ijs verbis geminatis arguitur vniuersalitas, & generalitas statuti: nam verba nõ præsumuntur frustatoriè posita, Castr.
24 l. qui in potestate, §.1. ff. de testam. sed semper debent aliquid operari, l. si quando, ff. de legat.3. Socin. Regula incip. Verba, & geminatio verborũ per infinita in iure operatur, l. balista, vbi omnes, ff. ad Trebellianum; & multos effectus geminationes cumulauit Marsil. l.1. §. quæstioni, ff. de quæstion. Et verba prægnantia satis generalem faciunt dispositionem, Petra de potestate Princip. vlt. art. vbi dicit, quòd clausulę, Ex certa scientia, vel de plenitudine potestatis, positę in rescripto, nil operantur in tertij prę iudicium, tamen si erint cumulatæ, dicendo de plenitudine potestatis, motu proprio, ex certa scientia, propter has geminationes enixa voluntas Principis arguitur, etiam contra tertium, de potestate absoluta; Et similiter non omittam annotare, quòd in maxima causa obtinui in Regia Audientia contra certum delinquentem, qui captus fuit cum sclopeto carico, & se defendebat, quod portare po-
25 terat, quia erat miles nouæ militiæ, quibus per Pragm.2. de militibus, 4. cap. erat concessũ posse portare om-

nia

ria arma præter pugiones, & archibusios paruos. Respondi Ego in scriptis, quòd ex generalitate verborũ noui bandi, prohibentis omnibus cuiuscunque status, gradus; & conditionis, facultatem portandi archi-
26 busium caricum intus habitatum, quòd propter hanc generalitatem, & verborum geminationem, secundum statutum extenditur ad omnes etiam priuilegiatos, de quibus esset facienda expressa mentio, secundum Alex.cons.4.vol.6. & cons.21 9. Decian.cons.171.Socin.cons.120. asserentes generalem, vel vniuersalem prohibitionem cum verbis pregnantibus factam, comprehendere etiam priuilegiatos, ex rationibus supradictis. Ex quibus causa appellata de indebita captura fuit remissa, (quãquam vt verum fateor) contrarium ego fuissem iudicaturus, cum consi-
27 lia sint ad placitum, sed vota, & sententiæ debeãt inhærere veritati. Tesaur.in præfat.nu.6.Foller.de censib. fol. 82. Dico, ꝙ primum priuilegiũ concessũ militibus de omnib. armis, vt dixi, non potest tolli per sequens quantumcunque generale, nisi facta expressione dicti primi, vel facta derogatione saltem generaliter, vti, non obstantibus quibuscunque priuilegiatis. Princeps enim non præsu-
28 mitur per quamcunque generalitatem, vel vniuersalitatem verborum, velle præiudicare illis, quibus specialiter prouidit, text.insignis l.item apud Labeonem, §.ait, ff.de iniur. benè Petra, de potest. Princ. pen. artic. cum præcedenti, ad quem recurras. Ripa subtiliter cap.sicut, de rescript. num.48. Ossc.decis.169. Dominus Tappia, vlt.artic. l.fin. ff. de constit. Princip.num.45. & laxis finibus ad partes hoc discutit Marsil. in pract. crim.§.quæritur, ex num. 16. qui dicit hanc quæstionem esse lucro plenam, & à paucis benè distinctam, vt verè ipse excutit ibi. Et sic Pragmatica nostra satis est vniuersalis.

Et sequendo institutum text. nostri (Barones cuiuscunque gradus
29 suo sint contenti) sic text. l.4.C.fin. regund. ibi, quilibet suo sit contentus, & rem non expetat iuris alieni. Et verè auaritia est causa tanti mali regiminis, vt dixi in Rubrica, Ea est causa, & radix omnium malorum, cap.quia radix, de pœnit.distinct.2.
30 nam mens alligata cupiditatis vitio, semper à vero deuiat, vt 90. distinc. in cap. benè quidem, estque mater omnium litium, & iurgiorum, cap. de his, 27. distinct. Sed proh miseri (inquit ille Sapiens) non videtis, ꝙ
31 cupiditas est ferocissima pestis, quæ homines semper egenos facit, cũ eo magis quo fuerit locupletata, mendicat? Sed omnia possidemus quæcunque non cupimus. Et nunquam satis dixissem de infinitis malis huius vitij, sat est dixisse esse radicem omniũ malorum. & cumulat multa M.Anton.Surg. cap.17. num.20. & additio fratris, ibi. vnde Barones, vt rectè regant, obseruent hoc vnum, vt suo sint cõtenti. Sequitur in tex-
32 tu (Et vasallos sine molestia & oppressione tractent) molestia fit facto, & verbo; facto, vti angariando, iniurijs realibus afficiendo, vasallos collectando, adulterando, & similibus, vt infrà dicam; verbo, contumelijs iniuriando: & dicitur molestia

stia propriè, quæ fit extra iudicium, vnde lege pœnali facta, ne alicui in-
33 feratur molestia, intelligetur de molestia facti, non iuris, per viam iudicij, l. 1. C. de his qui pœnę nomine, l. amplius, ff. rem ratam hab. vbi Doctor. Borgnin. de vsufruc. num. 56. verùm quando esset calumniosa iudicialis molestia, extēderetur, etiam
34 si in iudicio fieret, Capic. decis. 69. num. 9. qui ait in generali sermone venire quamlibet molestiam etiam iudicialem, Tiraquel. latius de retractu, §. 35. glos. 4. num. 39. vel melius, quòd attenditur mens, vel verba testatoris, vel statuti, an sint vniuersalia, ac prægnantia, vt Marsil. l. vnicus, §. cogniturum, nu. 42. ff. de quęstio. Abbas cons. 44.
35 Oppressio propriè dicitur paupe rum, & miserabilium personarum, quæ præualere, & se defendere non possunt aduersus potentiam superioris, vt 11. quęst. 3. cap. pauperum, & tales opprimens iudicium sangui nis sibi parat, dicit text. cap. omnis oppressio, de penit. distin. 1. quorum oblationes à Deo refutātur, eò quia
36 proprium Dominorum est subleua re, & miseros non opprimere, c. gloria, 22. quæst. 2. vbi dicitur, quòd sacrilegium committitur ex oppressione miserabilium, quorum Redemptor noster præcipuam causam sibi reseruauit, ac protectorem eorum se fecit, & qui ijs iniustitiam faciēt, iniustitiam consequentur, §. omnibus, Auth. de sanctiss. Episc. & expe-
37 rientia docet, quòd isti emunctores sanguinis pauperum, miseram vitam finiunt, & eorum quęsita labuntur ad instar floris, qui de mane egreditur, & subitò conteritur, vt Psal. Vidi impium exaltatum, transiui, & ecce non erat.

Et in foro fori scias, quòd de iure licitum erat vasallis grauatis mole-
38 stia, & oppressione, dominum impunè occidere, quam opinionem sequutus fuit B. Thomas secūdo Sentent. artic. penult. dicendo, quòd in perditione talium summi numinis gloria lætatur, & de iure hanc esse communem, receptamque sententiam refert Viuius, commun. opin. 316. 1. parte. Gram. consi. ciuili 162. prout aduersus Regem Tyrannum licet Regnicolis rebellare, Capic. decis. 19. nu. 32. Campa. c. Regni 131. Quæ conclusio licet de iure sustineri posset, huic tamen per Concilium
39 Constantiense fuit derogatum, ex eo, quòd non est dandum iudicium, & iustitia in manibus parrium, vt refert Capic. de prohib. feudi aliena. col. 39. & Capic. decis. 69. num. 32. Lucas de Penna, l. 1. C. vt armorum vsus, resisti tamen poterit, sed non licet offendere superiorē iniustè exequentem, dicit Paris de Syndicatu,
40 verbo, resistere; & iniuria fieret Principi, cui remanet vindicta, ac ad quē pertinet castigatio scelerum, & oppressionum vtilium Dominorum; Et proinde Cęsarea Maiestas, Vniuersitate conquerente, solet destinare duos Consiliarios, vel probos viros ad audiendum eorum grauamina,
41 Anna sing. 155. Et prius solitū erat facere visitari Barones, inquirendo quomodo tractarent subditos; quod iure esse obseruandum dixit Afflict. Constitut. Regni, Capitaneum, nu. 6. asserens nescire quomodo in desuetu-

suetudinem hoc abiecit, cùm fuisset firmamentum boni regiminis: nàm si non virtutis amore, saltem pęnæ timore multo minora essent grauamina in Regno, & tyrannides.
42 Nam tyrannides exercentur non solùm per tyrannos, seu infideles, sed per omnes opprimentes, Bart. in tractat. tyran. verf. exercitio tamen fiũt tyranni. Boss. tit. de Principe, nu. 55. Frecc. autem tractatu de subfeud. auctor. 35. defendendo Barones, dicit, quòd non erat licita visitatio, cùm esset quędam generalis inquisitio, & turbatio possessionis feudi, sed sufficiat, quòd subditis cõquerentibus eis ministretur iustitia.
43 Et sic pœna contra Barones indebitè molestantes, & opprimentes subditos, secundum vnam opinionem erat priuationis feudi, vtrà pœnam delicti, iuxta sui naturã, si molestando deliquerit in personas eorum; Ita probatur ex textu cap. Domino, si de feudo defuncti fuerit controu. & cap. 1. qualiter Dominus proprietate feudi priuet. cũ debeant pares vices reddere vasallis, dicit ibi glossa. sic Iacobi. de sancto Georg. titulo de Roydis, 13. colum. Capic. decis. 69. num. 29. Gramm. cons. ciui-
44 li 162. nume. 15. nam qui abutitur dominio, facit se indignum, & interest Reipublicæ ne quis re sua malè vtatur. Castrens. l. in rę mandata, C. mandati, & ex officio tenetur superiori, cum sciuerit oppressiones vasallorum vindicare, ex lege illicitas, §. ne potentiores, ff. de offic. pręsid.
45 Guid. Papa decis. 62. & refert Vasq. quamplures Pontifices, & potestates priuatas, cap. 8. num. 20. Et argumendo à fortiori hoc probatur, si enim deteriorãs feudum poterit feudo priuari, iuxta distinctio. Clar. §. feudũ, quæst. 56. fortius erit si fiat in perso-
46 nis, quæ longè nobiliores sunt rebus, l. iustissimè, ff. de ædil. edicto, eó maximè, quòd solita Inuestiturarũ clausula est, non deteriorando vasallos, & feudum, vnde abutens molestando, angariando, collectando, adulterando, iniuriãdo, & extorquendo à miseris vasallis, qui vt eorum festis, & gustibus vacent, ipsos excoriant. Ita quod videmus, quòd etiã & victualia vsque ad anseres, & Gallinas ad modum militum hospitantium procurant, iuxta Glossam, l. cęnaticorum, C. de excoriatione mi-
47 litum. Boer. decisio. 304. Isto modo maxima dicitur deterioratio, & satis grauatur honor Regis, cùm malè tractantur subditi, & ad pauperiem deducuntur, cuius valde interest habere locupletes, §. cogitatio, authent. vt Iudices sine quoquo suffr. Freccia auct. 8. & ex his videtur iusta causa priuationis feudi, lex enim
48 feudorum ad imparia non iudicat dominum à vasallo. nam sicuti vasalli nil cõtra Dominum feloniæ ac
49 mali excogitare debẽt, sic & Dominus tenetur non molestare suos vasallos, capit. 1. de forma fidelitat. Et sicuti vasallus tenetur honorare Baronem, quid à natura hoc est insitum, vt subditi reuereantur superiores, quod obseruatum videmus à brutis, quæ leoni, & vrso reuerentiam, & timorem præstant, vt Crauet. cons. 6. nume. 20. & refert Lucas de Penna obsequialia, quę debẽt vasalli Baroni, l. 2. C. in quibus causis

coloni,

coloni, quilibet inferior enim debet debitam reuerentiam, & locum superiori suo, aliàs iniuriarum puniri posset, Vasq. in præfat. num. 25. in fi. Carauita Ritu 39. idem Vasqui. in præfat. num. 125. quia Principatus est de iure naturæ, cui obedire tenemur: siuè contrà, Barones debent reddere vices suas, amando vasallos
50 vti filios, eorum commoda procurando, l. nam salutem, ff. de off. præfecti vigi. & non detrahere eis, aliàs nomen Dominorum non merentur habere. Bald. cons. 439. Crauet. cons. 238. & Afflict. latissimè decis. 265. vbi conatur ostendere omnes casus,
51 qualiter alter alteri pares vices debeat reddere, & Capic. in inuestit. vers. parilitas seruanda, & nil excogitare vnus contra alium debet, licet maior pœna sit in vasallo, ita quòd Maiestatis crimine reus haberetur cùm Baro repræsentet Regem. Vrsill. d. decis. 265. quòd non placet. Viui. decis. 178. vbi videre poteris, quando offendens Baronem, læsæ Maiestatis pęna teneatur.

Alij aliam opinionem tenuerunt, quòd non sit iusta causa priuationis feudi, Domini sæuitia, & mole-
52 stia, sed quod cogi ex his poterit Dominus vendere feudum. Argumento textus §. finali, Instit. de his, qui sunt sui iuris, ibi, quòd si intolerabilis videatur sæuitia Domini, cogatur ipsum seruum vẽdere, nam sufficit vasallis eximi à dominio crudelis Domini, & tunc Baro non amittet pretium feudi. Quæ æquior videtur opinio, sicque dixit Boer. decis. 304. nu. 8. Bald. l. 2. ff. de his, qui sunt sui, vel alieni iuris, Fran. Marc. decisione 374. secunda parte.

Tertia fuit opinio, quam inse-
53 quuntur multi, quòd feudo possit priuari Baro, si præcesserit trina monitio à superiore facta, vt abstineret à molestia, & oppressione vasallorũ, nam si ille maneret in pertinacia, tunc argueretur verus dolus, & inobedientia, quæ nullam habebunt excusationis causam non priuandi eum feudo, Anna sing. 55. & pro vera cautela tradidit Iacobin. de sancto Georg. fol. 7. vers. quæritur. Capicius in Inuestitu. fol. 67. hancque opinionẽ sectatur nouissimè Gayll. obserua. 17. 1. lib. dicens in praxi ita obseruandum. Et quòd trina, & non vnica monitio sufficiat, hoc credo quod ex eo fit, nam videmus, quòd in omnibus præiudicialibus lex non
54 fuit contẽta vnica interpellatione, iuxta singularem doctrinam Gomes. variarũ resolution. cap. 1. delictor. qui hanc regulam exornat, & obseruatum videmus in praxi; semper etiam quis admittitur, nisi expressè per alia duo decreta fuerit re-
55 iectus, quòd est notabile, Viu. decis. 235. Trinaq; monitio requiritur, vt accusator pro desistente repelli possit; sicq; vt Baro possit feudo priuari, si non præstiterit seruitium, trina interpellatio requiritur, cap. 1. de milite vasallo qui contum. est. Afflict.
56 Constitutione, si vasallus, & in nostro pũcto Crauetta cons. 221. Boss. tit. de Principe, num. 56. In ijs enim quę sunt magni præiudicij, & irretractabilia, videtur quòd vnica monitio non sufficiat.

Gram. decis. 104. sequendo primã opinionem sustinet, quòd omninò

feudo

feudo priuari debeat Baro, licet aliqua monitio non præcessisset; ac rñdet argumento prædicto, quod in præiudicialibus vnica interpellatio non
57 sufficiat, quòd id procedat in dolo præsumpto, veluti in denegatione iustitiæ, & sic in omittendo secus in committendo, nam si de mala tractatione vasallorum constet, non est expectãda alia monitio, cùm legem Baro offenderit. Item, tunc monitiones sunt necessariæ, vbi à iure imponitur pœna pro culpa negatiua, tũc enim ad hoc, vt quis in eam incidat, citationes sunt necessariæ, veluti, si Baro non fecerit iustitiam, vel non constituerit officiales, & in similib. tunc enim in mora debet cõstitui, vt pęna plecti possit, secus vbi pęna ponitur pro facto affirmatiuo, vt puta, si quis commiserit tale crimen, puniatur, tunc non est expectanda alia monitio, sed pœna legis punietur, quando in eam inciderit. sic Gram. ibi, & Alexand. l. ita stipulatus, ff. de verb. oblig. & vltra eos vide Marsil. l. vnius, §. cogniturum, ff. de quęstio. nu. 17. sic etiam distinguentẽ, quod est menti tenendum. Et redeundo vnde digressi sumus, Gram. firmat decisum in Consilio, illum Baronẽ fuisse pro suis excessibus relegatum, ac feudo priuatum, stante probatione molestię vasallorum. Quem sequitur Vrsil. decis. 265. num. 15. & notant textum pro singulari, l. 1. C. si quacunque pręditus potestate, quæ decis. cùm in Regno faciat ius, non videtur esse recalcitrandum. Verũtamen, nescio an istis tẽporib. possit obtineri, cùm tẽpora faciant variare opiniones, & decisiones, l. 2. §. sed
58 & quia, C. de vet. iure enucl. nam videmus, quod nouissimè multę decisiones renouantur, & reuocantur. Viu. vlt. tomo, decis. 401. Tess. in proem. decis. Hern. in proœ. Dico, quòd hodie sunt maiores reclamationes vasallorum, plus quàm alijs temporibus, & tot tantaq; capita grauaminum proponuntur, & tamẽ non vidi quẽmquam priuatum, sed solùm reiecta grauamina, ac punitos Barones de suis excessibus; & potius seruata fuit secunda opinio, quod fuit iussum, vt venderetur feudũ (potius voluntariè, quàm necessariò per sententiam, vt vidi in causa cuiusdam Baronis Genuensis.) Sed stante opinione Grammatici pro vera, aliqui limitant dictam regulam non procedere in feudo remuneratorio, id. n.
59 non amittitur ex culpis feudi, cùm non habeat propriã naturam meræ, & gratuitæ beneuolentię, iuxta feudi definitionem, & trascendat terminos donationis, cùm sit facta ex re-
60 muneratione, quę emptioni cõparatur, l. Aquilius, ff. de donat. sic Anna sing. 209. Gram. decis. 65. Marsi. singul. 333. Osasch. decis. 139. num. 78. Viui. commun. opin. verbo, Donatio, Tiraquel. l. si vnquam, verbo, Donatione largitus, nu. 13. quæ opinio communis est. Tamen tu eam sublimita, intelligendo secũdum verum sensum, qui semper ab adolescentia mihi placuit, de cõcessione feudi re-
61 muneratoriè facta, vbi præcedunt talia merita, ex quibus dari potuisset actio, vel iudicis officium, aliàs, si ea merita non præstitissent ius agendi, asserimus talem concessionẽ non excedere terminos simplicis donationis,

tionis, probat tex. l. donari, ibi, nullo iure cogente, ff. de reg. iur. quod sic declarat Glos. Cagnol. & Dec. ibi, namque donatio est, quę non fit aliquibus praecedentibus meritis, & officijs, quae tamen non obligant ad a-
62 ctionem, vti de seruitijs pręstitis erga parentes, coniunctos, & amicos. Cōcessio remuneratoria erit, si quis tanto tempore gesserit negotia amici, ex quibus poterit petere salariū, vel si suis expensis quis insudauerit in bello, ac similibus casibus, quę pręstant obligationem, & actionem, in his cessat ingratitudo, ac poenę feudales, & in his etiā non requiritur insinuationis sollemnitas, nec decretū in ipsarum concessione, licet res sint Vniuersitatis vel Ecclesiae, Bart. l. ambitiosa, ff. de decretis. Sed in alijs meritis, quae vel ex obligatione naturę, vti seruitia, quae praestant filij paren
63 tibus, vxores maritis, vel ex debito officij, vti officiales, qui benè administrant, milites salariati, qui fideliter pugnant, haecq; seruitia remunerata, non verè remuneratoriā naturam obtinent, cùm actionē hanc non praestare potuissent, prout dicimus de donatione facta coniugi ex seruitijs, quòd licet probentur magna seruitia, obsequia, vigiliae, in infirmitatibus, non per hoc donatio erit remuneratoria, cùm ea obsequia non producant actionem; Et ne aliorum labores mihi videar appropriare, sunt videnda quae in hac quaestione scripsit doctissimè Pinell. de bonis mater. l. 1. 3. partē, num. 60. qui viuis rationibus contra communem aliorum opinionem defendit pręd ctam
64 conclusionem; Nec curādum est de communi: nam ubi validiores rationes eam vincunt, communis non est attendenda, Do. de Franc. decis. 30.

Et inferendo ad casum nostrum: Si Princeps feudū concesserit, ac do-
65 nauerit alicui ob sua merita remunęranda, quia pro defensione in bello multa pericula subijt, ac digna Heroū opera egerit, hic laudandus erit, ꝙ fideliter suum munus expleuerit,
66 de quo Princeps debet tenere memoriam, iuxta text. l. fin. C. de praepposit. agent. lib. 10. & l. 1. de priuil. eorum, qui in sacro bello, lib. 12. Non tamē reperitur cautum, ꝙ Princeps praedictum sit obligatus remunerare; vnde, si Princeps donet feudum, fortasse nō poterit dici remuneratorium, ita, ꝙ ob ingratitudinem & infideli-
67 tatem, vel ob alias culpas feudo priuari non debeat; quę opinio vltra Pinell. roborata est auctoritate Glos. Paris in terminis, §. 30. nu. 99. & Dñs Tappia hanc dicit esse opinionem veriorem, l. fin. ff. de const. Princ. ? artu & Regēs de Ponte, nouissimè visus, ita refert iudicatum in Consilio, de quo gauisus sum, consi. 59. num. 13. Sed his circumscriptis, etsi sequi velimus primaeuam opinionem contra Pinell. dico fortius, quod etiam in
68 feudo vendito, culpę feudorum locum habēt; ita ex multis rationibus firmant Rolan. cons. 18. lib. 3. & Tappia ibi, licet Crauet. cons. 6. contrarium opinetur, ex eo, quòd feudum emptitium sit impropriū feudum, vnde pęnalia ad impropria non extenduntur, tamen supradicta opinio consuetudine seruatur. Et ita intelli ge limitationem postram, sicq; latè Petra fol. 81. nu. 60. de potest. Princ.

Limi-

69 Limitatur etiam Conclusio principalis in feudo ex pacto, & prouidentia, in quo culpa viuentis nō nocet successoribus, quibus prouisum est in inuestitura; in quo articulo variè Doctores scripserunt. Realis tamen distinctio terminorum est, quod aut viuens delinquit contra tertium, vti in casu nostræ quæstionis, quando molestat, & malè tractat vasallos. vel delinquit contra Principem, seu Dominum concedentem. Primo casu delictum feu-
70 datarij non nocet filijs, vel agnatis, cum delictum debeat tenere suos auctores, l. sancimus, C. de pœnis, & non obesse successoribus quos Princeps vocat; & à cuius persona successores feudum habent, & non ex persona delinquentis. Afflict. & omnes feudistæ, in cap. 1. §. præterea, & §. penult. quæ fuit prima causa benef. amitten. quod secus est in feudo hæreditario. Vrsil. decis. 385. Gram. decis. 77. (licet se inuoluat confundendo antiquum feudum cū illo quod est ex pacto, & prouidentia, & carpit eum Vrsil. decis. 282. num. 20.)
71 Secundo verò casu, quando offenditur persona Domini; Hic punctus habet plus difficultatis: nam, siue paternum, siue ex prouidentia sit feudum, iniuria sic vindicatur per legem feudi, quòd culpa viuentis, offendat successores, cap. 1. an ille, qui interfecit fratrē Domini sui, & c. 1. quæ fit prima causa, §. finali. Alij quàmplurimi distinguunt, solùm posse priuari delinquentem, eiusq;
72 filios, & descendentes, vt eorum memoria non sit in feudo, sed quòd admittantur alij agnati proximiores, Isern. dicto §. finali, & §. præterea, num. 9. quæ benignior videtur opinio; Attamen prima communis est, & procedit, dummodo offensio sit magna, vt latè Gayll. de pace publica, capite 13. quę disputatio cùm ad nostrum Tractatum non pertineat, te remitto ad suprà citatos.

73 Limita etiam positam conclusionem, dummodo molestia, & oppressio vasallorum sit quasi generica, & vniuersalis, secus si esset particularis, quo ad aliquos subditos, tunc nō procederet priuatio feudi, sed illi particulares, probata hac molestia, & oppressione, seu odiositate, possent petere se eximi à iurisdictione Baroniæ, vnà cum familia, ex textu singulari, in l. 1. C. si quacunque prædi-tus potestate. Capic. in Inuestitura, fol. 66. Iacob. in tractatu de roid. Grammat. dicta decis. 104. & nouissimè Gayll. obseruatione 17. 1. lib. & Vasq. cap. 8. nu. 18. nam licet Rex non possit eximere aliquem subditum à iurisdictione Baronis, postquam terram infeudando concesserit, vt Lucas l. in sacris, C. de proxim. sac. scrin. col. penult. Guido Pap. decis. 56. ex causa tamē licita poterit, Crauet. cons. 6. num. 100. & est tex. l. finali, ff. si à parentibus quis fuerit manumissus, vbi patrem cogere potest filius ad se emancipandum ob suam nimiam sæuitiam, immò ipso iure eximitur patriæ potestati, glos. cap. 1. de infant. expos. quæ vt singularis, & in maxima causa mihi deseruit; & vxor licitè potest diuertere à marito, & separationem tori, & dotem repetere, si maritus erit nimis sæuus, vel eam malè tractet, vt

Domi-

Dominus de Franch. decis. 244. latè Tessaur. decis. 130. quæ dicatur seruitia, item, licet aliquàdo non adesset nimia ipsa vexatio; sed inesset
75 magna odiositas, vt solet esse contra aliquos caporales factionis litium, quando Baro litigat cum Vniuersitate, tunc etiam illi vasalli timore ne opprimantur, poterunt hoc narrare Principi, seu eius Vicario, solet enim eo casu expediri saluaguardia causa cognita, ex l. finali, C. de erogat. milit. anno. M. Anton. Surg. cap. 25. in fine, ne Baro in causis ipsorum procedat in criminalibus, nisi ipso superiore consulto, transmissa copia actorum. Guido Pap. decis. 62. & Gram. dicta decisione, l. illicitas, §. ne potentiores, ff. de off. præsidis. Et ob præsumptum odium, Baro non
76 poterit cogere ad officium ærariatus, ait Dominus de Franch. decis. 301. num. 8.

Sed quæ erit ista generalis molestia, vel oppressio, dic, quòd sunt seruitia per uim extorta, onerum im-
77 positio, indebita collectatio, iniuriæ reales, vel personales, quæ omnia, vel aliqua ipsarum demonstrant voracitatem ipsius Baronis in omnes subditos. Boer. decis. 304. Frecc. auctor. 8. Gramm. it. cons. ciuili 162. nouissimè Viui. vlt. lib. decis. 447. vbi multa de ista generali molestia: Indebita carceratio sine causa dicetur etiam generalis molestia: nam non licet Domino quemquam iniuriare realiter, vel personaliter, licetque aliqui dixerint Domino licere emendare, & moderatè castigare subditos, ad instar magistri, mari-
78 ti, & Domini in seruum, & proximi in proximum, vt C. de emendatione seruorum, & tit. de emendat. propinquorum, ita quòd poterint mediocribus verberibus cędere, Clar. quæstion. criminal. 56. ea tamen opinio non est vera, cum nullo modò liceat Baroni realiter, nec personaliter vasallo iniuriam inferre, etiam ad correctionem. ita Vasq. cap. 8. num. 16. Afflict. Constit. si vasallus, Boer. decis. 55. modica tamē carceratio permittitur ad correctionem, vt C. de
79 sportulis, l. secunda, ac ibi Doctor. Nam Baro tenetur potius defendere vasallum, quàm inferre ei iniurias. Capic. decis. 69. & non solùm per viam iustitiæ tenetur vindicare iniuriam vasallo illatam, vt in sua curia sibi ministretur iustitia, sed si in alio foro causa erit tractanda, Baro habebit legitimam personam comparendi sine mandato pro subdito
80 offenso, cùm intersit suæ iurisdictionis subditos non inquietari: Bartolus, qui hoc extendit in Abbate pro monacho, & in Episcopo pro clerico, in l. 1. §. idem ait, ff. de iniurijs. Freccia auctoritate 27. & omninò videas Gayll. obseruatio. 125. distinguentem, quando Dominus sine mandato pro causis vasallorum possit comparere: ac non solum per viam iustitiæ, sed si de facto sit ag-
81 gressus vasallus, tenetur Dominus defendere ipsum, vti vasallus tenetur defendere Dominum, cùm ad imparia non debeant iudicari, vt toties diximus, ita Boer. decis. 83. quod facere debet etiam contra fratrem, & patrem, Clar. §. feudum, quęst. 27. nam Regula stat in contrariū, quod nemo cogitur alium defendere & expo-

82 exponere se periculo, Decius & alij, l.culpa caret, ff.de reg.iur. Viu.com. opin. 69. 1.parte. Quamquam hoc dictum alij intelligant procedere in vasallo feudatario, quòd ipsum defendere teneatur Dominus, & è contra, & non in vasallis ciuibus; nam
83 vasallus feudatarius, & vasallus ratione feudi, & sic ciuis, valde differunt; quod nota, est text. singularis de pace Constantiæ, c.in causis, §.vasalli, de quo non meminit Capic.decis. 162.num. 14.licet sic distinguat. Tamen primam opinionē procedere etiam cum vasallis ciuibus, ab omnibus interpretatur indistinctè.

Et sic ampliata, & limitata est cōclusio, quomodo feudo priuetur Ba
84 ro, si molestet, & opprimat vasallos. Libellus verò contra Dñm qualiter sit concipiendus, vide Iacobin.de hom.nu.27.aduertas tñ, q actionem famosam instituere non debent, qñ ciuili actione vasalli id cōsequi possent, ad instar mariti cōtrà vxorem, vt ff.rer.amot. Capic.dec. 118.nu.7.
85 Franch.decis. 161.nu.9.& vasalli an possint testificari contra Dñm, vide Affl.dec.400. Anna sing.82. & quot testes requirantur contra Baronem, & quales esse debeant, vide Constit. Regni, Prosequentes, Capic.in inuestit. vers. prærogatiuæ, quamquā ea Regni Constit. non seruetur, vt dixi in rubr..nu.... & pendente causa deducta in iudicio, si quid substantia-
86 le apparuerit contra Baronē, an poterit peti, vt suspendatur à iurisdictione, ac q discedat à Terra, quādo testes ibi sint examinādi, vide Gram. cōs. ciui. 162. ne super istis articulis sim nimis prolixus. Et coniungendo nouissima primis, notēt Barones verba nostræ Pragmaticæ, quòd abstineant à molestia, & oppressione vasallorum, pro foro fori, & poli.

Tertiò & vltimò, Pragm. dicit, (q permittant Barones pace, & iustitia vasallos gaudere) Quę verba sunt magni ponderis, ideò, vt aliquantulum cognoscatur eorū robur & vtilitas, dico, q coniunctim Prag. asserit, pa-
87 ce, & iustitia, cū vna sine altera stare nequeat, vt dicit tex. supra, 1. Prag. ibi, qa nec pax potest esse sine iustitia, & Isa. 32. Opus iustitiæ est pax. Sap. 22. In disponēda pace, lex est iustitia. & Psalt. Iustitia & pax osculatæ sunt, & idē: Pax multa diligētib. legē tuam. ita, q opus iustitiæ inducit pacē; & sine iustitia non solū Ci-
88 uitates, sed nec exiguus hominū cętus cōseruari poterit. Frec.tit.de off. magist.iustit. Nec latronū conuentus sine ea stare possunt, Belluga rubri. 11. §.postq, in prin. (nec hodie regitur Regnum, Ciuitas, vel Terra sine aliquo, qui eā regat.) Addo Vasq. in præfat.num. 133. solum animalia non habent Reges, qui etiam asserit pacem esse filiam iustitiæ, & data matre, & filia venit, vt correlatiua, l.fi. C.de cupress. lib. 10. vnde si superiores curent seruari præcepta iustitiæ, quæ sunt honestè viuere, alterū non lædere, & ius suum cuique tribuere, §.iuris præcepta, de iust. & iu. super quibus consistit omnis mundi iustitia, vt inquit Zas. de orig. iur. pax erit super vniuersam terram, Iustitia nāque de cęlo prospexit, vt Psalmista ait; & patet de Lucifero de cęlo ex-
89 pulso, de Adam de Paradiso eiecto, de Cain, profugo facto super terram.

F Ex qui-

Ex quibus constat, quod primus minister iustitiæ à principio mundi fuit ipse Deus, & proinde punitionē scelerum, & iustitiā de iure Diuino esse dicūt, §.1. Auth. de instrum. cuius iustitiæ administrationē, postquam populus fuit auctus, & perturbata fuit primæua naturalis libertas, &
90 cognitum, & separatū meum à tuo, dedit Deus in manibus potētum, vt malorū refrenaretur audacia, & bonorum gressibus tutæ essent semitę, cap. in apibus, 7.q.1. vbi notatur, quod apum exemplum Principum potestatem necessariam designauit, Cassaneus Catalogo Glorię mundi, octaua parte, consideratione 1. & isti dicūtur debitores iustitiæ, 33.q.5.cap. Regū. Et primo creauit Deus Moysen, & tradidit ei Legem, ac trāsgressoribus pęnam imposuit, vt Exodi: Si frater tuus & vxor tua deprauare voluerint veritatem, sit manus tua
91 super eos, & effundas sanguinē ipsorū, aliàs ipsi superiores redarguentur, vt Ioan. 16. arguet ipsos de iudicio & iustitia, & Deuter. cap. 13. Regens iustitiam, ne declines in dexteram, vel sinistram, si longæuus esse velis super terram: & væ illis, si rectum iudicium, & iustitiam nō conseruauerint. Post verò Moysen Ietro videns ipsum defessum in iudicando Populum, à mane ad vesperas dixit; Vltrà vires est tibi hoc negotium. Oremus Dominum quid sit agendum, & Deus iussit: Prouide de omni plebe viros potentes, qui pręcepta legis obseruent, & in quibus sit veritas, & eos constitue, vt iudicent populos. Et sic cęptum fuit postea constitui Superiores iustitiā ministrantes, & in his reposita fuit iustitia, & pax populorum. Et proinde debitores dicuntur iustitiæ, vt 33.q.5.cap. Regum. Ista fuit prima species Principatus Deifica, quæ à Deo emanauit. Postea successit alia, quæ populi consensu habuit principium, quę legitima dominatio dicitur, vide Vasq.
92 contr. illust. cap. 47. Et talibus Deus maiorem dat habilitatem, nam de re maiori, maiorem curā habet, & plures Angelos custodes ad ipsum regēdum constituit, Foller. in prag. censuali, fol. 11. Ac infundit maiorē gratiam, & scientiā discernendi, regendi, & imperandi. Hinc de Saule legi-
93 tur, qui assumptus in Regē, meruit influentiā prophetię, 1. Regum, c. 1. Salomon creatus, quòd fuit Rex, meruit sapiētiam, vt 3. Reg. & Caiphas licet iniquus, prophetauit cōtra Do-
94 minum; Rex noster Hispaniæ legimus quod fugat Dęmones, Rex Frāciæ multos exceptos morbos sanat, Cassan. in Catalogo Gloriæ Mundi, 5. parte. Quę omnia Deus constituit ad denotandum, quod Vicarij sunt diuinæ potestatis, & proximiores Deo; Dicūtur enim Dei coadiutores, Paulus ad Corint. per me Reges regnāt; & Prouerb. 8. Potestates enim à Deo dependent; Adde Vasq. in pręfat. nu. 106. Ac vt Belluga rubr. 11. §. post-
95 quā, ipsos facit subiectos meliorib. cęli influxibus, à quibus dominantur, & in eorū morte, vel periculis, teste experiētia, nos videmus in cęlo signa apparere, quæ Comętas nominamus, qui sæpè sæpiùs mortē magnatum, vel similia accidentia demonstrant; Guido Pap. q. 114. & Isern. in Const. tit. de iure Balij, dicit, nobiles istos supe-

ſuperiores eſſe à Deo maioris iudicij dotatos capacitate. Hinc in d.Conſt.
96 prouidebatur, in quintodecimo anno finiri tutelas, & curas eorũ, cùm preſumatur magis tẽpeſtiuè eis ſubuenire diſcretionem, & aliorum tuitione non indigere, (licet nouiſſimè per Pragmaticam ſubordinatum, ꝙ curator adminiſtret vſq; ad decimũ octauum annũ, prout in priuatis ad
97 maiorẽ cautelam) Mulieres non indigent Mundualdis, cum nobilitas preſumat pro eis conſilio nõ indigere, vt ibi. Ecce quomodo iſti potentatus, ac maioratus ſint à Deo priuilegiati, vt præſint bono regimini populorum: Etſi enim aliquãdo gratiæ Dei non cooperãtur, prouenit ex eo, quod omne agens agit in patiens be
98 nè diſpoſitũ, vt Philoſophus; debent enim ſuperiores ſe expurgare ab iniquitatibus, vt gratiæ Dei operentur in ipſis, Luc.de Pen.l.1.C.de deſerto. Eccleſiaſt.22. Aufert impietatem de vultu ſuperioris, & firmabitur iuſtitia eius. Et aliquãdo ex Dei permiſſione veniunt dominari ſuperiores tyranni, vt populus caſtigetur, Oſeę c.8. Dabo legẽ in liuore meo. Tyran-
99 ni enim ſunt inſtrumenta diuinę iuſtitiæ, vt Rex Aſſyriorũ ſuper populum Iſraeliticum; Rex Gothorũ flagellum Italiæ; Dionyſius ruina Siciliæ, vt Capic.dec.130.nu.35. Quanta legimus de Pharaone, vt Foll.1.artic. nu.26. in prag.Cenſus. Propter peccata veniũt aduerſa, propter peccatũ Adæ mundus, & eius ſucceſſo-
100 res fuerunt puniti, aliàs homo non eſſet mortalis, ſed ſemper uiuens, neq; ſubiectus tot anguſtijs. Afflict. 1.Conſt.Regni, num.12. adde Vaſq. c.21.nu.10. qualiter mali magiſtratus à Deo depẽdeant, vbi latè, nu.21.

Hęc neceſſaria putaui ad noſtram Pragm. noſtrumq; inſtitutũ neceſſaria, ad ſciendum debitum iuſtitiæ ꝙ
101 tenent Barones. Quam iuſtitiam ſcias nõ conſiſtere in mero iuris rigore, vt inſipidè putarũt aliqui, ponendo iuſtitiã pro ſeueritate, vt Doct.l. placuit, C.de iudic. Ideo cũ Prag. noſtra dicit (pace, & iuſtitia) ad demonſtrandũ, ꝙ iuſtitia debeat eſſe cõiuncta cũ clementia: nam pax pro miſericordia & clementia etiã ponitur. Afflic. Conſt. Pacis cultũ, & iuſtitiã denominatur, quia iuſta eſſe debet, & æqua. Hinc fingitur Dea Iuſtitię, cũ ſtatera, quæ non debet pendere,
102 nec in rigore, nec in pietate. Eccleſiaſt. Qui iudicat, ſtateram in manu portet, vtroq; penſo iuſtitiã & miſericordiã. Summum.n. Ius ſumma iniuſtitia; nã ſi nimis rigidus fuerit ſuperior, dicetur Tyrannus, Boſſ.tit.de Principe, nu.34. ſi autẽ nimis mollis, dicetur iniuſtus, c.diſciplina, 45.diſ. vnamque debet informare aliã, cum ſapientię condimento. Caſſan. in Catal.Glor.Mun.5.par.& dixi in rubr. ꝙ Iuſtitia, & Clementia vti debent ſuperiores, ſecundũ accidentiam facti, qualitatiſq; perſonarum: in atrocioribus.n. non eſt temperanda iuſti
103 tia, & in ſolitis delinquere, nõ debet ſuperior eſſe miſericors, 23.q.5. c.1.§.ſint; Maleficos non patiaris viuere ſuper terram: Nũquid ſic caſtigabitur delinquens ex dolo, ſicut ex culpa, in l.reſpici, §.delinquũt, ff.de pęn. cum doloſo agatur iuſtitia, cum culpoſo æquitate, & multę ſunt cauſæ, quæ rigorem iuris temperant, &

augent, vt benè Luc.de Penna, l.si ap
paritor, C.de cohort. lib.11. Docto-
res l.quid ergo, §.pęna grauior, ff.de
infamib. Tiraquel. in tract.de pęnis
molliendis, & dicam infrà 6.pragma
tica. Et sic secundùm accidentia, æ-
quitas vel rigor iustitiæ sunt exer-
cenda, Belluga, rubrica 11.§.compen
diosa, ita, quòd conditio locorum e-
tiam sit consideranda, nam licet ho-
mines ijdem sint, attamen æquitas
plus suggeri debet in vna terra, quã
in alia. Aequitas enim in loco, vbi
versatur copia facinorosorũ, faciet
homines magis procliues ad scelera,
quos rigor refrenaret. In alio loco ri
gor esset tyrannia, vbi cũ magna cau
sa delinquitur, tunc ibi mitius est
agendum. Foller.de cens. versi.iuris
moderando rigorem; Ego possem po
nere exemplũ sub eodem dominio
mei Illust.Domini, inter gentes So-
losianas (pace bonorum) pessimæ di-
gestionis, procliues ad mala, & gen-
tes Muranæ Ciuitatis, nam cum pri-
ma rigor est pernecessarius, ad con-
stringendũ aliorũ iniquitates, cum
illatũ supplicium vni multos saluos
faciat, §.homicida, Auth.de mandat.
Princip. l.1.C.ad leg.Iul.repet. cùm
alia æquitate conseruentur, vt dicit
ibi Foller. abundè, vbi me remitto.

Quid verò sit iustitia necessariò es-
104 set videndũ, cùm loqui de aliqua re
sine definitione sit tanquã ambula-
re de nocte sine lumine, Doct. l.om-
nis definitio, de reg.iur. Dic ꝙ mul-
tæ fuerunt traditæ definitiones, vt
Belluga rubr.11.§.postquã, & adden
tes ad eum ponunt duodecim diffe-
rentes definitiones, asserentes tamẽ
communẽ, & veridicam esse, quam
Iurisc. posuit in l.iustitia, ff. de iust.
& iure. Alijs placuit ex oppositis eam
definire, vel cognoscere (vel melius
dixissent, eã deriuare cum aliud sit
definire quod demonstrat essentiam
rei, aliud deriuare. Ripa in rub.C.de
eden.) sic eam definit Belluga ibi, &
ante eum Lucas, l.si vacantia, de bo-
nis vacantib. lib.11. Ego non tẽpus
cõteram circa istas definitiones; sed
aliqua eius opposita, quæ non habe-
rent particularẽ sedem in sequẽtib.
pragmaticis, sumpta hac occasione
iniustitię, super qua fundatus est nr̃
scopus, in mediũ afferã ad explicatio
nẽ nostrę materiæ, & nr̃i tractatus.

Et primò dico, ꝙ nulla maior in-
iustitia reputatur, quàm iustitię ad-
ministrationẽ terrarum committe-
re hominibus insufficientibus, cap.
vę vobis, 11. q.3. nam salus, & regi-
105 men subditorum est integritas, &
prudentia præsidentium, cap. mira-
mur, 61.distinc. & qui magistratum
dat, ipse gerere videtur, l. quidam,
ff.de re iud. cũ omnia nostra facimus
quibus nostrã impartimur auctori-
tatẽ, C.de emend.Iustin.Cod.§.pen.
& vulgatum est axioma, quòd ma-
la electio est in culpa, l.etiam, l.cum
mandato, ff.de minorib. nam tracta-
tur de electione, regendi populos
opus satis sublime, & delicatum; Bel
luga rubr.35. in fine, vnde quià Ba-
106 rones tenentur demandare iuris-
dictionem, cùm ipsi exercere non
possint, D.de Franch.dec.511.Frecc.
fol.209. ita, quòd nec rescripta expe
dire debent, dicendo facias sic, vel
nõ facias, sed iustitiam tantùm pos-
sunt excitare. Petra de potest. Prin-
cip.cap.1.num.55.& fol.45.solut.8.

Prin-

Princeps potest mandando decernere, Barba.conf.23. conari debent eligere ad Regimen homines sapiẽtes, qui sciant discernere iustum ab iniquo, & ad illicita non inclinare solent, l.non idcirco, C.de rescind. ven
107 dit. & ideo Magistratus nominantur, quia magistri & scientes esse debent, l.cui præcipua, ff.de verbor.signific. & exemplum esse debet Ferdinandus primus, qui curam habebat conscribendi quinternum bonæ administrationis, quem sæpius relegebat, & officia ijs conferebat, vt Campa cap.Regni 35. Quæ vtinam seruarentur & hodie, nam digni ad digna vocarentur, & non ordine perturbato, l.1. C.de diuersis off. lib.12. Nec sat est homines eligere literatos, & doctos, si non habeant etiam
108 salem conscientiæ, nam magis nocere poterit sapiens infidelis, quàm insipiens, Auth.de his qui ingrediuntur ad appellan. §.illud, Belluga loco præcitato, in fine. Insipida est námque scientia sine conscientia; ideo debet habere officialis salem sapientiæ & cõscientiæ, Lucas, l.magistros, C. de professoribus, & diabolica dicitur scientia sine conscientia; Frec. de origine Baronum, num.55. in tractatu de subfeud. Debentque eligi experti, & practici. Bart. l.1.ff. de decre. ab ordine. Experientia est enim omnium rerum magistra, §. penult. Instit. de satisdat. Confert multum si ijs adiunctis eligatur homo nobi-
109 lis, non enim solent, vt à communiter accidentibus, maculare suam famam & valorem, & sunt generosi; vili tamen genere procreati, solent esse imprudentes, & timidi, sequẽdo suos natales, & multoties ita sunt in suis operib. mendici, propter quod,
110 cũ magno dedecore officium exercent, & eorum auctoritas vilescit, & iustitia paruipenditur, l.si cohortalibus, & ibi Ioann. de Platea, lib.10. Afflict. Constit. Magistri Camerarij, Conari etiam debent Barones eligere homines, de quibus cõscientiam, & experientiam habent, & licet alij multas qualitates adduxerint pro personis officialium, ego tamẽ semper notaui has qualitates ex textu, quẽ ab insigni Doctore didici, §. nã hoc, Instit. de iust. & iure, qui ad hoc ponderatur; vbi Imperator quando Institutiones faciendas iussit, elegit Theophilum, & Doroteum, viros illustres, eo quia solertiam, legũ scientiam, & fidem, ex multis rerum argumentis cognouerat. hęc sunt formalia verba textus, ad quem aduertere debent alij superiores in electionibus suorũ officialium, ne vnus qui præsit, ruina sit multorum, vt 11. q.4. cap. ita, ac non solum in damnũ subditorum esse solẽt, sed etiam detrimẽtum inferunt principaliter ipsis eligẽtibus. Quantæ lites, & contentiones insurrexerunt inter Barones & subditos culpa officialium? Quantùm sunt reprehensi Barones de denegata iustitia, & tyrannijs culpa officialium? Et certè valde in hoc animaduertere debent, nam etsi in hoc foro rationem non dant, in alio dãni dantes causam, damnum resarcient, l.quemadmodum, §.magistratus, ff. ad leg. Aquil. nam ad damna, & interesse tenentur subiectis; ex
111 mala electione, vltra peccatũ mortale, si cõtulerint officium indigno,

Couarr. regula, Peccatum, §. 7. nu. 2. part. 2. Baiard. ad quæst. Clar. 94. & pro conclusione iterum dico, quod ruminari, & trutinari debet electiones officialium, antequam fiant, & non prece, vel pretio concedere, aliàs iniustitia magna erit.

Item oppositum iustitiæ est ipsa iniustitia, quæ fit denegando, vel ip-
112 sam negligendo; vel contra ipsam iustitiam decernendo; quos tres terminos diuersos adnotabo, ex varijs effectibus. Et primo denegatur iustitia, cum Barones, vel eius officiales homines carcerãtur de facto, qui licet rei sint criminis, attamẽ deberit per legitimos iuris tramites cum ijs tractari & ipsos facere expediri, & castigari, & non vinculis mancipari, & in carcerés detrudi. Ita quòd vix sciunt titulum Inquisitionum, cùm eius copiam attingere non valeant, quod ex eo fit, vt defatigati squallore carceris, & expensarum. Timore ne moriantur, reduci possint ad votũ Baronis, ad compositiones intolerabiles, vt dicit Prag. nostra finalis, Et audio quendam Baronem etiam prohibere aduocatis subditorũ causas criminales defendere, & innocentię causas demõstrare, vt ipse cooperta veritate ad sui votum traducat reum. Proh dolor nec in inferno denegantur defensiones. Bart. in tract.
113 inter Dęmonem & Virginem, nec Rex poterit causam definire defensiones rei non admittendo, Capic. in inuest. tura, fol. 267. latissimè, l. incl. 1. par. Rubr. de rescind. vend. cap. 2. nu. 21. an possit rescribere appellatione remota. Gram. dec. 36. nu. 85. Campa. fol. 28. Afflict. decis. 391. vbi exequitur, in quibus causis Magna Curia torquere possit ex processu informatiuo, adde Vasq. cõtrou. illustr. cap. 36. si iure Princeps possit tollere defensiones, & ex qua causa, & adijstes ad citatã dec. Affl. abundè. Nec in terris quorumuis infideliũ defensiones negantur. Baiard. ad Clar. q. 50. & iustitiæ ministri oppugnant, quorũ propriũ est ex officio defensiones inquirere, l. et si nõ defendatur, ff. de pœn. l. 4. §. hoc autẽ, ff. de dam. infec. Marsil. §. opportunè, nu. 14. Neque
114 reus ipse poterit renunciare defensionibus, & si renunciauit, Iudex nõ poterit statim procedere ad expeditionẽ causæ, sed termini probatorij lapsum expectare debet, Vrsil. decis. 391. ac tertius pro reo appellare potest, l. non tantũ, ff. de appell. nisi essemus in conuictis, vel atrocissimis. Marsf. de rap. virg. num. 138. benè. Et semper obstitit Actuarijs, qui assequuntur quandã diabolicam practicam scribendi testium dicta, quæ faciũt pro fisco, & ad offensam, & non
115 quæ demonstrant defensionẽ rei, & hoc expresse est prohibitũ, vt tit. de Actuarijs, pragm. 6. nam testium dicta scribi debent vt proferuntur, non aliquo mutato, vel addito, ne destaudentur Rei, vel accusatores suis defensionibus, aliàs nescio quomodo poterint salutem prætendere ex offensione, & restitutione, quas facere deberent. Clar. q. 23. & q. 44. in pract. crimin.

Et circa hunc primũ casum, quando iustitia denegatur à Barone, videtur dicendum, q̃ hæc sit iusta causa priuationis feudi. Bald. c. 1. qualiter
116 Dñs proprietate feudi priuetur, qui

qui enim abutitur Iurisdictione sibi commissa, facit se indignum. Item, sicuti vasallus tenetur obedire, & præstare quæ debet, sic & Dominus debitor iustitiæ, eam reddere debet, aliàs feudo posset priuari, glos. c. 1. §. item qui, tit. quæ fuit prima causa benef. amittendi. Iacobin. vers. dictique vasalli. Curtius 7. parte, in fine, bonus textus authent. Statuimus, C. de Episcopis & cler. §. feudum, quæst. 068. Grammat. decisio. 30.

Quę opinio non est vsquequaque tuta, posset tñ procedere cũ vasallo feudatario, non quòd hac causa Barones feudo possint priuari, sed Iurisdictionis tantum illius causa, quæ à superiore poterit auocari, Franciscus Marcus, decisio. 375. 2. par. Capic. in Inuestitura, vers. paritas, nu
117 me. 10. Bellug. Rubr. 12. §. rostit, licet non ipse, sed officialis eius errauerit, Petra fol. 56. num. 80. Non enim semper procedit, quòd denegans suum officium, illo priuetur; Bene verum est vltra auocationem causæ, Baro tenebitur ad totale interesse, ac indignationem Principis meretur, vt Bellug. & Bald. & Castr. dicta authent. Statuimus, quę habet locũ, quando Iustitia denegaretur Clericis. Sed pro reparatione huius iniustitiæ statutũ est, quod partes possint adire superiores per remedium querelæ, qui solent expedire prouisiones, quod ministretur Iustitiæ cōplemētum, iuxta genus ac me
118 rita causæ; Et factis tribus monitionibus, expeditur Commissarius, qui processum recipiet, ac carceratum, si causa erit criminalis, expensis Iudicis, vel Baronis, contra quem exequi solet pro pœna, at carcerari pro inobedientia, & causa aduocatur, vt Capic. & Franciscus Marcus, locis præcitatis Petra, ca. 7. num. 72. qui dicit esse necessarias monitiones, verùm licet Regis superiores ter soleant monere, antequam destinent Commissarium, tamen Sacrum Consilium obseruare solet, expedita Obseruatoria sine alia inclinatione, si non fuerit obeditũ, destinare Commiss. Gramm. at. voto 28. licet que Baro priuilegium habeat, ne causæ aliquo modo ab eo auocētur, ob quam cumque denegatam iustitiam, illud non erit seruandum, nam dolus de futuro remitti non potest, l. si vnus, §. illud, ff. de pactis, vt latissimè excutit Grammat. voto 28. vbi multa, cum daretur materia delinquendi, l. conuenire, ff. de pactis dotal. Nec poterit Princeps hac prærogatiua priuari in non audiendo, & prouidendo querelis subiectorum, vt abundè scripsit Grammat. ibi &
119 Viuius decis. 208. Quamquam enim Princeps in prima instantia nō debeat se intromittere post factam Inuestituram, Bald. l. 1. quæstio. 43. ff. de rer. diuis. superioritas tamen recipiendi lamentationes, expropriari non poterit in præiudicium Coronæ, & damnum vasallorum, Capic. in Inuestit. fol. 128. & dicam infrà 5. pragmat. Sed ad hoc, vt per viam querelæ in isto casu superior possit adiri, oportet, quod Iudicium non sit cęptum, aliàs deberet appellari, & cessaret extraordinarium remediũ, stante ordinario, l. incepta, ff. de minoribus, cap. ex litteris, nume. 8. de

Constitut. & nouissimè Gayll. practicarum Obseruationum, 28. primo libro. In causis verò introdu-
121 ctis, vel quæ erunt in limine expeditionis, multi dixerunt quod etiam per viam querelæ poterit adiri superior, vt rescribat inferiori, quòd causam definiat, dummodò prius pars constituerit Iudicem in mora, per tres interpellationes, tunc superior solet tẽpus statuere, intra quod causam expediat, aliàs aduocetur; quod tempus est arbitrarium, secundum terminos in quibus causa reperitur, & licet sit duorum mensium iuxta constitutionem Regni, Nomen & normam, & constitutio : hac lege. Quod idem obseruabatur de Iure communi, vt Gayll. ibi, & Francisc.
122 Marc. decis. 375. tamen arbitrariũ est superiori instantiam breuiare, tã in principio, quàm in fine. Quando enim est in limine expeditionis, solent dari octo dies. Sic Freccia auctoritate 12. qui hunc punctum benè distinguit. Nec obstat illud capitulum Regni, Quorundam, quod comminatur, vt infrà sex mẽses causa terminetur sub pœna aduocationis: nam id recessit ab aula, vt ibi Niger, cum esset impossibile intra tale tempus instantias finiri. Vnde arbitrarium est Superioribus, præfigere tempus instantiæ, maximè quando causę ab eis remittuntur inferioribus. vt Viuius decisio. 208. per Pragmaticam 14. de officio Magi-
123 stri Iustitiar. vbi ordinatur, quod remissiones causarum non fiant sine comminatione, & temporis determinatione ad ipsas expediendas, & si præstituto tempore non venerit fides de expeditione, quod citentur partes ad procedendum in tribunali remissæ causæ. Sicque vt Iustitia fiat. solent etiam apponere, quod certiorent Superiores ipsos, de Iustitia expedita, Viuius dicta decis. Idemque ne causa protrahatur facto decreto remissionis causæ, fit comminatio Baroni, quòd intra tantũ tempus procuret carceratum, ac recipiat cõpiam processus, aliàs causa remaneat, vt Viuius dicta decis. Quæ omnia fuerunt statuta ob solitã denegationem Iustitiæ Curiarum Baronalium; Et quod pœnæ auocationis causarum ex causa possint fieri à superioribus, cum eorum sit Iustitiam excitare, & curare, vt subiecti non protrahantur, vide Couarr. practicarum quæstion. capit. 12. Petram capit. 7. numero 80. de Potest. Princip.

Secundò casu Iniustitia fit ex causa negligentiæ, & datur, idem querelæ remedium, quod in præcedenti quæstione quæ differunt in hoc: ibi
1 præsumitur verus dolus, hic culpa, Belluga Rubrica 38. §. conqueruntur; Et similiter querela datur, si causa non fuerit contestata, aliàs per appellationis viam est procedẽdum, vt Belluga, vbi notatur, quanto
124 pinguius sit remedium querelæ, quam appellationis, Doctores, l. nemo, C. de Iurisdictione; verũtamen, vt quis constituatur in meris terminis negligentiæ, aduerte, quod tersaltem requiri debet, quod valdè extollit Belluga, & ante eum Paris de Syndicatu, verbo, negligentia; & nouissimè Osasch. decisio. 12. nume. 6. Maschard. conclus. 1588. quæ trina moni-

monitio semper requiritur, cùm simus in præiudicialibus, iuxta ea quę suprà diximus hic, num. 54. Quæ iudicis negligentia non solum per Superiores poterit reparari, causam aduocando ad se, sed scias, quod si ea sit erga criminales causas, circa personas, tunc ex magna negligentia Iu-
125 dex poterit officio priuari, l. si quos, C. de offic. præfecti Prętor. Orientis, sic Gayll. loco præcitato. Nouell. in suis Regulis, verbo, negligentia: nam vera negligentia dolo æquiparatur, Viuius decis. 322. Si verò negligentia erit in causis ciuilibus, hæc remittetur syndicatui, vbi tenebitur ad interesse, & expensas, vt notant Doct. l. 2. C. de pęna iudicis, sic distinguit Iacobin. de sancto Georg. in tract. feudali, in principio, vers. quæritur, num. 12.

Sed difficultas erit in his duobus casibus, si Baro habeat secundas causas, an possint adiri superiores omisso medio, si primus Iudex denegauerit, vel neglexerit facere Iustitiam? Videtur quod sic, aliàs nil nou tribueret hoc remedium querelę; & vi-
126 demus, quod qui perhorrescũt aduersarium, & timent Iustitiam non consecuturam, habent remedium recurrendi ad superiores omissis medijs, l. 1. C. quando Imperator. A maiori hoc cõcedetur, dum iustitia omnimò denegatur, auth. Multo magis, C. de sacrosan. Eccles. Accedat, quod licet de iure communi, nõ liceat per saltum iudices adire, l. Imperatores, ff. de appellationibus, tamen in Regno videtur expeditum, quòd omisso medio, possint adiri maiora Tribunalia; ita in Constitutione, Cum noua, vbi Afflict. 4. notabili; & Marant. in Articulo appellationis, nu. 377. de quibus meminit Couarr. 4. cap. practicarum quæstionum, vers. sexta Conclusio.

Contrarium tamen est de obseruantia, & veritate, & quòd omisso medio de iure non liceat etiam in casibus denegatæ vel retardatę Iustitię tenent ex antiquis Franciscus Marcus, decis. 375. secunda par. Freccia auctoritate 12. ex nouissimis Anna sing. 269. Gayll. Obseruatione 28. primo libro. Nec obstat dicta Constitutio, nam aliter per Ritum 52. est prouisum, quòd omisso medio non liceat; non quod esset delictum, Principem adire, qui est pater Iustitiæ, sed quia defraudarentur Barones eorum priuilegijs; Nec his refragatur lex prima, C. quando Imperator, vbi particulariter est prouisum personis miserabilibus, & est ius singulare, quod non est trahendum ad regulam, l. ius singulare, ff. de legib. Et proinde licet Baronibus edicta pęnalia proclamare, ne quisquam va-
127 sallorum audeat Tribunalia Regia adire, omisso Iudice primarũ, vel secundarum causarum, quæ pœnalia banda, sunt licita, stantibus Priuilegijs, aliàs Baro læsæ Maiestatis crimine puniretur, si prohiberet aditum ad Superiores, Vrsill. decisio. 255. & 265. Freccia 11. auctoritate. Adde M. Ant. Surg. cap. 25. num. 21. quando Prorex potest prohibere accessum ad Regem. Imò Baro poterit à quocunque Tribunali auocare causas, & personas, cùm non liceat vasallis Iurisdictionem suam prorogare, neque foro renunciare, Capic. decis. 9.

Vrs.

Vrsil.decis.155.aliàs pęna bandi poterit à Barone exigi, cui licuit pro sua iurisdictione conseruanda pęnam imponere, ff. si quis ius dicenti non obtemperauerit. Foller.in practica criminali, vers.audiantur excusatores, licet addentes ad practic. Tartag.capite 2.referant, quòd dum hoc discuteretur in Cōsilio de pęna hac commissa per subditum, quòd is fuerit absolutus, licet Magnam Curiā omisso medio adijsset, quia fuisset iniquum, quempiam puniri, eo quòd ad Principem recurrerit; Verùm ego non discedo à praecedenti opinione, quòd pęna possit exigi iu-
129 xta stylum Regni, & ita vidi iudicatū in Consilio, in causa Vniuersitatis Solofrę cum Illustri Domino, pęnes Actuarium Caronam, frustratorium enim esset priuilegium, si non posset tueri, Lucas de Penna l.1.C. vt nemo ad suum patrocinium, & in causa posita per Tartag. potuit esse quod aliqua iusta causa excusauerit vasallum à pęna, & dolo, non quòd sententia simpliciter intelligenda sit, & exinde notandum est, quod dicit Dominus de Franchis, decis.517. quòd sunt vidēdi processus, & non sententiae: nam facta faciunt variare iura; Et hanc quaestionem firmat Corneus cons.261.4. volum.

Sed quid si Baroni erit vasallus odiosus, vel inimicus, & sic ei legitimè valde suspectus, an eius officiales
130 deriuantes ab eo, dicātur suspecti, ita quòd excusent illum adeuntem superiorē omissis medijs. Innocent. Abb. & alij, in cap. insinuante, de offic. delegati, firmant, quòd suspecto Episcopo, suspecti erint eius Vicarij: nam vbi caput est suspectum, omnes qui caput sequi praesumuntur redduntur inhabiles, ita quòd suspecto capite Collegij, totum Collegium erit suspectum, Doctores capit.1.de iudicijs, & est textus l.1.C. si quacunq; praeditus potesta. Crauetta notabiliter cons.6. num.32. vnde data incōpetentia iudicis, licito iure videtur posse superiorem adici, probata inimicitia, seu suspitione. Sed aduerte, quòd suspitio personas priuat exercendi iurisdictionem, sed causam non tollit, Castrēs. l.praetor, ff. de iurisdictione omnium
131 iudic. Et proinde poterit adiri superior, vt mandet Baroni cognita suspitione, quòd data praeuia lista suspectorum, alios iudices comparenti assignet, causam delegando, & sic quantumcunque sit inimicus Baro, vel iudices, non priuabuntur potestate delegādi iurisdictionem, ita, quod à Barone non dependeant iudices. Frecc. tit. de differentijs feudorum quaternatorū, & de tabula, in fine. Carauita Ritu 265. Neq; superior legitimè poterit iudicē certum assignare, vt Baro ei causam deleget, cū id esset minuere iurisdictionem, sed Baro debet ad sui arbitrium iurisdictionem demandare personae non suspectae. Freccia auct.35. benè, veruntamen in actibus irretractabilibus, de cōsuetudine potius, quàm de iure, rescripto superioris, licet omisso medio, expedito, obediri debet, veluti, ne officialis procedat ad torturam, superiore inconsulto, officiales semper obediunt, ne forsan tortura inferretur, & haberet hoc dispu-

disputare an iustè, vel iniustè processerint, cùm mandato superioris debeat obtemperari, donec non sit reuocatum, & cauti officiales solent comparere petendo reuocationem, præsentando priuilegium secundarum causarum, aliàs si eo non reuocato procederetur ad torturam, po-
132 terit dici confessio nulla, ita quod ex ea non poterit sequi condemnatio, sed maius iudicium. Capic. decis. 145. Belluga rubrica 38. §. conqueruntur, & Campana capit. Regni, Subditorum, in fine, defendit, quòd superiores non grauent iurisdictionem Baronis in his casibus, sic rescribendo, vt videre poteris.

Tertio casu iniustitia fit contra ius, & constitutiones, procedendo, vel decernendo, ac iniquè diffiniendo in istis similibus casibus datur ordinaria appellatio, & non recursus querelæ, sed gradatim erit appellandum ad mediatum iudicem, l. Imperatores, ff. de appellationibus, qui iudex ad quem, visis actis per inhibitionem introductis, siuè in interlocutorijs, siuè in diffinitiuis, debet remittere causam, vel eius executionem, si primus iudex benè prouide-
133 rit, ad hoc vt honoretur, executio ei est tribuenda, cap. vt debitus honor, de appellation. Doctores l. eius qui, ff. de appellation. Canonistæ cap. 1. eodem tit. si verò grauauerit primus iudex iniquè diffiniendo, poterit totam causam retinere, licet appellatum sit ab interlocutoria, licetq; iudex sit delegatus. Surd. decis.... cùm appellatio totam causam deuoluat, cap. quorum, de appellationibus, in 6. Doctores, d. l. eius qui, Belluga rubrica 38. §. conqueruntur, & non tenetur honorare iudicem vt mittat executioni sententiam. Carauita Ritu 267. nam ratione illati grauaminis, præsumptio mala est in futurum. Vant. in tract. nullitat. articulo nullita. ex defectu iurisdiction. nu. 67. licet Sacrum Consilium semper remittat causas Magnæ Curiæ cum norma procedendi, licet grauauerit. Franch. decis. 88. in fine.

Sed videamus aliqua exempla denegatæ iustitiæ, ac aliqua eius opposita, vt præmisimus. Et dico, quòd maxima iniustitia reputatur, quando Barones extrahunt miseros carceratos à proprio domicilio, seu pa-
134 triâ, quod fit sæpiùs, vt fortasse defatigati ex tot incõmoditatibus, quas extra proprios Lares patiuntur, & auxilijs defensionum destituti, cum eis difficilius succurri poterit, possint Barones ad sui votum reducere eos ad intolerabiles compositiones, vt dicit text. in c. nonnulli, & cap. fina. de hæret. & probatur infrà Pragmatica finali. Hæc est maxima iniquitas; & de iure ciuili est prouisum, quòd carcerati non extrahãtur, Doctores, authent. qua in prouincia, C. vbi de delic. Osasc. decis. 138. in fine, Decius consi. 286. num. 3. quod confirmatum est nouissimè, & per pragm. 2. tit. vbi de delicto, quòd rei non extrahantur à proprio domicilio in prima instantia, ne vexentur grauioribus expensis, ac vt facilius defendi possint, & maiori commoditate viuant; Quæ iuris dispositio procedit etiã in causis ciuilibus: nam vasalli semper poterint

terint petere remissionem à Regijs, vel alijs Tribunalibus, ad sui domicilium, vigore dictæ legis, etiam si Barones non cõpareant, sed permittant foris vexari. Dominus de Franchis. decisio. 529. Limitatur tamen dicta conclusio ex causa, veluti, si erit aliqua vrgens suspicio, ne carceratus ibi venenetur, vel si carceres erunt debiles, & persona carcerata erit potens, vel ex alijs similibus, tunc Baro in alteram ex suis terris poterit carceratum adducere, nam ex causis regulæ legis transgrediuntur. Est singularis text. l. si quis, §. quid tamen, ff. de iniusto, & rupto. Sic Belluga, Rubrica 26. §. finali. Freccia auctorit. 30. Dominus de Franch. decis. 526. Sed in hoc versabitur superioris arbitrium, considerare an coloratæ sint causæ, vel sit iustus zelus Domini, Et vasallus si se grauatum senserit, poterit implorare officium superioris pro reparatione huius grauaminis, Anna sing. 558. Isern. & Bald. c. Imperialem, §. præterea, de prohib. feudi alienat.

135 Finita tamen prima instantia, poterunt carcerati extrahi ad secundum Iudicem, si forsan erit in alia terra Baronis: nam si non esset in eius iurisdictione nescio quomodo exercere iurisdictionem posset, ac carceres habere, nisi Baro illius loci consentiret, vt dicam in sequenti articulo, & quòd extrahi possint in secunda instantia ad iudicem adquem, firmat Bliard. ad quæstion. Clar. 54. num. 10. Et dum ego procurassem ad instantiam mei Illustriss. Domini, vt causa vnius latronis condemnati per duas sententias, expediretur in Magna Curia, stante transmissione actorum, vbi reus appellauerat, non potui obtinere, vt in causa procederetur, quàuis esset clarissima, quæ omnino remitti debebat, nisi reo trãsmisso, dicebant quòd valde interest personas videre, & earum confessiones audire. Cuius tamen expensis rei debeant mitti ad superiores, dic quòd expensis carcerati appellantis, si reus habet substantiam, Bald. l. generaliter, §. his de præsentibus, C. de iudicijs, aliàs Baro tenebitur expendere pro Iustitiç complemento, Boer. decisio. 103. & dicam infrà, pragmatica finali.

136 Veruntamen quo ad iudicem secundarum causarum pertinet, scias ipsum constitui non posse in longinquis, sed Baro tenetur cõstituere infrà prouinciam, vt dictat dicta pragmatica secunda, vbi de delicto, vt si reus voluerit appellare, possit causa terminari apud præsidem suæ prouinciç; nec enim poterit Præses alterius prouinciæ se intromittere alterius iurisdictioni, ita notabiliter Abbas capit. nouit, de offi. delega. quod procederet, etiam si Præses haberet Iurisdictionem sub duabus prouincijs, quòd dictum exclamat pro mirabili Felin. cap. finali, penul. colum. de Iudicijs, Ac etiam Baro non solum intra prouinciã constituere debet, sed quod non excedat dictam; ex his quæ notat Capic. de proh. b. feudi alien. col. 6. Immò quando habet commoditatem suarũ terrarum, vel in conuicinio fuit decretũ; quod constituere habeat Iudicem secundarum causarum infrà sex milliaria,

Anna

Anna ſingula.560.diuerſimodè fuit iudicatum iuxtà commoditatem, ve luti infrà 8.milliaria, infrà dietam, vt inter vniuerſitatem Theani, & Principem Hoſtiliani. Quod iuris etiam procedit in aſſeſſore eligendo, aliàs grauarentur vaſalli; & adire po terũt ſuperiores, & Rex tenetur de-
137 putare Vicarium in Regno, cum non teneantur ſubditi eum perquirere extra Regnum, nec extra limites coguntur cũ Fiſco litigare, neq; Rex poterit cauſas ad ſe auocare, vide M.Ant.Surg.cap.25.nume.25.& fol.309.

Similiter, defatigari ſolent vaſalli à Barone, qui vt m[...]erentur euocãt proceſſus à manibus officialium, nè in cauſa procedatur ad actus debitos, vel quandò videt officialem tractantem cauſam æquè, & non rigidè vt ipſi cupiũt, cauſis ſuperſedẽt, & petũt proceſſum ſub colore quòd velint conſulere, qui nunquam regreditur, quòd iniuſtiſſimum eſt; ab
138 ordinarijs enim Iudicibus cauſæ auocari non poſſunt, iuxta veram intelligentiam l.iudicium ſoluitur, ff. de Iudicijs, quæ procedit in delegato, non in ordinario, l.nemo, vbi Caſtrenſ. C.de iuriſdict.omnium Iudi. Freccia aucto.9. licet obſcurè loquatur. Ioa.Amicis, conſ.92. ſolius Principis eſt cauſas auocare. Petra fol.38. num.68. capit.6. nam poſtquam eſt tranſlata in ordinarium poteſtas iuriſdictionis vetari, vel coarctari non poterit, Couarr.practicarum quæſt. cap.6. hinc decifum eſt per Boer.deciſ.149. Viu.dec.156. Dominum de Franch. deciſio.409. quod officiales non poſſunt remoueri durãte circulo anni, & etiam, ſi officiales conſenſerint, reluctante tamen Vniuerſitate, diſcedere nõ poterint: Iuriſdictio namque poſtquam in eos eſt tranſlata, non poteſt minui, neque arctari, nec eſt arguendum à Vicario Epiſcopi, qui etiam dicitur Ordinarius, gloſ.capit.3.de appellatione in ſexto tamen valde differunt in qualitatibus, Iacob.de ſancto Georg.de feud.
139 verſ.Vicarius, nam Epiſcopus poterit ad nutum Vicarium reuocare, & cauſam aliquam auocare, Innocentius cap.vt noſtrum, de appellat. Dominic.cap.1.de offic.Vic. Immò, nec Vniuerſitates tenentur recipere officialem, ſi non ſit annalis, per ſupradicta, nec locum tenẽtes, niſi per modicum tempus quindecim dierum, vt dicam infrà pragmat.5. nam debent Barones conſtituere ſuos Officiales per tempus ordinarium, ſic-
140 que & aſſeſſorem, & iudicem ſecundarum cauſarum non modi vni, modo alteri cauſarum appellationẽ delegando, vel mittere ad conſulendum. Viu.deciſ.356. quod ex eo fit, vt cauſas ipſi delegent perſonis, quas cognoſcũt ſibi complacituras, quòd eſt iniquum, & apud ſe retinere cauſas eas delegando. Freccia de ſubfeu. auct.13. & Viu. ibi, Ita pronunciatum per Conſilium inter Vniuerſitatem Biccari cum Marcello Caracciolo Actuario Figliola. Nec ſuffragari debet illa fraus, quòd vt officiales ad nutum ipſi poſſint reuocare, creant Locumtenentes per interim, dicendo, donec Ordinarius alter veniat, quod fit ex fraude, quia officiũ Locum-

Locumtenentis ad nutum reuocari potest, Iacobin.d.versic. Vicarios, & ipsi Locumtenentes, ne appellātur, pendent ab ore superioris, & iuxtà sui arbitrium causas tractant, nec habent prouisionem vti ordinarij, cui grauamini, ac fraudi in Sacro Consilio pluries fuit obuiatū & decisum, quòd tempus Locūtenentium non
141 excedat exercitiū quindecim, vel viginti dierum, quibus elapsis, Baro tenetur constituere ordinarium, ne fraus fiat legi, l. non dubium, C.de legibus, & ita decisum per Sacrum Consilium inter Vniuersitatem Vallis Vitulani, & Baronem, Actuario Figliola. Et ideo per leges fertur, quòd locumtenens possit esse etiam de patria, cōtra regulam l. si eadem, de off. assessor. vbi quis non potest exercere officiū in sua patria, quòd fuit extensum etiam ad Actuarios,
142 qui impropriè dicuntur officiales. Dominus de Franch.decis.98.tamen locumtenens ratione modicæ excitationis, ob aliquam causam absentiæ, ratione modicæ exercitationis, potest esse. Afflict. constitutione, Magistri Camerarij. Paris de Syndica. verbo, Substitutus, & Franch.dicta decis.

Limitatur tamen solùm in paruis terris, vel villis, in quibus regula restringitur, vt etiam patriotæ possint esse officiales, cū difficile sit extraneos accedere ad tam paruas vil-
143 las, ita Afflict. constitutio. Iustitiarijs, plenius Tessa.decis.268. exigua enim non sunt in consideratione, nec subiacent regulis. Tiraquel. tractatu de rebus exiguis. Hinc est, quod Baroni licet quādo habet duas Terras vicinas, & paruas, tenere vnū
144 officialem, qui in vtraq; per interuallū assideat. Dominus de Franch. decis.166. quod seruatum videmus. An autem secundarum causarum Auditores possint constitui, & teneri in terris primarum causarum, valde fuit dubitatum; & dicebāt, quòd non, quia cum timore procederent primi iudices, & ab omnibus causis de facili appellaretur, nam vbi leo pedes figit, cętera animalia fugiunt; sic Capic.decis.27.nu.33.& causa quòd iustitiæ administratio fuit interdi-
145 cta Baronibus, ne cum timore vasalli corā eo litigarent, Frec. auct.13. & proinde Rex in terra Baronis non poterit tenere Regias Audientias, & alia tribunalia maiora, l.fin. C.de location.pręd.lib.12.Capic.de prohib. feudi alien. col.6. Frecc. auct.23. nā latenter omnes causę aduocarentur ad ipsas, vt videmus etiam in terris Regijs, quotidie conqueri ordinarios iudices; Verùm hæ rationes non stringunt cur iudex non possit commorari in loco suæ iurisdictionis? nam tribunal maius potius tollit inconuenientia, quàm adducit; tanto enim minus grauantur subditi cum sciant iudices prope esse, qui grauamina refellat, vt dicit text. l.1. ff.de appellat. Immò iudex secundarum causarum necessitatur quasi reside-
146 re, vel accedere pro causis terminandis ad terram iurisdictionis, nam in alia terra diuersi Dominij non poterit ius dicere sine licētia illius Baronis, Alexander Mars.l.fin.ff.de iurisdictio. hinc emittunt Banda Barones, vt nemo exerceat iurisdictionem sine licentia Baronis, etiam in

exte-

exteros, benè Marant. in artic. citationis,nu.41. Nec Rex poterit exercere iurisdictioné cõtentiosam, nisi intra Regnum. Afflict. Constitutio. Capitaneorum, Ac Barones regni vidẽmus quòd Neapoli nullam iurisdictioné contẽtiosam exercere possint sine licentia Proregis, Freccia auct.30. secus, quòd voluntariam, nec extra suum territorium poterant. Peregrin. in tractatu de fideicommis.art.23. Et redeundo ad terminos quæstionis nostræ, dico, quòd iudex secundarum causarum poterit residere in loco primę instantiæ, quicquid alij dixerint; & ne desit auctoritas, ita Anna sing.560. Freccia auct.28.

SVMMARIVM PRAGM. QVARTAE.

1 *Consilium Theodoræ mouit Iustinianum ad constituendum titulum, Vt iudices, sine quoquo suffragio, eligerentur in Authent.*

2 *Officiales non debent acceptari, nisi prius iurauerint officium nõ emisse, quòd malè seruatur.*

3 *Officiales non præstant aliud sacramentum, nisi de seruandis legibus, stylis, capitulis, & consuetudinibus Vniuersitatis, ac de parendo Syndicatui.*

4 *Peierandi occasio est amputanda.*

5 *Lex nutritiua peccati est abolenda.*

6 *Venalitas officiorum non solum per Iustinianum, sed iure ff. fuit prohibita, & notatur locus.*

7 *Emens officium paratior est ad vendendum, & carius.*

8 *Impossibile est, quòd bono peragantur exitu, quæ malo sunt inchoata principio.*

9 *Simoniæ crimen committit vendens officium.*

10 *Officia non solum vendi prohibẽtur, sed nec prece officialiũ dari debent sub pęna petenti, & concedenti.*

11 *Iura summis vigilijs inuenta, & tot cartæ denigratæ seruiunt quasi de vento.*

12 *Constitutiones multę potius ad terrorem, quàm valorẽ promulgantur.*

13 *Vendere quis dicitur non solum pretio numerato, sed quocunque munere, nam venditionis appellatio largam habet significationem, extenditur etiam ad contractus innominatos.*

14 *Barones tenentur dare prouisionem officialibus, ne habeãt occasionem accipiendi vltra sportulas.*

15 *Officialis si habet tenue salarium, an possit esculenta recipere.*

16 *Prouisio debetur officiali, etiam si in commissione non fuerit statuta.*

17 *Barattaria committitur, etiam pro facienda iustitia.*

18 *Barattariæ crimen extenditur vsque ad mortem, secundum iniustitiam.*

19 *Capitulum Regni, Vulgaris fama, imponens pęnam pecuniariam pro pœna barattariæ, quomodo intelligatur.*

20 *Barattariam committere non dicitur officialis, quia extorquet vltra pandectam.*

21 *Statutum imponens pœnam, an videatur abrogare alias pœnas iuris, & quæ sit pœna barattariæ hodie.*

22 *Officialis etiam spontè data restituere tenetur.*

23 Ba-

23 *Barattaria probatur per testes singulares.*
24 *Officiales prohibentur contrahere, & mutuo accipere, limitatur multis modis notabiliter.*
25 *Donationes prohibitæ sunt officialibus, nisi dentur in remuneratione aliquam, & constet de causa.*
26 *Officiales per viam legati, & vltimæ voluntatis accipere poterunt.*
27 *Officiales vsque ad sextum gradum possunt recipere donationes à consanguineis suis.*
28 *Munera Pontifices subuertunt, munera Reges, munera ius statuunt, destituuntque simul.*
29 *Munera insigunt passionem animo iudicantis, quæ iniustum faciunt videri iustum, sic natura dictante.*
30 *Pecunia Ioseph traditus, pecunia etiam Christus.*
31 *Natura homines pecuniã appetunt.*
32 *Officialis furans multa longè grauius peccat, quàm latro, cum ipse iustitiæ clypeo subtrahat.*
33 *Officia Portulaniæ, ponderum, Baiulationum, & alia multa, quare liberè vendantur.*
34 *Spiritualia etiam transeunt cum vniuersitate bonorum venditorum, vt ius patronatus Ecclesiæ.*
35 *Principi non licet quicquam accipere pro iustitia ministranda.*
36 *Princeps potuit disponere, vendendo merum & mixtum imperium, ex pluribus causis.*
37 *Papa non committit simoniam concedendo beneficia per pecuniam, cum sit supra ius positiuum.*
38 *Officia quæ non habent exercitiũ iurisdictionis, sed cuiusdam notionis vendi possunt.*
39 *Officia seu munera pretio redimi non possunt ne quis creetur Syndicus, Electus, ærarius, & multæ rationes adducuntur.*
40 *Officia procurans dando Memorialia, an incidat in crimen ambitus, ac pęnã Pragmaticæ prohibentis officia peti, ac Proregem supplicari.*
41 *Pœna legis Iuliæ ambitus recessit ab aula, & maximè quando supplicatur Principi.*
42 *Procurans officia, an peccet mortaliter.*
43 *Officia, vel titulos habens per pecuniam, nullam dignitatem retinet.*
44 *Acta facta per iudicem creatum pecunia, non valent.*
45 *Error communis facit ius, quando error est circa extrinseca, secus circa substantialia, & est notabilis distinctio.*
46 *Inquisitio non facit quem reum, sed sententia.*
47 *Pœnę declaratoria necessaria est, licet quis ipso iure in eam inciderit.*
48 *Prodigus, donec ei per sententiã non fuerit interdicta administratio, rectè obligatur.*
49 *Vendens officia plus errat, & plus punitur, quàm emens.*
50 *Correlatiuorum idem solet esse ius, et pęna, etiam in correctorijs.*
51 *Dans ob turpem causam, quando perdat ipse, & accipiens, vel dans solùm.*
52 *Extensio, à comprehensione differt.*
53 *Correlatiuorum aliquando diuersum est ius, & dantur plures doctrinæ notabiles.*
54 *Dans ad vsuras punitur, & non recipiens, & dans & recipiens sunt correlatiui.*

55 Re-

55 *Reuocatio feudi ob non præstitum assensum permittitur solum venditori, & non emptori secundum Frecc. & Ann. Contrarium tamen seruatur indistinctè in Consilio hodie.*

56 *Eligens errat plus, quàm malè electus.*

57 *Alteri per alterum non quæritur actio, secus si actio deferatur à lege, nam ignoranti quæritur.*

58 *Alteri per alterum non quæritur actio, nec propria causa secundum communem.*

59 *Notario stipulante quæruntur actiones absenti.*

60 *Donatio facta pro loco valet etiam nemine acceptante pro eo, directa tamen vendicatio non competit etiam apposito constituto secundum Decis. D. de Franchis.*

61 *Pœnæ conuentionales in casu contrauentionis stipulatæ pro pio loco, an in foro fori, & poli possint licitè exigi interesse non concurrente.*

62 *Clausula generalis quando extendatur ad omnia, vel ad proxima relata.*

63 *Relatiuum, qui refert qualitatem, quantitatem, quidditatem præcedentem.*

64 *Genitiuus demonstrat præcedentem qualitatem perfectam.*

65 *Pœna priuationis officij an dicatur ciuilis vel criminalis.*

66 *Causa infrà relegationem, seu vbi venit pœna pecuniaria imponenda, quando possit per procuratorem tractari.*

PRAGMATICA QVARTA.

Carolus V. in anno 1536.

ET inter alia audiuimus quod quam plures Barones, & alij vtiles Domini officia Gubernatorum, & Capitaneorum pro iustitia ministranda deputandorum uendunt, quod non solùm à iure exorbitat, sed magna ex eo populorum causatur oppressio. Mandamus igitur ne vlterius talia officia vendant, aut interueniente pecunia concedant, & si contrafecerint Gubernatores seu Capitanei taliter electi nullam habeant iurisdictionem, sed taliter concedens officia pœnam vnciarum centum incurrant, & qui dedit pecuniam amittat, cuius pecuniæ dimidia pars hospitali incurabilium & alia dimidia Regiæ Curiæ applicetur.

G COMM.

COMM. PRAG. IV.

1 Christianissimus Imperator Iustinian' dixit à sua coniuge Theodora religiosissima se cõsultum, vt statueret iudices sine quoquo suffragio fieri debere, & sic fuit lex constituta, vt in §. 1. authent. vt Iudices sine quoquo suffra. Ac pro illius obseruationis timore sanciuit, vt officiales non admitterentur ab Vniuersitatibus ad possessionem officij, nisi iurassent prius officium non emisse
2 nec ob munus aliquod id consecutũ fuisse, vt ibi §. 2. fuit hocque confirmatum in Regno, vt in ca. Regni, 37. & 276. & per pragmaticam fina. sub tit. de officialibus, quibus locis similiter statuitur ne officiales acceptarentur nisi antea tale sacramentum præstiterint, sub pœna vsurpatæ iurisdictionis. Adeo quod Doctores dicunt officiales administrantes non præuio hoc sacramento nulliter iurisdictionem exercere, omniaque acta esse inualida, hæc enim qualitas à lege, & multis statutis inducta, intelligitur pro forma, quæ omnino seruanda est, vt actus non corruat, Bald. l. 2. C. de probat. & sic in terminis dicit Afflict. in constitutione Regni inter cætera. Niger præcitato capit. Regni, 37. nume. 17. in noua additione, & idem Afflict. hoc comprobat in constitutio. Baiuli la secunda. Quæ omnia de iure vera sunt, & seruari deberent ex pluribus, & multis rationibus, Sed adhuc non vidi, nec
3 audiui talia sacramenta præstari. Solùm namque iurant officiales leges, constitutiones, consuetudines, & capitula Vniuersitatis seruare, cũ cautione sacramentali de parendo sindicatui, Vnde credo hanc sollẽnitatem recessisse ab aula, namque accidentalis forma, potest per desuetudinem tolli, Iason, l. vniuersa, C. de precib. Imperatori offerendis. Felin. capitu. cum dilecta, versic. gesta contra formam, de rescriptis, & ratio potest esse, quia pragmatica prędicta final. ac capit. Regni mandant quod Barones teneantur in commissione hunc iuramenti tenorem inserere Barones hoc non faciunt, vnde nec Vniuersitates tale Sacramentum petũt, nec recipiunt, vel melius quod de hoc non curatur, ne daretur materia pe-
4 ierandi, quod non est permittẽdum, l. cõuenire, ff. de pact. dotal. sing. tex. l. 2. C. de indic. viduit. tollen. dico, quod qui emit officium, & non timuit incurrere in pœnas temporales, neque timebit spirituales cum homines proterui, cùm reducuntur ad vnum inconueniens, faciliter transportantur ad aliud, argum. l. fin. C. de non numer. pecunia, & ibi Salic.
5 sic ne lex esset nutritiua peccati ab vsu eam video sublatam. Scias etiam, & ante Iustinianum de iure fuisse prohibitam officiorum venditionẽ, licet Doctores hoc tribuant solùm Iustiniano, adduco text. insignem de quo non meminerunt alij, in l. scire oportet, §. fina. ff. de tuto. datis ab his, cuius text. hæc sunt verba. (Obseruet Magistratus nó creare eos, qui volunt se ingerere vt creentur, vel qui pecuniam dant; hos enim pœnæ esse obnoxios, promulgatum est) Et sic de iure digestorum

rum

rum etiam hoc fuit exosum, & pœnale. Ratio huius prohibitionis est duplex, quæ colligitur ex verbis Pragmaticæ nostræ. Prima, quod qui dant pecuniam, vt habeat officium malum animum habere præsumuntur, sic Bart. Lucas, & alij, l. 2. C. de muri leg. libro 12. per eum textum: Nam eo ipso, quod quis emit paratior est ad vendendum, & carius, ca-
7 pit. quibusdam, 1. quæst. 1. Mascard. de probatio. conclusio. 1137. difficillimum est enim temperare quod non vendant carius in minuto, id quod emerunt in globo, Benedict. in cap. Rainutius, versic. duas filias, numero 55. de testamen. qui asserit teste experientia, infinita mala peruenisse ex officiorum venalitate, quæ etiam si vendantur viris bonis moribus, ac sapientia imbutis quia ambitus eos occupauit, & vicit, emendo. Impossibile videtur quod
8 bono peragantur exitu, quæ malo sunt inchoata principio, cap. principalis, 1. quæst. 1. sic Boer. decis. 149. Hæc est prima ratio publicæ vtilitatis. Secunda Ratio huius prohibitionis causa est, quia administratio, & exercitium iustitiæ, cum sint fructus diuini, vendi non debeant; Capit. gratuë. 35. quæstio. 9. nam qui iustitiam vendit Christum vendere censetur, dicit textus, cap. existimant, 11. q. 3. Lucas de Penna, l. neminem, C. de susceр. lib. 11. hinc dicitur, quòd ven-
9 dens officium committit etiam Crimen simoniæ, cũ hæc potestas à Deo sit, & gratis hominibus concedi debeat, vt Aaron ad Hebræos, & iustitiæ opus, & administratio opus sacrum dicitur, Bald. l. leges sacratissimæ, C. de legibus, adducũt Doctores textum in cap. ex multis, 1. quæst. 3. cap. consuluit de simonia, ex quibus locis constat, committere crimen simoniæ vendentes officia: Quod tamen distinctionem recipit, iuxta ea quæ tradit abundè Ioan. Carrafa. in tractatu de simonia, num. 117.

Quæ conclusio fuit ampliata, per
10 nouissima Regni iura, vt non solum officia non emantur, & vendantur pecunia interueniente, sed quòd neque prece superiorum magistratuum obtineantur, cum electio officialium facienda sit non solum gratis, sed liberè de his personis de quibus ipsi Barones conscientiam habent; vnde prouidere non debent ad aliorum arbitrium, & maximè illorum quibus certo modo denegari non potest cum magistratus hodie isti dicantur Dij terrestres & pro observantia imposita est pœna Baroni concedenti ad instantiam officialium, vt sit priuatus potestate prouidendi annorum quinque, & electi inhabilitentur spatio duorum annorum ad exercenda officia, prout in pragmatica prima, titulo de officiali ne officia à Baronibus petant, & confirmatum est per sextam Pragmatic. Don Ioann. de Zunica, quòd Barones neque sponte concedere possint officia consanguineis ipsorum maiorum magistratuum. Sed
11 vtinam tot iura summis vigilijs excogitata seruarentur, & non essent ludibrio tantæ chartæ dentgratæ, vt dicit glossa l. fin. §. vbi autem, C. de bon. quæ liber. & cre. lo, quod potius ad terrorem, quàm ad obseruantiam videatur promulgata, vt obseruatur in
12

G 2 mul-

multis dispositionibus Gramma.decis.36. Mascard.conclus.162.

Vendere quis officia dicitur, non solum pecunia numerata interueniente, vt proprium est venditionis,
13 §.pretium, Instit.de empt.& vendit. sed adnotaui prima pragm. nu.211. quòd venditionis, vel emptionis appellatione veniāt omnes contractus etiam innominati, do vt des, do vt facias, & facio vt des, iuxta legem naturali, ff.de præscript.verb. nam in concernentibus publicam vtilitatē venditio largam habet significationem, glos.l.quemadmodum, versic.vendi, C.de agric.& cens.lib.10. vltra quod, pecuniæ verbum in textu positū latissimum est, comprehendēs omnia, l.pecunia, ff.de verb.signifi. Accedat Ius commune, quod declamat, vt iudices sine quoquo suffragio eligi debeant in auth. vnde quodlibet suffragium, vel munus sapit pecuniam; vt dicit Hostiens.in summa de simonia, §.qualiter, sub hoc versu Munus, lingua, caro, timor, atq; fauor, impediunt spiritualia dare; Et proinde dixi satis dici venditum offi-
14 cium dum Baro solitam prouisionē præstari, sibi retineat, cum onus Baronis sit, prouisionem assignare suo officiali, ut dicam infrà pragmatica fin. Foller.in censuali pract. versicu. Nicolaus, nu.223. Quę prouisio debetur iure actionis. Vnde ipsam remittens emere dicitur, salarium enim statutum est deberi officialibus ne detur materia furandi Paris de Syndicatu, verbo officium, Viuius decis.113. aliàs licitum esset officiá-
15 li recipere aliqua munera, si non habeat solitum salarium, ne officiū sit sibi damnosum, vt præcitati Doctores, vt Mascard. conclus. Incipien. Barattaria quas doctrinas allegatas etiam audiui a sublimiori officiali, quem honestatis causa taceo, qui ad excusationem suæ rapacitatis dicebat, quòd salarium assignatum à Curia non suppetebat, vnde ei erat licitum aliquid à litigantibus recipere, quæ doctrinę possent sustineri, quando officialis non posset viuere de gagijs, vel salario officij, sed non habent locum, vt pinguius, se dilatent sub velamine, quòd careant debita prouisione nam ijs imputetur, qui contenti fuerint his emolumentis dicit textus, l.4.ff.ad legem Iul.repetunda. nam pactum eorum non petendi prouisionem non debet obesse subditis, Si verò prouisio non esset statuta quia actionis
16 iure debetur, solitam præstare debet Baro, & si non fuerit tunc formis præstatio, attendetur magis consueta dari Viuius commu. opinio. 257. secunda par. Capic.decis.163. latius Afflictus constitutio. Iustitiarios regionum. Ampliatur tertio, quod si prohibita est ratio pecuniæ, pro consequendo officio iuxtà positam conclusionem textus nostri tanto magis obseruanda est, & illicita dice-
17 tur si pro obtinenda iustitia, recipiatur & officialis pecuniam taliter recipiens in crimen Barattariæ incidit, Barattaria enim committitur, non solùm munus accipiendo, vt quid fiat, vel committatur contra iustitiam, sed etiam si accipiet pro facienda iustitia, cùm contentus debeat esse suis stipendijs & sportulis, l.eadem, §.l.Iulia, ff.ad legem

Iuliam

Iuliam repetunda. Afflict. constitutione Regni corruptelę; latius Grāmat. consi. criminali 35. Beneuerum pœna erit maior, si quid iniustum ob pecuniam officialis commiserit
18 vsque ad mortem, & ibi Grammat. si in causis criminalibus personas offendat, Boer. decisio. 153. latè, sed si simus in ciuilibus causis, pœna erit publicationis, ac deportationis iuxta authent. sed nouo iure, C. de pœna iudicis, qui malè iudicauit, & proinde in casu non perfectæ probationis tortura poterit officiali irrogari Afflict. dicta constitutione corruptelæ, Boss. titulo de officiali corrupto. Sed videtur has pęnas fuisse abrogatas, ex capit. Regni, vulgaris
19 famæ, & cap. ad hoc volentes, qui in ciuilibus dant pœnam pecuniariam nonnulli, quādo barattatur iustitia pro aliquid consequendo, vel omittendo, quod est proprium barattariæ ex effectu, vt Boss. ibi. Si verò extorqueretur pecunia pro actis, seu
20 sportulis pęna erit dupli & concussionis, parte verò offerente vltrà debitum, condemnatio erit in simplo, cùm officialis nec à sponte dantibus quicquam recipere debeat, etiam pro iusta sententia ferenda, l. 2. ff. de condict. ob turpem caus. Couar. reg. peccatum, §. 3. secunda parte, latè Viu. decis. 113. benè Doctores l. venales, C. quando prouocare nō est necesse. Concussio verò dicitur, quando vltrà debitum, metu iurisdictionis extorqueatur, vt declarat Afflict. constitu. Regni Magister iustitiarius, & sic per ista Regni capitula alia pęnarum forma videtur adducta; & lex posterior quando prouidet, nulla
21 facta mentione aliarum pœnarum, illas videtur abrogare, l. 1. vbi Doctores, ff. de bonorum public. Doctores l. sanctio legum, ff. de pęn. Huic difficultati respondet Paris de Syndicatu, verbo probatio, quod Capitula Regni loquantur quo ad ciuilē correctionem, non quo ad criminalem. Sed veritas obseruantiæ est, ne decipiaris, vt Grammat. cons. 35. distinguit, quod aut sumus in veris terminis barattariæ, vt quid iniustum fiat, vel iustum non fiat, mediante pecunia, & tunc iuxta facti qualitatem, & atrocitatem respiciendo, nō offensio fit in persona, vel in rebus, & pœna poterit esse tunc usque ad mortem, vel deportationem, ut dicta auth. sed nouo iure; si verò simus in terminis extorsionis, seu conuersionis pecuniæ exactæ, vltra sportulas vi, vel metu, pœna erit de qua in l. 4. ff. de repetund. vel erit arbitraria, Afflict. dicta constitut. quæ erit
22 pecuniaria; in datis verò spontè simplum erit pro condemnatione, sicq; communiter obseruatur. Damna verò litis, & interesse, in omnibus casibus prædicti sunt soluenda Boss. tit. pręcitato. Baiar. quęst. 73. Barattaria verò per nouissimam pragmaticam cū difficilis sit probationis per tres testes singulares dicetur legitimè
23 probata. Viu. dec. 113. Amplia etiam postremò positam concussionem, quòd prohibitum etiam est officialibus recipere esculenta, vel poculēta, ac etiā suis vxorib. & familię prag. 2. tit. de muneribus, nec mutua petere possunt, l. principalibus, ff. si cert. pe
24 tatur, nec contrahere in officio ratione præsumpti metus, C. de con-

tractib. iudicium, limitatur nisi pa-
làm, & bona fide contraherent, vel
cum persona non timida, vt Ofasc.
decis.144. in fine, Regens de Ponte
licè, cons. 49. Qui declarat constitu-
tionem de prohibita curialium com
mertione, & Isern. in cap. 1. de feudo
guardię, vbi Afflictus ponit nouem
limitationes, & Boer. decis. 317. num.
13. dicit quòd prohibiti sunt contra
ctus cum litigantibus, & non cum
alijs, Afflict. Constit. communiter;
limitat in officialibus perpetuis. De
iure esculenta poterunt recipi dum-
modo non sint magna, l. solent, §. fi-
na. de officio proconsul. ff. Marsil. sin
gul. 190. sed per pragmaticam etiam
minima sunt prohibita, vt occurre-
retur fraudibus. Viuius decisio. 113.
Nec donari potest officialibus nisi
25 in remunerationem, dummodò de
meritis constet cum confessio meri-
torum inter personas prohibitas nō
probet, l. si fortè, ff. de Castren. pe-
cul. Hinc fuit dubitatum an licitum
sit per viam legati officiali quic-
quam consequi, cum legatum sit do
natio quędam, quia tamen non sub-
26 est eadem idētitatis ratio, in viuen-
te, quæ in moriente, fuit iudica-
tum legata valere. Dominus de Fran
chis, decis. 443. consanguinei tamen
vsque ad sextum gradum possunt
27 donare sine præsumptione fraudis.
Dummodò non interpositè, Albe-
ric. l. 1. C. ad legem Iuliam repetun-
darum. Mascard. conclusi. incipien-
te Barattaria. Boer. dec. 153. in sum-
ma, prohibita sunt omnia mune-
ra, & suffragia, quæ obligant saltem
ad naturalem antidoram, ex qua næ
scūtur animi passiones in causis oc-
currendis; non solum in præsenti-
bus; vt Ofasch. in procemio decisio.
28 Experientiaque docet ex gratitu-
dine munerum insigi passiones in
animo gratificandi, & animi passio-
29 nes faciunt videre iniustum iustum,
falsum verum, & ob munera, & pe-
cunias hominum intellectus fuisse
obturatos; & infinita mala patrata
legimus, Gen. 37. videmusque quòd pe-
30 cunia Ioseph à fratribus fuit vendi-
tus; Pecunia Christus traditus; tot
Bella, tot langores, quotidianæ sedi-
tiones, transeant hic scribendę, cum
tractatus edi possent. Mortales igi-
31 tur naturaliter pecuniam appetunt,
& propter eam se illaqueant, Craue.
cons. 7. nume. 9. vnde auaritia iudi-
cante necessarium est leges perire, &
nec omittam vltimo, quod dicit Lu-
cas de Penna, l. 1. C. de diuersis offic.
libro 12. & l. iudices, C. de dignita-
tibus; quod officialis furans longè
32 grauius errat, quàm latro, cum ipse
legis auctoritate, & iustitiæ colore
grassetur, quod non est in latroni-
bus, qui eorum periculo, & incom-
modo in syluis occultis rapiunt. Sed
proh dolor, heù misera temporis
conditio, virtus post nummos, Non
attenditur aliud nisi quantitas mu-
nerum, & non puritas animorum, Au
rum imperat, Aurum iudicat.
Et redeundo ad materiam, quęro,
cur tot alia officia ministrationis iu
33 stitiæ venduntur vti Baiulationes,
Actuariæ, Portulaniæ, quæ officia
sunt? Dominus de Franchis decisio.
407. & similiter à Regia Curia tot
officia venduntur vti de septem of-
ficijs Regni Frecc. 1. lib. subfeudorū,
Adde Vasqu. controu. illust. cap. 41.
cum

cum seq. benè & dixit Afflict. in con
stitutione Regni, Magistri Camera-
rij, & in cõstitutione ea, Quæ ad de-
cus; quod in prædictis casibus non
vendatur bancum iustitiæ, sed ius
exigendi emolumenta, & fructus iu
risdictionis, cũ quibus in consequen
tiam transit iurisdictio, non quod
principaliter ipsa iurisdictio venda-
tur, ad instar quando venditur lo-
34 cus seu territorium, vbi ad est Ec-
clesia, vel ius patronatus. Hæc non
sũt vendibilia, §. sacræ, §. sanctæ, Inst.
de rerum diuisio. Attamen cum Vni-
uersitate feudi, vel territorij ea pos-
sunt vendi, l. in modicis, ff. de contra
hen. empt. cap. ex litteris, de iure pa-
tronat. Quæ ratio posset subsistere
quo ad Barones, sed quo ad Principẽ
est non procedit, cum Princeps ven-
dat etiam quæ ad meram iurisdi-
ctionem, & iustitiam pertinent; Et
35 de iure videtur, quod Principi non
liceat quidquam accipere, pro iusti-
tiæ administratione, vel concedẽn-
da iurisdictione, Bellug. Rubr. 45. §.
aduerte. Nec præcedens ratio aures
omninò demulcere videtur, quod iu
risdictio transeat cum Vniuersitate
vti accessoria, cum ipsa iurisdictio
sit dicenda principalis, & dignior.
Ita quod quando venditur, fit ma-
ior ipsius æstimatio pretiumque ex
ea recipit incrementum; nam non
fit solum æstimatio introituum &
emolumentorum emptoris; Vnde
Afflictus in fine Constitutione Re-
gni, Ea quæ ad decus, adducit aliam
rationem, quod hoc Principi liceat
ex antiquissima consuetudine, &
possessione vendendi iurisdictio-
nes; vnde dicunt merum Imperium
profanatum, cum plus offerenti ven
datur, vt dicam infrà 8. Pragmatica.
36 Sed ratio istius rationis est, quod
hęc prohibitio non vendendo iuris-
dictiones fuit inducta de iure positi-
uo, super quo iure Princeps potest di
sponere, ipsum relaxando, Doctor. l.
vniuersa, C. de precib. Imperatori, &
dixi abundè 1. pragmat. 3. parte, &
ita respondet Franciscus Marcus de-
cis. 149. 1. par. Bald. l. Barbarius, ff. de
offic. prætoris. Hinc communiter fer
tur, quod neque in Curia Pontificis
permittetis vendi aliqua beneficia,
37 committatur simonia, cum ipse sit
supra ius positiuum, & habeat po-
testatem habenas relaxandi. Ioann.
Carra. in tractatu de Simon. nume.
104. licet asserat non esse honestum,
ne denigraretur eorum opinio, apud
alienigenas ac infideles, vt Boss. tit.
de ambitu, Viui. benè decis. 126. Ta-
men, quia est antiquissima memo-
ria licitum hoc est Principibus; non
est elaborandum super hoc, cũ con-
suetudo vincat legem, vt in his ter-
minis respondit Bald. cap. 1. §. ex ea-
dem, de lege Corradi, vbi Aluaro, &
alij hoc notarunt.

Sed ante alia officia, quæ non ha-
38 bẽt exercitium iustitiæ, sed aliquam
prærogatiuam, & honorem possint
ab inferioribus à Principe vendi, vel
includantur sub prohibitione no-
stræ pragmaticæ. Bald. dicta l. Barba-
rius, 2. repetitione, nu. 6. dicit, quod
si est dignitas, sine iurisdictionis ad-
ministratione, vel imperio, quod pe
cunia cõcedi poterit, vt sunt tot offi
cia quæ emuntur Capitaneatus, Al-
feratus, alia qui multa quæ habent
prærogatiuas, & lucra, & quandam

notionem, non verò iurisdictionis administrationē, iuxta l. 1. §. si quis, ff. de publicanis, l. creditor, §. inter creditorem, ff. de actionibus empti, vnde rectè vendi posse dicūt, vt Bart. l. ex hoc iure, ff. de donationib. comprobans licitam esse venditionem, sed recipere potest dubitationē ista quæstio, ex eo quòd asserunt Niger, & Bartholom. de Capua in cap. Regni 35. incip. Item quòd prædicti officiales, quòd non solùm pro obtinēdis officijs, cū iurisdictione, pecunia dari non possit, sed nec pretio re-
39 dimi possint officia, quamquam iurisdictionis exercitium non habeāt, videlicet, ne quis creetur tutor, syndicus, exactor, vel alia onera similia ferat, pro ijs redimendis dicunt pecuniam omnino esse illicitam, & sic pro quolibet munere videtur prohibita; Huic tamen argumento respondemus, quòd Niger, & Capua ibi benè loquantur circa onera personalia, vel realia, quæ publica sunt, quòd redimi non debeant cùm maximum damnum hoc publicæ vtilitati afferret, & non sunt redimenda, iuxtà text. l. æstimationem honoris, ff. de muner. & honor. nā aliàs subuerterentur onera, & honores, à lege indicta, si pretio posset redimi, & maxima inesset inęqualitas, cum solùm pauperes onera ferrent, qui ea redimere non valerent, quòd iura abhorrent, vt Franc. Marc. decis. 149. prima parte. Vnde pro redimendis oneribus non licet pecuniam dare, sed pro obtinendis officijs sine iurisdictionis administratione ea licita erit, secundum præallegata, & ita consuetudo legitima legum interpres demonstrat q̀ ista officia (non dico munera) venduntur publicè & palam, vt in tot, tantisq; videmus, Salic. l. vnica, C. ad leg. Iul. ambi. numero 3. plenè.

40 An autem procurantes officia, &, ea petentes in hanc pęnam, vel legis, Iuliæ ambitus, incidant quę expressè prohibet officiorum procurationem, toto titulo ff. & C. ad legem Iuliam ambitus? Videturque hoc præsciendum propter memorialia, quæ solent porrigi Illustrissimo Proregi, alijsq; superioribus pro officijs obtinēdis, & per pragmaticā primam, & tertiam sub titulo de officialibus videtur hoc sopitum cum ex ijs prouideatur, quòd nemo audeat officia petere, nec etiam Proregi supplicare, nec per interpositas personas tractare, sub pęna inhabilitationis. Tamen quicquid sit, hoc dispositum non seruatur, cum videamus supplicari Principis vicario, pro officijs, & de iure pęna legis Iuliæ ambitus nō habet locum dum supplicatur Prin-
41 cipi, vel eius magistratui, cum quibus lex præsumit, quòd ijs non moueantur prece, vel gratia ad conferenda officia, sic Salicet. l. 1. C. ad legem Iuliā ambitus, vbi latè. In alijs verò inferioribus posset ambitus, pęna procedere, licet M. Anton. Surg. vlt. cap. num. 3. dicat penam huius recessisse ab aula, quia nemo vnquā fuit punitus. In foro autem poli dicunt Caietanus in sua summa, verbo, officium, & Geminian. capit. pro humani, de homicidio, in sexto.
42 esse licitam procurationem ac emptionem officiorum, quando idoneus is erit ac petat id, vt prodesset,

&non

& non vt præesset, iuxtà capit. qui Episcopatum, 8. quęst. 1. alij dicunt hoc omnino esse prohibitum, nam tolleretur occasio quærendarum virtutum, si pretio officia concederentur, & pauperes licet idonei vnquã possent anhelare ad officia. Immò si solùm ambitus sit peccatum mortale, cùm sit vnus ex filijs superbiæ, quanto fortius, si cum eo implicetur pecunia peccabitur? Et quomodo quis se idoneum possit cognoscere, cum paucis hoc sit concessum noscere seipsum? Angel. in Summa, verbo, ambitus. Quæ opinio est tutior in cõscientia, licet prima etiam sustineatur, quòd si pecunia detur cum bona mente, vt prosit quis, & non vt præsit, quòd non peccetur. Nauarr. in suo Manuali.

Vlteriùs quia pragmatica nostra, penam statuit ementibus, quòd nul-
43 lam habeant iurisdictionem in officio si pretio ipsum cõsecuti fuerint. Quæro quid si post multum exercitium iurisdictionis fuerit officialis accusatus, apud superiores, quòd officium emerit, & fuerit priuatus officio crimine liquidato, Num acta facta ab eo sint nulla. vti constructa ab incompetenti & inhabili iudice, cui lex impedierit capacitatem iurisdictionis, vt dictat hæc pragmati-
44 ca? Resolutiuè dico, quod delicta non præsumuntur, l. merito, ff. pro socio, vnde subditi fuerũt in iusta iuris præsumptione credẽdo officium licitè obtentum, & non per pecuniam, vnde ista cõmunis opinio, & error in facto non nocent litigantibus. Bart. Bald. Salicet. l. Barbarius, ff. de officio prætor. & in terminis Boer. decis. 150. bene. Regula enim est, quã notes, quòd cõmunis error
45 nocet, quando ignoratur titulus substantialis, veluti quia officialis ille nõ erat cõstitutus capitaneus nec habebat literas Cõmissoriales, iste titulus substantialis non adiuuatur ex communi errore, secus si error sit circa intrinseca & accidentalia, tunc excusat, doctissimè Mascard. de probatio. conclus. 188. num. 16. Regens de Ponte consil. 1. num. 38. officium fuisse emptum est quid facti intrinseci, & secreti, quòd non præsumitur, nisi probetur, l. in bello, §. factæ, ff. de captiuis, est quid delicti quòd non præsumitur, dicta l. merito. Et
46 licet fuisset iudici oppositum, isque accusatus fuerit, nec istud nocet: inquisitio enim nõ facit quem reum, sed sententia, cum multa impropenrentur, quę post ea delentur, singularis textus l. furti, ff. de his qui notantur infamia (ibi, pendente iudicio nondum inter reos habetur,). non enim qui accusatur, sed qui conuincitur reus est, cap. nonne, 8. q. 4. Dominus de Franchis decis. 8.
47 Immò licet quis ipso iure incidat in legem, eiusque pœnam mereatur, adhuc sententia declaratoria requiritur, non dico condemnatoria, cum iam condemnatus sit ipso iure per legem, offensam, sed declaratoria requiritur, & maximè vt noceat alijs, vti de excommunicatione, latè Tiraquel. de reuocand. donationibus, vers. ipso iure. Gabriel. Roman. tit. de probationibus, conclus. 8. Regens de Ponte sic consuluit consil. 42. & 67.
48 de prodigo indigente curatore, nam antequam declararetur pro tali, licet

cet patentes actus prodigalitatis exerceat, tamen cum ipso rectè contrahitur, donec per sententiã ei non fuerit interdictum, Doctores l. his qui bonis, ff. de verb. oblig. & sic fuit iudicatum in causa Principis Bisiniani pro Domno Hostilio Vrsino. Sic etiam licet quis ipso iure feudo priuetur, declaratoria tamen sententia requiritur culpa commissa, Regens de Ponte consil. 67. cap. primo, de feudo sine culpa non amittendo.

Finaliter dicit Pragmatica per hęc verba (Et si contrafecerint Capitanei taliter electi nullam habeant iurisdictionem, sed taliter concedens officia pęnam vnciarum cẽtum incurrat, & qui dedit pecuniam amittat, cuius pecuniæ dimidia pars Hospitali Incurabilium, & alia dimidia Regię Curiæ applicetur) Ex quibus notandum duxi, quòd hic magis errat vendens, quàm emens, eo
49 quia plus punitur vendens, quàm emens, quòd patet hic ex pœnæ impositione, quæ commensuratur delicto, l. sancimus, C. de pœnis, vendens enim plectitur pęna vnciarum centum, emens amittit officium & pecuniam, quam dederat, vnde mitiùs punitur. Et de iure hoc videtur cõtra Regulã, quia emptor & venditor sunt correlatiui, l. 1. C. de cupres. lib. 1 1. quia par pęna debet tã impo-
50 ni vendenti, quàm ementi, aliàs excederetur materia correlationis, intantum quod inflicta pœna vni, intelligitur & alteri, Doctores d. l. 1. Bart. in rubr. C. de sacrosan. eccl. l. si conuenerit, ff. de pact. Adeò quòd firmus in correctorijs, quæ strictissimè interpretari debent, & præcipimus, C. de appellationib. tamen correctio disposita super vno correlatiuo, extẽdetur ad alterum, Bart. l. fin. C. de indicta viduitate. vnde pœna diuersimodè hic imposita, videtur euertere dictam communem regulam, quam firmant præcitati Doctores, quòd pœna æqualis esse debeat, Abbas in procemio, versi. Gregorius. Immò potest dici hic nullam esse impositam pœnam ementi, nam si perdit officium & pecuniam, hoc fit,
51 quia ius resistit, & pecunia data ob turpem causam repeti non potest l. 3. ff. de condict. ob turpem causam. vbi datum iudici pro iusta sententia turpiter dicitur datum, & nõ repetitur, l. mercalem, C. eodem titu. vbi datum meretrici non repetitur, quia denegatur actio ad agẽdum ob turpem causam, l. iuris gẽtium, §. ob maleficium, ff. de pactis. non dico, quòd rectè retineat accipiens; nam accipiens contra legem refragantem etiam ipse perdit, sed fisco applicatur, ex l. Lucius, de iure fisci. Vrsillus benè decis. 482. & latè Couarr. §. regula peccatum 32. relectio. parte 2. vbi excutitur, quando turpiter datum repeti, vel non repeti possit. Ex quibus constat satis maiorem pœnam esse vendentis quàm ementis. Vera tamen est hæc ratio, sed notes materiam correlatiuorum, quod licet vera sit posita regula, quòd vna
52 sit natura, vtraq; sit comprehensio, non extensio fiet in ipsis; nam satis differt comprehensio ab exceptione, iuxta gl. notabilem, c. 1. versic. ita, de temporibus ordinatio. in sexto, l. ius solis, C. de reuocand. donat. ibi (taci- tè cautum putamus) Facce. 2. lib. prima

ma auctoritate, quæst. 1. quod assen
sus porrigitur ad ea, quę de iure com
prehenduntur, & non ad ea quæ ex-
tenduntur, & sic licet vna sit essen-
tia, & comprehensio, correlatiuorũ,
vt Gabriel. Rom. conclus. 3. de legi-
bus, abundè, tamen aliquãdo, & ma
53 ximè in pœnalibus, vbi non est ea-
dem ratio punitionis, non procedit
regula correlationis, quod dispositum
in vno necessariò sit tribuen-
dum alteri, glos. verb. euacuatorum,
l. properandũ, §. 1. C. de iudic. vbi pę-
na ibi imposita actori non trahitur
ad reum, licet actor & reus sint cor-
relatiui, cùm non insit eadem iuris
ratio, sic Bart. l. multum, ff. de verbo.
oblig. vbi prohibitus in alterius ter-
ritorio emere, potest tamen vende-
re, quia ratio bandi est diuersa in e-
mente, quàm in vendente, vnde nõ
statur correlationi, & Doctores, di-
cta l. 1. de cupressis. Et in terminis
quasi nostris non est dubium quòd
dans, & recipiens sunt correlatiui,
54 glos. magistra. C. ne fideiussores do-
tium, vers. idem sicuti; Tamen si quis
dederit ad vsuras, vsurarum pęna pu
nietur is qui dedit. is verò qui rece-
pit, non erit in ea pœna, quia non
inest eadem ratio, nam dans errat,
recipientis non ex voluntate soluit
vsuram, cum nemo præsumatur ia-
ctare suum, l. cum de indebito, ff. de
probat. nec donare, l. Procula, de do-
nationibus, sed hoc facit ex necessi-
tate, vnde is nõ punitur, sed dans ad
vsuras, Guido Papæ decis. 381. Vinc.
decis. 373. & sic vbi non est eadem ra
tio, sed maior, vel minor, cessat re-
gula correlationis, sic etiam Frec. de
subfeud. prima auctor. 2. lib. 1. quęst.
num. 23. Anna in repet. Const. diuæ
memoriæ, num. 255. vbi executitur
an constitutio, diuæ memoriæ, quæ
55 permittit impunè reuocationẽ feu-
di sine assensu factam alienanti, ex-
tendatur etiam ad ementem, ita quòd
is etiam emens infringere alienatio-
nem possit? respondent quòd non
ex multis, ad quæ me remitto, licet
contra eos hodie pluries sit iudicatũ
reuocationem competere tam ven-
ditori, quàm emptori. Ioan. Thomas
de Marinis in tract. de gener. & qua-
litat. feud. tit. de feudo ex pacto, §. con
stitutio, num. 13. & hoc non habet
dubium in Regno, & nota. Patet igi
tur quantum erret hic potius ven-
dens officia, quàm emens, cum di-
uersa, & maior imponatur pœna:
emens enim tenetur omni via quę-
rere sibi dignitatem, honorem, & lu-
cra, quòd naturale mortalium desi-
derium est, Crauet. cons. 7. Spec. tit.
de crimine in modum exceptio. pro-
pone. ad Baronem verò spectat ius
eligendi officiales iustos, rectos, &
56 nõ per pecuniam creare: errat enim
eligens plus quàm electus, cum ma-
la electio sit in culpa, §. fin. ff. pro soc.
Quam pœnam vnciarum centũ im-
positã vendenti officia, ac pecuniam
empti officij dictat pragmatica, quòd
dimidia applicetur Hospitali Incu-
rabilium. Quæritur an ius admini-
stratoribus hospitalis acquiratur pe
tendi hanc pecuniam, & detegendi
hanc officiorum venalitatem? Dico
quòd ius quæritur tertio, quando à
57 lege indicitur pœna, & pro ea com-
petit condictio legis, l. prima, ff. de iu
re fisci, & pro suo interesse licitum
erit actionem proponere, nam etiã

in stipulationibus hoc procedit, vbi quæritur actio per alterū, quia sua interest. Iason l. stipulatio ista, §. alteri, ff. de verb. signific. Sed quid erit in pactis, vel stipulationibus, in quibus communiter solet adijci pœna applicanda sacro Hospitali, vel pio loco, data contrauentione per aliquem, an dictum hospitale, vel locus pius possit agere, data seu commissa pęna, multi dixerunt quòd sic, nā licet ex stipulatione facta per alterum, actio non quæratur vulgato, §. alteri, de inutilib. stipulat. institu.
58 tamen pro dote valet stipulatio facta alteri, Nouell. in tract. de dote, 6. parte, priuil. 12. & dos, & pia causa parificātur, Euerar. loco topic. 60. vnde videtur, quòd actio quæratur. Tiraquell. autem de priuil. piæ causæ 114. recitando plures opiniones relinquit cogitandū, an vera sit hæc limitatio. Gabriel. autem dicit com-
59 munem opinionem cōtra piam causam, quòd actio non quæratur ex stipulatione cōtrahentium, 1. conclus. tit. de verb. obligat. vnde si in contractib. Notarius non stipuletur pro fisco, vel pio loco, ius non quæretur, Barto. l. 2. ff. de iure fisci, nu. 10. & ibi additio. Boer. decis. 284. in fine, sicq; si persona publica non stipuletur pro pio loco, in casu contrauentionis ius ad pęnam fisco, nec pio loco competet, Vrsill. decisio. 3. Viui. decis. 59. benè. In donationibus verò aliter proceditur, nam etiā nemine
60 stipulante pro loco pio, actio quæritur, si ei quomodocunque donatur, ex l. Paulus, ff. de exceptio. non competit verò super re donata directa vēdicatio, etiam apposito constituto. Dominus de Franchis decis. 74. latè Tiraquell. de constituto, 30. limitatione. Couarr. variar. resolut. 1. lib. cap. 14. Aduertas etiam, quòd istas pęnas conuentionales exigi non posse. Multi opinantur, nam pęna in tantum exigitur in quantum cum interesse cōcurrit. Gram. consi. ciui. 66. & si licitū esset in foro
61 fori, in foro poli omnino exigi posse. Doctor. dicunt cap. dilecti, de arbitris, Glos. cap. fraternitatis, verbo, cum augmēto. 12. quæst. 2. sed receptior, & communior opinio est pęnas conuentionales, exigi posse, & in foro fori, & in foro poli. Stracca in tractatu de mercator. tit. de contractibus, nu. 21. nam maxima æquitas suggerit, quòd pęna arceatur, nō obseruās placita, Vasq. contr. illustr. cap. 28. benè, sicque firmat Gabriel. Roma. conclus. 34. tit. de maleficijs, quicquid alij dicant, quorum opinio posset sustineri in pœna legali, iuxta ea quæ dicit Afflict. quæst. 3. & non in pęna cōditionali, adde Vrs. decis. 135. vide cautelā infra prag. 9. & Couarr. supra citato loco cap. 14.

Sed an pęnę vnciarum centum ac pecuniæ amissæ, hospitali debeatur pars dimidia, cum pragmatica videatur simpliciter loqui, dum dicit (& taliter concedens, pęnam vnciarum centum incurrat, & qui dedit pecuniam amittat, cuius pecuniæ dimidia pars Hospitali incurabiliū, & alia dimidia Regiæ Curiæ applicetur.) Videtur quòd vltima generalis clausula referatur ad omnia, l. doli
62 clausula, ff. de verb. obligat. l. talis scriptura, de legatis primo. Dic contrarium, nam relatio fit ibi ad pecuniam

mam amissam, & non ad primam pœnam vnciarum centum supra positam. Ideoque cum sint separatæ, & expressa nomina sub lege dum expresse ad vnum fit relatio, ad id porrigitur, & non ad aliud, nam si lex alias voluisset dixisset, l. vnica, §. sin autem, C. de cad. toll. l. si vnus, §. fina. de pactis. Tanto magis hoc suadetur ex relatiuo ibi posito (cuius pecuniæ) relatiuum enim quis, refertur ad præcedentem qualitatem, Do

63 cto. omnes, l. Stichus, qui meus erit, ff. de legatis primo, hoc enim relatiuum refert qualitatem, quantitatem, & quidditatem præcedentem, non autem substantiam totalem, sed taxatiuè interpretatur, Barto. l. à filio, §. testator, ff. de alim. legatis.

64 Item genitiuus demonstrat præcedentem qualitatem perfectam, & alio non extenditur, l. 1. ff. de operis noui nunciat. vbi Doctores.

Postremò an pęna priuationis officij ementi dicatur ciuilis, vel crimi

65 nalis? Hoc enim conducit, nam si ciuilis poterit per procuratorem causa tractari, iuxta notata l. pen. §. ad crimen, ff. de publicis iudic. nam quo ad pœnam venditoris fisco applicandā, non est dubium esse criminalē, semper enim quando pœna applicatur fisco ex delicto causa criminalis est, Bart. l. Agraria, ff. de termino moto. sed circa priuationem officij, Grat. cons. 71. 2. lib. cum innumeris coaceruatis firmat causam esse ciuilem. Dom. de Franch. decis. 457. communis tamen est in contrarium, Clarus quæst. 1. Marant. in suo Spec. ibi, iudicium ciuile, vel criminale, nu. 32. respicit enim vindictam publicam, vnde criminalis est, Baiard. ad Clar. quæst. 73. distinguit Carau. in prag. de filiosfam. §. 3. nu. 4. Sed licet causa sit criminalis, quia respicit pœnam

66 pecuniariam, poterit per procuratorem tractari, iuxta glossam in constitut. vsurariorum, vers. deferendi, cui accedit Afflict. ibi constantissimè firmans pro accusato pro crimine vsurariæ prauitatis possit per procuratorem comparere, quæ practica de iure sustineri posset, nisi citatio arctaret reum, quòd personaliter comparent, vt benè Viuius decisio. 252. Amon. sing. 41. vide notata sequenti Pragmat. num....

SVMMARIVM PRAGM. QVINTAE.

1 *Lex repetens pluries idem, inuiolabilem demonstrat obseruationis mentem.*

2 *Officiales tā de iure ciuili, quàm Constit. Capit. & Pragm. Regni, annales esse debent, duplici ratione.*

3 *Anni tempus dicitur longa mora, & sufficiens meta, omnibus rebus agendis.*

4 *Tempus indefinitè positum, de anno intelligitur.*

5 *Anno multæ dispositiones iuriū sunt circumscriptæ, & notantur aliqua.*

6 *Socius omni anno debet rationem suæ administrationis reddere, aliàs eius culpæ videntur remissæ.*

7 *Officij qualitas adeò est annalis, quòd nec plus nec minus esse potest, ita quòd officialis volens recedere non poterit.*

8 *Officium derelinquens grauiter puniri poterit.*

9 Lo-

9 Locumtenens non potest creari, nisi per modicum tempus absentiæ, decem, vel quindecim dierum.

10 Anni principium an habeat determinationem, quando officiales ingredi debeant ad officium, & quid in officialibus Vniuersitatum.

11 Annus an incipiat ab actu, vel à perfectione actus. notabilis est quæstio.

12 Annus quot dies habeat, & an dies actus computetur, & quid si sit bissextus annus.

13 Mensis, elata dilatione, an intelligatur de triginta diebus, vel triginta & vno, vel si erit Februarij intelligatur de vigintiocto. quæ speculatio confert ad accusandam contumaciam vltimam, infra mensem in instrumentis Ritus.

14 Annus quomodo antiquitùs computabatur.

15 Annus alius naturalis, vsualis, ceremonialis, & emergens, & quomodo ad momentum currat.

16 Annus aliquando non pro circulo dierum 365. sed pro biennio, ac decennio ponitur in iure.

17 Annus connumerandus, in diuisione fructuum inter maritum, & hæredes vxoris, incipit non à die matrimonij, sed onerum.

18 Anni consideratio non fit in perceptione fructuum quam faciunt vsufructuarius, emptor cum pacto reuendendi, nam statim faciunt suos.

19 Diuisio fructuum inter feudatarium morientem, feudo finito, & Dominum quomodo fiat.

20 Vsufructuarius an faciat fructus suos postquam sunt separati à solo, vel oporteat esse reconditos.

21 Fructus ciuiles, quomodo repartiantur, attenta consideratione anni, & quid si non fuerint exacti, postquã dies venerat.

22 Fideicommissarius facit fructus suos, tam naturales, quàm ciuiles, etiam non exactos ab hærede, quorum dies cesserat.

23 Fructus ciuiles, qui dietim cedunt, si sunt soluendi tertiatim, ex pacto vel consuetudine, quomodo numeratio sit facienda.

24 Debitum annale, si cedit, in principio anni, licet moriatur ille statim, faciet fructus totius circuli.

25 Salarium officiali debetur in principio anni, ideo transmittit totum, et si non exercuerit.

26 Pecunia si debeatur tertiatim, an distributio sit facienda per tertias, vel dies, in alimentis.

27 Attendendum est id quod principaliter fit, & non quod in consequentiam.

28 Prouentus, qui sunt fructus iurisdictionum, quomodo diuidantur cum successore, an sit attendendum initium, sententia, vel executio.

29 Prouentus non dicuntur verè fructus, inde non æstimantur in corpore feudali vendendo.

30 Fructuum diuisio quomodo sit facienda inter venditorem, & emptorem.

31 Distinctio fructuum naturalium, ciuilium, & industrialium notatur.

32 Colonus in quo statu debeat restituere fundum, & quomodo fructus sint diuidendi, intricata est quæstio.

33 Fructus quomodo sint diuidendi beneficiato mortuo.

34 Fideicommissarius tenetur soluere vsuras etiã maturatas iamdiu quando viuebat hæres.

35 Le-

35 Legato credito an etiam vsuræ, quæ accedunt videantur legatæ.
36 Annus cæptus in quibus casibus habeatur pro completo.
37 Officio durante, officialis non potest conueniri, sed expectari debet syndicatus, fallit in grauibus excessibus.
38 Officialis semper conueniri poterit durante officio, si in pœnam excessus, veniat eo priuandus.
39 Officialium excessus sola magna Curia cognoscit, sed an subintelligantur Actuarij, Iudices, baiulorum Syndici, Magistri Iurati, Auditores secundarum causarum.
40 Officialis si conuenitur officio finito pro excessibus, adhuc Magna Curia debet cognoscere, quia initium delicti est expectandum, & vbi tunc forum sortitur, perpetuo cognosci debet quis.
41 Accusatione porrecta, num officialis possit à iurisdictione suspendi.
42 Suspendere, & priuare differunt.
43 Absentatio est mandanda officiali, per milliaria, donec informatio capiatur ne sua præsentia terreat testes recipiendos.
44 Suspensio iurisdictionis est petenda ante termini dationem.
45 Sententia contra absentem ferri non potest, sed contra officialem inquisitum sic.
46 Sententia contra absentem in delictis infra relegationem potest ferri.
47 Officio priuatus semel ob delictum, ad aliud admitti non poterit.
48 Officialis si se defendat super accusatione contra eum porrecta, & fuerit absolutus, an debeat reintegrari ad tempus quod fuit suspensus, notabilis quæstio.
49 Tempus est continuum, & subrogatio non datur.
50 Electio si disputetur si ualeat, vel ne. & interim annus effluat, aut electus debeat integrari.
51 Cautela pro Baronibus, quando habent officiales proteruos.
52 Officiali remoto, an successor debeat constitui per annum, vel vsque ad tẽpus prædecessoris possit proponi.
53 Officiales si sui culpa nõ venerint ad officium præstituto tempore in commissione, sibi imputetur.
54 Mora an possit purgari, quando tempus est determinatum.
55 Officium si duobus erit concessum, potior causa erit illius, qui apprehenderit prius possessionem.
56 Tempus assignatum à lege, vel ab homine, potest intra modicum, ex æquitate purgari.
57 Baro an possit constituere alium officialem, si ordinarius sine licentia se absentauerit.
58 Emptor an teneatur stare officiali Commissionato à venditore.
59 Lex vectigali exornatur, quando resoluto iure datoris resoluatur ius acceptoris, ff. de pignor.
60 Fructus iurisdictionis est, constituere officialem, vnde ante tempus venditor non debet fructum distribuere, & seq. num. tractatur.
61 Nouus emptor terræ, an possit eijcere officialem inuẽtum in exercitio officij, disceptatur.
62 Fructus propriè non dicitur creatio officialium.
63 Officialis si officio fuerit defraudatus, poterit agere ad salarium officij, & non ad interesse, quanti potuisset lucrari, cum lucrũ compensetur cũ labore, quẽ sufferre debebat.

64 Offi-

PRAGMATICA QVINTA.

CAROLVS V.

in anno 1536.

VOLVMVS etiam vt Barones prouideant, quòd eorum officiales sint annales, & finito officio debeant stare, & parendo syndicatui faciendo per syndicum eiusdem ciuitatis & terræ, in quibus officia exercuerint iuxtà formam Regiæ Pragmaticæ.

COMM. PRAGM. V.

ISTA Pragmatica statuit id, quod iure ciuili erat constitutum, vt officiales essent annales, vnde excitatur hic modò eius obseruantia, licetq; repetere idem, absurdum reputetur, vt dixi prima Pragmatica in principio, procedit id in homine, non in lege, quę si pluries idem repe-
1 tat, demonstrat saltem intentionem inuiolabilem seruandi sancitum, & excitat obseruantiam, Alexand. & alij l. Balista, ff. ad Trebellianum.

De iure in l. 1. C. vt omnes iudices, & l. neminem, C. de suscept. lib. 10.
2 cautú erat, ne officiales constituantur, nisi per annũ, & q̃ vltra ambientes puniantur, l. 1. C. ad leg. Iul. de ambitu, D. de Franc. decis. 164. ac idẽ confirmatũ erat in Regno per const. occupatis, & per cap. Regni electionem, & cap. scire volumus, omnia in vnũ consonantia, q̃ tẽpus officia iũ anno prescribatur, & ex historijs ita antiquissimo iure etiã fuisse statutũ comperimus, vt notat M. Ant. Surg. fol. 152. nu. 16. de Neap. illustr. & per quirendo rationẽ, vidi Isern. d. const. occupatis, dicentẽ hoc fuisse ordinatũ vt subditis satisfiat, si quid dãni, &

 iniur.æ

iniuriæ fuerit ijs illatum ab officiali, nam si vltra tempus esset, daretur in longum emendatio. Lucas de Penna l. 1. lib. 10. C. de domestic. dicit hoc fieri ne nimia familiaritas postea causetur cum subditis, quæ multa parant inconuenientia, vt ibi. Quæ rationes non sunt iudicio meo causæ efficientes, & finales sic disponendi, sed rectius puto dicendum annum
3 esse tempus omnibus rebus agendi actum & sufficiens, & legislatores appellationem competentis temporis, de anno interpretari solent, text. est singularis l. fortissimi, C. de erogat. milit. anno. lib. 12. Ita quòd Bald. l. vsuræ, per glos. ibi, C. de vsur. dicit
4 quòd tempus absolutè positum, intelligitur de anno, & id non dubiè ostendit prouerbialis hyperbole; nã cum morã longam significare volumus, anno id exprimimus. Terẽtius, En nostin' mores mulierum? dũ poliuntur, dum comuntur, annus est, & sacræ literæ annum pro tempore ponunt, vt est notũ Hier. 23. annus visitationis, & in iure multa anno
5 sunt circumscripta, vt de tẽpore ad renouãdam inuestituram, quod est annale, vt latè Afflict. Constitutio. vt de successionibus, quæst. 17. facultas reuocandi alienationem feudi factam à vasallo, cap. 1. §. porrò, qualiter olim feuda aliena. annus conceditur ad adeundam hæreditatem, & ad deliberandum, l. cum antiquioribus, C. de iure deliberan. annus datur ad faciendam professionem in monasterio, authen. ingressi, C. de sa
6 crosanc. eccl. ef. rationem reddere tenetur socius omni anno, si quid dam ni successerit, aliàs postea audiri non debet, quòd est singulare, secundùm Cappellam Tolosanam, decisio. 447. & distinguit hoc Mascard. conclusio. 272. mater tenetur infra annum petere tutorem filio, aliàs priuatur hæreditate, l. omnem, C. ad Tertullianum, & longum esset recitare iura, quæ multas dispositiones anni circulo præfixerunt, quorum vera ratio assignari non potest, nisi quòd annus sit tempus congruum, & iusta mora. Sicque est dicendum in casu nostro; ita Surd. decis. 216. de contractu facto cum facultate nominãdi qui intra annum fieri debeat.

Et hęc qualitas annalis adeò com
7 mensurata est officialibus, quòd neque minoris tẽporis anno esse possunt, ita quòd Baro non poterit officialem constituere ad beneplacitum, cùm nec infra, nec vltra annũ iure ipsum constituere valebit, Boerius decis. 149. Franc. Marc. decis. 19. secunda parte, & licet consentiant Baro, & officialis vt discedat, vniuersitate renuente recedere non poterit, nam publicum munus suscepit, quod per annum explere cogitur, Do. de Franc. decis. 409. Et infra an
8 num si officialis officium dereliquerit, grauiter poterit puniri, Paris de Syndic. verb. licentia. Carau. ritu. 7. debent enim residere, Viui. dec. 356. Nec est admittenda per indirectum illa fraus, quã nouissimè audio excitatam, ꝙ Barones creant locũtenentes ad officium, eo ꝙ officium illud ad nutũ reuocari potest, nam locum tenens non potest constitui nisi per modicũ tempus absentiæ, vel impedi
9 menti ordinarij iudicis, vt Viui. ibi, & in Consilio est iudicatũ quòd non excedat

excedat tempus dierum quindecim, vt est decisum cũ Vniuersitate Solofræ sub die 22. Nouembris 78. nam fraus legi fieri non debet, l. non dubiũ, C. de legib. & dixi supra prag. 3. nu... Anni principium in officio videtur q esse debeat à prima Septembris, sic enim dictat Capitulũ Regni electionẽ, Isernia verò, & Afflic. constitutione, occupatis, dixerũt debere initiari à Calendis Ianuarij; quę iura scias potius causa demõstrationis, quàm dispositionis sic dictare, eo q

10 annus ab istis tẽporibus exorditur, vt dicam, non q sit pernecessariũ ingredi ad officium illis temporibus, & sic videmus obseruantiã veram legum interpretem, l. quod si nolit, §. q assidua, ff. de ędil. edic. §. fin. Instit. de satisdat. nam officiales tẽporis stabilitatem posse habere, est impossibile, cum ob mortem, & alia impedimenta officia vacent diuersis temporibus. In officialibus verò creandis ab vniuersitate datur certũ tempus anni, quo ipsi creari solent secundũ Regionis consuetudinem, qui præstituta die eligi solent, quod tempus non est mutandum, Do. de Franchis decis. 419. num. 3. Et sic annus in officialibus incipit à die ingressus seu

11 possessionis captę, Bart. l. si cui legetur, ff. de legat. 1. Franch. decis. 393. Bertazzol. fol. 209. Tiraq. de retrac. §. 1. gl. 2. nu. 41. an tempus currat ab actu vel à perfectione actus, ibi, an annus incipiat à venditione vel traditione, & bene, §. 36. gl. 2. num. 4. & durat spatio tercentum sexagintaquinque dierũ, ex quibus constat annus, iuxta tex. l. ita vulneratus, §. æstimationẽ, ff. ad leg. Aquil. glos. l. 3.

12 §. minorem, ff. de minor. licet multi superaddant diem in omnibus actibus, nõ q annus sit ex maiori distantia, controuersus, sed propter illam quæstionẽ, q dies termini non computetur, quem punctum latè attigit Tiraquel. §. 1. glos. 11. nu. 61. de retractu consang. quæ speculatio non credo, q subsistat, vt ibi. Solet etiam addi alia dies quando annus est bissextilis, singulis quattuor annis, & sic omnibus quattuor annis vltra ipsum numerum dierum superadduntur vigintiquattuor horæ, & fit in mense Februarij, vnde versus, Bis sextum sexte Martis tenuere Calendæ, Postremo die celebrantur festa Matthiæ. Glos. c. quęsiuit, de verb. signif. l. cum bissextus, ff. eod. titu. Viui. decis. 72. & tempus regulatur secundũ naturalem cursum, prout etiã D. de

13 Franch. decis. 471. vbi discutitur de mẽse, qui regulariter est triginta dierum, an si ille mẽsis sit bissextus, vel sit triginta, & vnus diei, vel sit vigintiocto, vt in mense Februarij, quomodo sit cõputatio facienda in materia liquidationis instrumenti, vbi datur mensis ad incusandam vltimam contumaciã ad hoc ne circũducatur citatio, quãdo accusari debeat. Quis

14 autem fuerit auctor istius anni bissexti, quare mensis alter habet dies triginta, & alius triginta, & vnum, & qualiter annus antiquitus cõputabatur diuersimodè, alij singulis quattuor mensib. annum componebant, alij omnibus decẽ mensibus. Et aliquando annus pro hebdomada ponebatur, vide quæ refert Cępolla l. cũ bissextus, ff. de verb. sign. Tiraq. de retrac. §. 1. gl. 10. Couar. var. resol.

lib. 1. cap. 11. & lib. 4. c. 18. quibus locis multæ proponuntur quęstiones, ad anni mensionē pertinentes, quas, breuitati consulentes, prætermisimus, loca designasse contenti, quotuplex verò sit annus, hoc latè declarat Lucas de Pen. l. siue, C. de exacto. tributor. alius enim est vsualis, ceremonialis, naturalis, & emergens, & de emergenti loquitur D. de Franc. decis. 306. & quomodo tempus computetur de momento ad momentū, & eo tempore finiat, quo cęperit, vide glos. & Doct. l. 3. §. minorem, ff. de minorib. Tiraquell. de retractu, §. 1. gl. 11. nu. 6. Et in Regno annus vsualis an incipiat à Ianuario, dicto Ianua anni, vel ab Aprili, vel à Septembre, notat ibi Lucas, Notarij à Natiuitate Domini nominant annum, alij à primo Ianuarij in Regno computant annum, & ibi Luc. adde Bertazz. de claus. latè claus. 1. glos. 2. attendenda est loci consuetudo, Doctor. l. diuortio, §. quod in anno.

15

Postremò cū materia huius Pragmaticę sit multum tenuis, antequam silentium ponam huic anni cognitioni, non te pigeat colligere aliqua vtilia, quæ non inuenies alibi sic distincta, & remissiuè loquar.

Et dico ꝙ multoties apud Doctores reperies annū non solum pro circulo solari dierū tercentum sexagintaquinque poni, vt dixi: Sed annum pro biennio, triennio, ac decennio, capi pro vno anno, quod cōtingit in fructuū diuisione, nāque multi sunt fructus rerum, qui non omni anno, sed biennio vel triēnio percipiūtur, vt dicunt de oliuis, sicq; de sylua cędua, quas videmus omni decēnio excidi, & ex eis fructus percipi, & ponūt Doct. istud decenniū pro anno, ad tex. l. diuortio, §. ꝙ in anno, ff. sol. matr. pro singulari hoc tradit Borgni. de vsufr. leg. nu. 245. Rolan. cōs. 87. 1. lib. & ante eos Tiraq. de quo non meminerunt in tract. conuentiona. §. 5. glos. 5. in fine. Quæ consideratio conducit ad fructuum diuisionem, sed non ad omnes, vt multi se inuoluendo dicunt, attribuēdo vnum alteri, & nimis longè gustant iuris differētias circa diuisionem fructuum intra annum faciendam, & proinde hic aduotabo vtiliter plures distinctiones, & differentias; & prædicta præcedens traditio procedit quo ad hāc primam diuisionem fructuum, quæ fit inter maritum, & vxoris hęredes, nam hoc casu fructus rei dotalis diuidētur pro rata temporis anni, computandi à die onerum matrimonij, cū onus matrimonij sit causa fructuum, & non dominiū, l. pro oneribus, C. de iure dot. Et sic si maritus post desponsationem altera die capiet fructus vineæ oliuarum, vel syluæ, & non post multos dies matrimonium soluatur, fructus perceptos faciet suos, pro rata dierum matrimonij, licet fuerit Dominus, & sic attenditur distributio anni, Castrens. & Alexand. l. diuortio, ff. soluto matrimon. subtiliter repetitionem conscripsit Doctor quidam in hac lege. Non sic procedit in emptore, licet reuocabili, nam facit fructus suos ratione dominij, quos restituere non habet pro rata temporis, sed statim facit suos. Tiraquel. precitato loco, nu. 9. Et sic in fructuario, nam si fructus percipiet, & statim moria-

16

17

18

moriatur, postquam sunt recollecti, faciet suos, nec rata temporis anni erit distinguenda, l. defuncta, ff. de vsufructu. Aliudq; erit in fideicommissario, & diuersum in beneficiatis, vt videbitis, & sic tempus anni diuersimodè distribuitur. Vnde annotando distinctiones, & differentias: prima distinctio est mariti, & hæredum vxoris, quo modo pro rata anni diuident fructus, vltra tradita à Doctorib. d. l. diuortio, cũ suis §§. vide quæ vtiliter examinat in hoc puncto Ioan. Campeg. in tractatu de dote, quæstio. 19. Debet enim fieri consideratio istorum fructuum dotalium, nam augent dotem, licet imprudentes parum aduertant. Secun-
19 da fructuũ diuisio, & diuersa à præcedenti, est inter fructus diuidendos inter hæredem feudatarij finito feudo, nã decedente ante Calendas Martij feudatario, fructus omnes ad dominum pertinẽt, post Martij Calendas, ante Augustum pertinent ad hæredes morientes, ex textu cap. 1. §. his consequenter, tit. hic finitur lex, vbi omnes feudistæ laborant super intellectu, cum exorbitans sit dispositio; quæ tamen hodie per Consilium est confirmata, siue feudum aperiatur domino, siue agnato, Dom. de Franchis decis. 19. Tertia diuisio fructuũ, est inter hæredes vsufructuarij, & proprietarium, quæ etiam est diuersa à prima, attenditur enim hic dispositio legis defuncta, ff. de vsufruc. quòd si fructus sint separati à solo,
20 pertineant ad vsufructuariũ; si verò non sint collecti, licet de proximo sint recolligendi, nil pertinebit ad hæredes fructuarij, sed proprietarij omnes erunt, licet complurimi Doctores teneant non sufficere esse separatos à solo, sed quòd oporteat in horreis esse reconditos, ex glos. l. si vsufructuarius messem, ff. quib. modis vsusfructus amitt. Quæ opinio non est tuta, immò communiter confutata, cùm sufficiat esse separatos, Doctor. omnes, l. qui scit, §. 1. ff. de vsufr. Tiraq. de retrac. conuent. §. 5. glos. 5. in princ. D. de Franch. de-
21 cisio. 254. Sed difficultas erit si fructus sint ciuiles, quorum cesserit, & venerit dies pensionũ, vel censuum, si non erunt exacti, cuius erunt, vel si exegerit fructuarius ante tempus anni finiti ex conuentione locationis, Dominus de Franch. decis. 168. distinguit inter fructus naturales, et ciuiles inclinando, quod postquam venerit dies, vsufructuarius faciet suos fructus, licet non sint exacti ad instar fructuum separatorum à solo, qui non tamen sint reducti ad aceruos, & licet ibi nil decidat, ita per plura firmat in decisione 254. Non sic procedit in fideicommissario, quod nota, & tene menti; nam
22 mortuo hærede, vel adueniente die fideicommissi, in fideicõmissarium transeunt fructus, tam naturales, quàm ciuiles, etiam maturati, quorum dies cesserit, & venerit, & augent hæreditatem, quod est mirabile, ex textu l. postulante, §. sed in huiusmodi, ff. ad Trebellianum. Peregrin. de fideicommissis, articu. 49. Dominus de Franchis decisio. 13.

Redeundo ad casum nostrum, in
23 fructibus verò, qui dietim colliguntur, licet per tertias solutio differatur, in his fiet diuisio per dies, & ratã

H 3 anni,

anni, vt Dominus de Franchis decis. 79. notabiliter; Nisi verò debitum de sui natura cederet à princi-
24 pio anni, tunc enim licet solutio esset dilata per tertias, si tamen moneatur vsufructuarius, totum annale debitum transmittet ad hæredes, licet tertię non sint maturatæ, vt in solutione alimentorum, & aliorum annuorum legatorum, vel stipulationum, quæ debentur in principio anni, tūc enim si moreretur sequenti die initi anni totum annale debitum transmittetur ad hęredes, l. à vobis, & l. in singulos, ff. de annuis legatis, cessit enim dies in anni principio, aliquando enim annus cœptus pro cōpleto habetur, vt latè Surdus decis. 178. nec obstat quòd alimenta morte finiantur, sufficit enim quòd pro ijs cesserit dies, sic est decisum in
25 Consilio, Dominus de Franchis decis. 155. Et proinde videtur dicendum, quòd salarium officialis, quia debetur in principio anni, iuxta notata per l. diem functo, ff. de offic. assessorum, Paris verbo, salarium, de Syndicatu. Capic. decis. 125. Duena reg. 63. Viui. comm. opin. 87. quòd licet de consuetudine id soluatur tertiatim, vt Afflict. constitutio. cum circa, 12. notab. Carraui. ritu 9. & videtur confirmatum per Fragmaticā Regiæ dignitati, de Syndicatus officio, quæ præcipit, vt vltima tertia detineatur quousq; fuerit syndicatus officialis, tamē, cū iure prouisio debeatur in principio anni, non per hoc, quòd solutio fiat per tertias, totum salarium nō debebitur officiali defuncto, licet dubitantem me teneat sing. Ann. 12. quòd non allegat Dominus de Franchis ibi. Quòd pe-
26 cunia pro alimentis si debeatur tertiatim moriente legatario cedat ea tertia, & non alia lucro heredum. Si verò fundus vel alia loca erunt affictata, in pecunia soluenda in principio anni vel tertiatim, aduerte, quòd isti non dicentur fructus ciuiles, sed conuentionales, in quibus attenditur causa primordialis, quę est ex fructibus naturalibus, qui percipiūntur semel in anno, vnde conuentio soluendi in pecunia, non mutat naturam rei, attēditur enim quod principaliter inest, non quod in consequētiam venit, l. si quis nec
27 causam, ff. si certum petatur, quam notabilem regulam exornat Tiraq. §. 30. glos. 1. ex num. 4. Couarr. variarum resolutionum, cap. 15. lib. 1. Tiraquell. loco præcitato, num. 8. Bar. l. Valerius, §. Triphonio, ff. de iure fisci, sed quid erit de fructibus iurisdictionum vti prouentuum, nam
28 fructus dicuntur, Bart. l. fina. ff. soluto matrimonio, Azo in Summa, C. de pęnis, si sit factum delictum, vel commissa pęna, an attendatur initium, vel sententia, quando dicetur fructus maturus, alij dicunt quòd sit ius quæsitum per initium delicti, alij per contestationem, & alij per sententiam, vide Cagnō. l. 2. C. de pactis inter empto. Alex. l. diuort. §. si fundum, ff. soluto matrimonio. Tiraquel. §. 5. glo. 5. de retractu conuention. Paris de Syndicatu, verbo, prouentus. Capic. decis. 28. num. 15. vbi latius hoc executitur, sed tu nota quòd isti nō dicuntur ve-
29 rè fructus, cùm in his attēdatur industria, & labor officialis, & proin-

de

de non connumerantur in corpore
feudali, Franch. decis. 165. Frecc. 3.
auctorit. in fine.

Quarta diuisio fructuum est in-
ter emptorē & vẽditorem facta ven-
ditione. Qui fructus sint emptoris,
in hoc variæ admodũ fuerunt sniæ
an fructus pendentes, vel de proxi-
mo recolligendi sint pars soli, &
quid de naturalibus, quidve de in-
dustrialibus, vel ciuilibus, vide quę
30 longo apparatu discutit Tess. de-
cis. 55. cum sequenti, & nouissimè
Dominus de Franchis decis. 79. & si
vis subtiliter noscere materiam fru-
ctuum naturalium qui verè dican-
tur, & qui industriales, vel ciuiles, vi
31 de Pinell. de rescindenda venditio-
ne, l. 2. 3. parte, cap. 4. num. 52. Boer.
decis. 224. quæ traditio satis est ne-
cessaria ad multa, & præcipuè cir-
ca bonę fidei, vel malę fidei possesso-
rem, iuxta notata l. ex diuerso, ff. de
rei vendicatione. Quinta diuisio est
fructuum inter emptorem, & ven-
ditorem retrahentem ex necessita-
te legis, vel conuentionis, & super
hac nil dicendum reliquit Tiraq. de
retractu, & Cagnol. dicta l. 2. Tess.
decis. 56. Couarr. variar. resol. 1. lib.
c. 15. latè, an fructus debeantur pro
toto anno, vel ꝓ rata fructuũ. Sexta
32 diuisio est inter dominum & colo-
nũ, & est difficilior alijs, in quo sta-
tu debeat relinquere colonus fun-
dum, & quomodo percipere debeat
fructus pro rata anni, & quomodo
intelligatur annus in fructibus quæ
vltra annum percipiũtur, vti in ter-
ritorijs quę fiũt vulgo maiese, latis-
simè hoc excutit Vbal. in tractatu
de duob. fratrib. vndecima parte, vbi
33 multa vtilissima afferuntur. Septi-
ma fructuũ diuisio est inter hæredes
beneficiati vel prelati & nouum be-
neficiatũ, de qua vide Couar. variar.
resol. cap. 15. Boer. cons. 23. Arnon.
cautela 45. Gigant. in tractatu pen-
sio. quęst. 53. Boer. cons. 23. Tessaur.
decis. 143. Octaua diuisio est inter
fideicommissarium & hæredem, l.
Herennius, la prima, ff. de vsuris, qui
fideicõmissarius facit fructus suos
etiã maturatos, vt dixi, prout è con-
tra, quòd nota quòd fideicommissa-
34 rius soluere tenetur omnes vsuras
debitas ex contractu defuncti etiam
maturatas satis ante & debitas ab
herede, de quo omnes contrarium
affirmarent vsuras deberi per hære-
des hæredis, non per fideicommissa-
rium, sed contrarium est, vt Domi-
nus de Franchis decis. 49. & nouissi-
mè Peregrin. in tractatu de fideicõ-
miss. artic. 49. vbi latè de ista diuis.
Nona diuisio est inter hæredem, &
legatariũ, de qua Dom. de Franchis
35 dec. 254. ibi, an vsuræ accedãt legata-
rio, vel pertineant ad hæredẽ, quem
punctũ latius attigit Surd. decis. 88.
Ex quibus diuisionibus & locis tibi
adnotatis ne vltra hic immorer con-
tra meum institutum, videre & di-
scernere poteris quomodo fructus
pro rata vel pro toto anno diuidi de
36 beant, et quando annus ceptus ha-
beatur pro completo, vide Viui. de-
cis. 72. & 280. & com. opinio. 175. 2.
parte in antiquis, quę omnia nota.

Et redeundo vnde digressi su-
mus, cum nescio quomodo incogi-
tantes huc longius diuerterimus;
Pragmatica nostra sancit, quod of-
ficiales debeãt esse Annales, demon-

strauimus iam quomodo omnino qualitas officiorum sit annalis; ita quod nec augeri nec minui per Barones poterit, vidimus etiam significationem anni, & eius tempus, modo regula prædicta ex multis limitatur, quod ex causa, officiales possint exercere minus anno ex delicto, culpa, vel casu: Et etiã ex causa plus anno. Ex delicto officialis, infrà annũ
37 remoueri poterit, & licet durante officio regulariter officialis molestari non possit, l.nec magistratus, ff.de iniu.cum remitti debeat syndicatui, l.pars literarum, vbi omnes, ff.de iudic.hoc non procedit in grauibus delictis, & excessibus, nam durãte officio conueniri poterint, singularis tex. l.3.C.de offic. præfec.prætor.Orient.vbi ob furta, barattariã, & similia grauia delicta remoueri poterit, & non expectari Syndicatus, l.iubemus, C.ad leg.Iul.repetunda.Barth. de Capua, sing.6. Paris verbo, adulterium, vbi ob adulterium, vel stuprum commissum, in subditam, vel carceratam, priuatur statim officio vltra corporalem pœnam, Capic.decisio.121. benè: nam dicitur priuari quis, dum est in habitu, nam eo finito non datur priuatio, l.10.ff.de verbor. obligat. & elusoria esset pęna si syndicatus esset expectandus, Franciscus Marcus, decis.207. Paris verbo
38 durãte, & sic pro omni casu quo officialis venit de iure officio priuandus, vel propter delictum, vel negligentiam, vel inobedientiam, poterit durante officio conueniri, & remoueri.

Non dico esse conueniendum vel remouendum à Barone cum de excessibus officialium sola Magna Curia Vicariæ cognoscat, vt in ritu 40. qui est in viridi obseruantia Dominus de Franchis decisio.407.& 274.
39 (ibique excutitur an Actuarij includantur sub eo ritu, vti officiales) verum in officialibus, maiorib. vti prouincialibus licet Magna Curia cognoscat, non tamen sine licẽtia Proregis procedere poterit, nec citare, vt testatur M.Anton.Surg.fol.163. An verò iam officij nomen sit generale, cõprehẽdãturq; iudices baiulorum, magistri iurati, syndici electi quòd non extat pragmat. Comitis Oliuar. An autẽ Auditores pendet in facto, & non credo esse dubitandũ ꝙ contineãtur cum habeant iurisdictionis, administrationẽ magnam, quę prouisio procedit non solum si conueniretur officialis durãte officio, sed etiam eo finito de delictis non poterit puniri, nec à Barone originis nec loci delicti. Nõ obstat quod quidam dicebat, quod finito officio sit exemptus à subiectione Magnæ Curiæ, cum non sit officialis, vnde sortitur forum suum: nam dico, quod licet sit finitum officium, attenditur initium quo quis deliquit, & sub quo foro tunc erat, ab eo punietur, licet postea à dicto foro sit exemptus, vel priuatus, vt in simili notabiliter decidit Dominus de Franchis dec.417. & in terminis ita respondit Isernia, & Afflict.const.Regni, Magister Iustitiarius, & ita fuit decretum in quadam causa mea, dum falsò fuissem inquisitus de permissione banditi,
40 per quendam Baronem, post meum officiũ syndicatum, & quadrienniũ elapsum, & Deus, & Mũdus scit causam

ſam, & vanam ſuam prætenſionem, ideo eam taceo. Sed an propoſita accuſatione in Magna Curia officialis ſit priuandus, dic quod accuſatio, & titulus criminis non facit quem reum, l.fin.C.de accuſat. ibi, non ſtatim reus exiſtimetur, ſed ſententiæ
41 ſequuta, l.3. C.de ſuſpect. tuto. Veruntamen ſi ex capta informatione apparuerit, quid commiſſi criminis ſubſtãtiale, poterit inſtari vt ſuſpendatur ab officio, iuxta Theoricã Bartoli, l.1.ff.de glande legenda; Quę ſuſpẽſio non priuat ipſum iuriſdictione, ſed officij adminiſtratione: alia
42 eſt ſuſpenſio, alia eſt priuatio, Bart. l.quod ſi fortè, §.ſunt quidam, ff.de ſolut. Bald. authen. habita, C.ne fil. pro patre. Dominus de Franchis deciſio.8. & ſuſpenſio ſatis dicetur neceſſaria ſi in loco iuriſdictionis eſſet capienda informatio ad hoc ne teſtes territi auctoritate officialis, ſe ſubtrahant à teſtimonio ferendo, quæ practica paſſim ſeruatur, mandando etiã vt inquirendus ſe abſentet per tot milliaria, cap. tam litteris,
43 §.1.de teſtibus, Cap. conſtitutus, de exceſſib. prælat. latè Grammat. conſ. ciui. 162. num. 22. Toloſana deciſio.
44 370. quæ tamen ſuſpenſio peti debet ante termini dationem in cauſa, nam poſtea dilatione pendente iudicis officium conquieſceret Franc. di cta deciſ.8.

Et nota vnũ ſingulare, quod licet contra abſentem non poſſit ferri ſententia, l.abſentem, ff.de pęn. cum vulgar. ita quod nec in grauiſſimis criminibus fertur ſententia vera, ſed ficta foriudicationis, Afflict. conſtitutione foriudicatorum. Tamẽ con-
45 tra officialem in officio delinquentem accuſatum vel inquiſitum, poteſt tranſmitti citato, & in contumaciam conſtito de delicto, poterit ferri ſentẽtia priuationis officij, præuia citatione ad omnes & ſingulos actus. Ita probat text. & gloſ. ſingu. l.ſi apparitor, C.de cohort. libro 12. qui fuit inductus odio officialiũ delinquentium ſub velamine iuriſdictionis, l.3. & ibi Bartolus, C.de aſſeſſo. Boer. deciſ.9. & ita ſeruari per Conſilium refert Dominus de Franchis, deciſ.447. & licet prius ego intellexiſſem hunc punctum procedere, quo ad priuationem officij, quæ pœna licet ſit criminalis, tamen eſt minor relegatione, & quando caſus eſt infra relegationem, poteſt procedi ad ſententiam, & maxime circa priuationem officij vel pecuniariam pęnam, vt Bart. d.l.abſentem, Guid.
46 Pap. deciſ.429. & communem hanc eſſe ſententiam, dixit Oſaſc. deciſio. 105. num.8. Tamen ibi Dominus de Franchis dixit poſſe procedi non ſolum ad priuationem officij ſed etiã ad ſententiam mortis, quod eſt contra regulam. Et priuatus ſemel ob
47 delictum officio, licet ciuiliter fuerit actum, ad aliud admitti non poterit, l.ſi quid, C.de ſuſceptor. lib. 11. Capic. deciſ.121. Franciſcus Marcus deciſ.114.

Sed dubium vtile, & ſubtile eſt, quid ſi officialis ſe defendat ſuper inquiſitione cõtra ipſum formata, ita quod fuerit abſolutus, ſed interim
48 ſe defendendo lapſus fuerit annus. Num ſit reintegrandus in officio ad tantundẽ temporis quãto ſtetit impeditus ac ſuſpenſus ab adminiſtra-

tio-

ne, cum non facto suo, sed tertij fuerit impeditus, videtur quod sit reintegrandus, argumento l. contra maiores, C. de inoffic. testamen. l. 1. ff. de eo per quem factum erit, l. Cęsar, ff. de publicanis. In contrarium vrget doctrina Barto. l. si vno, §. 1. in fine,
49 ff. loca. & in l. si prius, ff. de oper. noui nunciatone, 10. quæstio. quod si ad tempus determinatum officialis est constitutus, si facto suo, vel tertij seu fortuito erit impeditus, non tenebitur concedens dare subrogationem temporis restituendo eum ad tempus impeditum, cum subrogatio temporis non debeatur, non obstat quod non stetit per eum administrare, nam hoc procedit quando tractaretur contra impedientes, & non cũ alijs, Iason dicta l. si prius, posset enim agere contra tertium ad interesse, aliàs suæ fortunæ imputetur, & nouissimè incidenter vidi decisionẽ de Franch. 419. vbi similiter dubitabatur in Consilio circa electos in Regimine Vniuersitatis si donec dispu
50 taretur super oppositis contra electionem, annus sit finitus, quod licet obtinuerint in iudicio, non per hoc reddere poterant ad tantundẽ subrogationis temporis, cum tempus officij habeat metam determinatam, quę currit de momento ad momentum, & amplius non regreditur nec subrogatur; benè Bart. l. & ideo excitatur, ff. de verbor. obligat. & hoc est
51 pro cautela Baronibus quando habent officiales proteruos ipsos facere accusari, de eorũ excessibus, nam tunc antequam tp̃s defensionũ labatur trascurret annus qui non erit reintegrandus licet venerint absoluti.

Sed dubitatur remoto vel priuatò officiali propter delictum, vel aliquã causam vti infirmitate intra annũ, an debeat constitui nouus officialis
52 per annum, vel alius creari, & subrogari vsque ad tempus prædecessoris, videtur quod sit creandus officialis annalis cum lex nostra generaliter loquatur quod sint annales, vnde generaliter intelligi debet, l. 1. §. generalitas, ff. de legat. præstand. l. de precio, de publitiana. Verum dico quod poterit subrogari alter ad finiendum tempus predecessoris hoc enim non fit in fraudẽ, sed fit subrogatio quæ vnitur cum tempore prædecessoris, subrogatio enim attrahit, prærogatiua temporis, & qualitatis subrogati, l. si eum, §. qui iniuriarum, ff. si quis caut. onib. vbi omnes. Gabriel. Rom. concl. 2. de regulis iuris vbi latè materia subrogationis excutitur. Et quod ammoto officiali alius subrogari possit adduco text. insignem, l. 3. C. de offic. perfecti præto. orientis, cuius uerba vti notabilia hic inserere putaui. Dicit enim (si quos iudices vel propter aduersam valetudinem, & negligentiam, aut furtum, vel simile aliquod vitiũ sublimitas tua inutiles esse reperiret, his ab administratione remotis alios subroget) Et sic disponit, ꝙ alij possunt subrogari, verbum enim subrogare est locum & vicem prædecessoris habere, Iason, d. §. qui iniuriarum, & sic vna lex declaratur per aliam, l. non est nouum, ff. de legib. & ita officialis poterit constitui minùs anno.

Culpa etiam officialis poterit perdere officium si præstituto tempore

in

53 in commissione ipse ob negligentiam, vel etiam casum venire non curauerit, sed videtur dicendũ quod mora possit purgari, l.si insulam, ff. de verborum obligatio. vbi Barto. quod si habito pretio promiserit seruire per annum, vel construere aliquid per tempus determinatum, quod si ex causa vel culpa defecerit teneris recipere ad tantundem temporis, cum ius tuum non sit factum deterius, l.Cæsar, ff. de publicanis, vbi impeditus non punitur. Contrarium tamẽ puto verius subtilius inuestigando. Vidi enim doctrinam in terminis, quos semper mihi placuit habere ad determinationem, vt notat Dominus de Franch. dec. 363. dicens esse officium procuratorum loqui per regulas generales, dico quod opposita procedunt, quando tempus est indeterminatum & non habet certum principium & finem, tunc semper mora purgari potest nõ data instantia, sed si tempus est as-
54 signatum certum, tunc mora nocet & admittere quis non tenetur, vltra ea quæ oscurè dicit Barto. l. & ideo, ff. de verborum obligatione. Regens de Ponte consil. 5. num. 40. Sit Bald. l. liberti, numẽ. 21. C. de operis liber. dicẽs, quòd si tempus est limitatum & præstitutum quo ad principium & finem, tempus assignatum dicitur pro forma, & dari non poterit tempus pro tẽpore, iuxta ea quæ in præcedenti quæstione dixi, vnde culpa sibi imputetur, & si erit casus suæ fortunæ tribuat, l. si pecuniam, ff. de condictione ob causam, vnde si potestas non venerit in termino respui poterit, dixit Bald. nam quis in tantum dicitur officialis in quantum seruauerit conditiones mandatæ iurisdictionis, Bald. l. diligẽter, ff. man-
55 dati. Et interest capere possessionem quam primum, maximè si pluribus sit concessum officium, nam officium collatum non habet effectum nisi interueniat acceptatio, & possessionis acceptio, ita q; secundus præfertur primo electo in dignitate, vide M. Ant. Surg. fol. 308. nouissimè Roui. qui de præd. loge non meminit, & vltra eum vide Boer. decis. 150. nu. 7. argum. l. 1. C. de Consul. lib. 10. Pract. Ioan. Franc. de Leo. tit. 6. Freccia tit. quis dicatur Dux, num. 56. Boer. loco præcitato quomodo possessio dicatur capta, & per quos actus. Debet tamen Baro habere aliquod temperamẽtum, quòd licet moram constituerit dies prætaxata, l. magnam, C. de contrahenda stipulat. æquitas tamen suggerit quod non statim commissa mora procedatur ad actum inobseruationis, sed expectetur aliquod tẽporis spatium, iuxta glos. l. Aemilius, verbo, restitui, ff. de minoribus, quæ procedit tam in die assignata à lege
56 quàm ab homine, Gabriel. Roman. cõclus. 9. tit. de solutionibus, nu. 30. & hanc communem opinionem firmat Deci. cons. 138. vnde consulo vt Barones per aliquot dies vltra tẽpus in commissione adiectum officiales expectent. Tess. decis. 77. & 212. Aduertas etiam hoc procedere ante captam possessionem, sed post cęptum officium si se absentauerit officialis ad hoc vt possit alius su-
57 brogari in sui moram interpellatio requiritur, Marsil. l. vnus, §. cogniturum,

turum, ff. de quæstionib. & etiam si determinatè fuerit concessa absentia, ita glossa cap. quoniam frequenter, §. porrò, vt lite non contestata. Gabriel. præcitata conclus. 9. de solutio. num. 28. Casu etiam quis poterit officium amittere, licet habeat actioné ad interesse, vt dicam, si terra veluti vendatur à Barone qui promisit officium nouus emptor, ex
58 regula, l. emptorem, C. locati, non tenebitur stare facto venditoris; nam facta venditione & resoluto iure datoris resoluitur ius acceptoris, l. lex
59 vectigali, ff. de pignorib. quem exornat Bald. quampluribus exemplis in capitu. 1. §. rursus, de controuers. inuestitu. Cagnol. l. 7. C. de pactis inter empt. & dum casus accidisset in Sacro Consilio in locatore, & conductore cuiusdam terræ, fuit conclusum pro officiali, quia dominiú per locationem nó erat extinctum, ergo à contrario sensu, facta venditione per quam dominium transfertur, emptor non tenebitur stare officiali, Do. de Franchis decis. 216. & cóferunt pro hac opinione dicta
60 per Osasch. decis. 82. ná si fructus iurisdictionis est constituere officialem, fructus nó possunt percipi ante tépus immaturè, l. & hęc distinctio, ff. locat. Sed maius dubium erit si officialis reperietur in possessione facta véditione, an nouus emptor possit eum expellere, vel teneatur stare ad finem, videtur secundum prędicta quòd resoluto dominio datoris cesset ius acceptoris, & confirmatur ex Afflicti decis. 101. vbi officiú actuarię cuidam concessum per Ar-
61 chiepiscopum rectè fuit reuocatum per successorem, cum stare non tenea tur, priuilegio resoluto, sicque Capic. decis. 121. Abundè. Item creare officiales & habere ius præsentandi dicitur fructus rei, Feli. cap. cum olim, de maioritate & obedientia, à Ponte cons. 31. & facta véditione emptor lucratur omnes fructus, vt dixi supra dominium fructuú, quarta distinctio.

Sed cótrarium videtur dicendum, nam multa tenent facta quæ impediuntur facienda, l. patre furioso, ff. de his qui sunt sui, vel alieni iuris, sicuti enim morte re non integra iurisdictio concessa non extinguitur, etiam si Princeps successor non habeat causam à prædecessore, l. & qa, ff. de iurisdictione omnium iudicum, Aret. §. rectè, Institutio. mandati, quæ doctrina sępius allegatur. Idem est dicendum in casu nostro, & firmat Gabriel. Roman. conclus. 1. de præbendis, vbi quando gratia expiret abundè tractatur. Et sic cum officialis tempore habili sit creatus ad officium, cuius qualitas est annalis, per annum nó poterit reuocari. non obstat allegata decis. Afflicti ibi náque tractatur de officio in perpetuú concesso. Nec refragatur ꝙ sit
62 fructus rei officialem constituere, nam Felinus negat hoc ius propriè esse fructum, sed dico quod iste fructus satis dicetur perceptus data cómissione, & posito in possessione officiali, vt à Fonte d. cons. 31. eo magis quod ius emptoris in nihilo efficitur deterius, vnde credo iustitiam esse pro officiali. Eo magis successor tenetur stare colono quando scit: at uidetur facta venditio in eo statu

quo

quores est, & sufficiet præsumpta scientia, late Surd. decis. 264. cum sequent. in casu nostro scire debebat emptor in terra adesse officialem, secus si promisio esset facta pluribus annis, Surd. ibi. qui si fuerit impeditus consequi poterit
63 salarium, quod pro interesse solet Sacrum Consilium taxare & nō admittere probationem quāti potuerit lucrari, cum illud lucrum sit ex industria & labore, quòd non est in consideratione fructus, Freccia auctor. 3. in fine, & ita implicitè innuit Dominus de Franchis decis. 216. in
64 fine. Casu etiam poterit officialis remoueri ab administratione si officialis infirmetur & morbus sit talis q inhabilitet personā per multum tempus, iudicio medicorum, quibus est credendum, iuxta not. l. 1. ff. de ventre inspiciendo, tunc dimitti à Barone poterit, & alius subrogari iuxta legem tertiam supra citatā, de officio præfecti ptorio, Franc. Marc. decis. 917. Mascard. conclusio. 593.
65 debetur tamen salarium cum fortuito casu hoc ei acciderit Mascard. ibi, ex l. 1. §. diuus, de varijs & extraordinarijs cognitio. Capic. dec. 125. Viu. commu. opinio. 87. secus si culpa sua, Bart. l. meum, ff. de ann. lega. quæ omnia sunt notabilia.

Remoueri etiam poterint officiales, si constiterit ipsum non esse Principi subiectum, quia sit clericus, vel
66 etiam si nō sit clericus, si sit exterus regni, vel aliquo foro priuilegiatus, nam poterit ab officio cassari. Capit. Regni, vt nihil. Franch. decisio. 479. bene.

Plus autem anno officialis in of-
67 ficio poterit esse, si refirmetur dummodo refirmatio fiat iuridicè, id est accedēte consensu omnium ciuium cū acceptatio, & refirmatio officialis pertineat singulis sub singulis, Cap. Regni electionem, vbi Campa. Affl. const. Regni occupatis. Dominus de Franchis, deci. 2. Ac dummodo prius sit syndicatus, vt Afflict. ibi, & Niger quod non placet Carau. ritu 195. nu
68 me. 6. qui firmat in fine syndicatum esse præstandum, quod probatur etiam ex pragmatica Regia dignitate, quæ opinio seruatur licet magna sit auctoritas Afflict. in Regno tamē consuetudo, & obseruantia vincit omnia. Sed nouissimè ex pragm. 5. & sequēti in tit. de officio iudicium prohibita est omnino refirmatio officialium, etiam supplicantibus ciuitatibus, & prouincijs, cum Annalis
69 omnino officialis esse velit, quod extenditur etiam in officialibus vniuersitatum Anna alleg. 15. Multi responderūt dictas pragmaticas intelligi debere in terris demanij, sed dicta opinio mihi non arridet, cum nō insit iusta rationis differentia Viu. decis. 129. firmat pragmaticæ dispositionem, quod nullo modo possint refirmari, nisi tamen dicit hoc fiat ex publica vtilitate, quia ille officialis est multum vtilis & necessarius pro aliqua occurrenti causa, & similibus, nam causæ faciunt alterare leges hanc opinionem nouissimè firmat Ioann. Franc. de Leonard. 5. cap. num. 68. in sua praxi, & in tantum prohibita est officiorum continuatio, vel vltra annū exercitatio, quod
70 nec ad diuersa quis admittitur si sit de cōnexis vel dependentibus, si quis enim

enim vno anno fuerit, Cap. in vna
terra, in sequenti non poterit assi-
dere pro assessore, vel secundarum
causarum iudice, prout Solofræ fuit
iudicatum. Dominus de Franch. de-
cis. 479. debent tamen vacare tanto
tempore quanto exercuerunt, Prag
mat. 6. titu. de officio iudicum, & in
71 hoc differunt ab officialibus Vniuer
sitatum, qui quinquennio debent
vacare ad eosdem, triennio ad diuer-
sos, l. 1. C. de muneribus non conti-
nuan. lib. 10. Dominus de Franchis,
decis. 264. officialis verò iurisdictio
nis, si vacet per vnũ annum post of-
ficium administratũ poterit sequen
ti exercere. Et ego intrà triennium
72 bis exercui officium Solofræ; Secus
si officia essent omnino diuersa, &
separata, veluti si quis vno anno fue
rit syndicus, non poterit excusari si
in sequenti anno creetur erarius, cũ
sint officia satis diuersa, & non de-
pendentia vel connexia ab Vniuersi
tate, Franch. decis. 210. in finẽ; Quid
autem si vno anno fuerit vnus fra-
ter in officio an sequẽti anno possit
73 esse alter; secundũ glos. l. 1. C. de mu-
ner. continuatio munerum nõ pro-
hibetur in fratribus; sed dubium est
rõne pſumptionis syndicatus: nã au
ctoritas alterius fratris impediret, eo
magis ꝙ prag. requirit interuẽtum
pdecessoris, ꝙ esse obseruandũ dicit
Rouit. sup prag. de syndic. cogita tñ.
Vltra annum etiam poterit offi-
cialis exercere expectando successo-
74 ris aduentum quem omnino expe-
ctare debet, aliàs esset in pena, l. me-
minisse, ff. de offic. proconsul. Domi-
nus de Franchis decis. 393. & ei debe-
tur salarium pro tẽpore quo admi-
75 nistrauit etiam vltra annum, licet in
facti contingentia multi tenuerint
contrariũ, sic Paris, verbo, salarium,
6. artic. Arnon. problem. 20.
Item restat videndum dum Prag-
matica nostra prouidet quod officia
les sint annales, & officij verbum sit
Generale, pertinens ad maiora & in-
fima, ita quod cocus dicitur officia
lis, vt dixi in rubrica, q̃ritur de qui-
bus officialis intelligi oporteat, ca-
sus omissus remanet in dispositione
iuris, l. si extraneus, ff. de cõd. ob cau
sam, & verba debent intelligi secun-
dum subiectam materiam, l. si vno,
ff. locati, dico quod licet largè offi-
ciales dicantur omnes habentes offi
cium etiam sine iurisdictione, Ale-
xander l. 1. ff. de iurisdict. omnium
iudicum; propriè tamen in potio-
ri significatu officialis dicitur qui
76 iurisdictionem ordinariam habet in
terra vel ciuitate, Isern. capit. 1. quæ
sint Regalia vers. ad iustitiam admi-
nistrandam, Carauita ritu 49. vbi di-
scutitur an Actuarij propriè dican-
tur officiales quod potiantur bene-
ficio ipsius ritus, & concluditur
quod non, Dominus de Franch. de-
cisio. 407. Sicque nec continentur
delegati officiales qui in multis dif-
ferunt ab ordinarijs, Marant. vbi iu-
dicium ordinarium vel delegatum.
Et sic pragmatica nostra est intel
ligẽda, de officialibus ordinarijs nõ
de alijs vt Franc. dicta decis. isti enim
debent esse annales, Niger cap. Re-
gni 203. ordinarij dicuntur Guber-
natores Assessores, iudices Baiulo-
rum actuarij, vt Anna singu. 369.
sicque iudices portulanorum, pon-
derum, vt est iudicatũ inter Vniuer-
sita-

sitatem Orioli et Marchionē, Actuario, de Tubeno, ipsi vero afflictatores licet habeāt iurisdónem, possunt tenere vltra annum dúmodo demandent exercitium, vt est decisum in dicta causa, Lucas dicta l.neminem, C.de suscept. lib. 10. ac etiam Auditores secundarum causarum: nec video iure receptam illorum opinionem tenentium debere esse biennales, nam nulla lege hoc cauetur. Solum constitutū est per Regias Pragmaticas quartā & sextam, tit. de of-
77 fic. iudic. in Auditoribus prouinciarum quod possint esse biēnales; imò Dominus Prorex expedit litteras patentales, pro vno anno tantum etiam auditoribus prouincialium cū clausula, & ad nostrum beneplacitum si bene te gesseris, & intelligitur tacitè refirmatus per biennium, non quod ex commissione constituatur, sic testatur Viu. decisio. 129. Vnde si est attendenda Pragmatica, cum ius commune nil disponat vltra annum, argui non potest de Auditoribus prouinciarum ad auditores secundarum causarum Baronum, cum sub maiori nó veniat propriè minor, Glos. Clementina 1. de prębendis, nec est. Facienda extensio contra ius commune, l. 2. C. de nouabilibus, l. commodissimè, ff. de liberis, eo magis quod non militat eadem ratio, nam prouincia seu metropolis, vt de iure dicitur, Luc. C. de Metropoli. Bellug. Rubrica 11. §. iam supra, habet enim prouincia sub se multas
78 terras, ad minus decem, Afflict. constitutione occupatis, 6. notab. sic Archiepiscopus in sua Metropoli, vnde maius tēpus requiritur in purgando eam & in audiendo eorum grauamina, & succurrendo eorum morbis, vt Pręsidibus Prouinciarū congruit, l. congruit, ff. de off. Pręsi. & propterea Prorex communicat auctoritatem & pręeminentiā procedédi con tra facinorosos etiam ex processu informatiuo, cum clausula ad modum belli, vt per ordinaria, & extraordinaria remedia prouincia purgetur,
79 Carauita ritu 48. qui refert prærogatiuas Magnæ Curiæ quasi omnes communicatas Regijs Audientijs, & sic videmus eas procedere in multis casibus exceptis solæ Magnæ Curiæ, refert Viu. decis. 1. 2. volum. impossibile tamen esset vel imperfectum opus diceretur si per annum præfati auditores vellent ad omnes terras sibi subiectas animaduertere, & proinde iustè est sancitum, vt possint esse biennales, vt in dicta pragmatica. Non sic arguendū erit in audito
80 ribus Baronum, argumētum enim de persona ad personam non valet, l. si vnus, §. ante omnia, ff. de pact. & ex diuersis non fit illatio, l. Papinianus, ff. de min. Auditor Baronis non potest constitui vltra dietam dixi 3. pragmat. vnde non habere potest tot terras qui in anno non possit cognoscere, & coercere subiectorum crimina. Accedat quod terrę infeudatę ha
81 bent suum perpetuum iudicem qui est Baro, Frecc. auth. 10. ipse enim debet esse peruigil. sup subditos, plusquā officialis, vt singulariter Isern. c. Imperialem, §. firmiter, nu. 40. de prohib. feudi alien. Et sic annales esse debere credo iudices secūdarum causarum cum pragmatica nostra si aliàs voluisset dixisset, l. vnica, §. quin autem,

autem, C. de caducis tollẽdis. tamen de facto potius quàm de iure cõtrarium seruant, cum etiam vltra triennium, immò perpetuo constituuntur, sed multa transeunt parte non
82 opponente, & non id quod fit, sed quod fieri debet est attendendum, l. obseruare, ff. de officio præsidis, l. verum, ff. de furt. tamen in Consilio inter vniuersitatẽ Theani & Principem Hostilianu fuit prouisum posse esse biẽnales Auditores secundarum causarum, licet fuerit institutum, sed non vidi verbum factum. Ampliatur dicta conclusio quod etiam officiales vniuersitatis, debent esse annales, & in multis æquiparantur hi cum officialibus iurisdictionum, licetque, vt Bart. in tractatu de regimine vniuersita. distincta sint regimina, cum vnũ pertineat ad Prin-
83 cipem & eius dependentes, & aliud ad vniuersitates circa earũ regimen, & vnum nil commune habeat cum alio, nec alter in alterius iurisdictione sit turbandus, vt dicã infra pragma. 10. tamẽ quo ad modum & normam in multis parificantur, prout in hoc quod debeant esse Annales, l. 1. C. de munerib. & honorib. & dicam infra.

Alia verò officia sine iurisdict.one vel cum aliquali vti Castellani,
84 custodes carcerum, vel ciuitatum non habent temporis stabilitatem, & ad nutum possunt reuocari; & idem de officialibus Almirantis Magni Cancellarij, vt testatur Dominus de Franchis decis. 165. in fi. Procuratores fiscales de iure erant annales, l. sancimus, C. de aduoc. diuers. iudic. licet de consuetudine hodie fiant etiam perpetui, Carraui. ritu 17. In his & alijs attenditur consuetudo, vt Boer. decis. 149. nã sunt infinita officia, quæ non habent certam temporis determinationem;
85 officiales verò Episcopi vti Vicarij licet sint ordinarij iudices, neque habeant tempus præfixum, & sic ad nutum Episcopi reuocari possint, Iacob. de feud. vers. Vicarius, fol. 14. tenentur tamen stare syndicatui, licet multi contrarium dixerint, Couarr. Practic. quæst. cap. 4. Sunt & alij officiales perpetui, vt Regij Consiliarij, Regentes, Præsidentes, & alij multi qui à Rege in vita habent of-
86 ficium, hi appellatione officialium propriè non veniunt. Boer. in tract. Magni Consilij, num. 144. nec subiacent dispositionibus officialium, & inde non syndicantur, sed eos visitari curat Rex, Frecc. auct. 35. omnibus quindecim annis, licet prius omni triennio visitabantur, M. Ant. Surg. fol. 161. quosque solet officijs priuare, vt vidimus, si male se gesserint, & ob delictum possunt à Pro-
87 rege etiam suspendi & priuari, Capic. decis. 21. num. 20. M. Ant. Surg. fol. 166. qui consulto Rege condemnare debent. Conueniri tamen poterunt durante officio ne actiones priuatorum tollantur, Doctores l. pars litterarum, ff. de iud. Duena re-
88 gula, officiales. Requisita tamen quæ sunt de essentia antequam quis ad aliquod prædictorum officium assumatur quæ oportet Principi constare refert Afflict. constitut. Regni,
89 Vt vniuersis, nisi Princeps motu proprio & ex certa scientia quemquã eligeret licet inhabilem, tamen

præsu-

præſumetur habilitatus & idoneus per dictas clauſulas, Maſcard. de probat. concluſ. incipiente, Electus.

Porrò notamus etiã ex tex. noſtræ prag. ibi (& ꝙ finito officio debeant ſtare, & parere ſyndicatui officiales hoc faciendo per ſyndicum eiuſdem ciuitatis & terræ) Et ſic, cura impo-
90 nitur Baroni vt ſui officiales ſyndicẽtur, nam vti Patri & protectorum ſuorũ ciuium, vt dixi ſupra prag. 3. remanet ei onus curandi vt damna illata à ſuis officialib. res arceantur oppreſſis ſubditis. Iuriſdictio vera
91 ſyndicãdi diligitur ſyndico, & non Baroni; Syndicus enim & electi, eligunt ſyndicatores officiali, & ſic eſt notandũ id quod paulò ante dixi, ꝙ multa pertinent ad Vniuerſitatem, (quæ non attinẽt ad Baronem, Baro enim dat iuriſdictionẽ adminiſtrandi, & ſyndicus & electi habent iuriſdictionem ſyndicandi, ſicque electio officialis pertinet ad Baronẽ, vt Iſer. quæ ſint regalia, verſ. ad iuſtitiã adminiſtrãdam, & prag. noſtra hic ibi
92 (Barones prouideãt) Acceptatio verò & poſſeſſionis conceſſio ciuium eſt, ac Vniuerſitatis, nam ſi acceptaretur à particularib. & non ab vniuerſis iuriſdictionem nulliter exercere ret, vt dixi in præcedenti. Hinc litteræ commiſſionales præſentãtur Vniuerſitati, & eius officialibus adminiſtrantibus, qui poſſunt ex iuſta cauſa denegare poſſeſſionem, nam acceptatio eſt ciuium, Franc. Marc. benè
93 decis. 162. & proinde poſſunt reijcere eum ſi non habet litteras liberatoriales alterius officij, quia ad aliud non poteſt aſſumi, Bart. l. reſcripto, §. debitores, ff. de mun. vel ſi officialis ſit exterus, extra Regnũ vel clericus, vel miles, vt D. de Franc. dec. 479. vel ꝙ non ſit creatus ſecundũ capitula inita inter Baronem, & vniuerſitatem, quia non ſit Doctor vel ſit de aliqua terra prohibita per capitulationem, iuxta ea quæ dixi 3. prag. in fi. Et proinde diſtincta ſunt regimina, vt dixi, multa. n. pertinent ad iuriſdictionẽ Baronalẽ, & aliqua ad vniuerſitati, prout hic de iuriſdictione ſyn
94 dicãdi, & ab ea appellatur ad Regios ſuperiores, & non ad officiales Baronis, nã iuriſdictio debet refluere ad eũ à quo fluit, l. 1. §. cum vrbem, ff. de off. præfec. vrb. prout dicimus ſimiliter de appellationib. quę fiũt à cauſis nundinarũ, nam cũ ſint à Rege conſtitutę, ad eius tribunalia debet appellari, licet exercerentur per officiales Baronis, Minad. conſ. 24. Idemq́; procedit in cauſis rationaliũ, Montan. ſuper prima pragmat. de adminiſtr. vniuerſit. & ſimiliter de appellatione facta à catapanis electis ab vniuerſitate, D. de Franc. deciſ. 511 n. Syndicandi autem poteſtas præſides & auditores prouinciarum cuius ſit, vide M. Anto. Surg. fol. 159. qui hoc docet, cũ ab alijs hoc nõ viderim ſcriptũ, & quid de Regente & Iudicibus Mag. Cur. vide ibidẽ, & adde prag. 3. de offic. iuſtit. de tempore ſyndicandi, quando tamen aſſignari debeat.

Et dicit Pragm. noſtra, quòd Baro procuret quòd officiales ſtent, & pareant ſyndicatui, per quæ verba notatur, quòd ſtare debeant officiales ſyndicatui in loco adminiſtratæ iuriſdictionis, l. 1. C. vbi de ratiocinijs, l. 1. C. vt omnes Iud. Nec eis debẽt patrocinari, vel eos protegere Barones,

ne terreantur querulantes videndo auctoritatem superioris interpositã in syndicatu sui officialis, sed procurent quod officiales parcãt syndicatui, & quod liberè syndicetur, nam satis motus dicetur illatus vasallis si Baro ta-
96 citè vel expressè se interponat, Mascard. concl. metus, & ita pluries est decretum per S. Cons. quod abstineant, vt inter Vniuersitatem Theani, & Principẽ Hostiliani, & laudãdi sunt mei Illustriss. Domini, qui suos semper protegunt, in materia tamẽ syndicatus non se immiscent, nam aliàs in foro poli non video cur ipsi non teneantur ad emendã, quã consequi potuissent vasalli ab officiali de eo quod extorserat vel iniquè iudicasset; Syndicatũ enim deberi de iu-
97 re diuino dicunt, quem non impedire debent nec Barones nec Reges; fuit enim primo iussum Samueli, primo Regum, vt rationem publicè redderet, vnde sumpta est practica syndicandi; qui respõdit populo, loquimini, num bouem vel animalia cuiuspiam tulerim, si quempiã sim calumniatus, aliquem oppresserim si de manu alicuius munus acceperim: Contendant mecũ hodie vt restituã eis, qui locus satis notatur, qd dari debeat officio finito syndica-
98 tus, nam si officio durãte, posset officialis conueniri, vilesceret auctoritas eius, si de vnoquoque esset cauillandus, & propterea etiam notatur quòd superior debet manere cũ auctoritate, & Baro potius debet eum expellere quàm permittere, quod cũ indignitate & vilitate permaneat, Lucas de Penna l. fin. C. de muerib. lib. 10. & proinde malè faciunt Baro-
99 nes, qui cum vident suos officiales errare, palàm ipsos reprehendunt, & aliquando conuitiantur, propter qd vilescit eorũ auctoritas, & à subditis contẽnũtur, & paruipendũtur.

Vltimo notatur ibi in tex. faciendo per syndicum ciuitatis, & terræ,
100 quod aliud est ciuitas, aliud terra, Ciuitas olim erat quæ habebat defensorem cum potestate ipsum eligendi qui habebat cognitionem causarum ciuilium, vt in Auth. de defensorib. ciuit. §. & iudices, §. & iudicent, hodie ciuitates hæ dicũtur quę habent Episcopos, cap. 1. & seq. 81. distinc. verum Princeps etiam potest decorare terram hoc titulo dicendo eam velle esse ciuitatẽ, Bart. C. de metropolit. Berithi. Capic. in inuestit. fol... vel concedendo ei iurisdictionẽ, Bar. in extrauagan. qui sint rebell. verbo, Lombardiæ, nu. 6. Terra in iure variè capitur, & diuersis modis sumitur, ponitur pro campo, pro possessione, cap. quid per nouale, de verb.
101 signific. capitur Terra pro Ciuitate, Regno, vel prouincia, cap. 1. de pace tenen. & tũc dicitur à Terreo terres, Capic. præcitato loco, quod terra est quæ muris est circundata, Paris de reintegrat. feudor. tit. de verb. signi. Quicquid dicant prędicti, Terra in Regno stat vt genus cõprehendens ciuitates, ac etiã multa oppida & casalia, siue muris sint cincta, siue non; sicq; respondit Frecc. 2. auctor. nu. 25. super quęstione adiutorij debiti à vasallis quando Baro emit terram, vt dictant verba constitutionis Regni, quamplurimum, vide de hac significatione quæ nouissimè refert Bertazz. in tract. clausul.

SVM-

SVMMARIVM PRAGM. SEXTAE.

1 Castigatio criminum est basis iustitiæ quæ mores ciuium emendat, Deum placat, & offensos vindicat.
2 Pęna, & præmio Respublica continetur.
3 Terror iustitiæ in leuibus delictis, à grauioribus homines retrahit.
4 Venia facilitas, est incentiuum delinquendi, & pœna humiliat.
5 Pęna delinquentibus irrogari debet, sex rationibus, quia sex personæ ex delicto offenduntur.
6 Iudex non dans condignam pœnam Reo, tenebitur ipse ad eius satisfactionem.
7 Rex Carolus fecit suspendere iudicem, qui pro homicidio imposuerat pœnam manus.
8 Iudex in dubio præsumitur ex causa minorasse pœnam delicti, nam pro eo stat semper iuris præsumptio.
9 Componendi potestas redacta est hodie ad magnam iniquitatem.
10 Auaritia iudicante omnia mala præsumuntur, nam aurum imperat, uirtus post nummos.
11 Compositio quomodo fieri debeat, ne sit extorsio.
12 Compositio non dicetur, sed extorsio, si de delicto non constet saltem semi plenè.
13 Tractatio compositionis cum parte, facit indicium, secus cum iudice.
14 Iustitia compositionum stat, in causis, nam sine causa pœnę corporales non debent commutari, nam minima pœna corporalis, est maior omni pecuniaria.
15 Prouentus non sunt in fructu, sed non hodie.
16 Causæ componendi quæ dicantur instę enumerantur per quamplurima.
17 Mulieres ob honestatem mitius castigantur.
18 Delicta quæ dicantur atrocia, in quibus non debet esse locus miserendi.
19 Solito delinquere augenda est pœna, quæ alterari potest, licet causa ulti ma pro qua detinetur non sit magna, quod est notabile.
20 Malefici non sunt patiendi super terram, dixit Dominus.
21 Bestia Apocalyps. quæ peccata populi comedebat, designat superiores qui supra dorsum eorum ponunt peccata subditorum dum malè castigant, & componunt indifferenter.
22 Baro locum pastoris tenet, qui non debet omnes deuorare, vel excoriare, sed tondere.
23 Abutens priuilegio perdere debet.
24 Cõpositiones fieri non possunt post sententiam, intellige transactam in rē iudicatam, nam appellatione pendente licet.
25 Transactio in quibus differat à compositione.
26 Transactio vel compositio an reuiuiscant per noua indicia.
27 Compositio infamat, transactio non.
28 Princeps an possit remittere pœnam legalem ante quàm pars sit concordata, variæ sunt sententiæ.
29 Doctores qui materiã compositionum tractarunt enumerantur.
30 Remissiones per nouellam Pragmat. debent fieri coram officiali, & co-

nitates requirantur.

57 Supplicationes pro obtinendis gratijs debent fieri cum grano salis, ne sint subreptitiæ, & debent exprimi omnes qualitates extrinsecæ & intrinsecæ delicti.

58 Gratia non prodest si supplicans non expresserit aliàs deliquisse circa tale delictum, licet illud fuerit abolitum, ac debet declarare si est carceratus, cum difficilius ignoscatur eis.

59 Causæ finalis vel impulsiua omissio, vitiat gratiam.

60 Baroni an liceat indultare, & gratiare aliquem ex socijs detegentem delictum patratum.

61 Princeps poterit indultare, etiam parte non concordata, ex causa.

62 Princeps quomodo rescribere valeat contra ius diuinum excutitur.

63 Scripta in testamento veteri non dicuntur ius diuinum.

64 Præcepta Dei alia naturalia, alia ceremonialia, vel iudicialia, prima sunt immutabilia alia alterari, & minui poterint.

65 Præcepta cæremonialia, vel iudicialia nos obligare asserēs, hæreticum quid fatetur.

66 Occidere foriudicatos transfugas fures nocturnos quare liceat, cum sit contra præcepta moralia.

67 Princeps quomodo potuerit relaxare iuramenta, in tot casibus, qui referantur, in hoc sit præceptum morale, super quo disponi non potest.

68 Princeps potest alterare & minuere ius morale diuinum, si ex eodem iure defendi possit sancitum.

69 Princeps aliqua permittit, sed non statuit ea esse facienda.

70 Gratia facta reuelanti delictũ est seruanda, sed non per hoc poterit euadere torturam reuelans ad faciendum inditium contra nominatos.

71 Gratia promulgata patefaciendi delictum, habet effectum, si probationes ad delictum adducantur, aliàs sola reuelatio non sufficeret.

72 Indultum ad hoc vt quis cõsequi possit, oportet quòd occidat aliquem qui sit in paritate reatus.

73 Indultus materia refertur, & eius practica.

74 Cognitio si quis debeat gaudere indulto, pertinet ad M. Curiam, vnde Barones debent abstinere.

75 Barones possunt guidare suos contumaces, sed non suos officiales.

76 Decipi nemo debet sub auctoritate officij.

77 Foriudicati non possunt guidari à Baronibus.

78 Guidati non debent accedere ad locos partis offensæ.

79 Guidati delinquentes pendente guidatico potiri non possunt gratia, nisi delictum fuerit leue.

80 Guidati pro debitis arrestari non possunt.

81 Exiliati non possunt guidari.

82 Abolitio criminum est triplex, publica, priuata, & legalis.

83 Gratiatus seu indultatus, an dicatur etiam restitutus ad famam & honores quos amiserat per sententiam.

84 Indultus aut per verbum indulgeo, aut restituo concedetur, vel per verba æquipollentia.

85 Restitutio non trahitur ad bona alienata, vel honores occupatos, ne præiudicetur iure quæsito tertij.

PRAGMATICA SEXTA.

Carolus V. in anno 1536.

MANDAMVS etiam, vt Barones & eorum officiales debeant malefactores, & delinquentes debitis pœnis punire, aut puniendos mandare & hi qui potestatem virtute suorum priuilegiorum habent componendi permutandi, aut remittendi pęnas ea potestate taliter vtantur, ne nos ex eorum abusu pro iustitia taliter prouidere cogamur.

COMM.

COMM. PRAG. VI.

IN tres partes diuido hãc pragmaticam, in prima notatur, vt delinquentes debitis pœnis puniantur. In secunda quod Barones qui habẽt potestatem componendi, permutandi, aut remittendi legitimè vtantur, in tertia pragmatica nostra, minatur abutentes potestate sibi tributa.

Ad primam partem dico, quod satis necesse est vt delinquentes debitis pęnis feriantur, nam criminum punitio est basis iustitiæ. Hæc mores
1 ciuium emendat, hæc offensos vindicat, hæcq; Deum placat, quorum nequitia ad iram ipsum prouocauit. Et Solon, ex septem sapientib. vnus,
2 putauit Rempublicam duobus contineri, prẽmio & pęna, vt virtuosi, & merentes eorum sudoribus, & virtutibus, prẽmientur & mali perdantur, cum ex eorũ perditione publica eueniet lætitia. Et certè nulla meliori uia pax & iustitia fundari potest, quàm si commissa scelera licet
3 leuia arceãtur, per terrorem namq; leuium pęnarum à grauioribus mali homines prohibẽtur, 23. quæst. 4. cap. qui peccat, Nam scelestorum crassatur iniquitas ob delicta impunita, magisque superbi efficiuntur, quos aliorum pęna humiliaret, & sa
4 pientes faceret. 18. quæst. 2. cap. diffinimus, pęna enim vnius metus est multorum, l. 1. C. ad legem Iuliam repetundar. & qui paucos castigat multos emendat, nam illatum supplicium vni, reliquos saluos facit, §. homicida, auth. de mandatis principum, & nil tam humanæ societatis interesse poterit, quàm quod delicta castigentur, l. ita vulneratus, ff. ad leg. Aquil. & Iurisconsultus, l. 1. ff. de obseq. pręsta. §. 1. delictorum coertionem publicam pietatem appellat, nam per indulgentiam criminis datur licentia iterata flagitia committendi, cap. nullus, de pœnit. distinctione 1. & nullum maius incentiuum delinquendi quàm facilitas pęnæ vel veniç, 23. quæst. 4. cap. est iustitia, nam cum proteruis misereri, ijsque parcere est occidere, distinct. 1. de pęnitent. Et nota quod
5 sex rationibus & caussis delinquentem puniẽdum asserimus, ex eo quia sex personę offenduntur, primo persona offensa, solatium est enim offensi iustitia offendentis, Quintilia. de diui. de accusato. bonus textus, l. fina. C. ad Turpillia. ibi, nisi placata offensi parte omne Principis officium conquiescat, secundo offenditur Deus, nam quod vni ex minimis meis fecistis mihi fecistis, Euangelista, & contenditur Deus ex offentione proximi, quem cum charitate esse diligendum præcepit vnde ex iustitia postea placatur, Gregor. c. 44. lib. 6. in Registro. Tertio offenditur publica vtilitas, Bald. l. nemo, C. de Episcopali audientia, & ex punitione lętatur, cum sit emendatio aliorum, l. 1. vbi Doct. C. de publica letit. lib. 12. Quarto iustitia est necessaria propter ipsum offendẽtem, nam qui punitur, ei præstatur ne gehẽnę tradatur, 11. quæst. 2. cap. Fraternitas, nam pęna est delinquentis medicina, vnde magis diligendi sunt qui corrigunt quàm qui parcunt, cap.

vindicta, 23. quest. 4. Quinto iustitiæ
causa est ad exemplum aliorũ, iux-
ta illud poetæ, Oderunt peccare mali
formidine penæ. Vltimo ꝑter ipsum
iudicem, nã satis offenditur cum de-
licta patrantur, & proinde impuni-
ta ipsa relinquere non debet; aliàs
6 ipse tenetur ad eandem penam quæ
Reo infligi debebat, singularis tex-
tus, l. nulli, §. fina. C. ne sanctum Ba-
ptisma, l. seruos, §. fina. C. de ui pu-
blica. Barto. de Cap. singu. 14. Ro-
man. singul. 78. Iudex enim non de-
bet esse clementior lege. Et Andreas
Tit. quæ sunt Regalia, ver. bona com
mittentium, refert, quod Rex Caro-
7 lus fecit suspendere iudicem qui pro
homicidio imposuerat, penam ma-
nus, Valer. Max. lib. 6. cap. 5. historia
narrat Regem quendam excoriari
fecisse officialé qui delicta dissimu-
labat, & debitas pœnas Reis non in-
ferebat, & vide Clar. quest. 85. in fino
Et officiales verè hodie tenentur
plus quã Barones, cum ipsi officium
iurisdictionis habeant & exerceant,
& ipsi tenentur de omissis, & com-
missis, Dominus de Franch. decis.
511. Barones verò tenentur de omis-
sione, quia peruigiles esse debent, in
officiales aduertendo quomodo re-
gant, Andr. cap. Imperialem, §. præ-
terea, num. 40. Et sic ex prædictis, &
alijs Barones, & eorum officiales ad-
uertant vt penas condignas dent cri
minum auctoribus, cum hoc tam
intersit publicæ & priuatæ vtilita-
8 tis: In dubio tamen nota, quòd præ-
sumitur pro officiali quod ex causa
minorauerit, vel commutauerit pe-
nam, Gayl. de pace publica, 2. lib. ob-
serua. 9. Roman. singul. 78. & quan-
do penam pecuniariam descenden-
tem ex crimine, possit remittere vel
minuere, sicq; & multas, vide Doct.
l. illicitas, §. fin. ff. de offic. Præsid.
Boer. decis. 349.

In secunda parte nostra Pragma-
tica dicit, (& hi qui potestate virtu-
te suorum Priuilegiorum habent
componendi, permutãdi, aut remit-
tendi penas, ea potestate taliter vtan-
tur) Et sic notemus istos tres termi-
nos quos declarare est pernecesse ad
intellectum pragmaticæ, ac cum per-
tineat hoc scire Baronibus, cum in
hac materia quotidie se illaqueant,
9 vnde hæc potestas certè reducta est
ad magnam iniquitatem, vt August.
& Bernard. de consideratio. lib. 1.
Proh dolor. Heu misera tẽporis con-
ditio, hæc potestas, hæc facilitas pœ-
næ tantam confidentiam præstat ad
patranda delicta, vt tot tantaq; ma-
la quotidie inde eueniant, cum Ba-
rones largam ansam & habenas re-
laxarunt; ita quòd in omni crimi-
ne vbi adest bonum marsupium pe-
cuniæ, cõponunt, & in Regnantibus
hodie raro manus stricta reperitur
ad iustitiam, sed larga & aperta ad
10 pecuniam, & vbi aurum placet iu-
stitia tacet, & vitium imperat. Nec
scientia hodie iuuat, cum aduocatus
quantauis scientia prefulgens, nisi
in cõpositionibus sit idoneus, igna-
rus reputatur, Iudex licet magnus,
& in iure peritus, nil agit, solum per
has compositiones putatur honori-
ficentia dignus, verum pro aliquali
scientia Baronum ne errent, nota
præscriptos terminos tex. nostri com
ponendi, permutandi, vel remitten-
di, de quibus sigillatim videamus.

Compo-

Compositio secundum Grillan. de relaxat.carcerat. 3. parte, omissis aliorum multorum diffinitionibus est conuentio rei cum Præside facta ex causa lite pendente de dubio criminis statu, de soluendo fisco certam pecuniam ad redimendam litis vexationem parte legitimè concordata. Quæ definitio sumpta est ex l.ab accusatione, & l. destitit, cum sequenti, ff.ad Turpilia. quæ verba definitionis omnia sunt cum mysterio, super quibus faciam aliquas cõsiderationes, hanc materiam declarando.
11 Et primo dicit, quod est conuentio quædam, nam si non esset ex concordia compositio, sed ex violentia vel metu carceris vel tormentorum diceretur extorsio, & in syndicatu iudex reddere teneretur, l.3.ff. ad legem Iuliam repetundar. l.1.C. si per vim vel alio modo, & propria in comparitione reus sponte debet offerre pecuniã, si enim decreto iudicis esset facta taxatio, adhuc extorsio dicetur. Immò solent ad maiorem cautelam habilitare reum, & ponere in libertate antequàm offerat compositionem, licet hoc non fit de essentia, si ex processu appareat
12 quid substantiale criminis, aliàs si parum constaret de delicto, ita quod non essent indicia ad torturam, saltem dicetur extorsio, & compulsio facta metu carceris, Paris de syndicatu, verbo, compositio, versiculo, an si est facta. Carrer. §. circa, lo sexto, nume. 234. Dicit cum præside facta, nã
13 tractatio compositionis veniæ cum præside, non inducit confessionem delicti nec indicium, quod secus est in illa quæ fit cum parte, nam graue facit indicium, sic distinguit Boss. titu. de remedijs, ex Clemcu. num. 29. Gabriel. Roman. titu. de malef. conclus. 24. Nouell. in tracta. ad defensam, nume. 108. sequitur ex causa. Aduerte, quod in causis stat tota iustitia compositionum. Enimuerò, fiteri non potest quod compositio non sit actus misericordiæ, ita quod
14 Ecclesia ad hoc debet esse pronior ne intingatur sanguine, sed fulgeat misericordia, 17. quæst. 4. cap. si quis diaconus, cum sequenti. Sed id quod rrprehenditur est, ne inconsideratè fiant, & ob ingluuiem pecunię iustitia non exerceatur, & sic scias, quod de iure pœnæ corporales in pecuniarias commutari non possint, persona enim deliquit, & non bursa, Doctores, l. sancimus, C. de pœnis, & iudex non potest esse clementior lege, §. quoniam, auth. de iudic. & plus est quęlibet minima corporalis pœna q̃ quis magna pecuniaria, Bar. l. 1. §. fi. ff. de pœn. Et quamuis Baronibus in Regno sit communicatum per litteras arbitrales, quod possint componere, trãsigere, & remittere quod solius Principis erat, vt in cap. Regni, exercere volentes, tamen in dicta littera & Priuilegia dicunt esse facienda hæc, cum causa, vnde ita intelligi debet concessio referens, prout est relatum, l. asse toto, ff. de hæredibus instituen. & fines concessionis egredi non debent, Bal. l. diligenter, ff. mandati, & sine causa componens peccat grauiter, Petra fol. 53. nu. 53. Rolan. consi. 18. num. 81. nam licet prouētus sint fructus iurisdictionis, ita quod veniunt appellatione fructuum, Anna singulari 421. tamen iuxta

iuxta iuris normam percipi debent, allegatur l. 1. C. de vsuris fiscal. vbi
15 licet prouentus, & pęna sint in fructu, non tamen debet nimis emungi exigendo etiam pęnam pœnę, licetque multi teneant impropriè dici fructus, nam fructus dicitur quod renascitur singulis annis, & proinde videmus, quod nō ponuntur in corpore feudali, Frecc. auct. 3. in fine, prout dixit etiam de subuentionibus, & donatiuis, Dominus de Franchis decis. 172. Et consequenter cau-
16 sa debet attendi in his compositionibus, veluti si quis per imprudentiam deliquerit, & non dolosè, tunc cessante dolo facilis debet esse ad cōpositionem Baro, l. 1. ff. de abigeis, & sic si non appensatè, sed in rixa, l. respiciendum, §. delinquunt, ff. de pęn. si non sit homo solitus delicta patrare, nam nimis durum est quod pro vno delicto ordinariè puniatur, nō enim qui peccauerit, sed qui perseuerauerit dicetur Reus, nisi esset delictum atrocissimum, vt 45. distinc. cap. plerunque. Item ratione leuioris criminis. Afflict. in constitutione, si quis aliquem, vbi per eam constitutio. imponitur pœna manus vulneranti, tamen dicit ibi Afflict. quod existēte aliqua causa, cum delictum non sit de atrocioribus, Iudex debet admittere eum ad compositionem, propter multitudinem filiorum, & paupertatem patri debet condonari, cap. 2. de his qui filios occ. de. l. qui in prouincijs, §. 1. ff. de ritu nupt. Propter incertitudinē delinquentium pœna temperatur, Gayll. obseruat. 109. 2. par. præter ętatem minorem secundum casus contigentiam pœna temperatur, quòd latè exequitur Dominus de Franchis decis. 120. ra-
17 tione sexus & honestatis. Mulieres enim licet vt masculi debeant puniri, Doctores, l. si quis, ff. de iurisdictione omnium iudicum. Ipsę tamē non mittuntur ad triremes, nec deportantur, ne pudor, & verecundia inde notentur, l. quisquis, §. ad filias, C. ad legē Iuliam Maiest. Gayll. obseruat. 36. 1. parte. Item nobilitas artis insignis & excellētis peritia, probatio meritorum, prouocatio aduersarij, delicti diuturnitas, dormientis delirium, furor, ignorantia, ebrietas, ira, probitas vitæ, ante actæ vitæ casus, officium, & alia multa sunt iustę causæ miserendi & componendi, Doctores l. quid ergo, §. pœna grauior, ff. de his qui notantur infamia, multa ponit Carrer. §. 7. num. 171. cum sequenti, omnia congerit Tiraquel. in tractatu de pęnis molliendis, benè Clar. quæst. 60. Blanc. in practica criminali, §. iuris permissione, cum sequenti, Nouell. in tractatu defensam, Afflict. prolixè c. 1. §. si quis hominem, de pace tenenda.
18 In delictis verò atrocioribus dolosis mali exempli & scandali, quæ numerat Clar. q. 1. nu. 9. vt in raptorib. virginum, sacrilegijs, latrocinijs, incestuosis, falsis, & similibus delictis, quæ ibi adducuntur, ac insolitis delinquere, & quæ rem publicam perturbare in his culpa magna est, pœnam temperare, & porrò licet pœna iuris non esset capitalis in reo pro crimine quod detinetur, si ille tamen erit solitus sæpius delinquere,
19 poterit pęna alterari vsque ad capitalem, licet delictum sui natura non

sit

sit tale, quod est mirabile dictũ, Gram. decis. 17. Marsil. sing. 378. Carr. §. circa, lo. fina. num. 107. & in cap. Regni, Ad peruersorum vna de litteris arbitrarijs expresè sancitur per Regem Robertum ne cõpositiones fiant cum hominibus malæ vitæ & famæ, cum quibus sperari nõ potest
20 salus. Præcepit enim Deus maleficos non patiaris viuere super terrã, 23. quæst. 5. §. hinc, & Numeri 35. non recipies pretiũ à Reo, quia pretium sanguinis est, & Deuteron. 19. Non parcat ei oculus tuus, sed interficies eum. Psalmista, Non miserearis omnibus qui operantur iniquitatem. Hinc respondi consti. Regni, Foriudicatorum, & alias pragm. permittentes occidi foriudicatos non inducere peccatum, vt putabat Arno. soliloq. 9. & male; nam Princeps disposuit hoc permittente iure diuino, & fuit inductum ad publicã vtilitatem, vnde non peccatur, & ne authoritas desit, sic Afflict. constit. pœnam. Sequitur Diuus Thomas, quẽ allegat Baiard. ad Clar. §. homicidiũ, num. 221. vnde ad propositum talibus non est tribuenda misericordia, ac ista delicta vendi non debent, vt dicit tex. §. quapropter, Authent. vt iudices sine quoquo suffrag. nam a-
21 liàs Barones assimilarentur bestijs Apocalyp. qui peccata populi comedebant: Namquis negabit, quod peccata quæ illi reiterant supra dorsum superioris non fabricẽtur, nam non vindicans dat audaciam iterata flagitia, & maiora committendi; ac occasio tribuitur alijs delinquendi, qui non vindicata talia enormia intuentur, vt experientia quotidiana docet. Causam itaque attendant Barones, & postea personarum conditionem, in faciendis cõpositionibus intueantur, & si casus sit iustus componendi, non sit nimis æquus nec rigidus extorquendo, si pœna enim pecuniaria esset minima, dicetur cõtentibilis, vnde iuxta facultates personæ onerari debent prouentu, Lucas l. 1. C. de desertoribus, nec nimis debeat esse crudelis in quo crebrius peccatur, cum Barones vsque ad sanguinem emungant, de quo continuo exclamant miseri populi, & ferè per omnes terras clamor iste reso-
22 nat, quod impijssimum est, Baro enim est loco pastoris, & debet tondere, & nõ excoriare oues, Ezech. 22. Principes facti sunt quasi lupi rapaces, qui effundunt & deuorant sanguinem ouium quæ ad custodiam ei datæ fuerunt, Lucas de Penna l. fin. C. de superindict. lib. 12. Apud officiales verò Regios non adest tanta libertas, nam sine assensu Regis, vel eius Vicarij componere nõ possunt, Carau. ritu 272. & Afflic. decis. 287. ponit decisionem, an Magna Curia possit componere sine licentia Proregis, & quomodo debeant fieri audito fisco, & in plena banca refert ibi Vrsil. & Regia Pragmatica. Sed quia hęc auctoritas Regalis confisa est Baronibus, quod possint componere, permutare, & relaxare crimina, certè deberent vti maxima circumspe-
23 ctione ne mereãtur, gratijs abutendo ijs priuari, vt hic in fine dicam. Sequitur diffinitio (lite pendente) aduerte quòd vsque ad sententiam licitę sunt cõpositiones, & pęnarum relaxationes, nam vsq; ad sentẽtiam

durant

durant priuilegia ista indulgendi, post enim sententiam Baro, & Iudex functi sunt officio suæ iurisdictionis, l. iudex postquam, ff. de re iudic. & solius Principis est commeatum remitti facere, vt vtar verbis
24 text. l. relegati, ff. de pœnis, in fine, nisi Baro haberet secundas causas, tunc appellatione pendente poterit & his priuilegijs potiri, vt longo apparatu decidit Dominus de Franchis decis. 370. vel nisi Baro habeat priuilegium indulgendi post sententiam, quod paucis est communicatum, Carau. ritu 272. num. 10. habent in Regno Princeps Bisiniani, Dux Martinæ hanc exceptam prærogatiuam, de quo latius dicam infrà pragmatica 8. dicitque (de du-
25 bio criminis statu) per ista verba, videtur quod hæc diffinitio potius trāsactioni quàm compositioni congruat, & transactio à compositione in multis differt; compositio enim non debet fieri nisi crimen sit liquido probatum vel confessatum, vt in ritu 276. compositio infamat, cum resultet ex liquido crimine, transactio verò fit super dubio criminis statu, & famam non denigrat, Bald. l. quid ergo, §. pęna grauior, ff. de infam. Lucas, l. 1. C. de deserto. Carau. ritu 271. & in tantum sunt diuersæ, quod prohibita transactione non est prohibita compositio, secus è cōtra, Carau. ritu præcitato, num. 8.
26 delicta per transactionem reuiuiscunt ex nouis indicijs obuentis, cōpositio cum fiet super liquido crimine amplius non controuertitur, Salicet. l. fallaciter, C. de abolitio. (licet ista opinio sit confutata cum siue per transactionem, siue per compositionem delicta amplius non reuiuiscant, Grilla. in fine, de relaxatione carcerat. Paris in tractatu syndic. verbo, compositio, vers. an facta), & sic videtur quod istā diffinitio non præcedat. Dic quòd prædicta sunt vera, sed ista nomina ꝓpter alias conformitates multoties confunduntur, vt l. ab accusatione, ff. ad Turpilia. Nec impedimento est quod compositio fiat super liquido, cum omnia crimina hodie quasi per
27 viam transactionis, & redimendi vexationes fiant, ne infamentur rei, vt Paris dicto verbo, compositio, vers. fina. Carau. ritu 271. & admittūt eas iudices, & sic omnes compositiones transactiones dicuntur. Vel posset dici, quod licet crimina sint manifesta, quia pęna non potest esse certa, cum ex processu informatiuo non possit oriri certa pœna nisi audito reo in defensionibus, vnde semper potest dici dubius criminis status. Itē sequitur, (de soluendo fisco certam pecuniam) nam pœnę fisco applicantur, & sic Baroni, qui in eius locum succedit in Terra sibi infeudata, vt dicam infra 8. pragmatica, & vsurpans sibi iudex vel ærarius grauiter posset puniri, l. 1. 2. & 3. ff. ad legem Iuliam repetunda. dicit etiam (fisco) ad differentiam pęnæ & interesse quæ applicatur parti, nam facta remissione à parte nihil hoc nocebit fisco, nec è contra, Couarr. variarum resolutionum, capite 10. Clarus quęstione 58. & proinde vltima sequitur diffinitionis particula (parte concordata) quæ vltima pars reputatur basis, & forma principa-

lior

28 lior compositionum trăsactionum, & gratiarum quæ nisi parte concordata fieri non poterunt, nec ab officiali nec Barone, nec Principe, cum Princeps iuri tertij præiudicare non possit, l. 3. §. si quis, ff. ne quid in loco, licet in hoc multi contrarium teneant, vt Tessã. decis. 21. refert, quod valeat remissio pœnæ non interesse partis, & habemus ritum 272. quem exornat Carau. ibi, quomodo remissiones fieri debeãt, & nouissimè Baiard. ad Clar. quæst. 58. quomodo remissiones fieri debeant à proximioribus in gradu, quomodo à pupillis, quid si filiæ sint exclusæ à successione, quia dotatæ, quid stante remissione principalis offensi, & si sit exterus & ignotus occisus, & multas alias quæstiones, ad materiam sollẽnitatis harum remissionum nõ puto trăscribẽdas, cum plenissimè fuerit super his scriptum ab infrascri-
29 ptis Doctorib. Paris verbo, Compositio. Boss. tit. de pace Tarta. in Practi ca crimin. tit. de compositio. & plenius Foller. super Pragmat. de compositio. Multæ verò & pœnæ fisco vel bãno debitę possunt remitti etiã parte non concordata postquam eis sunt incorporatæ, licet multi contra rium teneant, vt refert Petra fol. 64. benè Peregr. lib. 5. tit. 8. Aduerte tamen, quòd nouissima adest Pragmatica, de qua non faciũt mentionem prædicti, quod remissiones debeant fieri per principales, non actuarijs, vel notarijs, sed in præsentiã officialium terræ, aliàs essent nullæ, pragmat. 7. titu. de compositio. ad tollendas presumptiones metus & violentiæ, quas solent pati coniuncti, vel
30 principales in his faciendis; Cogentes verò scias quòd pœna mortis puniuntur pragmatica prima, titu. de capientibus homines, remissiones verò quando remittens esset in longinquis partibus posse fieri per procuratorem cum speciali mãdato publico, Baiard. q. 59. num. 46. Vnum nota, quòd si pars renuat facere remissionem ob excessiuum interesse quod prætendit, potest iudex arbitrari & cogere partem ad renuendum, Tessau. decis. 21. nu. 3. in fine.

Quæ dicta sufficerẽt ad cognitionem terminorum, & ad effectum ne Barones errent: at quia per nouas pragmaticas sunt excepti aliqui casus qui prohibentur Baronibus, ne eos componant, propterea pro complimento hic infero, scias quòd per pragm. fin. tit. de Sodom. est prohibi tum ne in crimine sodomiæ & bla-
31 sphemiæ Dei, beatæq; Virginis possint pœnæ commutari, aut relaxari, quodq; gñaliter seruatur, sed vidi multopere dubitatum, an in istis cri minibus cum sit prohibita compositio ac pœnæ relaxatio, ex causa pœna possit per iudicem minorari, vel statutum prohibeat omnino fieri mi norationem: veluti si quis dormiendo coierit contra naturã, vel blasphe mauerit ex dolore alicuius infortunij, vel sit ebrius, quę omnia minnũt pœnam, Afflic. const. blasphemãtes. Lot enim ab incestu ebrietas excusauit, cap. inebriauerunt Lot, 15. q. 1. l. omne delictum, §. per vinum, ff. de re militari. sicque dormiens, vt latè Gayl. obseruat. 110. 2. parte. An sit permissa pœnæ commutatio, multi dixerunt quòd non, nam lex in istis delictis

delictis pęnam ad vindictam statuit quæ licet dura seruãda erit, l. prospexit, ff. qui & à quibus, Afflict. constitut. asperitatem: contrarium respondi, quod casus omissus remanet in dispositione iuris, l. si extraneus, ff. de condictione ob causam, & recipit restrictionem & interpretationem à iure communi, licet sit exorbitans, l. commodissimè, ff. de liberis & posthumis, de iure in quocũq; crimine licet magno licitę sunt ex causa pœnę minorationes, l. quid ergo, §. pęna grauior, ff. de infam. l. respiciendum, §. delinquent, ff. de pęnis, non enim bene rectè intelligitur illa vulgaris propositio sufficere delictum factum per Bellum, declarat Plot. de in litem iurando, §. 6. num. 28. multi enim opinantur pę-

32 nam statuti minui non posse, nec commutari sine Regis assensu, ex l. seruos, C. de via publica, quæ intelligitur, non posse sine causa extrinseca apparente ex actis, secus intrinseca, illa enim est exercenda per Principem, Clar. quæst. 85. num. 10. bene, & sic ad quæstionem redeundo respondi licere pęnas minorare, non tamen pęnam pecuniariam esse

33 applicandam Baroni consulerem ne esset disputandum de causa, & causis, & si in fraudem legis factum fuerit, sed pro loco esse applicandam, vt testatur Baiar. ad Clar. quæst. 59. fieri in multis locis, & Viu. decis. 275. postea visus corroborat dictam opinionem dicens ex causis fuisse quendam inquisitum de blasphemia condemnatum ad exiliũ biennale cum potestate redimendi applicanda Baroni, vt ibi num. 18. & pęna blasphemiæ est triremium, vt in tit. de blasphemia, dicta pagmatica, similiter fuit dubitatũ, cum Pragmatica prohibeat, vt dixi, compositionem, in

34 causa blasphemię Dei, & Beatæ Virginis, sed nil dicit de Sanctis, an in blasphemijs Sanctorum possint fieri cõpositiones, Iudices ob timorẽ, omnes seruant simpliciter in omnibus blasphemijs non componere. Ego non causa inuitandi ad delinquendum, sed pro veritate dicerem quod sic; nam maius non comprehendit minus, ita quod dispositio facta in casu maiori non extenditur ad minus, glos. Clemẽtina 1. de præbendis, & ratione personarum delictum dicitur grauius, ex persona enim leges pensitant, dicit text. l. prima, C. si quis Imperatori maledixerit, plus namque errat blasphemans Deum ac Virginẽ, quàm Sanctos, vnde prouisio hæc ad Sanctos non extenditur, argum. l. aut facta, ff. de pęnis, accedat quod sumus in pęnali-

35 bus & statutis quæ strictam habent significationem, cap. odia, de regulis iuris, in 6. l. 3. §. hæc verba, de negotijs gest. & in vno prohibitum in alijs censetur permissum, l. cum prętor, ff. de iudicijs, & statutum si voluisset dixisset, l. vnica, §. sin autem, C. de cad. toll. sicque dicit Dominus

36 de Franch. decis. 140. De reo condẽnato ad perpetuas triremes, quòd si fugerit non erit morti tradendus vt in deportatis, cum lex potuisset dicere & non dixit, sicque dixit Viu. decis. 504. filiusfamil. si commiserit vsuram, & non habeat bona, iuxta constitutio. vsurariorũ dans pęnam publicationis bonorum si filius non

habeat,

habeat, alia pęna nō erit irroganda,
37 cum lex nō dixerit nec ius cōmune aliquam pęnam imponat; ex quibus putarem compositionē non esse om nino prohibitam. Confert id quod dicit Afflit. constit. blasphemantes, & quęst. quòd pragm. loquens de blasphemāte sanctos nō extendi debeat ad blasphemantē vnum sanctū, verum ex causis applicarem prouentū pro loco, vel in eleemosinas, vt dixi supra; nō audeo tamen hoc firmare, cogita tamen. Quæ alia delicta sunt quæ à Baronibus componi non possunt: Multos audiui qui attendunt dispositionē l. transigere, C. de transact. quæ multos casus ponit cum
38 quibus transigere non licet. Sed aduerte quod ea lex loquitur quando trāsactio licita sit inter partes, & nō cum fisco. Ita Paris verb. composit. versic. 3. Campa. capit. Regni 222. Verum neque inter partes hodie habet locum dicta lex de generali consuetudine, cum facere pacē, & transigere liceat in omnibus criminibus, Clar. quæst. 58. num. 15. Et pro inde illa lex non procedit, nec cum parte, nec cum fisco, & multi in ea errant. Prohibetur tamen compositio, vel pęne permutatio cum latronib. publicis: nam ob pacis violationem de
39 lictum istud est de regalibus, & exceptis, Belluga de Speculo Principū, Rubric. 38. §. conqueruntur. Baiar. quæst. 59. quod eo fortius procedit stante forsudicatione, per quam sententiam Barones priuati sunt potestate, vt dixi. Qui autem dicantur publici latrones, vide Bart. l. capitalium, §. latrones, ff. de pęnis, Franc. Marc. decis. 2. part. 2. Et an Piratæ
40 Maris dicantur latrones, vide Dominum de Franch. decis. 142. vbi hoc excutit, & an habeat locum in eius pragmatica quę dat iurisdictionē capienti priuatiuè ad Barones originis vel domicilij; Prohibita est etiā cognitio non solum compositio in crimine læsæ Maiestatis hęresis, & falsæ monetę, de quibus dicam infra pragmatica 8. excepti etiā sunt casus de quibus sola magna Cur. cognoscit, quibus priuati sunt Barones, & dicam etiam ibi. Dominus de Franch. decisio 275. Alij etiam dixerunt in raptus crimine, & in falsi, ac osculi, nō licere Baronibus componere per capitulū Regni incipit, vt fine. quod procedit in terris demanij, & de con suetudine videmus, ꝙ Barones componunt super his omnibus; non tamen nego quin nō sint maxima cri-
41 mina. Ita quòd in generali indulto non veniant, vt Baiard. quæst. 59. Attamen cum non reperiantur expressè prohibiti Barones, non dicuntur priuati potestate generaliter cōcessa indulgendi componendi, & transigendi. Hæcque quo ad compositionem.

Videamus modo de alio termino (permutationis) posito à Pragmatica, & licet sub hoc verbo videatur includi compositio quæ est permutatio pęnæ corporalis in pecuniariā, attamen differunt: nam permutatio potest fieri diuersis generibus pęnarum, compositio tamen propriè solum in pecunia regulariter stat: Aequiparātur verò in omnibus solēnitatibus cum cōpositione: nā sine remissione, & sine causa fieri nō debent. Dico quando Baro vellet ex

grat.a

41 gratia permutare vnam pœnam in aliam, secus si permutatio fieret à iudice ex causa, & qualitate minuente pęnam ex quibus pœna necessariò erit commutanda, tunc non requiretur alia licentia superioris, vel partis, cum sufficiat legis scriptæ potestas, quę in causis hoc permittit iuxta personas, causas, locum, & tẽpus, quæ sunt iustę causę commutandi pœnas, vt recenset latissimè Lucas de Penna, l. si apparitor, C. de cohor. lib. 12. Nam tam legales pœnęque statutarię dummodo causę sint cohęrentes delictis commutari possunt, secus si ex causa intrinseca Iudex vel
43 let se mouere extra acta ad hoc faciendum, nam non posset sine Principis assensu; sicque interpretatur l. seruos, C. de vi publica, quod nota, vt in actis facias apparere defensionis iustas causas arbitrandi, ne officialis, ipse in pœnam incidat, vt admonet Clar. quæst. 85. num. 10. Camp. Cap. Regni 252. Inde est quod multi dicũt causas esse inferendas in sententia, q̃ opinio nõ seruatur, sufficit.n. quod ex actis constent, vel quod iudex dicat, in sententia, ex causis legitimis, & pro iudice in dubio præsumitur, Gayl. obseruatio. 9. 2. parte, de pace publica. Capic. decis. 126. ꝙ
44 iudex ex causa non plenæ probationis ex inditijs indubitatis poterit cõmutare pœnam, licet Dominus de Franch. decis. 372. dicat esse videndũ si omnino inditia sint indubitata, quod tunc etiam pœna ordinaria sit inferenda contra multorum opinio nes qui ex indicijs quantumcunque indubitatis, non inferunt ordinariã pęnam delicti. Prout in delictis antiquis, iuxta l. si quis diurno, ff. de
45 pœnis, de qua Grãma. cons. 39. Capic. decis. 154. Sed vidi dubitatum, an ex iusta causa iudex possit pęnam commutare non solum in aliã ęquè similem, vel minorem corporalem, sed etiam in pecuniariam partis remissione nõ existente; videtur quod
46 non, nam cum quid vna via prohibetur ex alia admitti non debet, cap. cum quid, de regulis iuris in 6. nam per indirectum fierent compositiones parte non concordata, & esset fraus legis, quæ permitti nõ debet, l. non dubium, C. de legibus. Tu dic quod data iusta causa iudex est obligatus ex debito minorare pęnam, vt Docto. locis supra citatis Guido PP. decis. 206. Quæ minoratio est in arbitrio iudicis deducta, cum certa regula, & forma ob varios casus dari nõ potuerit, & sic expenditur, l. hodie, ff. de pęn. vbi notatur, quod omnes pœnę sunt arbitrarię, vnde ex cã iusta posse fieri commutationẽ pœnę corporalis in pecuniariam, etiam non existente remissione non dubitatur, cum hoc fiat ex auctoritate legis, & non hominis. Campa. cap. Regni, Ad peruersorum, nu. 7. Afflict. Constitut. Si quis aliquem, col. 6. Immò quod fortius, opinantur multi quód non est perpetuũ, quod quã
47 do pœna ex aliqua iusta causa est minoranda, pœna de essentia minoranda est in pecuniariam, aliàs iudex grauaret, vide Gram. cons. 36. in fine, & decis. 8. & 98. fol. pract. criminal. vers. carcerentur. Arnon. solilo. 23. quod data prouocatione in homicidio, illa prouocatio minuit pœnam: Placa, in epit. c. 1. quod ob hanc causam

causam pœna debeat in pecuniam omnino cõmutari; quę opinio nunquam mihi simpliciter persuaderi potuit, vt scripsi ad Arno. ibi in meis
48 additio, & adduco pragm. Et ne sperata, tit. de compositio. iubens, quod quando pœna homicidij est commutanda ex causa, quod condemnatio fiat ad triremes perpetuas. Ecce quomodo minoratio non fit in pecunia, & licet multi dicant eam esse directam officialibus de demanio, vt Baiard. quæst. 85. Ego dico, quod non est dare differentiam in hoc an dirigatur Regijs, vel Baronum officialibus, cum pręcipiatur quid iuris, & in nullum pręiudicium potestatis Baronalis. Alij dixerũt, & rectius, vt Fab. de Mõte Leon. in tract. quattuor literarum arbitra. & testatur etiã Baiard. d. loco, in fi. quod nec illa prag. obseruatur, cum tanta potuerit esse causa legitima, quod pęna possit in homicidio esse minor relegatione, & proinde distingue, aut sumus in delictis priuatis, & tũc data minoratione pęnę, debet esse pecuniaria, & posset procedere prima opinio, vel sumus in delictis capitalibus, & tunc in hoc versabitur iudicis arbitrium considerare rei defensiones, & iustas causas, quæ adeo possunt esse vrgentes, quòd iudex posset etiam pœnam commutare in pecuniam, non quod necessitati subiaceat, vt dixerũt præcitati, ridiculum enim esset, quod pro homicidio, raptu, sacrilegio, & similibus, ex quibus infertur pęna mortis, quod ob aliquam causam productam reus non posset condemnari in pœnam corporalem triremium, deportationis, vel relegationis, sicque Carrer. §. circa, lo final nu. 120. & ita videmus seruatum, quicquid alij multi dicãt. hinc sumpta est practica, quod plerumque in pœnis non capitalibus fiat condemnatio exilij, cũ potestate ipsum redimendi pro tanta pecunia ad arbitrium iudicis iuxta facultates rei. Gram. decis. 37. in fine. Dominus de Franch. decis. 379. quod non vidi sic faciliter obseruatum in capitalibus commutãdo pęnas in pecuniã, prout fit in alijs delictis non atrocibus, pro qua practica cõdemnationis cũ
50 potestate redimendi, scias quòd pęnæ possunt imponi in sententijs alternatiuè, & rei est electio, Vrsil. decis. 206. Gramm. voto 15. Sed electa pœna post sententiam amplius variari non poterit, cũ habuerit executionem sententia, & Baro sit priuatus potestate post sententiam, vt dixi supra, & fui sæpius interrogatus, si medio tempore exilij ipsum residuum possit redimi in pecunia pro rata iuxta condemnationem, & ex dictis respondi quòd non, nam facta electione non datur variatio, l. eum qui, ff. de verborum obligat. & in terminis Baiard. quæst. Clar. 85. num. 8.

Sed quid si reus acceptauerit pœnam pecuniariam in quã fuit condemnatus, & soluere eam non poterit, an iterum possit de causa cognosci, & condemnari in pœnã pecunia-
52 riam, cum functus sit officio suo per sententiã, & amplius cognoscere nõ possit, l. iudex postquam, ff. de re iudicata. vide Tess. decis. 132. firmãs ex causa posse fieri mutationem pœnæ etiam lata sententia, & nouissimè

K Dominus

Dom. de Franchis decis. 158. & ante
eos Fran. Marc. decis. 183. cuius nul-
lus eorum meminit. Sed quid si ex
statuto imponatur solum pœna pe-
cuniaria in quam inciderit persona
pauper, quę soluere non poterit, dic
quòd similiter seruanda est lex 1.
§. 1. ff. de pœnis, vt qui non habet in
53 ære luat in corpus. Dubium tamen
est quæ erit pęna ista corporalis, Cla
rus dicit quòd est arbitraria, quæ-
stio. 95. vbi dicit reprehensum fuis-
se quendam Prætorem qui fustiga-
uerat pauperem, qui non potuerat
soluere pœnam, cum fustigatio non
sit pœna generalis, cum solùm vili-
bus personis sit infligenda, & Dom.
de Franch. decis. 358. num. 9. Afflict.
verò per eam constitut. Regni, in-
cip. culpam, 6. not. dicit esse condem
nandum per sex menses ad triremes
vel relegationem, qui soluere non
poterit pęnam pecuniariam statuti,
quam doctrinam notaui, & vidi no-
uissimè Dom. de Franchis dicta de-
cis. 358. in fine, qui firmat ita obser-
uari in Magna Curia. Sed hoc in pę-
54 na descendente ex delicto, pro debi-
tis verò priuatis qui non habet in æ-
re non sustinebit pœnam corpora-
lem, sed debet stare carceratus, Co-
uarru. variarum resolut. lib. 2. cap. 1.
bene, si cedere nó voluerit bonis; Af-
flic. notabiliter constit. Regni inton
uonis, in fi. Quid si interesse depen-
deat à causa criminali, an habeat lo-
cum cessio bonorum, vide Tessa. de-
cis. 182. & ꝙ cessio bonorum nó ha-
beat locum, vide Tess. decis. 36. bene
Doct. §. fin. ibi, de act. Capic. de cess.
bo non. & proinde aduertant officia-
55 les Baronum non excarcerare reum
condemnatum in pecunia nisi solue
rit pœnam, vel ærario satis dederit,
nam exactor introituú, seu ærarius
debet interuenire in ijs, Viui. decis.
137. Carau. ritu 38.

Restat tertio videre de vltimo art.
remissionis pęnæ, vt dicit Prag. no-
stra, & dico ꝙ generaliter hodie om-
nibus Baronibus tributú est, quod
56 possint indulgere, quod de iure soli
Principi competebat, Boss. tit. de re-
medijs & sola clementia. Quę indul-
gentiæ seu gratiæ debent fieri simi-
liter cum sollēnitatibus supradictis
ex causa, & stante partis remissione.
Quę partis remissio non dicetur ob-
tenta ex satisfactione solius interes-
se soluti, l. ex hac, ff. si quadruples
pauperiem, sed oportet quod remit-
tatur vindicta iustitię, nam satis dif-
ferunt remittere offensam, & iniu-
riam, & remittere damni. Iason l. si
tibi, §. quædam, ff. de pactis. Aduer-
te tamen circa impetrationem in-
dulgentiæ & veniæ, maximè quan-
do à Principe petieris ne incidas in
57 Scillā, dico quòd debes asserere om-
nes qualitates delicti, de quo petis
gratiam, intrinsecas & extrinsecas,
& maximè quæ possint inducere
Principem ad difficilius conceden-
dum, Boss. tit. de remedijs ex clemen
tia, itaꝙ subreptio vel obreptio face
reuo nullum esse rescriptum gratiæ,
glossa & omnes l. 3. C. de episcopali
audien. & Barbat. cap. super litteris,
de rescript. refert Bononiæ fuisse de-
58 capitatum quendam, licet gratiam
habuisset de eo homicidio, quia non
dixerat quòd aliàs homicidium cō-
misisset, & sic non solum qualitates
ipsius delicti, sed aliæ aggrauátes ex-

primi

primi debent; Debetque exprimi si reus est carceratus, cum difficilius ignoscatur eis quando sunt in posse Curiæ, quàm quando sunt foris, Clarus q.59. nu.16. qui dicit nõ iuuisse quendã gratiã obtentã, quia non expresserat ꝙ erat carceratus. Dom. de Franch. decis.350. Prorex quando vult facere gratiam facit fieri per quisitionem in omnibus banchis, & vult relationem de qualitatibus delicti & personæ, & proinde supplicantes in rescripto inserunt omnes qualitates poteres gratiam, cũ clausula; de apparentibus confessatis, & non
59 cõfessatis, etiã si essent maiores expressis, vt docet Baiard. d.quęst.59. add. Couarr. varia.resol. 1.lib.c.20. an causæ impulsiuæ vel finalis omissio vitiet gratiam, vbi latè Peregrin. lib.5.tit.8.num.19. Tanta verò non requireretur sollemnitas apud Baronem conscios de qualitate sui vasalli gratiam petentis, secus si ignoraret qualitates extrinsecas, vel intrinsecas, tunc procederent supradicta, de quibus loquitur benè Boss.tit.de remedijs ex clementia, ex nu.32. Tessau.decis.21.
60 An autem Baroni liceat ex causa indultare, & gratiare aliquẽ qui detexerit delictum, & manifestauerit socios; videtur quòd sic, ex tex.notabili l.non omnes, §.foris, ff.de re mil. vbi parcitur reo indicanti alios voluntariè, secus si coactè si esset carceratus, nam tunc ei hoc non prodesset, Hippol.l.1.§.cum quis latrones, ff.de quæst.Boss. præcitato loco, Marsil.sing. 177. Clar.q.27. & debet remitti pœna, dummodo hoc fiat ad instantiam partis, nam iudex ex officio parte non concordata non posset remittere, & indultare, Baiard. q.59.nu.97. nisi Baro haberet priuilegium remittendi crimina etiã parte non cõcordata, vt habet Princeps Bisiniani, vt refert Franc. decis.370. tunc enim posset indultare vt Prin-
61 ceps, qui potest etiam parte nõ concordata indultare, nam potest alterare ex causa, non solum ius naturale quod refragatur, vt Princeps nõ possit tertio preiudicare, l.2.§.si quis à Principe, ff. ne quid in loco publico, sed potest etiam ius diuinum alterare, vt in pragmatica, & constitutione, Forìudicatos, ex quibus permittitur posse occidi bannitos, ac quod alij possint indultari, licet iure diuino sit dictum: Non occidas. Et in pluribus locis supra prima Pragmatica, & in alijs tetigi, quod Princeps ex causa potest relaxare ius diuinum, quod tamen magnum dubium est, & male interpretatur.
62 Quomodo inferior possit legem superiori imponere, & soluere vincula diuina reassumẽdo obiter aliqua quæ obumbratã in varijs locis reperiuntur; nótes primò quod non om-
63 nia scripta in testamento veteri vel nouo, ac in canonicis cõstituunt ius diuinum, vt per quamplurimi falluntur; sed distinguas, quod alia sunt præcepta moralia, alia cęremonialia, alia iudicialia, Tiraquel. de retract. in præfatione, num.8. qui cumulat ad hoc multas auctoritates;
64 moralia sunt quæ naturæ legem imitantur, & præcipua & sempiterna sunt, præcepta verò moralia ea sunt quæ in Decalogo continentur, quæ à Deo in tabulis lapideis po-

pulo data fuerunt, & tanquam perpetua in Arca Testamēti Sancta Sanctorum inclusa, hæc immutabilia sunt, nec Princeps secularis, nec Ecclesiasticus super his disponere poterit; Alia ceremonialia, & iudicialia vsu, & lege contraria tolli, & immutari poterunt, imò si quis dixerit
65 iudicialia & ceremonialia nos obligare hereticum esset, sic firmat Ioā. Gerson Theologus, de cōtract. 1. par. considerat. 10. & Tiraquell. præcitato loco, num. 11. cum coaceruatis. Sed hac distinctione attenta, quia ex Decalogo præcipitur, Non occides, quomodo Princeps permittit bannitos posse occidi, quomodo ex l. 1. C. quando liceat sine iudice, est
66 licitū occidere furem nocturnum, quare est licitum occidere transfugas & rebelles, l. 3. §. transfugæ, ff. de fica. ita quòd licet etiam parentes interficere, l. minimè, ff. de religio. & sump. fun. Sicq; & in Decalogo scriptum est: Nec iures vana per ipsum, vnde sumpta est iuri obseruatio, quę de iure diuino dr, & videmus Prin-
67 cipem in multis casibus relaxare iuramentum, quod tot, tantisq; pęnis punitur, vt refert Iaf. l. si quis maior, C. de transac. & in terminis est glos. l. adigere, §. fin. ff. de iure patr. vbi lex remittit iuramentum præstitum de non nubendo. Simile probatur l. fin. ff. qui satisd. cog. l. fin. ff. ad municip. cum innumeris, per quæ iuramentum relaxatur impunè, & in Regno per ritum permittitur principalib. sine pœna iurare, & quod de periurio non puniantur, & per Pragmaticam nouissimā Com. Mirandę 13. quam nunc in facto allegaui, de iure filiusfamilias allegans cum iuramento se habitare se orsum à patre puniebatur, si contrarium erat verum, Vrsil. decis. 308. Carau. de filiofamilias, §. 6. Attamen per nouissimam pragmaticā relaxatur pęna periurij filijsfamilias periurantibus se habitare se orsum à patre, & latissimè Petra fol. 89. quādo Princeps super iuramento prestito, vel præstando possit ex causa publica & honesta dispensare, quem adde ex fol. 87. & consequenter iuramentum licet obliget præcisè ad factum, Doctores l. stipulationes nō diuiduntur, ff. de verb. oblig. Gabriel. Rom. conclus. 8. tit. de iureiurando, enimuerò Princeps potest dare dilationem, etiam circa debita iurata, Carau. bene in ritu de moratoria, & per constit. diuæ memoriæ, annullantur omnia iuramenta circa alienationes feudi. Quæ omnia non videntur correspondere diuisioni propositæ. At Barto. ff. de constitut. Princip. l. 1. quæ originalis doctrina sæpius allegatur, & controuertitur, dicit quòd Princeps directo contra ius diuinum Decalogi disponere non poterit, vt illicitum sit licitum, sed ex causa poterit relaxare, minuere, & declarare, dum-
68 modo de causa excusetur, vel permittatur ex eodem iure diuino, aliàs si ius diuinum staret in simplicibus terminis prohibitionis, & causa non posset iustificari, ex eodem iure diuino Princeps statuere non posset, prout dicimus de adulterio, quod nullo iure iustificari, & excusari, vel permitti poterit, secus in exēplis suprà positis. Si enim permissū est posse occidi trāsfugas & rebelles, & hostes

& hostes publicos, sit hoc ex causa publicæ pacis, Gayl. de pace publica, in princ. & per ipsummet ius diuinum cõstitutum est: Maleficos non patiaris viuere super terrã, Matth. 5. Exodi 23. qui occidit occidatur, & Deut. 13. Si audieris vnã de ciuitatibus tuis dicẽs, eamus seruiamus Dijs alienis, interficiẽdo necabis omnes. & ibidem: Si frater tuus vel vxor tua damnare voluerint veritatẽ, sit manus tua super illos, & effundas sanguinem ipsorum. Lucæ 18. interficite inimicos meos, sicq; in occidentem furem nocturnum lex etiã excusauit, Exodi 22. Si effringens fur domum fuerit inuentus, & accepto vulnere fuerit mortuus, percussor non erit reus sanguinis, secus si orto Sole, iuxta distinctionem glos. ff. de sicar. l. furẽ. & quod dixi de iuramentis latè hoc tractant, & respondent Doct. l. si quis pro eo, ff. de fideiussor. Afflic. d. const. 7. notab. In multis tamen casib. ius diuinum non tollitur nec peccatũ, licet ius ciuile, vel statu
69 tũ aliter excuset, vti permissio meretricum, permissio q̃ Iudæi vsuras exerceant in statu Christianorũ, impunitas occidentiũ adulteros, hæcq; permittuntur ad euitandum maius malum, vel ob iustam irã, non quod tollatur peccatũ, Osasc. vlt. disputat. nu. 14. Tessau. latè decis. 53. cũ duobus seq. & notabiliter alia laxis fimbrijs declarauit Foller. in pragm. cen sua, vers. Nicolaus Episcopus, sufficiat hæc terminorũ cognitio cum ad singula omnia declaranda tractatus edi posset. Vnde redeundo vnde digressi sumus, ex causa Princeps poterit indultare etiam parte non concordata, sicque vt banniti impunè occidantur. Item quod reuelanti delictum ei parcatur: aduerte tamen quòd quando tales gratiæ vel indul-
70 gentiæ fiunt ad publicationem delicti, licet reuelans debeat potiri gratia, non tamen euadet gratiatus vt torqueri non possit ob faciendum indicium, & probationem contrà alios si perfectæ probationes haberi non possint, tunc enim non datur gr͞a ad pœnã, sed ad sciendum delicti veritatem, & gratia ad hoc non extenditur, & est notabile. Dominus de Franch. decis. 459. Aduertendum etiam est ad verbum banni vel gra-
71 tiæ, quod si concedatur reuelanti, & patefacienti delictum, non sat erit indicare correos, si probationes etiam non adduxerit, non partitur enim gratia, Bart. l. si quis, cum seq. ff. ad Syllan. Paris de Syndic. ver. præmium. In nostro Regno indultus conceduntur bannitis altero alterũ occidente, vt in titulo de exulibus infrà, & pragmatica prima, Don Petri Giron, & ex isto potissimum remedio extirpati fuerunt multi cœtus latronum, quod statutum de iure erat cognitum, & in multis partibus habuit locum, vt Socin. consi. 157. secunda parte, vbi adnotatur quod ad hoc vt reus gaudeat indul-
72 to, oportet quòd sit paritas criminis, aliàs si occidens sit atrocioris criminis reus non gaudebit, & proinde per dictam pragmat. sancitur, caporalis bannitorum, non gaudeat nisi occidat aliũ caporalem. Itẽ indultus prędictus excipitur cõmittentib. crimen sodomiæ, sacrilegij, offensionis officialium, falsæ monetæ, vt ibi. De

73 qua indultus materia quomodo, & quādo gaudere possint ipsi banniti, & quæ oporteat exprimi in supplicatione, remitto te ad ea quæ dicit Bart. & Nellus in tractatu bannito. nouissimè Baiard. ad Iul.Clar.q.59. & latius in §. homicidium, Dominus de Franch. fecit plures decisiones notab.decis.360.433.402. cum
74 multis alijs, Carau.ī prag.de exulib. latè, ad quos te remitto. Nota vnum tamen, ꝙ licet per dictas pragm.concedantur indultus, tamē solum Magna Curia poterit declarare & cognoscere super indulto. Carau. super d. pragm. de exulib. num.50. & licet Regiæ prouinciæ etiam cognoscant, tamen si prætēdens indultum est cōtumax in Mag. Curia, eo acta erunt transmittenda, & sic Barones non sunt competentes iudices super materia indultus.

An autem Baro habeat potestatem guidādi criminosos per aliquot tempus, ex cap. Regni 197. incipien. multorum, habetur quòd non licet Baroni guidare nec ex causa ferendi testimonium, sicq; videtur decisum per Afflict. decis.4. cum sequenti: Tamen Vital. in tractatu Clausular. verbo, securitate pendente, firmat; quod in sua iurisdictione quis valeat delinquentem ad tempus guidare, nam non est gratia, sed suspensio, ita quod pars conqueri possit: Dominus de Franch. decis.433. vnde non videtur prohibita hæc potestas Baronibus, quod sequitur Freccia
75 auct.45. posse Barones delinquētes guidare, & cum hac opinione pertransit Dominus de Franchis decis. 370. dicens hoc solum licere Baronibus, sed nō eorū officialib. qui non habent iurisdictionē in dominium, sed in administrationem, licet etsi hi officiales hoc facerent, licet eis non permittatur, tamen quia indecens est vt quis sub authoritate officij decipiatur, reponēdus erit reus in
76 libertatē si venerit, l.1.C. de his qui veniam ætatis, Bellu. rubrica 23. ver. sed pone, Dominus de Franchis decis.258. limita tamen cum Frecc. loco præcitato, Baronibus licere guidare delinquentes, non verò bannitos, foriudicatos, & latrones, nā hoc
77 soli Principi licet, & ita intelliguntur allegatā pro prima opinione, vt Petra fol.54.nu.52.& seq. & ita obseruatum videmus quod supplicatur Regiæ Maiestati pro guidaticis obtinendis, & conceduntur quando promittitur aliquod seruicium faciendum Curiæ, & solent expediri
78 cum cominatione ne accedant ad loca partis offensæ, ne scandala veniāt, & cōtristentur partes? Limita in inquisitis de sodomia, qui nō possunt per Barones assecurari vel guidari, Foll. de sodomia. Debentque aduertere guidati, ne delinquāt pendente guidatico, nā si delinquerent facerent se indignos gratia, & possent capi & detineri, nisi delictum esset
79 leue. Dominus de Frāch. decis.258: secus procedit pendente indulto petito; nā si delinqueret ipse reus, puniretur secundum delicti naturam, sed nō priuaretur gratia. Dominus de Franchis decis.433. & isti guidati
80 pendente securitate non possunt arrestari vel eis imperari. Dominus de Franchis decis.413. Aduerte tamen, quod exiliati vel confinati, non poterunt

terunt

terunt à Baronibus guidari, nam lata sententia priuati sunt potestate
81 procedendi in causa, vel dandi licentiam commeatus etiam modici temporis, l. relegati, in fine, & l. ad bestias, §. ex prouincia, ff. de pęnis, pendente enim causa Barones possent securitatem promittere, non tamen sententia executa, vt latè Salicet. l. cum indulgentia, C. de sententiam passis.

Porrò valde fuit dubitatum an Barones possint restituere ad famã, honores, & bona vasallos post sententiam si habeant priuilegium, & quid si appellatione pendente, ipsis gratiam faciat, vel componet, an possit ipsos restituere ad famam.

Et prius videamus quid iuris sit in gratijs factis à Principe condemnatis ad pęnam capitalem, vel deportatis ac ciuiliter mortuis, vt foriudicatis, quib. videmus in dies per Prorè
82 ges indultari. Pręmitto quod criminum abolitio est triplex, alia publica & generalis, quæ fieri solet à Principe ob res suas prosperè gestas, vel in eius aduentu ad regnum, vel traductione vxoris, & similibus, quibus casibus solent fieri indultus & gratiæ, vt in hoc anno, vbi fuit habitus gñalis indultus à nostro Rege, hæcque dicitur abolitio generalis, l. abolitio, cum l. sequenti, ff. ad senatus consul. Turpilia. Alia est legalis quę à lege descendit, vti si instantia sit perempta, vel si accusatus se purget per suam innocentiã, vt Fran. Marc. decis. 153. 2. parte; tertia, dr priuata, & est ea quę fit ad partis petitionem, de quibus omnibus Clar. quæst. 59. nouissimè Gayl. de pace, quæst. 9. 1. parte. In his pęnarum & criminum abolitionibus regula est, quod aut Princeps delinquenti vel reo con-
83 demnato facit gratiam per verbum indulgeo, & sola pęna delicti vr remissa, & nõ restituti honores necessaria ac bona quæ per condemnationẽ amiserat, l. 2. l. insulam, C. de senten. pass. nisi cũ verbo indulgeo, appositа fuerint alia verba denotantia plenam restitutionem. Aut verò gratia fit per verbum restituo, vel gra-
84 tiamus, & similibus, vti, in omnibus & per omnia, ac similibus clausulis plenam gratiam denotantibus, & tunc videntur restituta omnia quæ per sententiam perdiderat, restitutio enim est in pristinum statum deductio, l. quod si minor, §. restitutio, ff. de minoribus. sic Gram. cons. 34. Baiard. ad Clar. quæst. 72. num. 15. Gomes. variarum resolutionum, 3. tit. num. 38. tomo 3. Regens de Ponte cons. 69. Hæcq́, etiã regula limitatur in bannitis ex contumacia, nã fama remanet ex abolitione, Alexã. cons. 112. vol. 2.

Limitatur tamen, quod licet restitutio tribuat foriudicato vel deportato, famã, honores, & bona, intelligitur, si honores nõ sint occupati, & alijs collati, & si bona non sint alijs alienata, tunc enim restitutio non
85 traheretur ad iura alteri quæsita, cũ Princeps nõ possit, nec præsumatur velle tertio præiudicare, vulgato §. si quis à Principe. l. 2. ff. ne quid in loco publico. Doctores omnes, l. Gallus, §. & quid si tantum, ff. de liber. & posthumis, Capic. in inuest. it. versiculo, restituimus, Clar. quæst. 59. nisi bona deuenissent ex dispositione le-

gali ad successores, nó ex contractu, nam & quæsita, & translata, vt legis disp. ad agnatos mortuo ciuiliter reo restituitur gratiatus, ac etiam si in
86 fiscum essent deueta, quoad pęnam publicationis, sed si fiscus vel successor ex contractu bona alienasset, ad ea non extenditur restitutio, latissimè Iacob. Beluis. cap. 1. hic finitur lex, quod restituto Comite, restitui ei debent, & feuda, nisi alijs essent inuestita. Afflict. decis. 361. nouissimè Dominus de Franchis decis. 213. latè Peregr. de iure fisci lib. 5. tit. 2. bene.

Prout dicunt de legitimatione filij, quod viuente patre Princeps pos-
87 set præiudicare in quęrẽdis, sed aperta vel transmissa successione legitimatio non haberet effectum post ius quæsitum, l. penult. ff. de natalibus restituendis, Iason dicto §. & quid si tantum, Alex. l. cum hæredes, ff. de quærenda possess. & maximè in bonis feudalibus, vbi legitimatio strictè procedit, Tappia 3. cap. rubricæ de constitutionibus Principum, in fine, & sic amissa facto legis recuperantur, cum causa reducatur ad non causam, vti patria potestas, successio, ius patronatus, secus verò in alienatis facto successoris per viam contractus, Gayl. plenè obseruatione final. de pace publica, 2. parte.

Secundo limita nisi restitutio fieret per modum iustitiæ & non gra-
88 tiæ, veluti si constet Principi de innocentia rei licet cõdemnati, iuxta notata in l. 1. §. finali, ff. de quæst. omnib. multoties enim de innocentia constat & retractatur sententia, vt Marsil. ibi, Plot. l. si quando, §. 1. Afflict. cap. 1. de vasallo decre. Tertio limitatur nisi restitutio fieret ex causa publicæ pacis in ite; quia tunc ius etiam alteri quæsitum ex causa publica Princeps tollere poterit, l. Lucius, ff. de euictio. Anna d. cap. 1. de vasallo decrepito, nu. 211. Afflic.
89 decis. 361. Capic. decis. 69. Princeps enim potest remittere omnia dãna & perpetuo ab actione eos excludere ex causa pacis, cũ vtile negotium subditorum gerat, l. vtilitas, C. de primipilo lib. 12. Gayl. plenè dicto loco. Regens de Ponte dicto cons.
90 Barones verò an possint indulgere vel restituere condemnatũ qui per sententiam capitalem amiserunt ea quæ sunt iuris ciuilis, vt factiones testamenti, actiones, honores & famam, iuxta textum singularẽ, l. quidam, ff. de pęnis, vbi mortui dicuntur capitali sententia condemnati, & sententia subito facit reum, licet non sit executa, ex textu insig. l. si quis filio, §. irritum, ff. de iniusto testamento, (ibi, non tunc cum consumptus, sed cum sententiam passus est) Dic quod Barones, vt dixi, si habẽt speciale priuilegium post sententiam poterunt indulgere, non tamen reperitur cautum, quod habeant potestatem restituendi, cum hoc paucis sit communicatum, ita
91 quod Proreges nõ possunt restituere nisi in specie sit concessum. Dominus de Franch. decis. 213. num. 54. Gram. cons. ciui. 34. num. 9. Baiard. ad Clar. quæst. 59. num. 31. vnde indulgere poterint, remittere pęnam delicti, non tamen restituere poterint Barones si non habeant speciale priuilegium: Sed quid si pendente appellatione Baro fecerit gratiam

quod

quod potest, vt dixi suprà, quando habet secundas causas, an gratia tollat infamiam, & ea quæ perdere posset per sententiam si esset confirmata;
92 dic quod appellatio suspẽdit, immò secundum multos extinguit iudicatum, gloss. singularissima, l. 1. §. fina. ff. ad Turpillia. & est textus, l. si quis, §. hi autem, ff. de iniusto testamento, vbi testamentũ factũ à condemnato appellatione pendente valet, ac si esset integri status, cum appellatio reducat causam ad terminos litis contestationis, l. ita demum, C. de procurator. quam legem non esse alibi dicit Alexander cons. 73. 6. volum. Capicius decis. 28. nu. 6. vnde gratia reputatur ac si esset facta pendente prima instantia cum sententia per appellatio nem non nocuerit, vnde data indulgentia pœnæ, non tolluntur bona, & actiones, cum sententia transacta in rem iudicatam faciat reum ciuiliter mortuum, vnde data indulgentia remanet solum infamia, Bart. l. in famem, ff. de publicis iudicijs Anna, d. cap. 1. num. 31. Salic. l. cum indul-
93 gentia de sententiam pass. idemque iuris procederet si esset compositus, secus si transactus, licet Bald. l. quoniam, de his qui notãtur infamia de negat, in dubio contra transigẽtem quod etiã notetur infamiã cũ transactio, licet fiat ad redimendam vexationem cum præsumatur iusta, pro iudice, l. Herennius, ff. de euictionibus, oportet quid substantiale criminis apparere, vnde infamia videtur aspergi, licet prima opinio sit cõmunior, vide Olasch. decisio 135. num. 2.

Finaliter pro complemento huius secundæ partis, quæro de quæstione quam ego nõ vidi adhuc pertractatam. An priuilegia concessa Baronibus, & prærogatiuæ circa iurisdictionem exercendam videantur cõmunicatæ officiali constituto in terra,
94 ita quod officiales Baronis, hæc omnia exercere possint licet in cõmissionibus non sit expresè concessa. Itẽ an Baro possit arctare iurisdictionem suo officiali, vt multi faciunt in commissionib. prohibẽtes ne officiales componant, neque torqueãt reos, sententias vel condendatorias, vel absolutorias nõ ferãt, eis incõsultis, num possint hæc prohibere Barones, cum ipsi teneantur demandare iuridictionem, cum per se non possint exercere, vt toties diximus. Videtur quod iurisdictio eiusq; priuilegia officiali restringi nõ possint, nam iurisdictio, est indiuidua, quæ
95 scindi non potest, & pro inde causæ ab ordinario auocari nõ possunt. Doctores, l. iudicium soluitur, ff. de iudicijs, nec infra annum potest reuocari cum lex concesserit iurisdictionem quæ arctari non poterit, vt dixi pragm. 5. Inde nec Rex facta concessione feudi, poterit iurisdictionẽ concessam infeudato restringere, cũ ordo cõfunderetur, si cuique sua iurisdictio non seruaretur, cap. de persona, 11. quæst. 1. Frecc. auctor. 1 K. Et sic videtur, quod iurisdictio indiminutè concedi nõ possit. Alij possent dicere contrarium, quod verum sit quod concessa iurisdictione vniuersali à Barone, quod ipsam posteà reuocare non poterit, sed si à princi-
96 pio cũ hac conditione limitata concessa

cessa fuerit in tantum dicetur quis officialis, in quantũ ab eis conditiones obseruentur, Bald. l. diligenter, ff. mandati, Soc. l. si ex toto, ff. de legatis primo, in fine, quilibet enim poterit rei suæ imponere legẽ quam velit, l. in re mandata, C. mandati; aliàs vti vsurpator posset puniri, & inutiliter ageret: nam iurisdictio certę rei, vel causę potest reseruari, l. solet, de iurisdictione omniũ iudicũ. Vant. in articulo de nullitate ex carentia
97 iurisdictionis. Rursus officialis tutori æquiparatur, l. præfectus, ff. de ritu nuptiarum. Bald. l. quæ fortuitis, 8. col. C. de pignoratione. Tutor verò licet habeat à iure liberam administrationem, l. præses, C. de transactionibus, tamẽ à testatore quædã administrari ei prohiberi possunt, Aretin. §. ad certum, Institut. qui testamento tutores dari, num. 3. Quid dicendum? Scias quod satis differũt, habere iurisdictionẽ in administrationem, vel habere in dominiũ. Anton. de But. cap. prudentiam, col. 5. de offic. delegati, glo. Parisiens. titu-
98 lo primo, glos. 5. num. 55. Barones namque dicuntur procuratores in rem suam, officiales verò dicuntur administrare res alienas. Et Dominus de Franch. decis. 370. dicit, quod multa sunt priuilegia concessa ipsis Baronibus ad propriam vtilitatem, & commoditatem, quæ à lege ei non conferuntur sub concessione iurisdictionis, vel meri, ac mixti imperij, vti sunt cõpositiones, & transactiones cõcessę per quattuor litteras arbitrarias, Potestas indulgendi, gui-
99 dãdi. Hæc possunt exerceri solũ per Barones, nec tenẽtur communicarę suis officialib. vt Dominus de Franchis in principio d. decisionis, cum ex particulari priuilegio, & ab homine depẽdeant, & non à lege, secus in his q̃ depẽdent à lege, tunc. n. con-
100 stituto officiali cum iurisdictione, eius iurisdictio non poterit minui, & arctari, vti ne officialis ꝓcedat ad torturam, vel ad sententias, & alias actiones iuris. Has restrictiones dico esse nullas, cum officiales habeant à lege demandatam iurisdictionem liberam procedendi, quàm concedens minuere non poterit, licet ipse officium concederet, adduco textum in signem non forsan ponderatũ, l. Titium, aut Meuium, ff. de administratione tutorum, & ibi glos. & Bart. hoc bene declarãt, vbi si testator mãdet, vt tutor aliquod negotium non gerat sine consensu alterius, vel aliquo modo restringeret potestatẽ legalem tutoribus tributam, illa prohibitio est nulla, dat rationem glossa, nam licet constitutus sit tutor à testatore, potestatem tamen habet à lege, quàm testator minuere non potest; sic & in officiali, qui tutori æquiparatur, vt dixi, nam quamquã à Barone eligatur, tamen habet determinatam iurisdictionẽ à lege, secus in his quæ dependent ex priuilegio, vel ab homine, vt Bar. ibi; quæ distinctio satis videtur congrua, & iuri consona.

In tertia parte Imperator minatur, quod hi qui potestatem componendi, aut permutandi, aut remittendi pœnas habent, ea taliter vtan-
101 tur, ne ex eorum abusu de iustitia prouidere cogatur, dicit textus, iustitiæ prouisio, in abutentibus priuilegijs

uilegijs est priuilegiorum priuatio, qui enim abutitur priuilegio, facit se indignum, textus est l. qui fine, in fine, ff. de negotijs gestis, cap. vt priuilegia, & c. tuorum. de priuilegijs bene. Guido Papa, sing. 554. Afflict. in Constitut. Regni, Ea quæ ad decus; licet de hoc abusu debeat plene cōstare, & de dolo inhito Ioan. Andre. & Archidia. cap. fi. de pęnitent. Capic. decis. 121. & Vrsil. decis. 265. Et vtinam Rex prouideret de iustitia cum abusus istius priuilegij componendi, & transigendi sit reductus ad maximam iniquitatem. Ita quod potest dici, quod iustitia non reperiatur. Gram. voto 28. in fine.

102 Diximus post sentētiā Barones non posse componere; quid si quis ruperit fines exilij, ex quo duplicatur pœna, vt dicā in seq. pragmatica, an de ista noua pœna possit fieri compositio, vel gratia, vel vti causa dependens ex sentētia finita, debeat mitti exequutioni? hoc in facto euenit, & fuit iudicatum quod nouum est delictū, cui licet ipso iure pęna debeatur, quod tamen Baro possit cōponere, gratiare, & transigere.

SVMMARIVM PRAGM. SEPTIMAE.

1 *Condemnationes fieri debent ad locos Principi subiectos, cuius erit eligere insulas, vel galeas.*

2 *Remigatio locum deportationis obtinet in Regno.*

3 *Pęna commutatur ex causa incommoditatis, vel inhabilitatis, si quis delinquens erit senex, vel morbosus, relegabitur, & nō ad triremes mittetur.*

4 *Tortura non irrogatur inhabilib. sed aliud tormentum.*

5 *Fiscus quando indiget remigibus, condēnatos ad mortem naturalem ponit ad ciuilē, & fuit multoties seruatum.*

6 *Remigatio ad tēpus à perpetua in quo differat.*

7 *Condemnati ad tempus ad triremes an dicantur ciuiliter mortui, post quam galea pęna deportationi æquiparetur.*

8 *Pœnæ vltra relegationem sunt omnes capitales.*

9 *Resolutio notabilißima quæst. an condemnatus ad tempus ad triremes deportato æquiparetur.*

10 *Deportatio, & metalli damnatio ad tempus dari poterit, & tunc Rei nō dicuntur ciuiliter mortui.*

11 *Remigationis pęna nō poterat dari olim minor triennio, sed hodie reuocata fuit dicta Pragm.*

12 *Licentia aliquā non requiritur finito tempore sententiæ.*

13 *Barones an poßint confinare reos ad locos sibi non subiectos.*

14 *Locus originis, vel domicilijs an à iudice poßit interdici.*

15 *Loca Metropolitica semper pręsumuntur exiliatis interdicta.*

16 *Barones aliqui habēnt priuilegia indulgendi, etiam sententia exequuta, & tunc licentia tantum Principis requiritur, si reus sit in suis fortijs.*

17 *Pragmatica nostra est correcta, vbi disponit Barones posse ad beneplacitū condemnare.*

18 *Princeps solus potest ad beneplacitum damnare ob aliquam suspitionem, & causam se mouentem.*

19 Pęna

PRAGMATICA SEPTIMA.

CAROLVS V.

VOLVMVS etiam, vt si quando contigerit per Barones vel eorum officiales aliquem ad remigandum condemnari ad vitam, vel ad tempus, quod talis condemnatus debeat destinari in triremibus nostræ Curiæ deputatis ad custodiam Regni, & non aliarum, vt omnis tollatur occasio vltra tempus vel modum condemnationis condemnatum grauari, & finito tempore quo condemnatus fuit, illico debeat liberari ante verum tempus finitum, si ad certum tempus erit condemnatus non posse modo aliquo liberari sine Baronis condemnantis, & nostro, vel Viceregis consensu; si verò ad beneplacitum Baronis, eiusdem Baronis voluntate liberetur.

COM-

COMM. PRAG. VII.

HAec Regia prouisio fuit multum benigna, succurrendo miseris condemnatis ne vltrà definitum tempus in pęnis retardarentur egredi enim non debent fines condemnatoriæ sententiæ quæ præsumitur iusta meta satisfactionis delicti, l. respiciẽdum, ff. de pœnis, l. sancimus, C. eodem, l. res iudicata, ff. de regulis iuris, & proinde hæc pragm. decernit, quòd si contigerit aliquem condemnari ad triremes quod ad Regias Galeas destinari debeat, vt sine mora finito tempore reus possit liberari. Altera etiã ratione hoc obseruandum est, vt cõdemnatio debeat fieri ad Regias triremes, & non ad alias, quia ad locos Principi subiectos rei destinari debent.

Eoque pertinet quod iure sancitur relegationes, deportationes, in metallum dãnationes, non posse dari nisi in insulis Principi subiectis,
1 & quod electio insulę, vbi degere habeat reus, ad solũ Principem, vel eius Vicariũ ptineat, & nõ ad officiales. prout obseruatur in practica, ꝙ facta cõdemnatione per officiales Regios, vel Baronales, supplicatur Proregi, vt assignet insulam condemnato, ex text. l. relegatorum, ff. de interdictis, & relegatis.

Et remigationis pœnam æquiparari
2 deportationi, in eiusque locum successisse, dicunt, Clar. quæst. 67. Niger, c. Regni 82. Capic. decis. 157. & 182. dico quo ad ignobiles, qui hanc remigationis pœnam posse sustinere præsumuntur, Nobiles enim deportantur, & non ad remigiũ condemnantur, vt suprà citati Doctores, quæ deportatio obseruatur in Regno, cum sint multæ insulæ, prout Dominus de Franch. decisio. 116. 140. & non datur pęna arbitraria, vt dicebat Clar. ibi, & alij Doctores: nã procedit in locis in quibus pœna deportationum locum habere non poterat, quia non erant insulæ, vt Cap. dicta decis. 153. Ratione enim incõ-
3 moditatis pœna quandoque minuitur, prout dicimus de dãnatione metalli, quod cum in Regno non reperiatur hoc loco datur deportatio, quæ est minor gradus pœnæ, l. aut dandum, ff. de pœnis. Sic dicimus de condemnatis ad triremes, quod si erũt inhabiles ad remigiũ ob morbũ, vel senectutẽ, commutatur pœna in relegationem, argumento l. decurionum, C. de pœnis. Campa. Cap. Regni 82. Prout etiam de tortura dici-
4 tur: nam qui non potest sustinere eam ob infirmitatem aliquam, datur ei mitior gradus tormentorum. Quando Curia indiget remigibus,
5 condemnatos ad mortem naturalẽ, solet remittere ad mortem ciuilem triremium. Tess. decis. 31. num. 4. Sicque ad propositum redeundo, sicuti deportatio non poterat fieri nisi ad insulas Principi subiectas sic etiam est iudicandum in remigationibus, quæ licet de iure non sint cognitæ eius tamen pœna, vt dixi est subrogata in vicem deportationis. Et subrogatum sapit naturam, & qualitates subrogantis, l. si eum, §. qui iniuriarum, ff. si quis cautionib. cum vulgar.

Secun-

Secundò quæro dum Pragmatica nostra dicit, (quod siue remigatio fiet ad vitam, siue ad tempus, quod condemnati destinentur ad Regias
6 triremes) An sit differentia inter pęnam remigationis temporalem vel perpetuam, et an condemnatio remigis ad tempus etiam ęquiparetur deportationi, in quam diximus esse subrogatam hãc pęnam, vt indifferenter dicunt omnes, & Niger in c.Regni, Si iustè. Punctus est vtilis, & quotidianus, & hucusque non vidi pertractatum, si enim simpliciter
7 habemus pęnam triremium, esse loco deportationis, deportati dicuntur ciuiliter mortui, perduntque à die sententiæ omnia quæ iuris ciuilis sunt, l.quidam, ff.de pęnis, Andr. cap.1.num.21. de capit.Corra. Doctores, l.hoc iure, ff.de iustitia & iure. hic enim est effectus pęnarum capitaliũ, prout est deportatio, in metallum damnatio, & aliæ capitales pęnę, l.capitalium, ff.de pęnis, refert Marant.in sua praxi, ibi, iudicium capitale, & proinde testari non possunt, nec ex testamento capere, l. si quis filio, cum suis §§. sing.ff.de iniusto.Gas.§.testamentum, quęst.28. Gayl.obser.121.2.parte, de pace publica, sicque videtur, quòd si isti condemnati ad tempus reputantur mortui, nec etiam finito tempore resuscitantur ad actiones, cum solius Principis sit restituere reos cõdemnatos ad ea quæ semel amiserunt. singularis text.l.si ad tempus, C.de his qui notantur infamia, vbi notatur quod perdita ex maleficio non recuperantur; & quod condemnatio triremium, etiam si sit ad tempus, dica-
8 tur pęna capitalis, patet manifestè ex eo, nam vltra relegationem non habemus nisi pęnas capitales, quarũ primus gradus est deportatio, postea in metallum damnatio, & deinceps ceteræ, d.l.capitalium. Remigatio est vltra relegationem, nam si æquiparetur relegationi, non posset procedi ex officio, non posset dari tortura, solum enim in casibus vltra relegationem, vbi venit imponenda pęna capitis hæc omnia licent, cap.Regni ab illo inchoandum, cap.tormento, vnde cum in pœna triremiũ procedatur ex officio, deturque tortura, dicendum videtur, quòd siue temporalis sit data pœna, siue perpetua, dicatur mortuus ciuiliter, condemnatus hac pęna capitali. Sed contrarium posset dici, quòd deportatio nõ
9 propriè, & verè æquiparetur cum remigatione temporanea, deportatio enim est perpetua, & non ad tempus, iuxta verbum glossæ, §.cum autem, Institut. quibus modis ius patriæ potestat. qui deportantur semper pœna cruciantur, pęna relegati est ad tempus, atque perennis. Vndè videtur quòd subrogatio non sit iure facta loco deportationis. 1

Pro resolutione videtur dicẽdum quòd deportationi ęquiparetur remigatio quo ad gradum pœnæ, quia dicitur suprà relegationem, non tamen quod omnino debeat esse perpetua, vt regulariter est ipsa deportatio; Vltra quod posset dici, quòd etiã deportatio, damnatio in metallum, vel in opus metalli, qui dicuntur gradus pęnæ maiores deportatione, aliquando tamen dantur ad tempus, & non in perpetuum, l.capitalium, §. diuus,

dinus, ff. de pœnis. His casibus quũ perpetuę non sunt condemnationes, & serui pœnæ non effecti, non possunt dici ciuiliter mortui, solũ remanent infames propter delictũ, eorumque bona eis adiuuãtur vsque ad tempus finitum, text. est insignis l. aut damnum, §. in ministerium, ff. de pœnis, ibi (si verò ad tẽpus in ministerium metalli erunt damnati) & dicto §. diuus, etiam probatur. Vnde reuersis condemnatis non puto ipsos vti ciuiliter mortuos esse tractandos, licet melius relinquo cogitandum dum casus acciderit: Deportati autẽ, aut damnati in metallum, vel ad perpetuas triremes gratiati vel compositi, an possint restitui ad ea quæ iuris ciuilis perdiderant, dixi in præcedenti pragmatica, hæcque dixi ad intellectum textus nostri, ibi, de condemnatis ad tempus vel in perpetuum.

Et sic ad institutum Pragm. redeundo disposuit, quod condemnatio siue ad tempus vel in perpetuum ad regias triremes fiat. aduertes etiã quòd per pragmaticam primam de condemnatis ad triremes, erat sancitum quod pœna remigationis non
11 posset infligi minus triennio, quæ prag. reuocata fuit, vt in titulo de remigibus, vbi datur licentia condemnãdi etiam ad minus tempus, prout iudicibus placuerit, finito verò tempore, sine alia licẽtia exire licet reis,
12 cum limitata ad tempus ipso iure finiantur, Bald. in terminis c. ex litteris, de constitutio. cap. de causis, de off. deleg. Dec. cons. 61. in terminis, l. actione, §. Labeo, ff. pro socio, Surd. decis. 144.

Amplio supradictam principalem conclusionem procedere non solum in dictis pœnis capitalibus, sed nec Baro, & eius iudices poterunt exiliare vel cõfinare aliquem reum
13 ad certũ locum sibi non subiectum, l. relegatorum, §. sicut, ff. de interdictis & relegatis, solum posset in vna ex terris Baronis eiusdem Dominij, in quo licet iudex in ea non haberet iurisdictionem, ratione repræsentationis Baronis in ea, damnatio valet, Dominus de Franchis decis. 526. in fine, & sic falluntur his qui dant exilium cum cõminatione, ne reus accedat per quadraginta milliaria ad territorium loci condemnationis, cum vltra iurisdictionem ius dicenti non pareatur, l. fin. ff. de iurisdictione omn. iud.

An autem iudex delicti possit reo
14 interdicere locum suæ originis, vel domicilij ac metropolis, videtur per supradicta dicendum quod non, cum non habeat iurisdictionem in dictis locis, & tantum est dare exilium quantũ interdicere locos non subiectos, d. l. relegatorum, §. interdicere, & §. dubitatum, Franc. Marc. decis. Delphinali, tenet hoc licere solum Præsidi prouinciæ si habeat locos originis, domicilij, & delicti subiectos, Gomes. var. resolutionum, cap. 8. delict. num. 3. firmat iudicem delicti posse interdicere locum delicti habitationis, & originis, ex tex. l. relegatorum, §. interdicere, cum sequenti. Qui si non cauilletur hoc bene probat, nam cum sententia nascatur ex delicto rei, ipsum afficit in quocunq; loco sit ad instar interdictionis bonorum factę prodigo qui quocũ que ierit sententia ipsum afficiet,

afficiet, Iaf. l. is cui bonis, ff. de verbo. oblig. hanc etiam opinionem videtur assequi Baiard. ad Clar. q. 71. quæ omnia tanto magis procedunt, vt Clar. d. quæst. cũ de generali consuetudine Italiæ, etiam in locis non subiectis cõfinare liceat, & sic etiam refert Franc. Marc. d. decisione.

15 Locus verò metropolis, vel vbi Princeps resídet, non oportet quod interdicatur, cum per legem omnino prohibitum sit exiliatis, vel confinatis ad dictos locos accedere, l. fin. C. si seruus extero. Frãch. decis. 129. Franc. Marc. decis. 559. 1. vol.

Sequitur in textu (& si ad certum tempus erit condemnatus, nõ posse modo aliquo liberari, sine Baronis condemnantis, & nostro, vel Viceregis consensu.) Quæ verba (ne erres) intellige hoc modo, quod condẽnati ad tempus, possint liberari cum consensu Baronis, & Proregis, quando

16 Barones habent potestatem indulgendi post sententiã etiam exequutam, dixi in pragmatica præcedenti, vti habet Princeps Bisiniani, qui habet multa regalia priuilegia, licet nõ sit in possessione omnium, vt meminit Carau. ritu 49. Quem Principem à triremibus multos dissoluisse audio, porrecto memoriali Proregi, quæ licentia Proregis requiritur, non quod ipse sit causa essentialis liberationis, cum gratia fiat à Barone, sed quia reperitur in suis fortijs ad instar carcerati, qui licet stet ad instantiam creditoris, tamen excarcerare eum non poterit sine licentia iudicis, Boer. decis. ... conferunt ad hoc nouissimè dicta pe... [illegible] ardum quæst. 59.

Vlterius progreditur textus noster, ibi (si verò ad beneplacitum Ba-

17 ronis eiusdem Baronis voluntate liberetur.) Scias hanc dispositionem esse correctam, vt ex prag. fin. huius tituli apparet: nam fuisset magnum incentiuum delinquẽdi si esset permissum Baronibus, ad beneplacitũ condemnare, & pœnas post sententiã sibi reseruare, nam vt dicit dicta Prag. hoc erat causa multarum extorsionum, quę permitti non debẽt, l. cõuenire, ff. de pactis dotalibus, condemnabantur enim miseri, et si non veniebant multę quantitates pecuniæ, nunquam ad beneplacitum finiebat, & pœna vltra metam criminis dabatur, quod permittendũ non est, vt dixi hic in principio, & multa alia mala oriri possent, vt aduertit Rum. consi. 204. Hoc solius Principis est, in quo non potest præsumi quid perperam, Bald. in auth. interdicimus, C. de episcopis & cler. Prin

18 ceps ex aliqua suspicione potest aliquẽ ad cõfinia punire. Petra fol. 66. num. 28. Natta cons. 625. & alterare pœna sententiæ, latè Peregrin. lib. quinto, tit. 8. & licet hoc etiam dicãt procedere in Episcopis, illud intelligunt pro modico tempore, ad correctionem, & non ad pœnam, vt Bald. ibi, quæ omnia procedunt etiam si Baro haberet potestatem indulgendi post sententiam, nam adhuc non poterit sibi reseruare in sentẽtia pœ-

19 nam minuendi, alterandi, sed certa debet esse pœnarum decretatio. Dominus de Franch. decis. 370. licetque in pœnis priuatis disceptabatur, an ad beneplacitum possint fieri vti exilij, de quo latè Gomes. tit. 8. delicto-

delictorum, per hanc finalem prag. generaliter prohibentem illicita esse ista arbitria reseruationis pœnarum, propterea, cũ vigeat eadem ratio, eadem debet esse iuris dispositio, l. à Titia, ff. de furt. l. illud, ff. ad legẽ Aquiliam. latè Camp. cap. Regni, ad hoc quibus nostrorum, in fi. & 112. ac ita obseruatur.

Sed non est omittendum aliqua
20 attingere remissiuè declarãdo vim, & naturam huius verbi (beneplacitum) cum sępius in statutis, concessionibus, & priuilegijs solitum sit apponi, videndo quando expiret, dic reuocari non solum per reuocationem, sed per mortem, cap. gratia, de rescriptis, in sexto, & multa Couar. cap. 15. variarum resolutio. Gabriel. conclus. 1. de præbendis, qui omnes confusè terminos tractant, tu distingue; quod aut concessio est facta ad beneplacitũ simpliciter, vel est facta expresse nomine proprio, vel ad beneplacitum nostrum, istis casibus morte extinguuntur concessiones, & priuilegia, Bart. Castr. Ias. l. centesimis. §. fi. ff. de verb. oblig. Gomes. vbi supra. Secundo aut priuilegium conceditur sub nomine dignitatis,
21 vt Cęsareæ Maiestatis, vel Sedis Apostolicæ, quo casu quia semper dignitas durat, morte nõ reuocatur, Mascard. conclus. 188. Capic. decis. 136. si verò concessio facta fuerit donec aliter fuerit ordinatum, vel sub conditione simili, quę factum, & voluntatem contrariam expresse requirit, Bart. d. l. centesimis, dixit morte reuocari, sed communiter à Doctoribus ibi reprehẽditur, & Dec. cons. 108. nam mors non dicitur voluntas contraria. quarto, qñ concessio est facta ad beneplacitum Regis, vel officialis, & non officij, non resoluitur morte, Capic. decis. 121. si verò est nominata persona dignitatis, & propriè, hæc immixtio facit vt prævaleat maius dignum, quod est dignitas, secundum Gabr. loco præcitato. Sexto, si beneplacitum sit appositum à Prorege, vel officiali sub beneplacito Baronis, morte officialis non reuocatur beneplacitum, l. certè, §. si procurator, ff. de precar. Anna Allegat. 119. Septimo, si concessio fuerit facta ad certum tempus, ipso iure finitur cum tempore, Gabriel. præcitato loco. Intellige modo aliquas declarationes, puta
22 procedere, quod morte reuocantur concessiones, nisi sint remuneratoriæ, vel per pecuniam obtentæ concessiones, tunc beneplacitum non extinguitur, Capic. benè decis. 116. Item si ex contractu competit aliquod ius eligendi ad beneplacitum alicuius, an hoc ius transeat ad hæredes, vide Iasonem dicta l. centesimis, §. fin. Tiraquell. de retractu, §. 22. Franc. Marc. decis. 404. & pro-
23 inde notes, quòd si in contractibus aliquid sit collatum in beneplacitum alicuius, quod si illud beneplacitum erit in substantia obligationis, non valet, dicta l. quod sæpe, ff. de contrahenda emptione, si pretium sit collatum in arbitrium contrahentis, si erit positum circa accidentalia, veluti quod pretium soluas quando tibi placuerit, tunc valet & videtur collatũ in arbitrium
24 boni viri, l. Celsus, ff. de arbitris. Doctores, dicta l. centesimis, & latè

L hunc

hunc punctum attigit Osasch. decis. 111. & Surd. decis. 82. & 113.

Restat vltimo videndũ quę pœna paretur reis sine licentia non finito tempore aufugientibus à triremi-
25 bus, an deportatione, vel exilio veniant multandi: quia de iure hæc pœna non est cognita? Ad altercationes euitandas edita est Pragmatica nouissima per Don Ioan. de Zunica, in qua fuit ordinatum, ꝙ ijs inferatur pœna duplicati temporis, prout in relegatis, iuxta l. relegari, ff. de pœnis. Si verò condemnatio sit perpetua, quia æquiparatur deportationi, fugiens à deportatione, debet mori, l. capitalium, ff. de pœnis, vnde subrogatio debet tenere eandem naturam. Et dum casus accidisset in Sacro Consilio, valde fuit agitatus, iunctis omnibus aulis, & licet vera sit opinio, quod deportati debeant mori, prout fuit seruatũ in Consilio, tamen quia hæc pœna non est cognita de iure ciuili, & pœnæ sunt moliendæ, & subrogatum non extenditur nisi in casibus expressis, fuit votatum, nõ esse dandã pęnam mortis, sed quod iterum rediret reus ad triremes, idque solũ si in sententia fuisset comminata pœna mortis. D. de Franch. decis. 140. In relegatis verò vel ad exilium damnatis, aliter
26 est dispositum in Regno, quàm de iure communi, de iure. n. solum tempus duplicabatur, d. l. relegati, vel si erat perpetuum exilium, remittebatur ad relegationẽ, & relegatus deportabatur: sed per Pragm. in tit. de relegatis, est prouisum, ꝙ hæ pœnæ procedant, si dederint cautionẽ post sententiã de se. ua. dis inibus, quod eo casu exigatur pęna, & simpliciter tempus duplicetur. Si verò cautionẽ non dederint, quia noluerunt, vel non potuerunt, ne spernant pœnas statutas, est prouisum, ꝙ hi qui ruperint fines, condemnentur ad tantundem tẽporis ad triremes duplicatũ; prag. 2. tit. prædicto, quod tẽpus duplicandũ datur non à die sententiæ, sed à die fugæ excomputato tempore quo stetit, l. aut damnum, §. quis-
27 quis, ff. de pœn. Excõputatur etiam tempus carceris, quo quis stetit carceratus post sententiam, & per eum non steterit accedere ad locum pœnæ, l. omnes, C. de pęn. D. de Franch. decis. 317. Item aduertas, quod licet duplicari debeat tẽpus ad triremes, nouissimè tamen per Prag. 16. Don Ioan. de Zurrica, ex gratia fuit sancitum, sufficere tempus finiri in triremibus, remota pœna duplicationis; Num autem debeat quis cõprehendi & capi in flagranti extra confinia
28 ei prohibita, an verò sufficiat esse visum in loco prohibito, & fines fuisse ab eo prętergressos, si sequimur theoricam Doctor. l. si bursatorem, C. de fideiuss. & Clar. quæst. 82. Ripam de peste, tit. ad conseruã. vbert. nu. 103. latè dicentium, ꝙ aut statutum loquitur per verba, si quis fuerit inuentus; vel dicit, si fuerit deprehensus, & tunc sufficere nõ debet quod fuerit visus, sed actualis apprehensio requiritur; Si verò verba denotãt
29 effectum delicti, vt i, si quis portauerit arma, si quis excesserit fines, cum leges puniant factum, licet non fuerint apprehensi, satis dicũtur in pœnam incidisse, cum metã condemnationis non seruauerint, vt implicitè

dixit

dixit Franc. Marc. decis. 362. 1. parte. Vin. nouissimè decis. 505. qui limitat solum, nisi reus transijsset tantum, & non stetisset, non enim dicitur venisse qui non stetit, vt ibi latè. Sed an primus Iudex, vel appellationis qui cōdemnauit sententiam reformando cognoscat? dic, q iudex appellat. nam is videtur contemni, & is tenetur mittere executioni sententiā, & vna dicitur instātia. Gayl. obseru. 32. 1. lib. latissimè Bald. l. tale pactum, §. qui prouocauit, ff. de pact. Franch. decis. 510.

SVMMARIVM PRAGM. OCTAVAE.

1 Barones vti non debēt mero vel mixto imperio, aliave iurisdictione, nisi quatenus virtute priuilegiorum licet.

2 Inuestitura est attendenda plus quàm natura feudi.

3 Inuestitura vim contractus obtinet.

4 Feudi substantialia alterari non possunt, naturalia verò possunt.

5 Naturalia, ac substantialia feudi quæ sint, enumerantur.

6 Fidelitatis iuramentum remitti potest, sed non ipsa fidelitas.

7 Feudalis contractus non arguitur, vbi præstatio est facienda in specie, uel pecunia, sed censualis, vel emphyteuticarius.

8 Feudum potest stare sine seruitio.

9 Inuestitura est tanta potentiæ, vt alteret etiam substantialia.

10 Clausula, Pro te, & cui dederis, remittit obligationem petendi assensum in alienatione.

11 Priuilegia primæ inuestituræ sunt satis firma, & perpetua.

12 Priuilegium vt feudum antiquum loco noui subrogetur, & econtra, quando subsistat.

13 Inuestitura de iure requirebat multas sollemnitates, in Regno sufficiunt priuilegia concessionum, vel litteræ assecurationis.

14 Fidelitatis iuramentum omninò præstari debet, aliàs contractus feudi reuocari potest, sicq; reuocatio habet locum si assecuratio à vasallis non petatur.

15 Inuestitura non facit transire dominium ipso iure in feudatarium, si Princeps non dixerit.

16 L. Quoties, C. de rei vendicatio. quomodo procedat in feudo concesso duobus.

17 Gratiæ statim sunt perfectę per verbum fiat; in Regno tamen debent expediri in forma Cancellariæ infrà biennium, aliàs sunt nullæ.

18 Quotidiana & vtilia altiùs sunt exordienda.

19 Iurisdictio tripliciter conferri potest, in allodium, in officium, vel in feudum.

20 Concessio Principis latè est interpretanda, & præsumitur potius in allodium, quàm in feudum.

21 Concessio præsumitur liberè facta à Principe, & non in feudum, loco pio.

22 Iurisdictio semper censetur reseruata, licet concessio facta sit pio loco.

23 Princeps secularis non dicitur se expropriare donando Principi Apostolico, & econtra.

24 Concessiones factæ in officium, morte expirant, & strictè interpretantur.

25 Concessio in officium non transfert ius in re.

26 Concessio in officium non potest reuocari ad nutum, contra multorum sententiam.

27 Princeps amouendo quem ab officio, aufert ei honorem.

28 Castrum quodlibet præsumitur in feudum concessum in Regno.

29 Iurisdictio ciuilis, an concessa censeatur concessa Terra, vel Ciuitate alicui, & quid censeatur tributum, affertur.

30 Territorium ac eius pertinentia data censentur.

31 Iurisdictio non censetur data, etiam si concessa sit, si illa terra non stet de per se, sed subiaceat alteri Ciuitati conuicinæ.

32 Casalia, & suburbia accedunt Ciuitati.

33 Feudo disbabitato vel rustico, in dubio non ui detur tributa iurisdictio.

34 Iurisdictio particularis potest esse intus territorium Baronis illius loci separatim.

35 Casalia et suburbia propè Neapolim, gaudent prærogatiuis Neapolitanorum, licet sint alijs infeudata.

36 Iurisdictio, & territorium possunt stare de per se separatim, ad instar Episcoporum, qui habent iurisdictionem, non tamen territorium.

37 Iurisdictio non præsumitur concessa in dubio in parte quotatiua.

38 Merum vel mixtum imperium, an concessum videatur in generali inuestitura de Terra.

39 Disponentis mens præsumitur conformis iuri.

40 Statutũ quando requirit quid expressè, non sufficit adimplere tacitè.

41 Solita præsumuntur concessa semper.

42 Merum imperium nec filijs Reges antiquitùs concedebant, vt legitur de Carolo V.

43 Rex Alfonsus cepit communicare merum imperiũ, quo tempore fuit pessundata M. Curia Vicaria, quæ sola cognoscebat.

44 Rex Robertus concessit quattuor litteras arbitrales.

45 Barones nominantur Reges in suis Terris, propter multa regalia quæ possident.

46 Iustitiæ exercitium Barones debent demandare, cum eis sit prohibitum, habent enim in dominium, & non in administrationem, iurisdictionem.

47 Barones non tenentur residere in suis terris, sicut Episcopi, & Curati.

48 Merum imperium aliud absolutum, aliud ordinarium, & dantur exempla.

49 Excepta à Principe non censentur concessa.

50 Merum imperium absolutum Rex solet concedere maioribus Magistratibus.

51 Torquere ex processu informatiuo magna Curia non potest sine Proregis licentia, nisi in causis latronum.

52 Audientijs conceditur prærogatiua torquendi ex processu informatiuo in causis latronum, de semestri in semestre.

53 Magna Curia habet certos casus exceptos, de quibus ipsa tantum cognoscit, nisi in specie essent Baronĩ concessi.

54 Ma-

54 Magna Curia, repræsentat magnum Iustitiarium, Curia Vicariæ Regem immediatè repræsentat, quæ vti talis, habet multa specialia.
55 Crimina hæresis, falsæ monetæ, læsæ maiestatis sunt excepta à Principe, & eidem reseruata in signum supremi dominij, & non sunt de casibus pertinentibus ad Magnam Curiam.
56 Regalijs concessis, & casibus Magnæ Curiæ, non tamen censentur data ea quæ in signum supremi dominij vel coronæ tenentur, vti læsæ maiestatis, & cetera cognitiones.
57 Concessio personalis & nō realis præsumitur quando aliqua magna regalis auctoritas datur.
58 Exceptum est crimen læsæ Maiestatis Principi, intelligendo de primo, & non de alijs gradibus.
59 Blasphemia dicitur crimen hæresis, sed non primi gradus, ideo de eo cognoscunt Barones.
60 Alchimiam falsam faciens, dicitur falsam monetam facere, sed impropriè, cum impressio crimen inducat, vnde etiamsi imprimantur insignia alterius, non essemus in veris terminis falsæ monetæ.
61 Leuato velo, & ad horas proceditur in dictis criminibus, nec appellatio recipitur.
62 Auctoritas directi dominij semper reseruata censetur.
63 Barones dicuntur habere vtiles actiones et sunt curatores in rem suam, officiales autem habent administrationem solum & non dominium.
64 Princeps habet fundatam intentionem in omni terra.
65 Directum dominium in quo consistat declaratur.
66 Princeps non potest facere sibi parem, nec superiorem & abdicare à se altum dominium in præiudicium Coronæ.
67 Succesor in Principatu poterit reuocare alienata in præiudicium Coronæ.
68 Princeps in parte poterit se expropriare alto dominio.
69 Veneti Ianuenses, & alij cur sint exempti à iurisdictione Imperij.
70 Donatio facta à Constantino Ecclesiæ transulit uerum dominium, & multa notantur.
71 Regnum Neapolitanum erat patrimonium Ecclesiæ, & fuit in feudum concessum Regibus.
72 Ius audiendi lamentationes & appellationes, est de alto dominio.
73 Appellationum causæ nunquam præsumuntur infeudato concessæ, nisi in spetie datæ sint.
74 Vasallorum consensus, & prorogatio, non tribuit iurisdictionem in præiudicium fisci.
75 Regalia ex necessitate vendi possunt, vt fecit Rex noster de causis appellationum.
76 Vniuersitates an possint præferri Baronibus, quando venduntur iurisdictiones causarum appellationum.
77 Princeps, non debet se intromittere in prima instantia, & turbare feudatarium.
78 Consensus vasallorum in litigando coram superioribus, non obest Baroni, vt ipsos non possit retrahere.
79 Reus appellans ad superiorem, debet remitti a Baronem, si eius sententia fuerit confirmata.

80 Nuntij Regij non possunt citare in terris Baronum, sine eorum licentia.
81 Princeps non potest eximere vasallum à iurisdictione Baronis sine causa.
82 Vtilis Dominus præfertur directo.
83 Princeps non potest facere gratiam vasallo Baronis nisi causa ad eum deuoluta.
84 Donatio facta à Principe vxori, valet, sicque & donata filijs in potestate.
85 Deus ligatur pacto, ac etiam maligni spiritus mẽdaces, sicq; et Princeps.
86 Priuilegia pecunia obtenta non possunt reuocari.
87 Princeps potest ampliare, modificare, minuere, sed non disuestire Baronum iura.
88 Appellari an possit ad Capitaneum, à Curia Baiulorum, si Baroni non erint concessa iura appellationum.
89 Baro si non habet secundas causas, & deleget aliquam causam, an ad ipsum delegantem debeat appellari.
90 Fraus legi non potest fieri.
91 Suspecto allegato officiali Baronis, an ad delegantem sit recurrendum.
92 Iurisdictio non debet auocari à Barone licet sit suspectus, & inimicus vasallo, & datur modus procedendi.
93 Differentia magna est in habentibus iurisdictionem in dominium, vel in officium.
94 Appellari non potest ad superiores in præiudicium Baronis.
95 Appellatur ad Regios superiores à causis Nundinarum, licet Baro officialem constituat in dicto foro.
96 Vasallus non est obligatus appellare ad officiales Baronis in causis non dependentibus à sua iurisdictione, sed à Rege immediatè.
97 Appellare non cogitur quis à significatorijs Vniuersitatum ad Baronem, nec à causis syndicatorum.
98 Appellatio à grauaminibus Catapanorum qui creantur ab Vniuersitate non pertinet ad Baronem.
99 Baro eligens vel confirmãs Iudicem, videtur ei dare iurisdictionem, sicque dependere ab eo dicitur.
100 Exempti à iurisdictione Baronis, ratione militiæ vel artis serici, ferri, & similium, si non sortiuntur forum in prima instantia, nec in secunda.
101 Forum si quis sortitur in aliquo loco ratione contractus, rei sitæ, administrationis, & similium, non solum primum, sed secundum attendere debet.
102 Priuilegium tertiarum causarum multi habent, sed pauci sunt in possessione, cum sint clarioris oneris.
103 Regalia non præsumuntur concessa sub quauis generali concessione.
104 Regalia præsumuntur concessa quando solita sunt accedere loco infeudato.
105 Casus multi qui soli Magnæ Curiæ erant concessi, hodie aliqui sine speciali concessione præsumuntur dati Baronibus & facti sunt de solitis.
106 Prouentus sunt fructus iurisdictionis, & veniunt concesso feudo, non tamen potestas gratiandi.
107 Litteræ arbitrales an videantur concessæ.
108 Priuilegium indulgendi post sententiam, nõ subintelligitur nisi specificè concedatur.
109 Bonorum publicatio soli Principi an competat.
110 Barones an possint cognoscere de crimine Vsurarum.

111 Sta-

111 Statutum dictans pœnas fisco applicari, an hæ debeantur Baronibus vti subrogatis in terris, in locum fisci.
112 Rex tantum habet fiscum in Regno.
113 Pœnę & emolumenta debentur infeudatis ex quauis causa, & statuto proueniant.
114 Statutum inducens pœnam, & delictum, quod non erat de iure cognitum, an possit mandare pœnam illam solo fisco applicari.
115 Pœnę inobediētiæ vel mandati spreti superioris non sunt Baronum, sed Principis.
116 Vasallus delinquens coram superiori, vel offendens eius aures, ab eo debet cognosci, & non debetur remissio Baroni.
117 Contumacia pœna contracta per vasallum citatum à superiore nō debetur Baroni.
118 Pœna ad quam est cōdemnatus reus appellans debetur fisco & non Baroni, si eius sententia refirmetur.
119 Principis mandato vel eius litteris non obtemperans, punietur ab eo & non debetur remissio Baroni.
120 Falsam apocam præsentans coram regio superiore, vel aliquam falsitatem committens, ab eo erit puniēdus, & non remittetur Baroni.
121 Delinquens in officio concesso à Principe, ab eo erit puniendus.
122 Delicta officialium actiuè & passiuè sola M. Curia cognoscere debet, licet officialis sit vasallus Baronis concedentis officium.
123 Barones non possunt tenere procuratorem fiscalem cum non habeant fiscum, sed curiæ coadiutorem.
124 Coadiutor Curiæ dicitur tertius assistens pro interesse publico, & priuato, & in omnibus est audiendus, aliàs acta nulla sunt.
125 Fiscus licet non possit appellare, poterit dicere de nullitate, vel de errore.
126 Pœnę fiscales sunt Baronū, sed non bona fiscalia.
127 Pœnæ quę auferuntur ab indignis in tantis casibus, an debeantur Baronibus.
128 Bona naufragorū & proscriptorum & infantium expositorum, cuius esse debeant.
129 Animalia excadentialia, & alia quæ non habent dominū, sunt fisci.
130 Pręconizationes quomodo fieri debeant pro bonis excadentialibus.
131 Bona incerta cur potius ecclesiæ vel pauperibus, quàm fisco debeantur.
132 Bona capta in bello sunt capiētium, sed bona capta super latrones sunt fisci, si dominus ignoretur.
133 Barones non possunt alterare seu dispensare iure naturali, nec gētium, vel positiuo.
134 Baro non potest rescribere vt procedatur sine scriptis, & figura iudicij, in causis ordinarijs.
135 Memorialia Baronum sunt excitatoria iustitiæ cum ipsi non possint quidquam decernere.
136 Banna pœnalia alterantia pœnam iuris, sunt nulla.
137 Insufflare spiritum vitæ, & sanare processum nullū, solius Principis est, & non Baronum.
138 Barones dicuntur Reges in suis terris, circa inuestita.
139 Paterfamilias dicitur Rex in sua domo, & narratur historia quædam.
140 Immunitatem Barones concedere non possunt sibi seruiētibus, venatoribus,

toribus, & alijs, & adducitur decisio S. Consilij.

141 Immunitate concessa à Principe, intelligitur circa sibi pertinentia, non quoad munera debita ciuitati impetrantis.

142 Vniuersitates non possunt concedere immunitatem.

143 Syndicus & Electi, an sint immunes ab oneribus personalibus & realibus pro illo anno.

144 Dilationem dare debitoribus solius Principis est.

145 Barones non possunt cognoscere in dando dilationem etiam concurrentibus creditoribus.

146 Iurisdictio ad mare non videtur tributa, licet feudi territorium sit circumcirca.

147 Admirantis officium, & portulanorum est diuersum.

148 Matricula non sufficit ad exemptionem, sine exercitio.

149 Citatio & contumatia est nulla, contra milites admirantis facta à M. Curia Vicariæ.

150 Insula concessa alicui, an videatur concessa iurisdictio ad mare, & intra quantum.

151 Portulaniæ maris vel terræ nõ censentur tributæ facta concessione terræ.

152 Ponderum & mensurarum iurisdictio est excepta, & concessa Baronibus non præsumitur.

153 Catapanorũ iurisdictio circa Assisiam, pertinet, ponderum & mensurarum, circa fraudes.

154 Priuilegio l. vnica, C. quando Imperator, non videtur derogatum ex quauis plenissima concessione.

155 Clausula (prout plenius tui antecessores tenuerunt) quid operetur.

156 Priuilegio miserationis causa inducto renuntiari non potest.

157 Princeps quare possit priuilegiare Barones etiam contra Ecclesias in fori electione.

158 Princeps an possit reuocare statutũ à se factum in beneficium Ecclesiasticorum.

159 Ecclesiasticæ personæ habent fori electionem si agant pro bonis ecclesiasticis, secus si pro patrimonialib.

160 Miserabilium personarum appellatione qui contineantur, refertur, & an viduæ diuites & pupilli potentes includantur.

161 Meretrices an gaudeant fori priuilegio.

162 Pupillus an dicatur quilibet minor, vel carens patre, & quando gaudeat fori priuilegio.

163 Studentes vti miserabiles, gaudent fori priuilegio.

164 Virgines, ac maritatæ habentes virum inutilem vel condemnatum ad triremes, gaudent priuilegijs viduarum.

165 Variatio fori licet competat, tamen apud competentes iudices fieri debet.

166 Variatio non solum ad tribunalia superiora sed ad inferiora fieri poterit, & peti etiam causa appuntata.

167 Variatio non habet locũ facta concordia inter partes, ob præsumptã fraudem.

168 Vidua si maritetur, vel pupillus fiat maior, an poterint variare.

169 Iuramentum perhorrescentiæ si nõ præstetur, Baro poterit petere causæ remissionem.

170 Priuilegiatus contra priuilegiatũ non vtitur priuilegio fori, licet alter

---

PRAGMATICA OCTAVA.

CAROLVS V.

in anno 1536.

PROHIBEMVS etiam Barones, & alios utiles Dominos, ut non exerceant merum aut mistum, imperium aliamue iurisdictionem aut exerceri mandent, nisi quatenus eis uirtute suorum priuilegiorum, & legitima præscriptione liceat, scientes qui secus fecerint, usurpatæ Iurisdictionis crimen eos incurrere.

COM-

COMM. PRAG. VIII.

IN duas partes diuidemus hanc primam partẽ huius Pragm. in prima videbimus in quibus excedere poterint Barones circa Iurisdictionalia; in secuuda parte considerabimus quæ ptinentia habeat feudum,& in quibus vltrà inuestita prędicti excedere poterint, Ad primã:
1 Conclusio & regula huius pragmaticæ est, quod merum, vel mixtum imperium aliavè iurisdictio exerceri non debeat per Barones, nisi quatenus virtute priuilegiorum, vel pręscriptionis tutamine liceat; vnde notanda est regula, quæ in omnib. controuersijs feudalibus allegatur. Pa-
2 ctum inuestituræ Principem locum obtinere, & ad illud tãquam ad scopum in decidendis controuersijs recurrendum, per textum notabilem in cap. primo, in fine, de duobus fratribus; inuestitura enim potest admittere pacta etiam extranea naturæ feudali, Curt. iunior, in tractatu
3 feudor. prima partæ, 6. quæst. principali. Latè Natta, cons. 467. vol. 2. Inuestitura enim est loco pacti, & si non seruatur pactũ, rescinditur omne peractum, vt dixit in hac materia Afflict. decis. 335. num. 15. Inuestitura enim vim cõtractus obtinet. Bald. cap. primo, §. præterea, tit. quid sit inuestitura, natura enim feudi alia est generalis secundũ leges feudi, alia specialis quæ dependet ab inuestitura, ac consuetudine regionis. Capic. verbo feudorum leges. Dico circa naturalia feudi, nõ tamen cir-
4 ca substantialia, sicuti enim in con-
5 tractibus sunt quædam naturalia, vt euictio, & alia quę remitti possũt ex conuentione, l. pacta conuenta, ff. de contrahenda emptione, l. pacisci, ff. de pactis, quædam alia sunt essentialia, quæ pactionibus alterari non possunt, §. pretium, Institut. de empt. Ita contractus feudalis habet quædam naturalia, vt iuramentum fidelitatis, seruitium, quod feudum nõ ammittatur sine culpa. Capicius, verbo feudales contractus; in inuestitura substantialia sunt, quod dominium directum remaneat penes concedentem, quod feudum consistat in re stabili, & quod præstetur fidelitas à quo feudum nomen sumpsit. Andr. §. huius generis, tit. ex quibus causis feudum amittatur. Latè Afflict. cap. primo, num. 17. de natura feudi, & licet dixi iuramẽtum fidelitatis posse remitti, aduerte, quod aliud est remittere iuramentum fi-
6 delitatis, aliud remittere ipsam fidelitatis promissionem; iuramentum enim est quid naturale contractus, nõ tamen substantiale, vt est ipsa fidelitas, sine qua non potest dari feudum, c. primo, de forma fidelitatis; Et multi in hac intelligentia falluntur, Bald. Auth. nisi rogati, num. 36. C. ad Trebell. Tappia primo cap. legis fin. num. 30. de constitutionibus Princ. Aliqui etiam dixerunt, seruitium esse de substantialibus, & non de naturalibus, ita quod sine serui-
7 tio feudum non dicatur, & proinde remitti non possit; Et consequenter, si pro annua quantitate, vel specie, vel spalla porci, (vt assolet fieri) res detur sub feudo, nõ dicetur feudalis, sed potius emphyteusis Vrsill.

decisio.

decisio.129. Paris de reintegratione feudorum quæst.9. nam seruitium Regale non est proprium feudi, sed personale, & proinde d. concessio nõ stabit sub natura feudi, nec priuabitur eius culpis, nec succedetur eo iure. Quæ omnia aduerte, quod vera sunt in dubio; sed si seruitio non ob-
8 stante, ac fidelitate, res detur in feudum, & feudi naturam seruet quo ad omnia excepta, proprietate, poterit tamen dici quod res non sit feudalis, circa reliqua seruabitur feudalis natura, ac licet res reddat censum vel Canonem, tñ videtur in vim feudi suam naturam seruare, vt Frecc. auctor. 4. de subfeudis. Andr. titulo quibus causis feudum amittatur, Paris ibi, in fine, admittit hanc distinctionem etiam circa substantialia, non quod verè firmet seruitium esse substantiale, sed notat quod di-
9 xi in principio, quod inuestitura est tantæ potentiæ quod alterat ẽt substantialia, & naturalia, text. in §. fin. p quos fiat inuestit. prout videmus, de varijs inuestituris naturam iuris feudalis ampliantibus, minuentib. ac remittentibus, vt in remissione assensus per clausulam positam (pro
10 te, & cui dederis,) & sic per clausulam, pro te, & hæredibus quibuscunque, in quo extranei succedere possunt, & multa alia quæ refert Capic. in Inuestitura, vers. feudorum clausulæ; Vnde standum est priuilegio, & Placitis Principum, & his cessan-
11 tibus stabitur iuri feudali. Dico de priuilegijs cõcessis in ipsa prima inuestitura, q̃ firma, & perpetua sunt, alia verò postmodum concessa, valent, si non præiudicant tertio, vt Andr. cap. primo, de vasallo decrepito, quod non valet Priuilegium, vt feudum antiquũ subrogetur in nouum, præiudicare enim non poterit
12 Princeps filijs, vel agnatis, quib. per primam inuestituram prouisum erat, sicque non poterit res feudalis peti quod fiat Burgensatica si similiter aderit præiuditium agnatorum, vt Andr. d. cap. primo, & §. hoc quoque, de successione feudi, nume. 8. Gayl. Obser. 49. & 158. Secunda parte benè. Multa cumulauit Tiraq. de retr. consang. §. 32. glos. 1. & nu. 32. & seq. Quæ inuestitura de iure feudorum multas requirebat sollemnitates, quod omnimodo Princeps diceret (te inuestimus.) Et inuestitu-
13 ra debebat fieri per ensem, vel baculum quando erat abusiua, Iacobi. latè in tractatu feudali, versic. inuestiui, vltra Doctor. cap. primo, quid sit inuestitura, in Regno non est aliud necessarium, solum requirũtur Priuilegia concessionum. Imò litteræ Regis directę vasallis, vt pręstent iuramentum assecurationis habentur loco inuestiturę, tam in noua, quam in renouata, vel confirmata ex morte, & const. digni. Andr. cap. primo, de feudi cognitione. Capic. in inuesti-
14 tura, ver. feudorum assecurationes, & aduerti ad istud iurã assecurationis seu fidelitatis, ꝙ licet in desuetudinem abierat, non erit causa iusta reuocationis feudi, tamẽ per Reg. Pragm. iussũ est omninò à vasallis pręstari, & ꝙ maius est, in omnibus assensibus ponitur clausula, dũmodo intra annum emptor petat assecurationem, quam uenditor procurare omnino habet, alienatur reuocatio,

uocatio, vt uidi in facto, à Ponte cõsil.67. nu.13. & istud iuramentum assecurationis, non potest peti à vasallis sine litteris Regijs sub pęna feudi priuationis, vt in Cõst. Comite, & quomodo sit præstandum, & q̃ continere habeat, vide Const, Domini à vasallis, & ibi Doct. an sit præstandũ ius præcedenti, vel possidenti, adde Frecciam 4. auctor. Et multi dixerunt statim transferri dominium facta inuestitura seu concesso priuilegio, ex Doctrina Iser. cap. 1. nu. 3. quid sit inuestitura, quod Princeps solo verbo trasfert dominium; Sed aduerte, quod ea doctrina male intelligitur, nam hoc est verum, quando Princeps dicat, quod statim trãs-
15 feratur dominium aliàs sine traditione, vel possessione non transferetur. Iacob. latè vers. Princeps. Gram. decis. 59. num. 44. Tappia d. 1. capite, num. 12. nam in dubio non præsumitur Principem quidquam concedere vltra regulas iuris, nam licet possit, ita quod disputare de eius potestate dicatur sacrilegium, l. disputare, C. de crimine sacrilegij, tamen non præsumitur velle nisi quod concesserit. Couarr. variarum resolutionum, cap. 19. Et hoc conducit scire
16 ad pũctum quæstionis, quãdo duobus esset facta concesio, quis esset præferendus, iuxta terminos l. quoties, C. de rei vendicat. quam quęstionem attigit Frecc. titu. quis dicatur Dux, num. 64. Anna Alleg. 55. Couar. 161. Secus in gratijs quæ statim
17 dicuntur perfectæ, licet litteræ non sint signatę, prout seruatur etiam in Apostolica. Curia Frec. pręcitato loço, nu. 66. Afflict. decis. 253. Franch. decisio. 62. Intra annum tamen debent registrari Vrsil. decis. 197. & intra triennium ex gratia cõcessa Neapolitanis hodie. Franchus decis. prædicta. Regens de Ponte, consi. 5. Rouit. pragm. prima, de fide Memorial. multa notat. Ex quibus omnibus dictis patet regula textus nostri, quod quatenus virtute Priuilegiorum liceat, Barones exercere debent.

Videamus modo, vt perfectè sciamus in quib. excedere poterunt Barones, vltra fines mandatæ iurisdictionis in præiudicium fisci, vel vasallorum, concessa Terra Villa, Castro, vel Ciuitate, quę iurisdictio vi-
18 deatur tributa? Quæ vti quotidiana vtiliaque duxi explicanda, altius materiam exordiendo, vt docuit Iurisconsult. l. legaui, ff. de liberatione legata, vbi plenius dicit respondendum in quotidiano, & vtili articulo.
19 Scias primo, quod iurisdictio tripliciter conferri potest, aut in allodiũ, & naturam liberam, vel in feudum, aut in officium. Notant Doctores, cap. dilecti, de arbitris. Anna Allegatione 44. In dubio q̃a Principis cõcesio plenissimam habet interpretationem, l. beneficium, ff. de constitutionibus Principum. Et cum exten-
20 di debeat ad largam liberalitatem, præsumitur concesio in allodium. Cassançus in Catalogo Glorię Mundi, II. à parte. Franc. Marc. decis. 87. prima parte, Clarus, §. feudum, quęstio. 17. Allodialis dicitur concessio, quando directum, & vtile dominiũ in plenam proprietatem est datum. Cap. c. in Inuestitura, vers. feuda allodialia. Latè Mascard. Conclus. 79. & 209. in tractatu de probationib.

quod

quod semper in dubio concessio prę sumitur allodialis, (& quod præsumatur potius donata quam in feudum concessa, Petra fol. 98. nu. 31. & multa feuda teneri in liberam naturam, enumerat à Ponte consil. 30. in fine,) eo magis, si præsumptiones coadiuuent concessionem, si nil sit expressum de seruitio, vel fidelitate, vt Andr. d. §. huius generis, ex quibus causis feudū amittat. Quod eo fortius procedit, quando concessio esset à Principe facta Ecclesię, vel
21 pio loco, stat enim præsumptio donationis liberæ, vt dixi in 1. Pragm. & Andr. Iser. in Constitutione Iustitiarij nomen. Franc. Marc. decisio. 368. secunda parte, Petr. fol. 100. nu. 90. Quæ opinio tam quo ad Priuatos q̃ quo ad Ecclesias, sic simpliciter refertur. Verum multi dixerūt hanc conclusionem procedere circa res, & bona feudalia, in quibus præsumitur concessum directum, & v-
22 tile dominium, non verò circa iuridictionalia, quia potestas est de iure publico introducta, & iure publico debet teneri, & non præsumitur vnquam diuulsa ab ossibus Principis, sic Iacob. vers. de castro. Capic. in Inuestitu. vers. feudales appellationes, vbi ait, quod appellatio pertinebit ad Principem, licet concessio plenaria facta fuerit Ecclesię, sicque dixit Frecc. de differentijs feudorum nobil. & de Tabula, differentia 26. & sic in dubio est tenendum, cum hoc sit ius Regale, quod non præsumitur per quamcunq; generalem concessionē abdicatum, vt dixi Prag. 3. in fine, & in Regno omne castrum pręsumitur in feudum datū, à Ponte consil. 30. num. 6. verum si expressè hoc esset dictū, quando donatio esset facta Ecclesiæ, tunc iurisdictio erit
23 totalis Ecclesię, & appellatio fiet ad Pontificē, vt dixi 1. prag. 1. parte, nā vna ex istis potentijs potest donare alteri, nec dicetur facta expropriatio, cum sint duo gladij, quos simul Dominus constituit super terram. Secundo casu concessio dicetur feudalis si habet substātialia feudi, quæ enarraui suprà, & Doctores in cap. 1. de natura feudi, qui enarrant præsumptiones, & coniecturas feudalis concessionis, & bene Petra fol. 98. num. 32. & seq. aliàs si non haberet requisita feudi, licet res dicatur feudalis, & in feudum data, nil oberit. à Ponte consil. 30. bene, nume. 8. Tertio concessio fit in officium, & in Regno quamplurimæ concessio-
24 nes conecduntur quæ non dicuntur in feudum, nec in allodium, de septem officijs Regni, & alijs multis, quæ enumerat Capic. in Inuestitura, vers. feudorum officia. Verum concessiones in officium non dicūtur in dominium datæ, vnde minus dicitur tributum, vt Peregr. 2. art. de iure fisci, num. 91. dicuntur namq; administrationes. Quæ concessiones regulariter morte finiuntur, & si essent factæ pro heredibus, intelliguntur pro filijs, non extraneis, Peregr. de iure fisci, 2. art. num. 102. Bart. l. si patroni, ff. ad Trebell. & Afflict. in constitutione Regni, Ea quę, nu. 12. Dominus de Franchis decis. 166. & raro conceduntur pro primo hærede, vt excussit Dominus Tappia 3. cap. l. fin. de constit. 2. parte, nu. 40. ibi, appellatione hæredis, de qua prima

ma

ma successione intelligatur. Et adeò strictè pcedit, quod multi dixerint
25 istas cõcessiones in officium ad nutum reuocari posse, (ꝙ falsissimum est,) quia ex officij concessione secũdum gl. Paris. §. 1. glos. 5. nu. 59. non trásferatur ius in re, aut possessio in iurisdictionem, cum nudum exercitiũ, & administratio loco concedentis fiat: sic Bald. l. rescripta, C. de precib. Imperator. offer. Soar. alleg. 12. Afflict. quæ sint regalia, verbo, potestas. Bellug. Rub. 26. §. Princeps. Frã.
26 Marc. dec. 793. cum seq. 1. parte. Qui omnes satis labuntur, vt Benedict. c. Ramutius, de testam. nu. 44. nam semel approbatus reprobari non potest; & Princeps remouendo officialem, videtur ei iniuriam facere, cum remotus ab officio, præsumatur ob delictum, vel malam administrationem remotus; & Principi non licet honorem alicuius auferre, Andr. c. 1.
27 nu. 29. de capit. Corrad. & ita in terminis respondit Pinell. C. de rescindenda venditione, in Rubr. 1. parte, c. 2. nu. 20. Cap. c. decis. 121. cum ibidem coaceruatis. Et sic iuxta inuestituram, vel præsumptiones, & conie-
28 cturas concessio potest præsumi in dubio allodialis, vel feudalis, vel in offic. Vnum tamen nota, ꝙ licet concessio non sit feudalis, tamen cõcessiones factæ de iurisdictione, semper Assensum requirũt. Afflict. Constit. Scire nouimus, 4. notab. à Ponte, cõsil. 30. nu. 11. nam Regalia omnia licet in Burgensaticum sint concessa, Assensum requirunt. In dubio tñ vt dixi in Regno valet consequẽtia, est concessum Castrum, vel Terra, ergo feudum, glossa in Constit. Iustitiarij nomen, vers. præterea, & Constitut. Si dubitatio. à Ponte, d. cons. 30.

Vnde videamus modo cõcessa terra quid intelligatur tributũ, ac concessũ circa iurisdictionalia. Bart. l. 1. q. 43. ff. de rerum diuisio. dixit, quod facta inuestitura cum iurisdictione,
29 quod intelligatur cõcessa ciuilis iurisdictio inter subditos, etiam si non sit expressa, ꝙ uirtualiter intelligatur. Alij contrarium fassi sunt, quod non intelligatur tributa iurisdictio in vasallos, nisi expressè sit concessa, cum Clausula (cum iurisdictione in vasallos.) Iacob. de Sancto Geor. ver. de Castro, nec intelligatur cõcessum territoriũ, intra quod exercetur iurisdictio, Capic. in Inuestitura, in principio. Sed ne circa hoc inutiliter tempus cõteramus, præter nostrum institutum, quo promisimus necessaria, & proficua tantum attingere; Dico, quod in hac cõcessionis materia simpliciter facta, per quamplurima possent adduci à Doctorib. diuersimodè opinata: Alij enim strictè concessiones has declararunt, alij largam dederunt interpretationẽ; Tu in Regno pone regulam ex dictis omnium cum sequentibus limitationibus.

Concesso Castro seu terra à Prin-
30 cipe, iurisdictio, & territorium, quæ Castro sunt annexa, & ea quæ tempore concessionis sunt sub Dominio disponentis in eo loco data itidẽ censentur, ex Bart. Bald. & alijs, in l. 1. ff. de officio præfecti vrb. Castrens. cons. 405. Couarr. practicarum quæstio. 1. cap. 9. Conc. .. qui alios coaceruant. Quod ampliant procedere, non solum in Principis concessione,

quæ largam habet interpetrationẽ,
vt dixi, sed etiam in venditione aliave quauis concessione etiã inter priuatos facta, glos. Parisiens. titu. 1.
§. 1. glos. 2. Afflictus Constitutione
Regni, Eaque. Couarru. hanc communem sententiam ibi refert, cum
iurisdictio cohæreat loco, Bart. l. inter eos, ff. de acquir. rerum dominio:
nam facta concessione loci, omnia
loco annexa cõmunicata censentur,
vt bene Vrsill. ad Afflict. decis. 122.
Quæ conclusio declaratur tunc procedere, quando iurisdictio, vel terra
31 de per se stant, secus si concessionis
tempore illa terra ciuitas, vel castrũ
fuerint accessoria alteri loco, ita quod
dependeant, & subiaceant alicuius
ciuitatis iurisdictioni vicinæ, vt sunt
multæ terræ, & suburbia, quæ accedunt ciuitati, vel terræ maiori, vbi
regitur iurisdictio, vt sunt multa ca-
32 salia magna, quæ in dubio præsumuntur subiecta loco proximiori vti solita, Latè Regens de Ponte, cons. 51.
Dominus de Franch. dec. 316. Tunc
concesso Castro, vel Casali, seu terra,
cui nulla adhæreret iurisdictio de per
se nulla iurisdictio videtur concessa,
etiam si à Principe sit expressum ipsum concedere iurisdictionem, impropriantur enim verba, nec posita
præsumuntur, ne inferant damnum
tertio, vulgata l. 3. §. si quis à Principe, ff. ne quid in loco publ. Sic Aluarot. cap. vnico, §. finali, quibus modis
feudum amittatur, glos. Parisiens. d.
loco, nu. 45. Socin. l. 1. nu. 27. de acquirenda possessio. Couarr. ibi, vnanimi consensu dicentes, quod licet
Princeps cõcedat iurisdictionẽ cum
terra, quod non per hoc alteratur concessio; quod tributa censeatur iurisdictio, si alteri subiaceat cõcessa ter-
33 ra. Et proinde cõcesso Castro dishabitato, cui nulla cohæret iurisdictio,
de per se, vel dato feudo rustico, vel
nemore, quorũ locorum iurisdictio
subiaceat Domino cõuicino, vel alteri, non intelligitur iurisdictio sibi
tributa, si Princeps alterum dictorũ
locorum concederet, quia ad eũ forsitan d. territoria peruenissent ex confiscatione, vel aliquo titulo: nã quia
non est solitum inibi iurisdictio cohærere, non intelligitur concessa. &
maximè in præiudicium alterius ius
habentis. Regens de Ponte, cons. 51.
quod procedit etiam, si territorium
esset cõcessum Baroni illius loci: nã
si iurisdictio quo ad illud territoriũ
34 est solita cognosci ab alio, licet concessio sit facta Baroni de territorio,
non præsumitur ibidẽ data iurisdictio, nam intus territorium alicuius
Baronis põt esse pars quæ subiaceat
iurisdictioni alterius Afflict. Const.
si dubitatio bene, 2. nota. Bald. l. 1. §.
quod si uerno, ff. quod cuiusque vniuersitat. nom. Dominus de Fran. decis. 22. Tiraq. de retr. §. 36. gl. 3. nu. 5.
à Ponte, cons. 57. nu. 6. prout etiam è
contra possunt esse casalia subiecta
35 ciuitati, vt Neapoli, vbi omnia Casalia gaudẽt priuilegijs ciuitatis, iurisdictione tñ sunt separata. Dominus de Franc. dec. 316. Iurisdictio. n.
potest dari, et sine territorio. Boer. de-
36 ci. 217. ad instar Episcopi, qui habet
iurisdictionem in Diœcesi, non tamẽ
eius iurisdictio cohæret territorio, cũ
soleat esse Principis, vel eius Baronũ.
Frecc. de subfeud. auctor. 13. num. 9.
Belluga Rubr. 28. Et semper in dubio

bio quã concesio fit in parte quotatiua, non censetur concessa iurisdi-
37 ctio. Villalob.cõi.opi.262.verbo, iurisdictio, Curt. & alij, l.1.ff.de iurisdict. oium iudicum. Sicque etiam si in Terra erit solita infeudari separatim iurisdict.ciuilis à Criminali, cõcessa terra, præsumitur cõcessa ea iurisdictio quæ vacat: Imò si vacet, vt puta, iurisdict.ciuilis, & Baroni Criminalis, ea ciuilis iurisdictio sit concessa, & vnita adhuc diuerso iure cẽsebitur, & diuisibilis, & separabilis erit, ita quod aperto feudo nõ transibit vtraque iurisdictio, iuxta dist. Aluar. & Bald.c.1.§.è contrario, de inuestitura de re alien. Curt.cõs.56. Et sic regula posita procedit, ꝙ concessa terra, iurisdictio ac oia adiacentia videntur collata, ita quod capta possessione Castri, capta vr possessio omnium pertinentiarum, vt latè Tiraq.de retr. §.36. gl.3. Nisi alteri accedant, vel subiaceant, vt diximus. Et cõsequenter præcitati Doctor. asseruerunt, facta simpliciter generali concessione de terra, venire non solum iurisdictionem ciuilem, vt dixi-
38 mus, sed merũ & mixtum imperiũ, Lucas de Penna, l.si quãdo, C.de bonis vacantib.lib.11.Bart. Alex. & alij, l.1.ff.de iurisdictione. Andr.c.1.quid sit inuestitura, Contrariam opinionem. Sequuti sunt innumeri, ea præcipuè ratione, quod merum imperiũ sit de regalib. quę non intelliguntur concessa sub quauis generali infeudatione, argum. l.obligat. generali,
39 ff.de pignor.b. mens enim disponentis præsumitur secundum ius, Bald. l.ex facto, nu.2. ff.de vulgari, & pupillari, & de iure expressa, & specifica concessio requiritur, vnde æquipollens vel indefinita loquutio non
40 sufficiet, c.1.§.in generali, si de feudo fuerit controuersia. Belluga Rubrica 13.§.dicemus, qui asserit merũ imperium nõ venire nisi specificè sit expressum, cũ gladij potestate, in cuius signum Barones habere furcas erectas, cum non omnib. hoc debeat præstari, quod videtur cõfirmatum in Regno ex Constitutione, Ea quæ ad decus, & Constit. Dignum, vbi expressè cauetur, ꝙ nemo audeat exercere merum imperium nisi expressè sit concessum. Afflict. in præludijs Constit. & dec. 122. Respondent tñ huic negatiuæ opinioni Doct. hanc partem esse verã de stricto iure: quia tamen in Regno cõ aer merũ imperium omnib. est cõcitum, & factũ est de solito, & consueto concedi, sequenda est i opinio, cum solita subaudiantur in generali dispositione,
41 ex magistrali text. l.fi. C.de fideiuss. l.quod si nolit, §.quod assidua, ff.de ædilitio edicto; vnde concessa terra cum plenaria iurisd.ctione, vel generali, seu alta, & bassa, venit merũ imperium; vt vltra præcitatos nouissimè Vrsil.dec. 122. D.de Franc. decis. 116.nu.13. & sine dubio hodie procedit, cum antiquitus hæ quęstiones subsistere poterant, cum nunquam, aut raro merũ imperium concedebatur; vt legimus apud Frẽ. de subfeud.
42 auct.2. nu.21. Qui refert Carolũ I. concessisse multas ciuitates suo filio vti Nuceriam, Surrentum, Sarnum, Salernum, solumtñ intra districtũ Salerni merum imperium e indulsisse, tunc enim erat de exceptis, & reseruatis vsq; ad tẽpus Reginæ Ioan-

næ secundę, vt D. de Franc. refert decis. 510. sed à Rege Alfonso valdè ampliata fuit feudatariorum potestas; 43 Rex.n. Alfonsus cępit cóicare Baronib. merum imperium, & exinde in antea, fuit cęptum vendi contra antiquas Constit. Boss. tit. de remed. ex clementia, nu. 51. quo tempore pęsfundata fuit Magna Curia, quę solũ cognoscebat de causis meri imperij. Afflict. Constit. Regni, Contingit 3. notab. Carau. ritu 49. & per Regem Robertum postea fuerunt concessæ 44 quattuor litterę arbitrales, quę tam largam ansam dederunt Baronibus, transigendi, permutandi, & componendi crimina, quod ad solum Regẽ spectauerat. Iser. quæ sint Regalia, vers. bona. Fuerunt ẽt multis postea concessa priuilegia indulgendi post sñiam, & alia Regalia, per quæ Baro- 45 nes verè possunt dici Reges in suis terris. Marant. à disputat. 6. Et licet ipsum merũ imperium Barones cõmittere debeant suis officialib. ipsis tñ est ꝓhibita aministratio, & exercitium, & proinde constituere tenẽ- 46 tur Capitaneos, & Assessores, Doct. tit. quæ sint regalia, vers. ad iustitiã ministrandam. Capic. in inuestitura vers. magistratuum creatio, & rationes huius dispositionis refert Frecc. auct. 13. D. de Franc. decis. 511. nec obligati sunt Barones ad instar præ- 47 latorũ residere in suis terris. Lucas de Penna, l. fi. C. de locatione prędiorum ciuilium, lib. 11. Non puto declarandum in præsenti, quid sit merum, vel mixtum imperium, quidve iurisdictio: nam ẽt scholasticis satis cognita est lectura legis imper. ũ, de iurisdictione omni Iudic. Aduertas

tñ, quod merum imperiũ habet plures gradus, licetq; facta generali, vel specifica concessione veniat merum imperiũ, non tñ subaudiuntur om- 48 nes gradus, sed soliti, non verò reseruati Principi in signũ supremę Maiestatis, vel Dominij, vel cõcessi alijs magistratibus, vt inferius adnotabimus, & per hoc Bald. & Curt. d. l. imperium, distinxerunt merum imperium, vt aliud sit absolutũ, aliud ꝙ cohæret iurisdictioni; Primum continet in se multos gradus, & est potestas legis condendę, quę est de mero ĩperio, restitutio famæ; l. 1. §. de qua, ff. de postul. venia ętatis, l. fi. C. de his qui veniam ętat. impetr. interponere decretum super emãcipatione, vel arrogatione, dispensare super illegitimitate, creare tabelliones, indulgere post sñiam, assignare insulã deportatis, cõcedere corpora punitorum, dare potestates, & multa alia præcipua, quę sunt de alto mero imperio Principi reseruato, refert Iacob. de S. Georg. tract. feudor. vers. sed an Prin- 49 ceps, & proinde sub larga cõcessione meri imperij non veniunt gradus excepti, licet Rex ipse administrationẽ prædictorum soleat cõcedere maiorib. magistratib. in administrationẽ, & sic in officium, & non in Dominium, vt videmus de creatione Notariorum, & dispensationibus super arrogatione; licet dicti casus exerceãtur ẽt per Proreges, & Vicarios Prin- 50 cipis, quibus solet cõcedi istud altũ merum imperium, vt videmus in potestate legis condendę, in procedẽdo leuato velo, prout in torturis, quę inferuntur ex processu informatiuo, de sui licentia, in delictis grauibus

Gram.

51 Gram. decis. 34. ita quod nec Magna Curia, hoc poterit sine Vicarij licentia, c. Regni, hodie si cum sceleratis. Nec Gubernatores Prouintiarum: solum etenim in causis latronũ dant prærogatiuam Proreges, Regijs Au-
52 dientijs procedẽdi ad modũ belli, & conceditur de semestre in semestre, semp renouãdo, ne videretur vti solitũ eis esse cõcessum dictã prærogatiuã, vt dicit Viuius decis. 168. quæ præeminẽtia quõ debeat exerceri, & an detur appellatio, & q̃ indicia reqrãtur, & aliquãdo hęc potestas à Prorege fuit cõcessa Baroni alicui ob aliquam emergentiam, sic bene Ioan. Franc. de Leon. in sua praxi tit. de literis Commiss. num. 26. vbi multa de hac prærogatiua: vide nouissimè Dominum de Franch. decis. 143. Similiter multi casus meri imperij cõ-
53 cessi reperiuntur Magnę Curię priuatiuè ad Barones, de quibus sola Magna Curia põt cognoscere (quando ex particulari Priuilegio alicui Baroni non sunt concessi; vt vidimus in priuilegijs Magni Capitanei, cui erant concessi etiam casus pertinentes ad M. Curiam vicariæ,) & sunt multi, vti cognitio de excessibus officialium durante officio commissis, de quo Carauita ritu 49. Dominus de Franchis decis. 274. & 407. qui aliqua adducit ad intellectum dictæ prærogatiuæ, & dixi supra prag. 5. num.... Cognitio feudorum quaternatorum, guerræ motę, priuati carceris, vt ritu 47. omnes appellationes, apocæ recognoscendæ; vt ritu 54. enumerat Frecc. tit. de officio Magni iustitiar. in fine, Franch. decis. 274. de quibus casibus
54 cognoscit Magna Curia vti Magna Curia & nõ vti M. Curia Vicariæ Regis, q̃ vti talis, habet multa specialia vt distinguit Gram. dec. 34. & Cara. ritu 55. prout de tortura procedẽdi ex processu informatiuo leuato velo, sine iurisdictione in certis delictis, quod possunt terminari ad horas, dicit D. de Franch. decis. 520. Nã vt Magna Curia repręsentat magnũ iustitiarium, qui non habet tot prærogatiuas, vt Carau. ibi, & sic possunt dici de delictis reseruatis in signum supremi dominij, quod de ijs cognoscat Magna Curia vti Vicaria, & sũt
55 crimina hæresis, falsæ monetæ, rebellionis, seu læsę Maiestatis, de quibus casibus nullus potest cognoscere vti reseruatis in signum supremi dominij, ex quibus persona Regis videtur offensa; & exinde si concessio facta sit alicui de omnib. casibus, etiam de quibus potest cognoscere Magna Curia, nõ intelliguntur isti reseruati in signum supremæ Maiestatis, & dum casus accidisset in causa magni Ducis Cõsalui cui erat cõcessum in terra Montis Fusculi priuilegium etiã de casibus de quibus sola M. Curia cognoscit, cũ ibi suus vasallus cõmisisset crimen falsę monetæ, prętẽdebat Dux cognitionem
56 talis criminis ex prædicta clausula; nam Rex potest concedere aliqua regalia. Andr. cap. 1. quæ sint regalia. & Afflict. vers. monetæ, tamen D. de Franch. decis. 275. refert decisum, q̃ quia isti casus sunt de exceptis in signum supremæ maiestatis, quod nõ videantur concessi, etiam si data essent regalia: nam dicta crimina falsæ monetæ, læsæ maiestatis Diuinæ, vel

humanç, & plagij, soli Regi reseruantur puniendi, immò si in specie essent concessi, adeo strictè proceditur, quod concessio prçsumetur per
57 sonalis facta, & non pro successoribus, Afflict. decis. 361. & Franc. d. decis. 175. nu. 7. Sed aduertatur ad prçdicta, quod sunt intelligenda, dummodò simus in meris terminis ipsorũ delictorũ, dico crimen læsæ maiestatis. & exceptum tamen intelligitur de primo, quando offensæ respiciant mere Principem. Pereg. de iure fisci, 2. art. num. 94. nam læsæ maiestatis crimina habent plura capita, tamen verè non in omni capite stat propriè crimen læsæ maiestatis. Iser. quæ sint regalia, vers. læsæ maiestatis, Capic. decis. 139. Bossius tit. de crimine læsæ maiestatis, sicq; de cri-
58 mine hæresis: nam etiam & blasphemiam computant inter hæreses, tamen non dicitur vera hæresis, ita quod
59 casus sit exceptus Baroni. Carrer. in fine, titulo de hæreticis, & cõsequenter Afflictus in cõstitutione Regni, adulterinam, dicit, quod faciens alchimiam adulteratam punitur falsç monetæ pęna: non tamen verè, nam nõ dicetur crimẽ falsæ monetæ fecis-
60 se: nam impressio facit delictum verum falsæ monetæ, in tantum, quod si imprimantur insignia alterius Regis, vel potẽtatus, non essemus in ca su nostro. Grammat. decis. 61. D. de Franc. dec. 440. & 401. & benè Marsil. l. qui falsam, ff. de fals. & Barones possunt cognoscere; Quæ consideratio conducit non solum quo ad cognitionem iurisdictionis, sed ratio-
61 ne immunitatis criminis super quo iura alterantur, leuato velo procedi tur & insufficientia inditia, & probationes admittũtur, appellationes denegantur, & multa habent prçcipuè odiosa. D. de Franch. decis. 351. quæ cessant quando non sumus in veris terminis ipsorum, sed forsan in expendente: nã in potiori significatu interpretatio fieri debet in odiosis, & pœnalibus.

Et regrediendo ad primam conclusionem, merum imperium videtur communicatum Baronibus sub generali concessione, non tamen intelligitur collatum aliud dominiũ, & casus priuatiuè alijs magistratibus concessi, vel reseruati in signum supremæ Maiestatis vt dixi; Sunt & etiam alij casus non supremi dominij, sed ij tenentur pro exceptis, & non veniunt sub generali inuestitura, nisi specificè sint expresi, & referam aliquos magis practicabiles & dubitabiles, an veniant facta generalissima inuestitura de mero, & mixto imperio, cum pertinentijs, & adiacentibus feudo.

Et primo notes, quod in qualibet infeudatione largissima, etiam cum
62 Regalibus, & exceptis omnibus, semper tamen remanet reseruata auctoritas directi dominij, ac eius recognitio: licet enim possint remitti naturalia, ac omitti substantialia feudi, vt modo diximus, non tamen expropriarè potest Princeps à se iurisdictionem hãc directam, ossibus affixam, Baldus l. qui se patris, C. vnde liberi; Et licet Princeps concesserit dominium, intelligitur concessisse secundum ius, de vtili, nam Barones dicuntur habere feudum in dominium, & habentur vt domini

ac

63 ac procuratores in rem suam, qui habent vtiles actiones, sed directæ remanent apud cedentem, à quo auelli nō possunt, l. per diuersas, C. mandati; differunt enim ab officialibus: nam etsi habeant plenā iurisdictionis administrationē, super qua non possūt se intromittere Barones, nisi in demandando, vt diximus, eam tamen habent in exercitium, & non in dominium, glos. Paris. tit. 1. glos. 5. num. 55. de qua meminit Dominus de Franch. decis. 370. Inde Princeps habet intentionem fundatā in om-
64 ni terra, & castro, quod ipse sit Dominus, & consequēter cogere potest ad demonstrandum eorū titulos ipsos possidentes. Afflict. in præludijs Constitut. q. 6. Couarr. 1. cap. Practicarum quæstionum; & sic tandē remanet exceptum directum dñium, quod consistit in reuidendo, visitan-
65 do, rescribendo, mandando, appellationes recipiendo, causas auocando, & priuādo, Capic. in inuest. fol. 225. Curt. de feud. 7. parte, Frecc. auct. 14. Gram. decis. 30. & quæ posset exercere dominus directus, facta inuestitura, notat singulariter extra fol. 55. num. 65. Immò etsi velit quòd non possit Princeps in præiudicium Coronæ abdicare hanc acceptam auctoritatem, dixit Belluga rubr. 22. Capic. versic. feudum dant, 24. distinct.
66 nam esset deformare Principatum, Princeps enim non debet sibi parem facere, nec superiorem, nec quemquam à sua iurisdictione eximere. Lucas de Penna l. fin. C. de locat. prędiorum ciui. Iacobin. de feud. versic. in feudum, & versic. qui quidem inuestiti, aliàs concessio esset nulla, & si concedens nō reuocat, poterit hoc facere successor, vt Capic. ibi, Bart.
67 l. prohibere, §. planè, ff. quod vi. qui communiter allegatur dicendo, non posse Principem alienare demanialia, nec directa iura in præiudicium Status vel Coronæ. Andr. Constitut. Dignum. Gram. decis. 30. & latissimè voto 28. Quę opinio intelligitur circa magnam deteriorationem, sed in partem posse donare res in allodium, etiam se expropriando dire-
68 cto dominio, communis est sententia, Villalob. com. opin. 262. verbo, iurisdictio, Tappia de constit. Principum, 4. capite rubricæ, nu. 17. Capic. versi. feudorum dominia, & nouissimè Mascard. conclus. incip. Merum Imperium; & tunc nō dicetur concessio feudalis, argum. l. vbi ita donatur, ff. de donat. causa mort. Et hac potissimum ratione se fundant
69 Veneti, & Ianuenses exempti à Dominio Imperatoris vel Regis prisca libertate ab immemoriali tempore fruentes. Si tamen magna esset deterioratio Coronæ, tunc seruanda esset prima opinio, ita quòd successor non tenebitur stare concessioni, nisi donatio fieret Ecclesiæ, & è contra; nam tunc non dicerentur se expro-
70 priare, vt de donatione facta à Constantino dicunt, qui multa contulit Ecclesię, & magnas Ciuitates vtiferrariam, & alias, quæ notat Peregrin. de fideicommis. artic. 23. num. 16. & nil remānsit penes concedentem, secundum magis communem opinionem, vt idem Peregr. ibi, & Bertazz. cons. 91. cum duob. sequent. ib. Dec. cons. 150. & de validitate huius donationis, Franc. Marc. decis. 362. se-

cunda parte, Afflic.in prçludijs Con
71 stitut. Regni, quæst.2. quòd de Regno autem Neapolitano erat patrimonium Ecclesię, & fuit in feudum concessum Regibus, latè Grammat. consi.ciui.47.

Et consequutiuè secundo asserimus, sub mero imperio & generali quauis cõcessione exceptas esse causarum appellationes, cũ ius audien-
72 di lamentationes, auocationes, & appellationes, ad concedentem spectent. Vnde nisi expressè sit data auctoritas primarum appellationum, nunquam subaudiuntur, vt Iacob. de S.Georg.in tractatu feudali, versi. & cum mero imperio, Couarru. Practicarum quæst.cap.4. & licet Princeps vberrimis vsus fuerit verbis, nequaquam præsumetur transtulisse
73 appellationum causas, quas maioratus ipse nominat; adeò, quod licet feudum sit datum in plenum dominium, & proprietatem, adhuc secundum eum causæ appellationum intelligentur reseruatæ, & Isern.tit. de discretio. cognitio. & ibi Afflict. in Constitut.Regni, solum enim prima instantia, & non secũda videtur concessa, ne maius præiudicium inferreretur concedenti, & vasallis. Licetque multi contrarium senserint, quod data generali concessione meri & mixti imperij, veniant primæ causæ appellationis, cum ad delegantem sit appellandum, vt Bart. & alij, l. 1. ff.quis, & à quo, Anna alleg.5 num.40.cum adductis, attamen eorum opinio communiter est confutata, & consuetudine non roborata, cum appellationum causæ omnino non veniant, vt per suprà citatos, & Capic.in inuestitura, ver.feudorum accessoria.Dom.de Franch.dec.192. Marant, consi.114. qui ait Barones licet muniti sint longissima præscriptione, non posse præscribere ius appellationum primarum, cum sit de regalibus, quæ sunt impręscriptibilia, secundum Bellugam rubrica 23. §. sed pone, & in Regno non habet
74 difficultatem; neque consensus, & prorogatio vasallorum poterit fisco nocere, & eis iurisdictionem tribuere, l.priuatorum consensus, C.de iurisd.omn.iudi. Capic. decis.9. Immò secundum Couarru. præcitato loco, neque Princeps posset concedere vel vendere hæc iura, nisi ex necessitate, Grammat.voto 28.in terminis, quæ
75 necessitas bellorum, & aliorum onerum compulit Regem nostrum in Regno ad vendendum dicta iura; & ex causa posse Principem vẽdere regalia, & etiam demanialia, abundè Capic. versi.feudum dant, prima declaratione, & ex antiqua consuetudine, vt dixi Pragmat.4. licitè hodie venduntur merum imperium, & alia regalia, cum sint profanata ista iura, quæ vti sacra prohibita erant alienari, Bossius titu.de Principe.

Et sic tñ, nisi ex cõtractu, vel priuilegio sint concessæ primæ appellationes non intelliguntur concessæ.
76 Et quando vendũtur, an possit comparere Vniuersitas vt præferatur, & redimatur ab hoc onere à manibus Baronis, soluendo pretium; vide Dominum de Franch.decis.17. vbi hoc latè excutit. Sola igitur prima instãtia illæsa, & non perturbata seruari debet infeudato super qua in nihilo debet Princeps se intromittere, nisi

per

per viam prouocationis, & querelæ,
77 aliàs grauarentur feudatarij, & totus mundus rueret, si placita Princeps non seruaret. Boss. tit. de Principe, nu. 148. l. Cęsar, ff. de publicanis. latè Petra fol. 55. nu. 55. & sequen Adeo, quod vasalli, non poterunt apud superiores Regios iurisdictionem prorogare, Capic. dec. 9. Neque facta appellatione, ab interlocutoria ad superiores causa poterit ibi to
78 ta terminari, licet ambæ partes consentiant, incidens. n. solũ debet decerni, & si bene fuit prouisum per Curiã feudatarij, causa ad eũ debet remitti, vt benè D. de Franch. dec. 529.
79 Quod idem statutum fuit in causis criminalibus, quod reus appellans debet remitti ad supplicium mortis ad locum Baronis confirmata sententia, Dominus de Franch. decis. 510. Hucque pertinet quod nuncij etiam Regis aliquem citare nõ possunt, vel aliquem actum iurisdictio-
80 nis exercere, in terris Baronum, sine licentia ipsorum, qui tamen tenebuntur impartiri, si iusta erint petita, Boer. decis. 8. Cappella Tolosa. decis. 423. glossa pragmat. Statuimus, de officio Baiuli, non tamen ad hoc sunt obligati maiores magistratus aduenientes ad terram Baronis. Petra fol. 59. bene. Hinc est quod Doctores dicunt, non posse Principem in terris infeudatis rescribere contra
81 iurisdictionem, & eximere vasallum ab eius potestate, sed solum in casu grauaminis, Alex. cons. 5. Viui. comm. opinio. 214. 2. parte, in antiquis, vtilis tamẽ Dominus in inue-
82 stitis præfertur directo, Bald. l. 1. ff. de rerum diuis. Ita quod non poterit. Princeps in præiudicium Baronis facere gratiam vasallo feudatario, nisi causa ad eum deuoluta. Tes-
83 saur. decis. 166. poterit enim ordinare & rescribere super ijs quæ tendunt ad iustitiam ministrandam nõ in alijs, l. fin. C. ex quibus munera. nam priuilegia debent attendi, & si priuatus ligatur, lege conuentionis, tanto magis & Rex, argumento l. penul. C. de donationibus inter virum & vxorem, vbi ne retractetur
84 dictum Principis, valer donatio inter virum, & vxorem. Sic de donatione facta filio in potestate, Bald. cap. 1. §. item sacramẽta, Alex. auth. Ex testã. C. de collatio. Cotta verb. donatio. & Deus ligatur pacto, Bald. l. 1. ff. de pactis, & maligni spiritus
85 qui sunt mendaces, pactiones tamẽ seruant, Bald. cons. 366. 3. volum. sic & Cæsar ligari debet verbo, l. Cæsar, de publicanis, & etiam de plenitudine potestatis directiua contrauenire promissis non potest. Dec. cons. 512. dubio, & maximè, quan-
86 do pecunia sunt priuilegia concessa, Bald. l. qui se patris, C. vnde liberi. Roman. sing. 457. Poterit tamen
87 Princeps, vt dixi, ampliare, minuere, & modificare iura infeudatis, nõ tamen eos disuestire. Foll. in pragm. censua. vers. & summissiones, nu. 19. Peregr. de fideicommissis, artic. 23. num. 19. qui confirmat, quod etiam in terris concessis cum absoluta potestate, vt in Ducibus Vrbini, Mediolani, Mutinæ, & alijs, adhuc Princeps poterit altum dominium exercere, legitimando, & alia faciendo, Felin. cap. solitæ, de maioritate, & obedient. Castrens. cons. 125. 2. volun-

lum. Et quia nimis vltra transgrederer, si plenius hunc punctum vellem excutere, remitto lectorem ad suprà citata, ne amplius me extendam. Sed ad primam conclusionem redeundo, Baro non poterit se intromittere in causis appellationum, nisi habeat Priuilegium, aliàs posset puniri pena nostræ pragm. cum solum prima instantia debeat ei esse salua.

Sed dubitatum sæpius audiui, si Baro potiri non potest priuilegio appellationis, nisi specialiter concesso, quare communiter à sententia Baiulorũ appelletur ad Capitaneum,
88 si in inuestitura hoc non est ei tributum. Frecc. de subfeud. auct. 16. dicit hoc fuisse introductum ob modicitatem causarum minimarum; quæ si ad superiores adduci deberent, maius esset dispendium quam valor causæ, quod permitti non debet, auth. Nisi breuiores, C. de sententijs ex periculo recit. Hæc responsio non satisfacit, cum in Curia Baiulorum præter criminalia, omnes causæ ciuiles maximæ summæ possint agitari, vt in constitutione, Baiulus si furem, & dicam in sequenti. Tu dic veram rationem esse, & hoc euenire ex cõstitutione Regni, Officiorum periculosa, vbi hoc conceditur Baronibus, & ex eius legis conditione datur ius appellationis ad Capitaneum, & deinde ad Iudicem secundarum causarum, si Baro habeat secundas causas, qui dicetur tertius Iudex. D. de Franch. decis. 511.

Vlterius quæritur? Si Baro non habeat secundas causas, & deleget causam alicui, quia ordinarius est
89 suspectus, vel ex alia causa, an possit appellari à delegato ad delegantem? de iure videtur quod sic; proinde hac via Baro posset habere primas appellationes, vt probatur cap. super, §. porrò, & cap. si delegatus, de officio delega. l. 3. ff. quis & à quo; nam quoties non sumus in ordinario iudice, à quo appelletur, tunc ad delegantem debet appellari. Rom. sing. 76. quod appellatur ad Episcopum, causam delegantem, & non ad Metropolitanum, Fel. rubrica, de officio delegati. Quæ opinio infinitos habet sequaces, Frecc. verò de subfeud. auctor. 13. contrarium firmat. nam hoc esset per indirectum frau-
90 dare Regem primis causis, & ad fraudes tollendas in Regno non permittitur appellare ad delegantem. Capic. decis. 225. Couarr. practicarum quæstionum, 4. capite, vers. quinta conclusio, qui sustinet hanc opinionem etiam de iure respondendo, quod si appellatur ad delegantem, procedit hoc in Principe; & sic allegata iura intelligi debent; secus si delegatio fiat ab inferiore, qui limitatã habet iurisdictionem; pro prima instantia, & alia, multa adducit, & ita seruatur. Circa verò
91 causas suspicionis iudicis, ad delegantem recurritur, vt de alio iudice prouideat, non suspecto, & hoc ex eo est, cum suspicio non tollat iurisdictionem, sed sugillet personam iudicis, vt in terminis dixit Frec. in tit. de differentijs feudorum quaternator. different. 26. licet contrarium voluerit Carau. ritu 265. quod iudex allegatus suspectus debet statuere terminum parti vt adeat superiorem

periorem

periorem Regium; quę opinio, vltra quod non est iuris, non seruatur, vt nouissimè testatur Berard. Musca, in sua praxi, 2. glo. verbo, competẽtes, num. 59. 2. parte. Nam etiam si Baro
92 sit suspectus, quia inimicus vasalli, & per hoc redditur suspectus Capic. iuxta cons. Crauettæ 6. non per hoc magna Curia vel audientia poterit tollere iurisdictionem, sed mandabit Baroni data pręuia lista suspectorum per partem, vt prouideat de iudice, Barones habent enim, vt dixi iurisdictionem in dominium, quã nõ de facili perdere possunt, vt ibi Frec. secus, in habentibus iurisdictionem
93 in administrationem; nam allegato suspecto officiali Regio, poterit decernere M. Curia, quod causa remaneat, vt Carauita met. d. ritu in fine. An verò vasalli teneãtur semper adire primum, ac etiam secundum iudicem, si de hoc erit priuilegiatus Baro, videtur, quod si patitur quis primum, debet etiam ad secundum
94 iudicem accedere, cum omissis his medijs nõ liceat per saltum transire, l. Imperatores, ff. de appellat. & maximè in pręiudicium iurisdictionis, cui nullo modo vasalli præiudicare poterint. Capic. d. decis. 9. quod est verum; sed non procedit, si iurisdictio non dependeat à Barone, vt in aliquibus casibus, prout dicimus de
95 causis actitatis in Curia nundinarum, nam cum Nundinæ non possint concedi nisi à Rege, Marant. in articulo, vt iudicium mercatorum, nu. 50. causæ dependentes seu appellatæ de d. Curia licet constituta sit in terra Baronis, ac ab eo Iudex eligatur, tamen appellatur ad superiores Regios, & non ad Iudicem, secundum Minado, consi. 27. & Franch. d. decis. 511. quodq; procedit in om-
96 nibus casibus dependentibus à Rege: nam à quo fluit, refluere debet, l. 1. §. cum vrbem, ff. de offic. præfecti vrb. Bart. l. 1. §. si quis in appellatione, ver. quęro, ff. de appell. Idemque erit obseruandum si iurisdictio dependeat ab vniuersitate, nam ad superiores omissis medijs appellari
97 poterit, vt dicimus de vniuersitate, quę eligit rationales, nam ab eorum significatorijs non appellabitur ad Barones, cum non dependeat ab eo iurisdictio. Carauita ritu 52. Mont. super pragm. 1. de administratione vniuersitat. sic in appellatione à Syn-
98 dicatoribus, vt dixi supra prag. 8. sic in appellatione Catapanis creatis ab vniuersitate. Franch. decis. 511. Couarr. practicarum quęstionum, versic. secunda conclusio, vbi dicitur tamẽ, quod si immediatè electio alicuius iurisdictionis non dependeat à Barone, si tamẽ ipse eligit, vel con-
99 firmat iudices nominatos, tunc dicentur depẽdere ab eo, quo casu ad suam iurisdictionem debet adiri; quod est notandum, cum in multis locis grasserij Iudices Baiulorum, & alij nominantur ab Vniuersitate: Baro tamen eligit vel cõfirmet, aliàs non possunt exercere; hoc casu dicemus iurisdictionem dependere à Barone; quod est limitandum ad prędicta, & ad decisionem de Franc. quę omnia nota cum non passim inuenies. Sic & consequenter nõ est obligatus ad forum quis in secunda in-
100 stantia Baronis, si exemptus sit ab ordinario ratione alicuius dignita-

tis,

tis, militiæ, vel artificij, vti lanificij, & similium, qui habent suos iudices particulares priuatiuè ad ordinarios, de quibus loquar in fine huius primæ partis, vbi videas, l. magisteriæ, C. de iurisdic. omn. iud. Stracch. in tractatu de mercator. tit. quomodo sit procedendum, art. 1. & de militibus loquitur D. de Fräc. decis. 88. & post eū Viuius decis. 254. Exteri
101 tamen qui sortiuntur forum, ex aliquibus causis de quibus in l. hęres absens, cum suis §§. ff. de iudicijs, vti ratione contractus solutionis rei sitæ & cæterorum: si habebunt primū iudicem, etiam & secundum sufferre debent. Abbas & Dec. in rubr. de appellat. Franch. decis. 511. num. 4. Multi etiam Barones non solum ha-
102 bent secūdas, sed etiam tertias appellationes ex priuilegio, quod similiter seruandum est, prout in secundis, licet strictè, cum sit durioris oneris, inde est, quod multi habent, sed pauci sunt in possessione, vt Carauita ritu 49. cum magis versetur detrimentum supremi dominij, vt considerat Gramm. voto 28. nu. 26. cum Rex quasi expproprietur iurisdictione audiendi prouocationes, cū vltra tertiā vicem non liceat prouocare, quando sententię sunt conformes, iuxta notata l. 1. C. ne liceat tertio prouocar. Et hæc satis quo ad istum articulum appellationis.

Excepta sunt Regalia, quæ soli Principi competunt, & sub quauis
103 generalissima concessione non veniunt, cum sint reseruata in signum supremæ potestatis & coronæ. Enumerat text. in cap. 1. quæ sint regalia, quem declarat Andr. ibi, & exornat Afflict. Bald. & cęteri. Capic. in inuestitura, verbo, regalia. Boss. tit. de Regalijs, Peregr. de iure fisci, 1. art. vt puta, Mare, portus, flumina nauigabilia, vectigalia, gabellæ, collectæ, monetæ, Angariæ, Magistratuū creatio, & alia, quę nullo modo pręsumuntur concessa, cum nō debeant concedi, & maximè in magnam diminutionem coronæ, vt dixi; Nisi inuestitura fieret de terra vbi Rex non habet nisi regalia, tunc
104 præsumitur facta concessio de ijs quæ insunt, & in quibus potestatem habet, Afflict. constitut. Regni, Ea quæ ad decus, & ibi addition. similiter, si ita consuetum sit inuestituras fieri, in ijs ciuitatibus & terris, vt puta, quando fiunt concessiones Magnis Ducibus, solitis in ea terra habere Regalia, vt Duces Sabaudiæ, Florentię, Vrbini, Sabionetæ, & alij, qui habent Regalia monetæ cudendæ, legitimandi spurios, creandi Notarios, & alia, tunc præsumitur facta concessio iuxta solitum. Iacob. in tractatu feud. in principio, vers. dubitatur etiam, & quomodo Regalia concessa intelligantur, & quando, benè Peregr. 2. artic. num. 97. de iure fisci.

Excepti sunt casus Magnæ Curiæ concessi quos supra retuli, qui priuatiuè sunt ad Barones, & nisi de ijs sint particulariter priuilegiati, vel cum generali clausula, concessionis casuum, de quibus sola Magna Curia cognoscit, nō subintelligun-
105 tur; Aduertas tamen, quod ideo repeto hic, quod licet multi sint dicti casus, tamen sunt communicati plures Baronibus, & sine noua concessione

sione veniunt, vt sunt causæ præsentationis instrumẽtorum, de quibus sola olim M. Curia poterat cognoscere: sed hodie etiam omnes Barones, Caraui. ritu 54. sicque & de priuati carceris crimine, vel plagij delicto, apocis recognoscendis, hæc omnia excepta erãt Baronibus. Bellug. rub. 38. §. conqueruntur, sed non hodie, præter tamen istos, alij remanẽt excepti, vt Carauita ibi.

Exceptum est indulgere, componere, transigere, gratiare, & trãsmutare pœnas corporales, & sub concessione meri imperij, hæc potestas nõ intelligitur tributa, Afflict. & Isern. tit. quæ sint Regalia, vers. pęnarum.

106 Et quamquam facta concessione plenaria, veniant pęnę prouentus & multæ concessæ, cum sint fructus iurisdictionis, Bart. l. fin. ff. sol. matr. hoc est intelligendum de cõpositionibus, & pęnis quæ à iure indicuntur, non de ijs quæ fiunt ex potestate & priuilegio particulari non inserto in corpore iuris. Boss. tit. de remedijs ex sola clementia. Ossc. decis. 101. & dec. 29. hinc videmus, & Regios iudices non posse componere sine licentia Proregis, Afflict. decis. 287. vbi dubitabatur, si M. Curia hoc poterat; Sed in Regno potest dici, quod quattuor litterę arbitrales

107 talem potestatem concedant, licet de iure feudorum prædicta sint excepta, quia tamen communiter in omnibus inuestituris conferuntur, videtur quod sint de solitis, & cõsuetis, & quod sub plenaria cõcessione subaudiantur. l. fin. C. de fideiussor. & ita in terminis Fabius de Monte Leo. super quattuor litteris arbitrar. par. 7. q. 5. Afflict. in Constitutione Regni, Ea quæ ad decus; secus verò

108 quo ad Priuilegium indulgendi, & componendi post sententiã, istud enim non est de solitis, & nisi plus quam expresѐ concedatur, vtique non intelligetur, cum paucis in Regno reperiatur concessum, solius. n. Principis est commeatum & remeatũ facere, dicit textus l. relegati, ff. de pęnis. Sicq; in electione insularum ad quas rei sunt deportandi vel relegandi; Itidemque in licentia suspendendi corpora punitorum, Iacobin. versic. & cum mero imperio, prout etiam guidare, indultare, latrones, foriudicatos, ipsos restituere ad bona & famam, quæ de iure perdiderant, vt dixi suprà prag. 6. & sequẽti ibi notaui cognitionem indulti esse exceptã Baronibus, & solum Regios superiores debere cognoscere.

Excepta etiam videtur publicatio

109 bonorum, vt l. 1. C. ne sine iussu Principis liceat confiscare; Et antequã hic vlterius progrediar, aduerte, quod falluntur ij qui dicunt solum in lęsæ maiestatis crimine bona publicari, propter Auth. Bona damnatorum, C. de bonis damnator. quę publicationẽ bonorum videtur remittere, & concedere filijs: nam intelligitur, vbi lex specialiter nõ prouidit, hanc certam pęnam solum statuendo, & non in consequẽtiam delicti, vt antiquitus, vnde pœna publicationis bonorum in vsurarijs, in cõtrahẽte incestas nuptias, seipsum occidente, nõ videtur remissa seu correcta, ex dicta auth. vt bene Viu. decis. 244. in fin. Et proinde quod publicatio bonorum sit excepta, multi tenent

tenent Gramm. consi.crimin.6. firmat solum M.Curiam posse cognoscere de delictis vbi venit imponenda pœna publicationis bonorum; & proinde sæpius vidi dubitatũ,an Barones licito iure possent procedere
110 in crimine vsurariæ prauitatis,cuius pęna est publicatio bonorum, vt in Constit. Regni,Vsurariorũ. & ex d.Cõsilio Gram.in terminis videtur hoc exceptum Baroni,& Viui.decis. 237. refert se sæpius obtinuisse in Magna Curia contra Barones; Sed idem tamen in fine dicit, ꝙ appellata causa in Sacro Cõsilio,iunctis aulis,bene trutinato negotio, fuisse decisum, Barones posse cognoscere de pœnis publicationis bonorũ, & non adducit pro hac decis.auctoritatem. Sed tu vide Iacobin. de feud. vers. & cũ mero imperio,qui firmat hãc conclusionem, sub concessione meri imperij venire cõcessam cognitionem publicationis bonorum. Idemq; dixit Boss. tit.de pęnis,nu.21.cum hoc priuilegiũ non sit de exceptis.Et dicta l.1. C.ne sine iussu Princip.liceat confiscare, intelligitur circa nouam pœnam iniungendam,vt latè Salic. ibi. sic Peregrin.de iure fisci,2.artic. nu. 87. ꝙ confiscationes sunt Baronum nisi fierent ex delicto cõmisso in dominum directum, vt ibidem, nu.n.94. Guid.Pap.quæst.76. Petra cap.6.num.27.

Et consequenter, multoties vidi à prudentibus dubitatum,num pœnæ quæ à legib. & statutis deferuntur fisco,ei solum debeantur, vel Baro inuestitus in Terra de mero imperio,cum concessionibus pœnarum, & prouẽtuum,succedat in locum fi-
111 sci;videtur ꝙ non:nam verba legis vel statuti non sunt transfiguranda, l. non aliter, de legatis 3. nam solus Princeps habet fiscum, l.1. C. de iure fisci, vbi Cuiacius latè de signifi-
112 catione,& bene. Afflict. in præludijs Constitut.Regni, quæst.15. vbi multa quòd solus Princeps habere debeat pœnas quæ ex statuto dictantur fisco applicari; sicque in terminis tenet Foller.super Pragmat.5.de admin. vniuers. Sed contrarium est verius: nam facta inuestitura de mero,& mixto imperio,veniunt omnes pœnæ,& Barones subintrant in locũ fisci, cum subrogatũ subrogetur ad qualitates, & priuilegia subrogãtis, in iuribus in quibus extendi poterit Isern.de pace,§.hæreditatem,Capic. decis.27.nu.17. Boss.in terminis tit. de pęnis,nu.23. & in tit.de regalijs, nu.15.& ex regnicolis Carauita ritu 47. num. 8. Capicius decis.183. num.4. & nouissimè subtilius Tess. decis. 132. quòd omnis pęna,multæ
113 emolumenta,& publicationes bonorum,sint infeudati;Alij dixerunt hoc esse verum in delictis de iure prohibitis & cognitis, sed si nouiter pęna addatur ex statuto, faciens delictum quod de iure non erat, vt in
114 multis bannis Proregum videmus, tunc si pœna fisco applicetur, ei debetur,& non Baroni, vt Surd. cons. 151.vol.2.& videtur decidere Dominus de Franc. decis.434. in certa causa contrauentionis Regij banni, in non reuelando frumentum; Sed hęc decisio videtur contradicere ijs quæ notabiliter dixit Tess. d.decisio.132. & Boss. tit.de pęnis, nu.25. dicentis quod etiam si à statuto noua pœna indu-

iudicatur; & fiat delictum quod nó erat de iure, quod nihilominus feudatarij subintrēt in locum fisci, cum priuatiuè sibi ipsi debeantur pœnę: nam succedit virtus Priuilegiorum, inducto delicto, quæ semper loquũtur, l. Arianus, C. de hæreticis, & iurisdictio semper priuatiuè ad fiscum videtur tributa. Gramm. decis. 30. licet possint dici, quod per viam legis generalis possit præiudicari Inuestituræ. Petra fol. 56. num. 81. tamen hæc ratio non est vera vt ibi excutitur, & maximè num. 114. qui firmat opinionem Tessauri in hac quæstione. Afflict. decis. 288. quæ opinio est verior, à qua non discedit Dominus de Franchis, sed eam decisionem procedere dico in casu suo, circa bannum emanatum à Prorege, in cuius inobseruantiam videtur læsa sua auctoritas, vnde sibi remanet castigatio, loquiturque in pęnis banni temporalis, nó perpetui: nam
115 pœnę mandati spreti, inobedientiæve commissæ à vasallo Baronis, in superiores magistratus, pertinebũt ad fiscũ, & non ad feudatarios; Argumento l. nullum, C. de testibus. vbi non subiectus punitur à iudice non suo ratione contemptus, vel suæ offensionis, vel delicti coram eo patrati: quia aures eius sunt offensæ. sicq; est decisum per Dominum de Franchis decis. 470. quod vasalli Baronũ conuersantes cum cótumacibus Magnæ Curiæ, quod ab ipsa cognosci debeant, & non remittuntur Baronibus. Qua fędere distinctionis facta concordia, notes, quod nec pęna, nec causę remissio debeat fieri ad Baronem, si eius vasallus offenderit autores maioris magistratus, in non obediendo, & contendendo; allegant textum, l. cum emancipati, §. emancipatus, vbi glos. ff. de collatio. bono-
116 rũ, Capic. in Inuestitura, vers. cum multarum, verbo, & sciendum. Vnde citatus vasallus à superiore, si erit contumax, illa pœna contéptus, &
117 contumaciæ, non erit Baronis, sed fisci, licet causa fuerit Baroni remissa. Natta cons. 580. Tessaur. decis. 250. in fine. Carauita ritu 205. Iacob. de sancto Georg. vers. de castro, num. 12. in fine. Idem ét si pęna imposita sit per iudicē Regium, in instantia appellationis, tunc illa pęna applicatur fisco, vt ibi Tess. & distinguit Nun. de exequendis mandatis Regum, prima parte, 2. capite.
118 dico, si sententia prima refirmetur, vel reuocetur: nam si confirmaretur pęna pertinebit ad Baronem, & nó ad fiscum; cum agatur ex confirmato, & non ex confirmante. Grammat. voto 28. Tess. decis. 266. num. 7. & decis. 250. Claper. in centur. caus. fisc. 11. quæstio. 1. Nauar. de vsur. notab. 13. verum si in secunda instantia Princeps pęnam commutauerit in pecuniariam, sua erit pęna, Capic. decis. 27. num. 14. & 17.
119 Tandem quod eadē dispositio procedit, si Princeps aliquem guidauerit, aliquodve priuilegiũ alicui concesserit, & contemptę fuerint eius litteræ, vel priuilegia saluaguardiæ, vel prouisiones, tunc de earũ inobseruantia contemptor punietur per Principem, & eius magistratus, & nó remittetur Baroni, Capic. in Inuestitura, versic. cum multarum, verbo, & sciendum. Paris de reintegratione

tione feudorum, capit. 83., Tessaur. decis. 131. per textum pręallegatum dicta l. cum emancipati, §. emancipatus, de collatione bonorum, vbi pęna consequuta ob vindictam, non venit in collationem bonorum inter fratres, sub quacunque generali communione, sicque probat textus in cap. 1. §. penult. quæ fuit prima
120 causa beneficij admitten. Et consequenter id etiam procedit in causa falsæ apochæ, præsentatæ coram superiori, vel in productione falsorum testium, & similium, l. nullum, C. de testibus, nam tunc dicetur offensa persona superioris, & ptoinde ibi punitio erit faciéda, nec erit concedenda remissio causæ Baroni, vt doctissimè Tessaur. decis. 266. quāquam aliter distinguat D. de Frāch. decis. 147. quid at intell. ad d. l. nullum. Sicque si vasallus deliquerit in
121 exercitio officij, cuius criminis cognitio spectabit ad Regem, non ad Baronem; hinc est, quod etiam si deliquerint viles officiales Regis, vti Nuncij, vel alij commissarij, si delictum erit graue, poterit Baro procedere ad informationem, & ad capturā, nomine superioris, & statim certiorare ipsum de delicto: nam licet quis sit exemptus à foro ordinarij, non per hoc erit exemptus, vt delinquendo, non possit capi vt remittatur. Felin. cap. fin. nu. 7. de foro competenti, & non poterint procedere in causa, vt bene Boer. decis. 9. Frecc. de subfeudis, tit. de differentijs feudorum quaternator. in fine. Ac id procedit etiam in officialibus Baro-
122 num iurisdictionem administrantium, nam etsi non dependeant immediatè à Rege, tamen de eorum delictis sola Magna Curia cognoscit, etiam si officialis sit vasallus illius Baronis, ac etiam si pro delicto conueniretur finito officio; Isern. in cōstitutio. Magister iustitiarius. Dominus de Franch. decis. 417. Quæ omnia corrolaria supradicta procedunt secundum auctoritates citatas. Tamen Petra fol. 60. per totum articulum est in contraria opinione, quam veriorem dicit, quod licet cognitio prædictorum casuum sit Principis, quod omnino tamen pœnę, prouentus, confiscationes, etiam in læsæ Maiestatis crimine sint Baronum, vt ibi latè executit confutans multorū auctoritates, ad quem te remitto in occurrenti; licet Peregrinus artic. 2. num. 94. teneat quod cum sit offensa persona domini pœna confiscationis sit directi domini & non aliàs, licet pro opinione Petræ sit Afflict. decis. 282. num. 12. sed Peregrini opinio est communis vt ipse ibi. [illegible]

Et redeūdo vnde digressi sumus, quod Baro non habet fiscum, licet consequatur pęnas fiscales, cum supradictis distinctionibus contingit dubitari, num Baro possit tenere procuratorem fiscalem qui assistat, ac audiatur in sua Curia pro criminibus puniendis, & eorum pęnis, vt tenent Regij superiores, dic, quod publicè interest delictorū coerctionem fieri, quàm satis necessariam esse docuimus supra, prag. 6. in principio; & proinde licitum est Baronibus posse tenere aliquem assistentē Curiæ super criminalibus causis, verum ei non potest conuenire nomen

fiscale,

fiscale, ex eo, quod (vt dixi) Baro non
123 habeat fiscum, & pœnæ non applicantur fisco, sed Baroni; sed Curiæ coadiutoris, nomen est tributum istis talibus qui funguntur officio accusatoris, Camp. in cap. Regni, incipiente, plerumque, num. 9. & ita iudicatum fuit in Consil. inter Vniuersitatem Pisticij, & Baronē, Actuario de Felice, qui tenent coadiutorem & non procuratorem fiscalem, qui solum rebus Principis, & eius Curijs præponitur. qui habet legitimam personam comparendi, impinguandi, impugnandi scripturas, testes; Crauetta consil. 168. Anna singul. 97. & ex antiquis Maranta, in sua Praxi, in articulo inquisitio-
124 nis, num. 78. & in omnibus est audiendus citandus, aliàs de nullitate dicere potest, Viui. decis. 368. nam iste tertius dicitur liti assistens pro interesse publicæ vtilitatis, vt delicta coerceantur, ac pro interesse ipsius Baronis: nam etsi pro interesse, priuatus quis, licet non sit principalis conuentus, sed pro secundariò interesse de quo dubitat, potest petere vt possit liti assistere erit audiēdus. Crauetta consi. 14. Gayl. Practicarum obseruationum 69. cum sequenti, primo lib. l. si suspecto, ff. de inoffic. testamen. Doctores l. sæpè, ff. de re iudica. aliàs de nullitate dicere & appellare poterit, fortius hoc procedit pro interesse publicę vindictæ, l. ita vulneratus, ff. ad leg. Aquil. ac pro interesse Baronis priuato, cū ex pœnis criminum ipse cōsequatur fructus, l. fin. Bart. ff. soluto matrim.
125 Et sic ad instar procuratoris fiscalis de nullitate tantum dicere poterit: nam appellatio etiam fisco non competit. Do. de Franch. decis. 148. latè, de errore actus, tamen & sentētiam impugnare fisco competit, Franch. decis. 398.

Sed pro complemento huius prin-
126 cipalis articuli aduertas, antequam ad vlteriora transgrediamur, ꝙ licet Baro habeat pœnas fiscales, non tamen consequitur fiscalia iura in sua Baronia, vti bona vacantia, vel morientis sine hærede; hæc enim Principi debentur, & non Baroni, adnotat Peregr. de iure fisci, 4. lib. 3. titu. latè, Doct. l. si vacantia, C. de bon. vacant. lib. 12. D. de Franch. decis. 125. sicq; bona quæ auferuntur ab indigno, quia interfecit defunctum, vel iniuriā intulerit grauem, vel si nō vltus fuerit necem defuncti, vel eum prohibuerit testari, vel eius impugnauerit testamentum, ob quòd relicta ei auferuntur, vt notat per totum secundum librum Peregrin. de iure fisci, & 4. lib. tit. de pœnis ciuilibus fisco debitis, vti de alienantibus res litigiosas, & alijs casibus notatis sequenti titulo ex conuentione par-
127 tium. vti bona concubinę vel amasiæ turpiter acquisita, & existēte delicto, nam differunt à bonis publicæ meretricis, quæ sunt consanguineorum, Viu. decis. 482. sicq; de donationibus factis à clericis, militibus, concubinę quæ prohibita sunt, & fisco applicantur, & inter bona fiscalia cōputantur, iuxta distinctionē Vrsi. decis. 102. Inter quæ computantur bona naufragorū, proscriptorum, & quę de iure ab indignis auferūtur, & cōtrahentium incestas nuptias, quæ omnia inter Regalia computantur.

N Capic.

Capic. in inuestitura, vers. Regalia, verb. bona. licet contrarium firmet Guido Pap. dec. 76. & hęc omnia latiùs adnotat Peregr. de iure fisci, per totum secundum librum. Nisi enim in specie Barones sint inuestiti de istis bonis vacantibus & fiscalibus, non intelliguntur priuilegiatis sub generali iurisdictione tributa. Boer. dec. 50. Iacob. vers. cũ mero imperio, nu. 17. nam in iuribus, & priuilegijs fiscalib. non intrant regulariter Barones, Peregr. de iure fisci, latè 2. art. nu. 72. Ac valde fuit dubitatum, an bona istorum infantiũ expositorum debeant fisco applicari, vel nutritori, seu hospitali, vel Baroni. Franch. decis. 198. Tess. decis. 118. aliud enim est quòd lex auferat ab indigno, & tunc fiscus intrat, aliud si lex faciat quenquam incapacem, tunc fiscus non intrat, sed successores. Peregrin. de iure fisci, 3. lib. vbi per omnes titulos notantur casus incapacium successorum, bene. Ideo de facto potius quàm de iure sibi vsurpant Barones animalia excadẽtialia, qui facta proclamatione per cõuicinia, ea sibi appropriant: nam debent esse Regis, prout omnia alia inuenta; quorum dominus ignoratur, pecunia, aurũ,
129 & quælibet bona debent Curię superiori assignari dicit Constitut. Regni, Pecuniam, quæ ponit modum faciendi præconizationes, & quòd
130 si intra annum non venerit Dominus, quod tunc erunt fisci, & ibi Affl. licet videatur dicendũ has leges non seruandas in foro poli, cũ Christo, & eius pauperib. bona incerta, & inuenta, vel naufragorum, debeant applicari, & non fisco, contra natu-
131 ralẽ æquitatem; Doct. in auth. nauigia, C. de furt. & sic exclamat Couarr. regula, Peccatum, 3. parte relectio. §. patet, ex nu. 5. vbi iste articulus excutitur: sicq; & bona latronũ inuenta super ijs, non enim sunt capientis vti bona capta in bello, de
132 quibus Gram. decis. 71. Sed ea sunt Domino restituẽda, vel pauperibus danda, l. latrones, §. hostes, l. postliminium, §. à piratis, ff. de capt. & postlimin. l. qui à latronibus, ff. de testam. Couarr. præcitato loco, num. 21. Facit text. in Auth. omnes peregrini, C. commun. de successiõ. vbi moriente peregrino, si incerti sint coniuncti, Episcopus bona ipsius distribuere debet inter pauperes. Quę omnia licet possint sustineri, tamen inueteratissima consuetudine fisco applicantur. Niger in cap. Regni, sub titulo, de portulanijs.

Exceptum ac prohibitum est Ba-
133 ronibus alterare, dispensare, & minuere non solum ea quæ sunt iuris Diuini positiui, iuxta distinctionem factam supra Pragmatica 6. nec ea quæ sunt iuris Naturalis, vel Gentium, super quibus nec Princeps disponere poterit, nisi ex vrgenti, & publica vtilitate, vt dixi abundè prima Pragmatica: Sed neque super iure Positiuo, cum solum Principi hoc liceat, vt ibi dixi, & Boss. tit. de Principe, num. 287. Isern. & Afflict. in præludijs Constitut. quæst. 12. quod signa, cum multis causis, & quęstionibus deseruiat. Hinc est, quòd Ba-
134 ro non potest rescribere, quod sine scriptis, & figura iudicij tractetur causa, quæ de iure ordinario videri debet. Lanfranc. Clement. sæpe, de ver-

de verbor. signific. Maranta ibi, iudicium Mercatorum, in princip. latius Carauita ritu 288. num. 9. Solum
135 enim hæc memorialia, quæ solent expediri, sunt excitatoria iustitiæ, quàm quòd aliud operentur, vt dicit Paris de Syndicatu, verbo, sententiæ, vers. est tamen. & quia administrare ipsi nõ possunt iustitiam, ideo nec memorialia expedire debent rescribendo vt sic faciat, vel non faciat officialis. Petra cap. 6. nu. 86. fol. 38. Et proinde, nec banna pœnalia vltra iuris dispositionem valent, vti, si imponatur pœna corporalis, vel tor-
136 mentorum, vel ictuum cordæ, vt quidam iudex insipiens statuebat; nam non poterunt iudices inferiores alterare pœnas. Paris de Syndicatu, verbo, tortura, versic. an in causa pecuniaria. Maranta in sua praxi, in articulo quæstionis inferendę. Sicque non licebit sine iuris ordine torquere reos, ex processu informatiuo, quia hoc soli Regi conuenit, & Magnæ Curiæ, ex capit. Regni, si cum sceleratis, in casibus atrocioribus, iuxta annotata per Franch. decis. 543. & Regijs Audientijs cõmunicatur de semestri in semestre, vt supra dixi; licet secus sit in causis publicorum & insignium latronum, cum ordo sit ordinem ibi nõ seruare, vt Viui. decis. 168. cum ibi allega-
137 tis, & consequenter vanam dixi esse opinionem tenentium Barones restituere posse instãtias peremptas, & insufflare spiritum vitæ, eo quod Barones sint Reges in suis terris. Maranta disputat. 6. num. 14. Carauita ritu 49. num. 9. Freccia titu. de orig. Baronum, num. 8. nam hoc in-
138 telligitur esse verum circa inuestita, de quibus dicitur expropriatus Rex, vt dixi suprà, secus in non concessis, & exceptis, vt Carauita ibi, & ita dictat nostra præsens pragmatica, quòd Barones non exerceant vltra concessa sub pœna: nam & pa-
139 terfamilias dicitur Rex in sua domo, Bald. l. in remandata, C. manda. & refert pulchram historiam Frecc. 1. lib. fol. 20. de fabro qui receperat Regem in sua domo, qui iussit, vt donec moraretur in sua domo ageret suo modo, eo quod ipse erat Rex in sua domo, & sic soli Regi competit insufflare spiritum vitæ, & inuestitis cum Regali dignitate, vt magnis Ducibus. Petra fol. 53. num. 25. & est sopitũ in Regno, vt ritu 248. quicquid dixerit Crauetta consil. 266. & ita Grammat. decis. 69. nam dispensatio supra ius, non est inferiorum à Principe, & sic clausula non obstante, solius Principis est, l. formam, de officio prætoris. Alexand. consil. 123. 2. vol. latè Grammat. consil. ciuili. Et similiter non potest rescribere in sanando processum nullum, siue circa naturalia, siue substantialia, Afflict. in præludijs Constitution. quæst. 12. Nec omittam aliud exemplum, pro quo consultus respondi, cum infinita a-
140 lia possint adduci, An Baro possit concedere immunitatem alicui vasallo ab onere personali, reali, vel mixto, quidam Baro prætendebat suos vasallos seruientes sibi, posse facere immunes, sic & certos venatores; dixi, soli Principi esse concessum posse immunitatem dare, l. 1. C. de his qui à Principe vacationẽ muner.

l. 1. C. de immunitate nemini concedenda, lib. 12. ita quod neq; Principis vicarius hoc poterit, nisi specificè hoc ius sit sibi tributum, & ita iudicatum fuit in Consilio contra Baronem, qui fecerat immunes venatores, & suos seruos, in causa Vniuersitatis Biccari cum Marcello Caracciolo Actuario Figliola. Antibola. de muneribus, vlt. artic. num. 97. Glos. & Doctor. l. omnes, C. de annonis, & in his adeo strictè proceditur, quod
141 etsi Princeps immunitatem concedat, licet eius gratiæ latissimè sint interpretãdę, quia tamen Vniuersitati præiudicatur, intelligitur concessa in præiudiciũ sui, non suorum conciuium, Lucas l. 1. C. de excusat. muner. lib. 10. l. actores, C. de exactorib. tributorũ, quod obseruari in Regia Camera dixit D. Tappia, de Constitut. Princip. in rubr. 4. cap. nu. 31. nisi esset immunitas concessa de iustitia, vt in patre onusto numero duodecim liberorum, l. semper, ff. de iure immun. vel in remuneratione, Cappel. Tolos. decis. 348. Ripa l. si se non obtulit, ff. de re iudic. num. 37. hancque immunitatem licet ius tribuat, tamen à Principe est tribuenda, Tess. dec. 267. in specie. Nec Vniuersitas alicui potest immunitatem
142 concedere, nec tacitè nec expressè, Doct. d. l. actores, ita q; non possunt præstare immunitatẽ collectarum, Syndico & Electis pro eo anno quod administrant, vt multi obseruãt. Anna sing. 482. licet alij contrariũ sentiant, q; pro illo anno illa immunitas concedatur à iure, Guido Papa
143 dec. 398. Capic. in inuestit. verbo, gibellæ, ver. Camerarius, qui extẽdit etiam ad baiulos. Nec Barones, quia sunt immunes ipsi, possunt facere suos seruientes, hoc enim nõ est concessum, neque Ecclesiasticis vt possint eximere immunes suos seruientes à muneribus, Lucas l. Senatorũ, C. de dignit. lib. 12. Capic. verbo, Collectæ, in versic. vasalli & familiares, nam nec possunt potiri priuilegio fori ipsius Domini, iuxta distinctio. Capic. decis. 12. & hæc de iure sunt clara, nisi Baro ex capitulatione cũ vniuersitate roborata assensu Regio habeat aliquod ius exemptionis & immunitatis in istos, prout in magistris venationum, & venatoribus Baronum, in multis locis vidi. Capicius dicto loco fol. 124. versic. priuilegiatus ab Vniuersitate.

Ac tandem nec dare dilationem
144 debitoribus poterunt, l. vniuersa, C. de precib. Imper. offer. cum Principis sit suspendere, & dispensare super iuribus creditorum. Tess. dec. 91. & 186. ibi, ad quæ extendatur hæc dilatio, & Anna sing. 463. & ad quæ debita non extendatur vidẽda sunt q̃ notabiliter firmat Boer. decis. 296 qui omnes casus coaceruat. Carauita ritu 287. nec habet locũ contra Neapolitanos, Franch. decis. 179. in fine. licet in Regno ex gratia concessa nõ expediantur quinquennales inuestit. de concess. bonor. Afflic. dec. 77. cum duabus sequentib. Immò quod fortius est, soli Regi eiusque maioribus magistratibus competit dispensare, ac dilationem dare, stante con-
145 currentia creditorũ, quod ius concedit; vnde non videbatur esse requirendam aliam auctoritatem, cũ stante maiori parte creditorum concurrentium

tentium in danda dilatione, alij cogi possunt, l. maiorem, quæ lex maiorem, procedit concurrentibus creditoribus anterioribus, & posterioribus: nam si concurrant solum anteriores sunt securi super bonis, nec non præiudicaret alijs nolentibus, Franc. decis. 179. ff. de pactis. l. fi. C. qui bonis cedere possunt, adeo, qd ligat etiam creditores dotis. Dom. de Franch. decis. 219. & latius excutit decis. 82. hanc materiam, & an hæc dilatio trãseat ad hæredes impetrantes, vide Franch. decis. 179. nam est pulchra qõ. Tamen maioribus magistratibus hoc fuit reseruatum, vt benè Viu. decis. 138. latè, & nõ alijs. Hucque confert dicere de priuilegio Brundisino, vbi datur quinquẽnalis dilatio diebus tribus accedentibus ad habitandum, quòd priuilegium quando procedat, refert Petr. fol. 130. num. 255. limitarem tamen secundum adducta per Boer. decis. 297. allatam, quem vide, qui adducit limitationes ad hanc quinquennalé: & procedit dicta dilatio & priuilegium, data cautione, secundum terminos l. vniuersa, C. de precib. non autem procedit in debitis fiscalibus, vt Bart. ibi, nec facta carceratione, vt pluries obtinui in Regia Camera.

Nec dispensare super natalibus Baronum, est l. 3. ff. de natalibus restituendis: nam succurrere imperfectionibus naturæ maculas abstergendo à celsitudine depẽdet. §. illud, authen. quibus modis naturales efficiant. sui.

Item excepta dicitur cognitio ad mare & littora maris: vnde si territorium Baronis adhæreat mari, in eo non habebit iurisdictionem, nec de delictis in mari patratis, vel littore maris, dicetur legitimus iudex: nam per ictum balistę à mari, cessat Baronis iurisdictio. Frecc. tit. quis dicatur Marchio, num. 4. & habet Curia pro hoc in diuersis prouincijs officiales Regios Portulanos, & viceammira-
146 tos, quibus cura est nomine Regię Curiæ ne fiant exituræ, & quod naues onerẽtur non vetitis mercibus, ac cognoscãt de delictis inibi patratis; concordat hæc obseruantia cum l. 1. C. de littor. & itineri. Nisi concessio esset facta cum Regalibus, vt sit magnis Ducibus, vt suprà dixi, tunc intra mare per centum milliaria habent iurisdictionem, Ofaschus decis. 155. Bart. in tractatu de insula. Hieron. de Mõte, in tractatu finium regundo. capite 7. Frecc. de subfeud. tit. de officio magni Admiraldi, vbi videre poteris differentiam vice ad-
147 mirantium portulanorum, ac secretorum, qui omnes habent cognitionem priuatiuam, in eos qui viuunt ex arte maris, secus, si aliquan-
148 do exercerent: nam tunc non gauderent cum sit præsumptio fraudis. Franch. decis. 175. & decis. 142. vbi discutit an prag. de latronibus, quæ tribuit iurisdictionem capienti, habeat locum in pręiudicium Admirandi, & quod viceadmirans habeat quinquaginta milites de quibus debet dare notitiã M. Curiæ, vide Grã. cons. ciuil. 108. & eo casu cum de ijs cognitionem habeat M. Curia, non poterit citare eos, & citatio expedita
149 esset nulla, vti incompetẽter emanata, & proinde contumacia non est purganda, vt ibi Grãm. in terminis,

& Capie.decis.9. quid verò si Rex cõcedat Baroni insulam, quæ extat in
150 mari, infra quod habeat iurisdictionem, & habeat ius piscandi, vide Frecc.tit.quis dicatur Marchio, nume.6. Capic.vers.cum lictoribus.

Excepta est etiam cognitio portulaniæ, non solũ maris sed terræ, cum
151 pro excepta sit tenta. Anna sing. 587. & sic seruatur in Regno: nam si Barones aliqui tenent, est ex priuilegio particulari, vel quid separatè emerunt à Curia, non quod insiuit feudo, cum sit iurisdictio distincta, & priuatiuè ad Barones quę exercetur per Regiam Curiam Si-
152 ciliæ: Idemque obseruatur in cognitione pòderum, & mensurarum quæ sunt excepta. Afflict.consti.Regni, ad legitima pondera. Confrater nitate Regni, Mercatores, & in Regno non habet dubitationem, licet contrarium tenuerit Guid.Papę decis.490.de qua materia vide Campa. capit.65. & iurisdictio ad quę extendatur, circa fraudes in pòderibus &
153 mensuris, & in qualitatibus, & quantitatib. Marania ibi, iudicium seculare vel ecclesia.num... & nota difficultatem de quodam Barone habente hoc priuilegium qui prohibebat catapanos creatos ab vniuersitate, ne exigere possent penas, & per Sacr. Cons. fuit decretũ in causa inter Baronem Casularũ & vniuersitatẽ Actuario Felice, quod causæ ponderum sint solius Baronis, quoad contrauẽtionem Assisæ, & eius auctoritate procedant Catapani creati ab vniuersitate, & nõ se intromittat commissarius ponderum & mensurarum..

Exceptum est priuilegium recursus ad Principem de viduis & miserabilibus personis, ac Ecclesiasticis quibus à iure est prouisum Principem adire siue agant siue conueniantur, vel ipsi accusent vel accusentur, poterint enim adire superiores omissis medijs ac etiã variare, l.1.C.quando Imperator inter viduas & misera. Istud priuilegium insertũ in corpore iuris non tollitur nisi expressè eis sit derogatum. Anna allega.126. & poterit à Principe tolli, cũ sit iuris positiui, super quo Princeps di-
154 sponere poterit, vt dixi 1.pragm. ipsa tamen concessio debet specificè fieri, vt derogetur dictæ legi primæ, nec sufficiet quæuis concessio generalissima etiam Regalium, latè Dominus de Franchis decis.192. nisi fit
155 facta cũ clausula, prout melius tui prædecessores tenuerunt, tunc si probabitur ipsos habuisse hoc Priuilegiũ, subintelligetur, cum relatum sit in referente, l.asse toto, ff.de hæredibus instituendis, quod excutitur per Franch.decis.187. nam cum ista priuilegia sint inducta miserationis
156 causa, ita quod ijs renuntiari non potest. Frãch.decis.192. ac cum tertijs præiudicent strictissimè interpretari debent. Vrsil.decis.257. licet multi teneant sub generali inuestitura transire hoc priuilegium. Tess. decis.177.

Sed quomodo Rex potuerit derogare Priuilegio viduarum miserabilium, ac fortius Ecclesiarũ, mul-
157 ti curiosi ostendere elaborarunt, cum Doctores surda aure pertranseant, ista enim concessio videtur contra directam ecclesię libertatem,

quod

quod iura ciuilia, & naturalia prohibent, Auth.cassa.C.de sacrosanct. eccles.cap.cum ecclesia, de constitut. Scias, quod hic Princeps non disponit super alienis, sed super suo Priuilegio, & iurisdictione concessa, quæ ab eo fluit & refluere potest, l.1.§.cũ vrbem, ff.de offic.præfecti vrbis; vnde si ei placuit priuilegiare, vt ecclesiasticæ personæ possint, eum adire omissis medijs, potuitque super isto iure positiuo contrarium decernere, nec iniuria fit ecclesiasticis, eo quod Princeps præcipiat, vt causa terminetur prius in curia Baronali quàm ab alia; nam non denegatur audientia, & ne desit auctoritas, vide Capicin inuestitura, vers. etiam ad instantiam, fol.128. & disputat latius hũc articulũ Ias.l.Gallus, §.& quid si tantum, ff.de liber.& posthum: & bene Tiraq.de retract. §.1.glo.8.num.42.

158 quòd Princeps secundum communem opin.potest denegare beneficiũ statuti clericis ab eo concessum. Quę personæ ecclesiasticæ sunt priuilegiatæ si agant vel conueniantur pro

159 bonis ecclesiasticis, & non aliàs, Afflict. & Vrsil.decis.257.cap.cũ sit generale, de foro competen. Carauita 229. & sic si pro suis patrimonialibus litigarent, priuilegium cessaret, Niger cap.Regni 42. in criminali verò gaudent electione fori pro iniuria vel offensa facta, Anna allegatione 146. Viuius decis. 27. Qui verò propriè comprehendantur appellatione viduarum, pupillorum,

160 & miserabilium personarum, vt d.l.1.an omnes viduæ vel solum miserabiles & pauperes. Illa enim dictio (&) secundum sui naturam videtur quod desideret cõcursum copulationum, & repetat cum eisdem qualitatibus, vt dixi latè in rubrica; attamen viduas etiam diuites contineri dicunt, nam satis sunt miserabiles, cum suis viris sint orbatæ. Ita quod Regina vidua, dicetur miserabilis, & includetur sub statuto. ita Imbrian. in tractatu de primo benefic. capite 1. D. de Franchis decis.100. num.9. licet hoc priuilegio

161 non potiri viduas inhonestas multi dixerint, cõtrarium tamen est decisum D.de Franch. decis.233. nam satis sunt miseratione dignę, idemq; obseruatur in pupillis qui gaudent prædicto fori priuilegio, etiam si diuites sint: nam quia patre carent inter miserabiles nominantur. Frãchi d.decis.100. ibi excutitur, an pupil-

162 lus dicatur qui non habet patrem, vel qui est minor, ita quod si habeat patrem, possit de bonis aduentitijs adire Principẽ: verum si pupilli conuenirentur, ex paterno contractu, vel lite cępta cum defuncto, nõ possent ex persona sua forum mutare, vt ritu 234. quem declarat Viu. decis.250. & excutit & limitat Frãch. decis.364. Miserabiles autem personæ quæ dicantur, vt gaudeant hoc priuilegio, doctores variè in hoc sunt loquuti. Afflict.constitu.statuimus; numerat pauperes, leprosos, debiles; & perpetuo morbo fatigatos. Tess. latius se extendit, sicut videre poteris decis.176. Viu.decis.65. includit

163 studentes vt miserabiles, quia extra patriã habitant vt literis vacent, quod prosequitur latius decis.521. vbi dicit, mulieres etiam quæ habẽt maritum inutilem vel condẽnatum

N 4 ad

ad triremes quod gaudeant hoc priuilegio. Franch. decis. 100. includit
164 virgines, & decis. 233. non excludit meretrices, Couarr. practicarum quæstion. capite 6. multa alia adducit vt videre poteris. Quæ omnia iudicis arbitrio relinquuntur, Couar. ritu 233. num. 7. nam hę qualitates miserię viduitatis, & similiũ, debent ante omnia probari, qua probatione facta, iudex arbitrabitur si gaudere debeant, vt ibi Carauita, verũtamen si Barones nõ habeant denegationẽ huius priuilegij, uel ut dicunt, clausulas abdicatiuas, vt Vrsil. dec. 257. & Franch. decis. 517. aduertas, quod possunt tueri eorũ iurisdictionem, si vasalli sine remedijs iuris requisitis forum elegerint, vel variauerint, & ideo dico, quod istæ personę ha-
165 bent electionem fori superiorum, veluti suæ Regiæ audientiæ Magnæ Curiæ: Consilij; alios verò iudices incompetentes eligere non poterit, vti si velit adire Regiam audientiã, non de sua prouincia, vel iudicẽ alterius terræ, vel iudicem alicuius officij vti admirantis, & cæterorum, hoc non conceditur. Carau. ritu 233. Sicque competentem debet adire iudicem, siue agant; siue cõueniantur, vel accusentur. Viu. decis. 65. verũ in causa criminali de persona priuilegium petere, & allegare debent. Carau. ritu 230. licet Afflict. dicta Constitutione, statuimus, contrarium senserit, competit non solum electio, sed variatio: nam licet fuerint contenti adire suum iudicem domicilij; poterunt variare ad supremum, & de su-
166 premo ad suum, quod est mirabile, quod à consilio possit variari ad iudices Baiulorum. Vrsil. decis. 257. Foll. titulo audiantur excusatores, num. 90. Quæ variatio poterit peti etiam lite contestata; Imò causa etiã appuntata, licet sit exceptio fori, q̃ secundũ regulas deberet opponi ante litis contestationem. Franch. decis. 100. & ligat manus Iudicis statim quod est petita ipsa variatio, licet non fuerit inhibitum, prout est decisum in Conc. per Franc. decisio. 294. Tamen variatio non competit istis personis, si fieret in fraudem, dico, quod facta concordatione inter
167 partes, solent petere variationem ad suum domicilium, & eis non est concedenda, cum ius sit quęsitum illi Curiæ, & ius Priuilegij variationis cessauit facta concordia. Franch. decis. 100. num. 21. & Carau. ritu 233. disputat, si vidua quæ variauit forũ,
168 si lite pendente maritetur, nũ possit iterum variare, vide (& si minor efficiatur maior Tess. decisio. 177.) adeundo primum iudicem? adde nouissimè D. de Franch. decis. 257. in fine, defenditur Baro, & comparere potest pro sua iurisdictione, vt in facto fuit remissa causa Duci Grauiniæ quia vidua non iurauerat perhorrescentiam, quod iuramentum
169 ut hoc est de substantia, & forma, vt ritu 228. iurare enim debet quod timent aduersarij potentiam, vel de iustitia dubitant: isto enim iuramẽto non præstito, priuilegium non operatur, & remissio causæ peti poterit. Franch. decis. 257. Sed an sit iurandum quando fit variatio veluti à Consilio ad iudicem Baiulorum an possit subsistere hoc iuramentum, vide Carau. dicto ritu 278. defendi

etiam

etiam poterit Baro in petendo causę remissionem, si ambo sint priuile-
170 giati, actor, & reus: licet enim de iure fiant considerationes quis corū habeat maius priuilegium, an quis habeat naturale, vt præferatur habenti accidentale, vt notat Couarr. practicarum quæst. cap.7. l.qui habet, ff.de tutelis, vel si vnus tractat de damno, alter de lucro, de qua concurrentia priuilegiatorum latè loquutus fuit Tappia, de Constitutionibus Principum, l.fin.cap.8.tamen in Regno aliter receptum est, quod nota: nam priuilegia coęquantur, siue alter habeat maius siue minus, siue naturale vel accidentale, nam ritus generaliter hoc statuit, & si secus voluisset, hoc dixisset. Vrsil. decis.56. & 257. & nouissimè Franc. dec. 188.
171 Similiter, cessat hoc priuilegium, si sit facta cessio personæ priuilegiatæ, ex fraude, vt Carauita ritu 228. Franch. decis. 195. Vrsil. decisio.74. Item, quando cessio fit ex causa lucratiua, tunc priuilegiatus non trahit, nisi vt limitat Franch. d. decis. cessio esset facta miserabili personæ; cętera quotidiana, & vulgata habes ex Afflict. & alijs, dicta Constit. statuimus, & Carau. præcitatis locis. Sufficiant nouissimè decisa notasse, quæ ab alijs hucusque non fuerunt adducta.
172 Exceptam etiam dicunt cognitionem baiulationis ad instar Portulaniæ ponderum, & mensurarum, vt supra; ita quod si non sit specialiter concessa, non subaudietur. Afflict. in Constitut. Regni, Ad offic. baiulorum, & in Constitutione, Siue reali, quinto notabili, quod non puto verum in Regno, cum concessa iurisdictione, veniat præcipuè ista cognitio ciuilis dandorum. Capic. vers. cum baiulatione, vnde data plenaria concessione, ipsam venire videmus, nisi Princeps non esset solitus concedere, sed separatim retinere, & specialiter in feudare, iuxta distinctionem in principio factam, vnde rectius puto cōstituere, regulam eam venire, nisi sit excepta, vel non solita concedi, vt in multis locis vidimus. Sed quæ contineat ista baiulatio, multas cartas reuolui ad scien-
173 dum suam distinctam, & discretā naturam, vidi tamen Franch. decis. 397. asserentem, non posse certam doctrinam tradi, sed quod sit attendenda loci consuetudo, ad sciendum quæ contineat, quamque solita sint sub baiulationis cognitione includi, cum quælibet Terra diuersimodè hoc intelligat, verè tamen baiulatio nis iurisdictio competit circa cognitionem damnorum, & pœnas exigēdi, à damnum dantibus in territorio
174 infeudati, & vasallorum; ex cōsuetudine tamen potius quàm de natura, includunt ius scandagij, ius platearum, gabellæ, & dohanæ, ponderum, & mensurarum, & vocant corpus Baiulationis, vt ibi Franch. vnde obserues Regionis solitū; Non ommittenda duxi grauamina, & excessus quæ fiunt per Barones super isto corpore introituū, quod pertinet ad pragmaticam nostram, ne Barones excedant suam iurisdictionem, super qua in hoc multū sibi vsurpant, vt suos introitus augeant. At cum pertineat hoc demonstrare iuxta nostrum institutum, breuiter est viden

dum,

dum, primo ad quid se extendat iurisdictio; & secundo loco videbimus de cognitione grauaminum, & dico, quod concessa baiulatione, tributa dicitur iurisdictio, & potestas creandi iudices baiulorum, qui priuatiuè ad Capitaneum regionis habent cognitionem, ad damnum, quod est peculiare suum, priuatiuè ad Capitaneos solum, quando damnum esset dolosum cum iniuria, vel territoriũ esset bannitum per Capitaneum, vt S.Cons. inter Vniuersitatẽ Orioli, & Marchionem, Actua. Iubeno, ac ha-
175 bent mixtum imperium decernendi tutelas, remouendi suspectos, cognoscuntque de omnibus ciuilibus causis personalibus, & realibus licet magnis, Afflic. Constitut. Baiulis, & Constit. Baiuli locorum; & falluntur qui asserunt Iudices Baiulorum non posse cognoscere de causis vltra duos Augustales, l.fi. C. de pedaneis iudic. nam illud officium non adaptatur ad nostrum, Afflict. ibi, Iudices verò possunt creari vsque ad numerum trium, & non vltra, vt in Constitutione Regni, Sæpè contingit. Sic etiam assessorem ordinariũ, Afflict. Constitutione, Magistri, ac possunt ordinare Magistros actorum, licet quandoq; ipsi iudices fungantur officio iudicis, & actuarij, quod est permissum ob vilitatem vel tenue officium, cum officialibus regulariter hoc sit prohibitum, Campa. cap. Regni, 280. immò acta sunt
176 nulla. Viu. decis. 48. Et sic non solum vnum possunt creare, sed alios duos iudices, vigore dictę Constitutionis, & tenetur Baro iudices cõstituere pro ministranda iustitia Baiuli, & decernendis damnis, vt fuit iudicatum in Cons. inter Baronem Pisticij & Vniuersitatem Actuario de Felice, ne subditi grauentur ab affictatoribus qui suo modo librũ componerent. Cognoscunt etiam vsque ad furta, dico minima, nõ quod per hoc inferri posset, quod hi habeant merum imperium, cum eis sit interdictum, sed modicam coërtionem pœnę pecuniariæ, prout similiter si damnũ fuerit dolo datum, propter quod potest agi criminaliter de iniuria, Bart. ff. de priuatis delictis, l. finali, ipsi hoc corrigere poterint. Af-
177 flict. Constitutione, Baiuli, Anna sing. 47. Item possunt capere malefactores delinquentes deprehensos in flagranti crimine, & possunt iurisdictionem exercere ipsos habilitando de se præsentando coram suo iudice ordinario. Afflict. & Grãmat. Consti. Regni, Baiulus si furẽ, quod demonstret ipsos esse quasi non omninò incompetẽtes, alias cautio prę-stita esset nulla, vti ab incompetenti iudice capta, & pęna fideiussionis
178 nõ posset exigi, cum vltra Augustalem, ac vltra sortẽ damni ipsi non possint multare, & pœnas imponere, vt in Fragmatica statuimus, de officio Baiuli, licet de consuetudine viderim in multis locis pęnas maiores exigi; sed nescio, si stylus seu consuetudo posset subsistere in plenario iudicio contra dispositionem dictæ pragmaticæ, cum pro pragmatica viderim semper decisum contra Barones, vt est videre in causa inter Baronem seu Marchionem Lauri & Vniuersitatem Actuario Cioffo, quod pœna non excedat damnum, & si damnum

damnũ erit vltra, non exigatur plus quàm Augustale. hęc sunt verba decreti S. Consilij, & si pęna minor exigi solet, ita obseruandum, hæcque circa iurisdictionem. Circa verò officium, & exercitium Barones excedunt in multis, & est sciẽdum, quod ista distincta iurisdictio fuit introducta in releuamen ciuiũ, qui damna patiuntur ab hominibus vel animalibus, in eorum segetibus, territorijs, & possessionibus: fuerũt creati Baiuli, qui curam haberent perscrutandi damna, & ea denuntiandi ex officio Curiæ Baiulorũ, vt damnificantes emendam damni soluerent dominis, ac pœnam Curiæ tribuerent, non vltra Augustale, sed minus, iuxta loci consuetudinem, Anna sing. 139. Et ita dispositũ est in dicta Regia pragmatica, Statuimus, quod exigi debeat damnum (& nisi satisfiat parti prius, non exi-
179 gatur pœna) hæc sunt formalia verba, per quæ patet formam, & ordinem introductum, circa istas exactiones. ponderentur verba (Dictio
180 nisi) negat potentiam exigendi pęnam Curiæ non emendato damno; Bart. l. actione, C. de transaction. sequitur verbum (prius) quod etiam ordinem, & formam designat, Doctores l. 2. §. prius, ff. de vulgari, & pu
181 pilla. & pulchrè in simili Maranta, vidẽdus cons. 31. quod tanto magis fortior reditur dicta prouisio, cũ vltra annullationem imponatur pęna Baiulis transgressoribus; & ita est iudicatum, vt vidi nouissimè inter Vniuersitatem & Baronem Pisticij, quod prius fiat appretium damni & condẽnatio, & postea ponatur damnificans in pęna, vt in S. Cons. inter Vniuersitatem Vallis Vitulani, & Baronem, Actuario Figliola. Hoc sancitum in nihilo obseruatur, Barones curant quod exigantur eorum pœnę, vt afflictum coaceruent quotannis magnum, & de damni emendatione facienda miseris Dominis non curatur; Immò permittunt, quod Baiuli fidant personas de eos
182 non intercipiendo quomodocunque damnum dederint, soluta certa conuentione pecuniæ. Quod maius furtum quàm ista permissio delinquendi? l. conuenire, ff. de pactis dotalibus: quod maius latrocinium, ac pluries in Consilio iudicatum quod non fiant istæ fictę nec permittãtur, & ita actũ inter Vniuersitatẽ Theani cũ Principe Hostiliani, Actuario Felice. Ac constitutũ est per dictam pragm. credi baiulis de damnis datis ab animalibus, si ea inuenerint in flagranti, & habuerint in manu, tũc prestito eorum iuramento creditur,
183 etsi in manu non habuerint, non eis credatur, nisi aderit alius testis qui similiter deponat cũ eis de damno dato. Sed proh dolor, heu misera temporis conditio, Barones volunt quod ijs solum plenè credatur, contra omnia iura, cõstitutiones, & statuta mundi; sunt enim isti Baiuli vilissimæ personę, cum tales talia conducant, qui etiam si deponerent vti testes, non facerent plenam fidem. Gabriel. latè conclus. 18. de testibus, isto casu sunt ipsi Afficiatores de proprio commodo tractantes, & sic principales; Vnde consideretur, si aliquã probationem vel pręsumptionem faciant, cum nec Papa, Princepsve, facere

184 cere possint, quod credatur principali de facto proprio attestanti Alberic. de testib. 1. art. Petra fol. 91. latè.
Et si testes quando patiuntur plures defectus, nullam probationem afferant, quanto fortius erit in prin
185 cipalibus. Grāmat. consf. 6. nu. 54. Et videmus sæpè sæpius istos damnatos ad pœnam, ponere animalia alicuius damnificātia, qui nūquam animalia habuit, vnde ad sui libitum quinternum multarū componunt; Quæ maior iniquitas? Et sub clipeo tamen Baronum sustinentur. Nec obstat obiectum, quod nuntijs deponentibus de eorum officio, creditur, l. 1. C. de decurionibus. Antibo, de muneribus, vlt. artic. in hoc puncto respondit hoc posse procedere, & suaderi, si non essent Affictatores, & principales, aliàs nullo modo stare potest quod aliquam probationem adducant eorum dicta, & ita iudicatum in Consilio inter Vniuersitatē Pisticij, & Baronem Actuario de Felice. Nec excusantur Barones, cum hæc non fiant per manus suas: nam culpæ annumerātur, cum possint prohibere, & non prohibēt, sciunt, & non corripiunt, l. culpa ca
186 ret, ff. de regulis iuris. Baro enim debet esse peruigil, ne subditi opprimantur, vt singular. Isern. cap. Imperialem, §. præterea, nu. 40. de prohibita feudi alienatione. Et nota, quod quamquam Baroni liceat suas affictare Baiulationes, Actuarias, & gabellas, cum sint fructus feudi, tamen non per hoc cupiditate carius vendendi, permittere debent graua-
187 mina, tacendo & non succurrendo quærelis subditorum in tot iniustis exactionibus; ita est prouisum per capitulum Regni, incipien. Prædecessorum, quod deberet id menti teneri. Qui ita dicit (Eadem pœna Dominis terrarum in gabellis & cęteris imminente, si Baiulis, & gabellotis aliquā opem tulerint in excessibus
188 committendis, ac si super his cum ad ipsorū scientiā peruenerint, suo posse non restiterint) de hoc parum, curatur: sed si non in foro fori, in foro poli pęnam sustinebunt, vt dicit Frecc. in simili, auctor. 11. Postremo quæritur de dubitatione quæ mihi sæpius accidit circa ista damna, & banda, ne vllus intret, vel damnum inferat in possessionibus talis, iuxta notata per Frecc. auctor. 42. Afflict. Conclus. Cum per partes; qui refe-
189 runt origmem, & causam istarum exactionum; Si Dominus voluerit, & contentetur animalia fuisse immissa, an Curia possit pœnam exigere? Dicebant aliqui, quod sic: nam commissa est pœna, quam Dominus possessionis remittere non poterit, cum alteri per alterum non debeat iniqua conditio inferri, l. nō debet, ff. de regulis iuris, & sufficit iudicem contendisse, l. 1. ff. si quis ius dicenti non obtemp. In contrarium est veritas: nam cuilibet libera est facultas, dandi, & remittendi quod suum est, & nulla lege arctari potest, l. in re mandata, C. mādati, l. nemo, C. de Iudæis. No obstant banda, cum non cōmittatur pœna stante placito Domini, l. inter oēs, §. rectè, ff. de furtis, vbi furtum non committitur volente domino, Sic ne desit auctoritas, Antibol. de muneribus, vlt. articulo, num. 201. gloss. l. 1. C. de pascul. libro

bro 10. Viuius & nouissimè vltimo libro decis. 510. Hoc verò procedit, data licentia, vel permissione Domini præsumpta, ex amicitia, vel consanguinitate; sed si ratum habuerit post sequutum damnum, pœna Curiæ poterit exigi, ne isto modo fieret fraus Curiæ. Doctores, d. §. rectè, in hoc versabitur iudicis arbitriũ, considerando inditia, & argumenta, & personarum qualitates. Et in Consilio fuit iudicatũ inter Vniuersitatẽ Lauri, & Marchionem Actuar. Cioff. Quod si animalia introierint terras appatronatas non bannitas Baiulus non possit exigere pœnam, nisi dam num dederint, tunc licet non sit quę rela, pœna exigatur si verò terra erat bannita, si animalia intrant, pœna debetur quamquam damnum non dederint ita fuit prouisum: sed si terræ sint apertę, licet sint bannitæ, pęna non exigetur, nisi essent seminatæ, vel clausæ, ita prouisum inter vniuersitatẽ Litterarũ, & Baronẽ, Actu. de Ferrarijs, & iter vniuersitatẽ vallis Vitulani, Act. Figliola. Multa alia essent dicenda, quæ tractatũ desiderarent; sed hæc obiter dicta sufficiant, circa excessus iurisdictionis in ista Baiulationis cognitione.

Hæcque principalia dogmata sufficiant; quæ iurisdictionalia videantur concessa facta inuestitura de terra, vel ciuitate; & quæ excepta, & non communicata intelligantur, & licet multa alia addi possent ea non posui, vel quia vulgaria, vel non ita practicabilia etiam vidi. Restat modò iuxta ea quæ in principio pragm. præmisit, vt videamus circa quæ intelligatur inuestitus quis circa bona, territoria, & pertinentias feudi.

190 Scias itaque primo, quod feudo nõ habent pertinentias limitatas, & naturam discretam, vt possit dari certa, & determinata regula eius pertinentiarum: Vnde quoties de pertinentijs controuersia incidit, vtrum talis fundus, villa, suburbia, casalia, & cætera, sint pertinentia ad castrũ, vel ciuitatẽ, ante omnia destinatio attendi debet, num talis fundus fuerit destinatus consuetudine, vel pri-

191 uilegio ad feudum, destinatione enim fundorum nomina, & res, non natura constituuntur, ait textus l. quod in rerum, §. si quis, ff. de legatis primo, l. ex facto, §. rerum, ff. de hæredibus instituendis, castro enim à iure nil corporale est deputatum, quod sit eius pertinens, ab hominibus tamen, & eorum statutis cõsueuit castro, vel ciuitati certum territorium assignari, quod ipsis in iurisdictione, & territorio respondeant, Sic Doctores, cap. si ciuitas, de sententia excommunicationis in 6. Bart. l. 1. num. 3. ff. de damno infecto. Benè Bald. cap. 1. de Capitaneo qui Curiam vendidit, ac latè Dec. cons. 517. quod concesso castro cum pertinen-

192 tijs, comprehendantur omnia quæ sunt in terra. Castra, Oppida, Villæ, & Pagi, nisi exceptio probetur; hinc est, quod res in territorio sita, eius esse præsumantur cuius est territorium, saltem quo ad iurisdictionem, donec contrarium probetur, quia iurisdictio solo cohæret. Bald. l. à procuratore, C. mandati, bene Paris de reint. fol. 117. Papiens. in forma libel. in actio. real. verbo, vim omni iure, & pertinentijs, licet cõcessio semper

dicatur

dicatur quamquam sit larga, (alienis semper saluis) ne præiudicetur tertio. Capic. in Inuestitura, fol. 136. & dicam infrà, pragm. 16. quod licet
193 concessio sit ampla, cum angarijs, furnis, molendinis, & alijs, quod semper concessio interpetratur. Si ea feudo insint; non quod dicantur cõcessa bona, & iura, & territoria priuatorum; vnde regula est vt dixi, q̃ concesso feudo, cum iuribus, & pertinentijs suis, veniant omnia adiacentia connexa, & solita, Dec. & alij, in cap. cum ad sedem, de restitutione spoliator. solita dico, Crauetta, consil. 105. Alexand. l. 3. ff. de acquirenda possessione, & Iason latè possessa dico inhęrere feudo, secus si iure priuato possideantur, latè à Ponte Regens, consil. 63.
194 Veniunt igitur hospitia destinata pro habitatione Baronis, sicque & fortilitia castri si ibi adsint, ac arma,
195 vti Bombardæ, manganellæ, Balistæ, & similia destinata per fortilitia, prout & omnes munitiones. Bal. cap. 1. §. si quis de manso, de controuersia inuestituræ. Lucas l. quicunque, C. de fundis limitroph. lib. 11. hæcque fortilitia non præsumuntur vniuersitatis, solũ muri, fossata, non tamẽ castra, quæ sine Principis assen
196 su cõstruere vniuersitates nõ põt, sed solum reparari circũ mænia, Lucas l. fin. C. ex quibus causis, lib. 11. vnde, si vniuersitas vellet turrim, vel Castrum ædificare, id nullo modo poterit facere sine assensu; sicque procedit in particularibus ciuibus, quibus non solum turrim, sed nec palatium forte ędificare erit permissum, si aliqua suspicio inde in futurum oriri posset, vt bene Afflict. Cõstitut. Regni, In loco demanij. Petra fol. 52. num. 10. Boer. decis. 320. Baronibus tamen licet magna fortilitia construere in suis terris, vt ibi Afflict. Venit etiam sub concessione, vt dixi, territorium, & Casalia, & suburbia, solita accedere, Regens de Ponte, consl. 57. benè. Territoriũ autem est vniuersitas agrorum infrà fines cuiusque ciuitatis uel terræ, l. pupillus, §. territor. ff. de uerborum signific. intra quod iurisdictionem habet subditos terrendi, hæc enim est sua etymologia, ut glos. ibi; Doctores, l. fin. ff. de iurisdictione, cuius confinia antiqua consuetudo designat cum uera regula constitui non
197 possit, licet adsint multæ præsumptiones terminantes territorium, q̃ plerumque argui solet per flumina, per montes, valles, lapides antiquos, per signa, per custodes locorum, per exercitium Iurisdictionis, exactionem tributorum, vulgi opinionem, iudicium circum colentium, per publica instrumenta, per columnas, & lapides, & libros antiquos, de quib. omnibus Bald. cons. 420. prima parte. Guido Papa decis. 195. Felin. cap. cum causa, de probationibus. Hier. de monte, in tractatu finium regundorum nouissimè Mascard. in tractatu de probatio. conclusione incipiente fines, latè Paris de reint. feudo. quęst. 311. cum multis sequent. & in dubio, Iudex habet supremam potestatem vnum pro alio adiudicando. Paris quęst. 327. quod est notandum.
198 Licetque totum territorum videatur concessum per tales designationes, intellige vt dixi, quo ad iurisdictionem

ctionem territorio circumscriptam ac solitam accedere, non quod dica-
199 tur Dominus totius territorij, & cuiuslibet cespitis terræ, sed concessa videntur quæ solita sunt esse de feudo tantum, cum regulariter regula sit, quod omnia quæ possidentur à vasallis, sint libera & allodialia, vt latè dicam infra prag. 11. Bona verò super quibus habent fundatam intentionem Barones, sunt
200 nemora & syluæ, istę enim nō possunt possideri nisi per Barones ius fidæ, clibana, vt Lucas refert, d.l. quicunq;, C. de fundis limitroph. Frāch. decis. 183. vnde vniuersitas vel priuati possidentes, habēt pręsumptionem iuris contra se, nisi demonstrēt titulum; & Barones habent pręsumptionem pro se, quæ satis superq; est vtilis, ad textum cap. cum personæ, de priuilegijs in sexto, l. non est verisimile, ff. de his qui metu. vbi gl. verbo, præsumptio. Ita quod Baro poterat propria auctoritate sibi hęc reintegrare. And. constitutio. Regni, si quando, & sunt continuò hæ controuersiæ inter Barones, & vniuersitates super istis corporibus nemorum, & defensarum, de quibus hic non vltra verba faciam, cum abundè dicam infra, dicta pragm. 11. Qua generali regula posita, adnotemus conclusiuè, quæ remaneant excepta Principi, quod non veniant sub generali concessione circa res, & territoria sita intus feudum, sequēdo ordinem supra positum circa attinentia ad iurisdictiones, & aliqua vtiliora prænotāda, cum multa de hoc scripserit Capic. in inuest. ex fol. 43. meæque intentionis non est exemplare de carta in papirum, sed noui-
201 ter decisa magis controuersa (cum natura semper properet nouas edere formas, vt C. de veteri iure enucleando, l. 2. §. sed quod diuinę) declarare & interpretari, facta igitur plenaria concessione, excepta videntur flu-
202 mina, aquę, ac fontes, eorumq; decursus. Bart. l. 1. C. de mancipijs, & colon. (latè Petra fol. 50. num. 20. & sic Mart. Laud. tract. de princ. tit. de castellan.) licetque loquatur in emphyteusi, idem procedit in feudo, cum valeat argumentum de vno ad aliud, And. cap. 1. de feudi cognitione, & ita firmat Capic. ver. flumina, quod nisi expresse inuestitura dicat, concedere aquas, & eius decursus, quod Baro nō subintelligatur inuestitus, quod etiam videtur annuere D. de Franch. decis. 183. dicens Baronem posse prohibere vsum aquæ ad rigan-
203 dos hortos, si tenent concessionem de aquis; Lucas verò de Pēna, l. vsum aquę, C. de aquæductu, lib. 12. dicit aquas venire, immò esse demanialia Baronum. Possunt concordari de generali Regni consuetudine, ea subintelligi, cum solita sint concedi, & esse demanialia feudi, & prima opinio procedat de iure stricto, vbi non erat solitum tam largè fieri inuestituras, quod videtur affirmare Capic. in inuestit. vers. & cum molendinis, & dicam inf. prag. 14. Quod intellige de fluminibus non nauigabilibus, nam nauigabilia sunt de Rega-
204 libus, quæ nunquā concessa intelliguntur, nisi expresse cōcedantur. Isern. cap. 1. quæ sint Regalia, Ripa l. quo minus, ff. de fluminibus, ex ijs namque non licet aquam diuertere, nisi

nisi rediret ad alueũ,ac sólũ pro vsu. Cępoll.tit.de aquæductu, Bal.& Angel.l.fluminum, ff.de damno infect. Nec operatur concessio quod ea extēdatur ad aquas priuatas & earum decursus, aquæ enim quæ non sunt
205 perpetuæ, vel quę nascuntur in fundis priuatorum, vtiq; sunt Domini fundi,& non Baronis,nec fisci. Anna allegat.68.Vrsil.decis.338.Hę enim possunt diuerti, & mutari ad libitum.Boer.decis.352.Tessaur.decis.245. nouissimè Mascard.conclu.
206 123. Nec cōqueri poterit vicinus, si Dominus fundi superioris dominantis mutauerit decursum; nec prę scriptio habebit locum,cum sint iura merè facultatis,quæ non præscribuntur.Doctores d.l.quo minus,l.1. §.illud, ff. de aqua quotidiana. latè Boer.decis.352.& quod dicatur flumen priuatum, illud quod non est perēne vel perpetuum, quod ęstiuo tempore non decurrit, vide Cępoll. tit.de fluminibus. Afflict.decis.382. & sic cōcessio operatur ad aquas publicas,quarum vsum prohibere poterit Baro,& non ad priuatas, non di-
207 co pro vsu vitæ,& vsu personarum pro ijs licet aquam haurire.Viu.decis.344.Doctores,d.l.vsum aquę,sed pro tapetis ferrerijs,Battēderijs,molendinis faciendis in fluminibus,hoc sine permissu Baronis non licebit; liceatque constructio molendinorum, battenderiorum sit libera,hoc est ve
208 rum, vt dicam infrà prag.14.non tamē licet ratione vsus aquæ.Capic. vers.cum molēdinis.Viu.decis.126. sed dubitationis est, quomodo flumina sint Regis, & sub iurisdictione Baronũ,cum ea sint publica,& com-

munia iure gentium, super quo iure Princeps disponere non potest, vt dixi prima prag.dic, quod mare, portus,& flumina, sunt de iure gētium,
209 §.flumina,Institutio.de rerum diuisione. tamen ex antiquissima memoria,Reges quæsierunt eorum dominia, se appatronando de aquis, etiam præscriptione, ista iura quæri possunt non solum à Principe, sed à priuatis, prout Doctores dicunt, de ijs qui sibi quęsierunt ius prohibendi piscari, & venari, Lucas d.l.vsum
210 aquæ,Iacob.de S.Geor.vers.& cum piscationibus.& exinde videmus, gabellas, & vectigalia esse imposita transeuntibus per aliqua loca maritima,in signum dominij, vt Veneti, Ianuenses, & alij multi. Aretin.§.3. Institutio. de rerum diuisione.; Vnde cũ Reges consequuti sunt eorum dominia, & iurisdictiones potuerunt inuestiendo concedere. Veruntamen aduertas, quod licet possit
211 prohiberi vsus aquæ per Barones, piscationes tamen non intelligūtur prohibitæ,cum piscatio dicatur fructus naturalis aquæ,quę per Principem tolli non potest; vnde aqua præscripta non dicetur præscriptum ius piscationis, vt aduertit Iason, Ripa, d.l. quo minus, ff.de fluminib. nam vsus aquę non est fructus naturalis, ac priuilegium Principis in quęren-
212 dis præiudicare poterit,nō in quęsitis actu vel habitu, Doctores l.itē uerberatum, §.1. ff. de rei vendic. & licet concessio fuerit facta cum piscationibus, intelligetur si inibi adsunt iura quæsita prohibēdi piscari,
213 nō quod prohibita sit piscatio per tale priuilegium,Iacob. vers.& cum

venatio-

venationibus. Tempore tamen ius prohibendi, ac ista seruitus queri poterit, ne quis piscetur in tali flumine, vt videmus in multis locis, vbi Barones habent defensas proprias appatronatas, in quibus nemini li-
214 cet piscari, prout non licet in fundis priuatis sub pęna furti, p nouellã pragmaticã statuta ẽst pęna triremiũ per triennium. Quomodo verò prescriptione ista iura quęrantur, & qñ incipiat, scripsi ad saturitatẽ sup. 1. prag. & aliqua dicam infr. prag. 14. & 16. & Peregr. de iure fisci, 1. cap. nu. 17. quòmodo flumina sint Principis. Excepta sunt Baronibus etiam iura colligendi passus platearum, pedagia, ius pontis exiturae, gabellas
215 imponendi, doanas construendi, Nundinas indicendi, ius scandagij, collectas, & similium omnium, & multorum quae sine particulari priuilegio non licet Baronibus in suis terris vsurpare sub poena contenta in hac nostra pragmatica.

Ea omnium, & praedictorum fundamentalis ratio est, de qua suprà dixi in principio 1. prag. ac dicam infrà prag. 16. quia Barones nullum onus personale, nec reale, vel mixtũ indicere possunt vasallis, nisi in spe-
216 cie per priuilegium hoc constiterit, immò nec Rex talia priuilegia concedere poterit sine causa, contra libertatem antiquam vasallorum, vt dicam infrà, d. pragm. Alia etiam ratione hoc Baronibus nõ licet: nam ista iura imponendi gabellas, vectigalia, collectas, & similia, quoad subditos, vel exteros, sunt de Regalibus, C. noua vectigalia imponi nõ posse. Isern. & alij, cap. quę sint Regalia, vers. collectae, Capic. vers. doanae.

Item excepta Principis sunt, nec in concessione subaudiuntur, Salinę de nouo inuentae, ferrariae, venae
217 auri, argentive, Andr. d. cap. quae sint Regalia, vers. Argentariae, sed Vrsil. decis. 321. Crauetta cons. 209. Paris de reintegratione feud. fol. 96. & 261. dicunt, quod quando haec reperiuntur in locis publicis, inter Regalia reputantur quae ad Principem solum pertinent; sed si in fundis priuatis, tunc erunt Dominorum fundi, qui non debent defraudari sua sorte, licet in recognitionem debeat dare decimam fisco, vt benè Afflict. decis. 321. Peregr. de iure fisci, 4. lib. tit. 2. Idem iuris est in Thesauris super quibus non possunt manus imponere Barones cum sint fisci, iuxta distinctionem text. l. 1. C. de thesau-
218 ris lib. 10. an sint inuenti in loco publico vel priuato, & Peregr. de iure fisci, tit. de thesauris, & latius Niger in c. Regni, quia decet, ibi, quomodo inuentor debeat denuntiare, si donum fortunae ei nolit esse infortunium; Et an in animae iudicio isti thesauri secretè retineri possint, nõ data parte fisco, videquae suo more doctissimè refert Couarr. regula, peccatũ, vltima praelectione, & quis propriè dicatur thesaurus ad differentiam pecuniae absconditae, notat Vrsill. decis. 321. & Peregr. loco pręcitato. Et sic, si inuestitura non habeat clausulam, cum thesauris, & inuentionibus, haec nõ poterint esse Baronis. Andr. d. cap. 1. Capic. in Inuestitura, vers. & cum inuentionibus, & porrò idem procedit cũ pre-
219 ciosis lapidibus, marmorib. porti-

O dis

dis, & similibus inuentis: nam sunt fisci, si specialiter Baronibus nõ sint concessa, vel si reperta sint in fundis priuatis, tunc enim dicentur fructus naturales fundi, l. diuortio, §. si vir in fundo, ff. soluto matrimonio, l. itẽ fundi, & l. nouissimè, ff. de vsufructu legato. Sicque si nascerentur herbæ naturales, maximi pretij pro medicinis. Couarr. latè practicarum quæstionum, capite 37.

Sufficiant hæ conclusiones, ad cognitionem materię & terminorum, quæve intelligantur excepta. Multos alios casus reseruatos Principi vti praxi non accommodatos, vel vtiles, ac non controuersos, poteris videre apud Doctores, Iacob. de feud. in principio, ponit quinquaginta
220 specialia; alia notat Lucas de penna, l. contra publicam, C. de re militari. Latius Cassaneus in Catalogo gloriæ mundi, 5. parte, ad quos recurras. nouissimè Petra, de potestate Princ. in prima parte operis, notat quamplures.

Restat postremo pro cõplemento sciẽdum, an Priuilegia meri vel misti Imperij in vasallos operentur, ẽt si ipsi deliquerint extra iurisdictionẽ, & territorium, ita quod alius pręueniẽs in captura, & causa, remittere tęneatur vasallũ suo naturali Domino, ad locum originis, vel habitationis, vel dicatur excedere vltra priuilegia, Baro taliter iurisdictionẽ excedẽdo, quod sit sub pęna nostrę prag. Conclusiuè vt breuiter me expediã, cum infrascriptæ conclusiones desiderarent tractatum, si per oĩa contraria esset discurrendum, facio duplicem distinctionẽ principalẽ: Aut de delicto vasallorum præuenerunt Regij superiores, vel alij Barones.

221 Superiores Regij in Regno sunt M. Curia, & Regiæ Audiẽtiæ de suis decretis pro prouincijs, M. Curia dicitur ordinarius iudex ĩ toto Regno, vti metropolis Regni, argum. l. Roma cõis patria est, ff. ad municipales, Couarr. practicarum q. cap. 5. & ita dictat ritus 46. Magnus enim Iustitiarius in Regno habet super omnes vniuersalem iurisdictionem. Frecc. de subfeud. tit. de offic. magni iustitiar. sunt & præsides prouinciarum subordinati, cum Regnũ sit in plures, & vt dicũt in duodecim prouincias diuisum, Frec. fol. 56. & quilibet Præses Prouinciæ est ordinarius iudex in sua prouincia cumulatiuè cũ Magno iustitiario. Carauita ritu 53. Viu. decis. 401. licet non habeat omnes prærogatiuas quas habet M. Iustitiarius, Viui. ibi. Qui superiores non dicuntur incompetentes, cum manus imponãt iurisdictionẽ exercẽdo in causis ciuilibus, vel criminalibus vasallorum Baronum, cum eorum sit offic. ius reddere omnib. quęrẽtib. ac purgare terras malis hominib. l. congruit, ff. de offic. præsidis. Et licet iurisdictio in terris inuestitis, sit Baronum, licetque priuilegia sint priuatiuè dictorum Regiorũ superiorum, in dubio tamen nõ pri-
222 uatiuè, sed cumulatiuè pſumitur concessa iurisdictio Baronib. Gram. decis. 30. & proinde multi asserunt data præuentione in causa, per dictos Regios superiores, ipsos non teneri causam remittere Baroni, vbi enim est ęquale ius, præueniens præfertur, l. vbi cęptũ, ff. de iudicijs; nisi

Baro

Baro præuenisset in captura: nam licet alius præuenisset in causa, quia præuentio personalis est potentior, Baro decem deberet cognoscere. Cara.rit. 189. Gram. dec. 26. vbi iste pũ-
223 ctus latè excutitur de prçuẽtione causæ per citationẽ verbalẽ, vel realẽ; sed de hoc non curo, cũ sequens opinio sit verior, & præualeat. Dico, quod alij dicunt, quod Barones, si causam petant sibi remitti virtute suorum priuilegiorũ, vbi eis est concessa iurisdictio in vasallos cũ clausula abdicatiua ab alijs, vt sũt ferè omnes inuestituræ, quæ per dicta verba
224 vel per çquipollentia cõcedunt iurisdictionem priuatiuè, ueluti quod ipsi soli cognoscãt de causis suorum vasallorũ, vel per similia verba, tunc abdicatiuç, & priuatiuç prçsumitur facta concessio. Gramm. d. decis. 30. Franch. decis. 458. tunc ostensis ac præsentatis priuilegijs per Barones, tenentur superiores remittere causam siue ciuilem, siue criminalem, etiamsi prçuenerint in causis, & maximè cũ feuda sint hodie quasi om-
225 nia emptitia, vel remuneratoria; ex quo Baro tractat de damno, & nõ de lucro, vnde plenius est faciẽda interpretatio, & exinde remissio, Tess. decis. 266. Accedat ratio, ꝙ pro primis causis vasalli eorũ fauore nõ debẽt extrahi ab eorũ domicilijs, prag. 2. titul. vbi de delicto, vnde eo magis prçsumitur hodie iurisdictio priuatiuè ad superiores cõcessa, vt Gram. d. decis. vnde constito de priuilegio, per quod incompetentes facti sunt superiores per prçsentationẽ eorum causæ debẽt remitti, Capic. decis. 17. Non obstat, quod hodie notum est superioribus, Barones habere talia priuilegia: nã quia inuestiturç sunt
226 diuersç, & possunt hæ clausulç abdicatiuæ adesse, & abesse, & hæc priuilegia sint speciali iure concessa, & nõ inserta in corpore iuris; superior qui habet ordinariã iurisdictionem vt dixi, licitè citat, procedit, & castigat, donec eius iurisdictio nõ sit impedita, ex remissionis petitione, & priuilegij prçsentatione, vt prçclarè Baiard. ad Clar. quæst. 38. num. 9. & ante eum Carau. ritu 230. in fine, Bossi. tit. de foro competenti. Follet. articulo, audiantur excusatores, num. 81. Adeo, quod licet superior contumacem fecerit vasallum Baronis delinquentem, citando, ip-
227 sumq; ceperit, adhuc Baroni erit remittendus, licet enim contumax perdat fori declinatoriam, Afflict. decisio. 133. ac licet per pragmat. sextã, de officio iustitiæ, sancitum sit, quod remissiones non fiant de contumacibus, vt fuit mihi responsum in Regia audientia dum petebam remissionem cuiusdã subditi mei Illustrissimi Domini, Respondi, dicta iura procedere ad instantiam rei petentis se remitti ad suum domicilium, tunc sua contumacia facit perdere fori declinatoriam, ac impedit causç remissionem, secus si causæ remissio petatur ad instantiam Baronis: nam contumacia rei non poterit nocere iurisdictioni Baronis. Carau. ritu 205. Anna singulari 120. nam nec tacitè prorogando nec expresse poterunt vasalli iurisdictioni Domini obesse
228 se, vt in terminis nouissimè Marcus Cala de modo probandi, primo

articulo, num. 107. Capic. decis. 9. Vrsil. decisio. 205. num. 37. ita quod neofori renuntiatio cum iuramento facta per vasallum nocebit, Doctores, l. si conuenerit, ff. de iurisdictione omnium iud. Capic. in inuestitura, vers. cum cognitione causarum; verum contumace reo, nec
229 causæ remissio per superiores fit, ad euitandas collusiones, & fraudes quæ fieri solent inter Baronem, & vasallos, nisi reo carcerato vel præsentato. Ita est obseruantia, de qua testatur Carauita ritu 205. num. 4. vbi dicit, quòd etiam stante clausula, quod remitti debeant contumaces, adhuc non erunt remittendi nisi ipsis captis vel præsentatis; Et licet super hoc multa pro Baronibus possem dicere, quia non sunt mutanda quæ antiquam habent obseruantiam, l. minimè, ff. de legibus, non me extendo; Remissiones tamen poterint peti per Barones, etiam dato termino in causa rei: nam
230 licet ipse non opposuerit exceptionem fori à principio, vnde est priuatus exceptione l. fin. C. de exceptionibus, tamen vt dixi, quia sua duritia vel negligentia non debet afficere Baronem, vsque ad sententiam remissionem petere poterit, Carau. ritu 231. num. 2. non tamen post sententiam veram vel fictam, vti foriudicationis, post enim sententiam priuatus est Baro. Anna singul. 56. vbi sic decisum testatur per Collaterale Consilium, in causa Illustrissimi Ducis Summæ, cum Regio fisco, ex Baldi doctrina, l. exequutorem, num. 23. C. de exceptione rei iudicatæ, nisi causa per appellationem esset deuoluta, tunc confirmata sententia primi Iudicis, vel
231 in aliquo reformata contra reum poterit peti, vt causa remittatur, vt de iustitia decreta Baro prouideat, vt est decisum per Franc. decis. 516. Idemque in causa ciuili procedit, cum confirmata sententia, etiam si partes contententur causam exequi & finiri per superiores, Baro poterit comparere pro suo interesse iurisdictionis, vt causa & exequutio remittatur, Tess. decis. 266. Franch. decis. 519.

In multis tamen casibus remissiones Baronibus à supradictis superioribus non fiunt, & si habeant iurisdictionem cõcessam cũ clausula abdicatiua, & annullatiua, quod
232 contingit, si sumus in casibus, & delictis exceptis soli Regi, vt hæresis, maiestatis, falsæ monetæ, de quibus suprà in principio diximus, & Belluga rubrica vndecima, §. ex quo. Idem si essemus in casibus supra narratis, pertinentibus ad solam Magnam Curiam, quos refert Frece. in fine tit. de officio magni iustitiar. sicque si tractaretur de casibus suprà relatis, vbi directè offenditur vel contemnitur persona superioris, vel eius præcepta & mandata. Item, causæ latronũ publicorum, non remittuntur, ex prag. 4. tit. ubi de delictis, quæ denegat debere fieri remissiones, non solum à superiorib.
233 sed quod quicunque eos ceperit, ei datur potestas cognoscẽdi, & puniẽdi, odio ipsorum latronum, ut libentius capi possint. Franch. decis. 141. quicquid dicat Foll. in sua prax. crimi. ver. audiatur excusatores, nu. 89. qui

qui conatur defendere pragmaticam prædictam, Adde nouissimè Rouit. fol.72. vt non lædat Barones; ita tamen à sapientibus in Regno est decisum. Franch.dicta decis.& 343. De delictis patratis intus ciuitatẽ Nea-
234 polis, non datur remissio Baronibus, ac etiam, si delictum esset factũ intra suburbia. Franch.decisio.129. Causæ Neapolitanorum non remittuntur, licet de iure communi forũ cõtraxissent in terra Baronis, ratione delicti, contractus, vel destinatæ solutionis, & similium, nam opposita fori exceptione, superiores de his
235 cognoscere habent ex particulari priuilegio ijs concesso, vt latè Carauita ritu fin. Causa lenocinij est excepta Baronibus, vt in pragm.de Lenon. licet nescio an possit sustineri in eorum præiudicium. Fur vbicunque capiatur cum furto, vti semper nouiter contrectans, à capiente cognosci debet, & non esse remittendũ firmauit Marsil.singul.677. Maranta cons.144. & ita iudicatum testatur Boer.decis.218. Capic. dec.104. etiam si furtum fuisset factum intra
236 Ciuitatem Neapolis. Clar.autem quæst.50.impugnat hanc opinionẽ. Foller. in articulo præallegato, nume.64.dicit sequendam esse opinionẽ Sacri Consilij, nisi Barones haberent clausulam abdicatiuam, quæ opinio satis arridet, quod puniatur à capiente iste fur, vti nouiter contrectans in illo loco; sed non per hoc excluditur, quod stante priuilegio sui Baronis, abdicatiuo; cum clausula cognoscendi de delictis, etiam extra territorium, non debeat fieri remissio; licet in hoc esset cogitandũ, propter decisionẽ Capicij, quæ generaliter loquitur.adde Annam singul.438. Couarr. pract.quæst.c.11. Causa damni dati non remittitur,
237 sed vbi est illatum damnũ, ibi poterit iudicari, Afflict. Constitutione Regni, Cum per partes Apuleæ. Anna singul.132. Citati super instrumento liquido, via ritus apud superiores, nec ipsi, nec eorũ Barones poterunt obtinere causæ remissionem. Carau. ritu 166. nam est de antiqua prærogatiua Magnæ Curię. Item ratione contractus destinatæ solutionis, quis sortitur forum, ita φ conuentus ibi non poterit exceptionem fori allegare, l.hæres absens, cũ suis, §§.ff.de iudicijs. Vel ratione administrationis, l.1.C. vbi de ratiocinijs, Afflict. Constitutione Priuilegia, num.6. Idem procedit ratione rei sitæ. Franch. decis.389. vbi iudicium
238 iuris congrui, non coram iudice originis sed rei sitæ est tractandum; Et fortius ratione rei sitæ, & hypothecæ super ea intentatæ quis inibi sortitur forum, & cõueniri poterit. Franch. decis.77. Item cessat remissio si vasalli erunt exempti à iurisdictione ordinaria Baronis, ratione alicuius artis, vel officij, vti Lanæ,
239 Serici, Ferri, & similium multorũ, l.magisteriæ, C.de iurisdictione omnium Iudicum; & semper in dubio per specialem iurisdictionem videtur derogatum iurisdictioni ordinariæ, quando priuilegium respicit fauorem particularium. Afflict.decisio.41. Capic. decis.9. Gramm.consil.108. in recomendatis Curiæ Admirantiæ, qui si ab alijs citantur, φ non teneantur comparere, nec pos-

sunt reputari contumaces, si superior sciat eos esse tales; limitatur, nisi quis sit descriptus in matriculis ratione munerum fugiendorũ, vel fori vitandi: nam si probetur ipsum non facere exercitiũ, & exequi qualitates artis vel officij, non potietur fori priuilegio, vt aduertit Dominus de Franch. decis. 175. & 481. Verum si exerceret officiũ, & delinqueret, &
240 postea cessaret, vel renunciaret foro, & esset sub potestate iurisdictionis Baronis, tamen quia initium delicti est expectandum adhuc, sub ijs iudicib. artis, vel officij erit cognoscendum, vt latè excutit Dominus de Franch. decis. 417. verum exempti ab ordinario, non videntur exẽpti à iure reuerentiali, Abbas, & Felin. c. cum inter, de re iudicata. Bald.
241 l. alia, ff. soluto matrimonio. Roman. sing. 486. Nec dicentur exempti, vt si deliquerint, non possint capi ab ordinario, vt remittantur, nec sunt exempti à generalibus interdictis, vt benè de his Felin. cap. finali, de foro competenti. His priuilegijs particularibus an possit renunciari in praeiudicium sui, vel ordinis, vide
242 Vrsil. dec. 41. Consequutiuè idem obseruatur in militibus, leuis, grauisvè armaturae, vel pedestrib. priuilegiatis: nam à suis sunt recognoscendi, ita Viu. decis. 254. Franch. decis. 88. licet Boss. tit. de foro competenti, num. 3. hoc intelligat, quando essemus in delictis causa malitiae, & eius exercitio, secus in alijs, hoc affirmo in ciuilibus quod coram suo
243 loci ordinario sunt cognoscendi, in causis extra exercitium militiae; sed in delictis videmus Magistris militum fieri remissiões, de omnibus delictis militaribus, vel non; possunt tamẽ detineri vt dixi, si deliquerint, & certiorari eorum superiores, vt dixi de nuntijs regijs, qui si deliquerint, possunt ab ordinario detineri: nam ipsi ordinarij non possunt cognoscere castigando dependentes à superioribus. Boer. decis. 8. cum se-
244 quenti, sed solum ipsi superiores tribuentes officium, vt dictat Regia pragm. 36. in fine, de officio Magnae Curiae, vbi datur modus carcerandi tales nuncios per Barones, quod procedit, si delinquant ex causa officij, aliàs poterit per Baronem puniri, si nõ sit ex particulari priuilegio exẽptus, Benè Baiardus quaest. 55. nu. 10. Foller. ibi, audiãtur excusatores, nume. 141. prout dicimus, quod de ex-
245 cessibus officialium, sola Magna Curia cognoscit, si sint facti intuitu officij, & non aliàs. Carau. ritu 49. Non fit remissio à superioribus ratione denegatae, vel retardatae iustitiae, vel grauaminis illati, quos terminos explicauimus supra, 3. prag.
246 Sicque in materia recõuentionis, vbi reconuentus non poterit petere causae remissionem, quod procedit etiam in Clericis, Afflict. decis. 173. latissimè Franch. decis. suprad.

Idemque ratione matrimonij cõtracti mulier non cõuenietur in loco suae originis, sed in domicilio vi-
247 ri, l. cum quaedam puella, ff. de iurisdictione omnium iudicũ. Franc. decis. 416. vbi Neapolitana extero nupta, non poterit peterae causae remissionem, sed forum mutat ex persona mariti, adde Tessau. decis. 123. latè: etiam non traducta ad domum

viri,

viri, glos. l. ea quæ, 1.2. ff. ad munic. Roland. de lucro dotis, quæst. 15. licet non desinat esse ciuis suæ originis, & gaudent eius priuilegijs Roland. d. tract. quæst. 22. licet contrarium firmet nouissimè Rouit. pragmatica prima, de cessione bonorum vbi vide quia ibi latè excutitur punctus. Et si Maritus gaudeat priuilegio particulari, & ipsa quoque gaudet, C. de vxoribus militum. Franch. decisio. 363. Et procedit etiam, et viduata, vt Franc. Milanens. decisio. Siciliæ nona, vbi latè; vidua enim retinet forum, ac dignitaté viri. Gui-
248 do Papa, decis. 149. & proinde intitulantur dignitate maritali, etiam mortuo marito: inde est, quod nominātur Comitissę, & Marchionissæ, etiam mortuo marito, quibus hi tituli erant concessi, ex l. filius, §. vidua, ff. ad municipales. à Fonte consil. 31. Causæ remissio non fit, quando quis cóparet vti actor laudatus;
249 quem articulum explicat Grammat. decis. 121. Capic. decis. 197. Et dicam infrà 2. parte huius pragm. Item, ratione continentiæ causæ, superiores non solent facere remissionem Baronibus, text. est valde notabilis, capit. fin. de rescriptis, & l. 1. ff. de quibus rebus ad eundem iud. cem eat.
250 quod contingere pôtest, Primò, ratione plurium personarum, veluti, si plures sint rei conuenti, sub diuersis iurisdictionibus domicilium habentes, inter quos erit contentio de hæreditate diuidenda, quo casu non coram diuersis, sed corám superiori iudice cóueniendi sunt. Iason l. nulli, C. de iudicijs, & est vna de limitationibus, quod actor non sequatur forum rei. Secundò, hoc contingit ex instantiæ mutatione, vt puta, si lis coram vno iudice pendeat, non
251 debet quis ad alium iudicem vocari, quia continentia causæ non debet diuidi, l. vbi acceptum, ff. de iudicijs, hucque pertinet, si duo iudicia ad eandem rem competunt, licet diuersis ijs, vt est iudicium possessorium, & petitorium, ista iudicia diuidi non debent, & coram vno iudice possessorium, & coram alio petitorium intētari. cap. 1. de causa possessionis & proprietat. Glossa ibidē, in verbo, sub vno. Et an priuilegiatus ratione priuilegij sui adeuntis forum superioris, trahat correos: distingue, an causa sit diuidua, vel indiuidua. Afflict. decis. 213. Capic. decis. 173. & 122. & Franch. decis. 163. 426. Viu. decis. 136. ad quos recurre, ne longius hic immorer.

Secundo casu principali, remissio non petitur à superioribus tribunalibus, sed ab alijs Baronibus, vti si vasallus alicuius Baronis deliquerit in alio loco vbi fuit captus, & suus Baro petat causam, & vasallum remitti ad locum suæ iurisdictionis; & antiqua difficilisque fuit controuersia,
252 quod forum dicatur potētius, delicti, vel originis ac habitationis? & post varias sententias receptior est, habita opinio, forum delicti esse potentius, & proinde remissionem denegandam Baroni originis, immò multi negarunt, nec iud. cem originis inquirere posse de delictis extra
253 suum territorium commissis, si causa sit cępta per iudicium delicti, Grammat. decis. 26. vnde in consilio vt Franch. decis. 37. est decisum cau-

ſam eſſe terminandam per iudicem delicti. Teſſ. latius dec. 90. & quoad opinionem Grãmat. aduertas, quod etiam iudicem originis poſſe capere informationem etiã de delictis extra territorium, dixit Dominus de Franch. deciſ. 66. ſed dubium fortius eſt, an facta præuentione cauſæ
254 & perſonæ per iudicem originis, iudex delicti poſſit amplius cognoſcere, vnde ſtante opinione pro vera, contra Grammaticum, quod iudex originis poſſit cognoſcere, datur æqualeius, & in pari cauſa melior eſt cõditio præuenietis. Franch. deciſ. 18. & 505. latius hoc exorditur, & omnia refert Teſſ. dicta deciſ. 90. Et quid ſi differentia ſit inter iudicem originis & habitationis & delicti? vide Gramm. deciſ. 26. Clarum quæſt. 38. cum ſequenti, vbi infinitæ fiunt concluſiones, ad eos te remitto, hæcque cęteris paribus. Sed ſi Baro habeat Priuilegium de delictis cõmiſſis per vaſallos etiam extra territorium, cum clauſula abdicatiua, non eſt dubium tũc, quod vaſalli etiam alibi delinquentes ſint remittendi, ad ſuum Baronem originis vel habitationis. Capic. in Inueſtitura, verſic. cum cognitione. ſed dubium eſt maius, ſi ambo habeant æquale priuilegium, tam Ba-
255 ro loci originis, quàm delicti, dic, quod attẽditur tunc prima cõceſſio ac temporis diuturnitas, cuius concluſionis rationes ſunt, vltrà quod qui prior eſt in tẽpore, potior eſt in iure, ſed quia ſecũda conceſſio, non intelligitur cũ præiudicio alterius, cui Rex cõceſſerat, & illud ius tranſtulerat, & poſt ius transfuſum in vnum, in alium æquale non poteſt eſſe, l. 2. §. ſi quos à Principe, ff. ne qd in loco publico, & ne deſit auctoritas, ita Foller. in ſua Praxi, verſic. audiantur excuſatores, num. 70. ſed ſi ab vno ex iudicibus originis vel delicti fuerit caſtigatus, vel abſolutus, an poſſit ab altero moleſtari, dic, quod non, cum altero ipſorum (maximè non petita remiſſione, demonſtratiſque priuilegijs,) licitè proceſſerit, Viui. Com. opinion. 420. 2. parte, in antiquis, licet multi contrarium ſentiant, refert Farinacc. q. 7. quod limitatur, niſi reus in fraudem conuolaſſet ad vnum iudicem, qui promiſerit facilitatẽ veniæ, Baiard. quæſt. 54. num. 26. & multa adnotat D. Rouit. poſt hæc ſcripta viſus, in pragm. 1. vbi de delictis, ad quem recurras. Poſtremò eſt ſciendum, quod ſi Baro habeat priuilegium cognoſcendi de ſuis ſubditis, & habitantibus in ſuo territorio, licet quis nõ adhuc ſortitus ſit forũ per habi-
256 tationem decennij, vt notatur l. 1. C. de pat. pote. tamẽ ſi delinquat, ratione habitationis, & priuilegij conceſſi in habitantes, non tenetur Baro remittere eum ad locum originis, nam ſufficit habitatio, quamquam domicilium non ſit conſtitutum, gloſſa l. 3. C. de incolis, lib. 10. quæ facit ſingularem differentiam inter domicilium, & habitationem,
257 & differunt habitãtes ab habitatoribus, nam habitantes dicuntur hi qui domicilium iam conſtituerunt, ſecus in habitatoribus, Afflict. Conſtit. Regni, Quiſquis, nu. 6. Carau. ritu 301. num. 31. in terminis, licet multi teneãt quod ſtatun quis conſtituat

stituat domicilium, si expressè dicat ibi se velle habitare cum familia, & maiorem partem suarum fortunarum eo duxerit, quando enim quis re, & facto animum manendi declarat, verus incola dicitur, l. pupillus, §. incola, ff. de verborum significatione, l. Ciues, C. de incolis, Gayl. practicarum obseruation. 5 5. 2. lib. Sic
258 & è contra, licet quis per decennium habitauerit, si animum nō habuit constituēdi domicilium, quod ex multis arguitur, non sortiretur forum. Viuius, decis. 477. Mascard. conclusione, incipiente, Domiciliū, nam destinatio requiritur. Sed quæstio est solennis, quam non facilè inuenies excitatam, an mutatio domicilij eximat ciuem à iurisdictione ciuitatis ordinariæ. Videtur dicēdum quod sic, ex l. Senatores, ff. de Senatoribus, l. 1. ff. de decurionibus. Ta-
259 men scias, quod domicilium est triplex: Naturale, seu originis, quod tam ex propria quàm parentis persona acquiritur, d. l. ciues; Accidentale, quod ex assumptione & habitatione cōstituitur, d. l. pupillus, §. incola, de verbor. significatione, l. assumptio, ff. ad municipales. Cōmune est domicilium metropolis, l. Roma, ff. ad municipales, quicquid alij dicant, qui assignant quadruplex domicilium, includendo paternum, & maternum, vt Boer. decis. 13. abundè. Domicilio habitationis, & communi, quilibet renuntiare potest, in alium locum se transferendo, l. domicilium, ff. ad municipales; Naturale tamen seu originis immutabile est, adeò, vt renuntiatio, & translatio domicilij nil operetur, cū naturalia sint immutabilia, textus est in l. origine, C. de municipijs. Bart. dicta l. assumptio, Alexander consil. 54. & hoc procedit quoad munera & honores: quo verò ad iurisdictionem, forum originis amittitur quando domicilium originis relinquitur, licet Afflic. decis. 284. per totam, dicat, de generali cōsuetudine perdi priuilegium, tam quo ad munera, quàm quo ad iurisdictionem, verum originariū sortitur forū in loco originis, si ibi reperiatur, & non aliter, vt expressè Alexan. in l. cum quędam puella, num. 5. de iurisdict. omn. iudic. & ibi Castr. nu. 6. In loco verò domicilij quis forū sortitur etiam absens, Doctores ibi, quę
260 omnia nota. Remissiones tamen vasallorum petitę cuius expensis cedere debeant, rei, vel Baronis, vide Couar. practicarum quæst. capit. 11. Franch. decis. 332. nu. 4. Aut remissio petitur ad instantiam partis, vel Baronis, Carau. ritu 251. nu. 13. De-
261 cretum remissionis nō poterit reuocari, vbi est iudicatum causam esse remittendam vel non, Capic. decis. 144. nec datur appellatio, Frāch. decis. 408.

Et hæc cōclusiuè dicta sufficiant ad cognitionem terminorum, & ad textum nostræ pragm. disponentem quod Barones nō exerceant merum vel mixtum imperium, aliamve iurisdictionem, nisi quatenus virtute priuilegiorum liceat sub pęna vsurpatæ iurisdictionis, demōstrauimus iam in quibus possint excedere vltra iurisdictionē, & inuestituram; vnde firma remanet text. posita conclusio. Quā amplio, eam seruandam esse

esse non solum pro fisci interesse, vt
diximus, sed etiam pro interesse va-
262 sallorum, quanto enim minus pri-
uilegiati sunt Barones, tanto magis
vasalli dicuntur liberi, D. de Fran-
chis decis. 117. Amplia secundo con-
clusionem textus nostri circa Baro-
nes ciuiles & criminales, quod ex-
cedere nō habent suam iurisdictio-
nem nisi quatenus de iure vel priui-
legio liceat, sunt enim multæ terræ,
& ciuitates, quæ à duobus Dominis
reguntur, vnus enim præest in ciui-
libus, alter in criminalibus causis, &
inter eos varię & multæ cōcertatio-
nes oriuntur circa causas quæ perti-
neāt ad ciuilem, & quæ ad crimina-
lem iudicem. Et breuiter animad-
uertes, quod de iure quodlibet cri-
men aliquam pęnam fisco indicens,
indicabat causam esse criminalem,
l. agraria, ff. de termino moto. Marā-
ta latè iudicium ciuile vel crimina-
le elaborat. Foll. vers. audiantur ex-
cusatores, num. 91. an pœnæ obliga-
tionum & instrumentorum sint ci-
uiles, vel criminales; sed aliter est di-
263 cendum hodie in Regno, de quo
prædicti non meminerunt, ex cap.
Regni, illustri, & ex pragm. 2. tit. de
iurisdictio. non turbat. per quę iura
sancitum est, quod hæ causæ perti-
neāt ad iudicem criminalem, in qui-
bus venit imponenda pœna vltra re-
legationem, vel membri mutilatio-
nem. Quæ verò infra relegationem
pœnā indicunt, iudici ciuili deben-
tur, sub pœna vsurpatę iurisdictio-
nis; Quę iura posuerunt finem mul-
tis controuersijs, ac sunt genera-
lia, quicquid inaduertēter dixerint
multi, quod hę dispositiones fuerint
particulares. Sed dubitatur, quid si
264 delictum, ex sui natura mereatur
pœnā vltra relegationem, & ex cau-
sis, vti ex antiquitate temporis, pœ-
na sit minorāda in exilium, l. si quis
diuturno, ff. de pęnis, quam exornat
Tessaur. decisio. 79. vel in casu con-
stitutionis Regni, si quis aliquem,
vbi pœna vulnerantis est amputa-
tio manus, tamen ex aliqua causa
265 pęna imponitur exiliaris, vel pe-
cuniaria. Afflict. d. Constitutione,
vbi est vulgatum, quod duodecim
vncijs redimitur manus, & sic pro
periurio est pęna manus, cōstitutio-
ne, Regni, eos qui scienter; tamen ex
obseruantia soluitur certa pęna pe-
cuniaria. Carau. ritu 266. An titulus
criminis sit attendendus vel natura
ac consuetudo pœnę, consului Ba-
roni Rocchę, vbi est separata iurisdi-
ctio, quod causa debebat esse sua, at-
266 tenditur enim titulus & natura
delicti, licet ex qualitatibus intrin-
secis vel extrinsecis pœna sit mino-
randa. Crauet. cons. 224. Capic. de-
cis. 126. Franch. decis. 271. num. 9. &
sic corrolariè infero, quod si pœna
imponitur à iure arbitraria, licet ar-
bitrium non possit excedere relega-
267 tionem, antequam tamen pęna sit
arbitrata, causa poterit dici vltra re-
legationem, procedique poterit ex
officio ac delegari poterit habilita-
tio. Carau. ritu 41. nu. 15. & ritu 68.
Gramm. cons. 55. Foller. in art. car-
cerentur, num. 18. Et quid si coram
iudice ciuili sit commissa falsitas, an
268 sit remittendus ad criminalem, vel
sit obseruanda, l. nullum, C. de testi-
bus, vbi incompetens efficitur com-
petens, quando suę aures offendun-
tur,

tur; vide Franch.decis.147. Eran os-fendalis criminalis possit punire ciui-
269 lem delinquentem? quod sic, si excessus sint extra officium; alias sola M.Curia.Frãch.decis.147. nam circa officium par in parem non habet imperiũ, licet sit decisum, iudicem criminalem esse digniorem, & pro-
270 cedere debere, ipsumque debere interuenire in prestanda auctoritate in parlamentis faciendis. Franch. decis.338. verumtamen scias, quòd licet criminalis Baro sit dignior ciuili, verus tamen Dominus terræ, & territorij, est Baro ciuilis, criminalis verò dicitur habere iurisdictionem, quæ videtur cohęrere officio circa criminum cognitionẽ.Frecc.de subfeud.auctor.4.in fine, vnde non iu-
271 rat fidelitatem, nec assecuratur à vasalis, nec debentur adiutoria, cum non sit verè dominus, nec poterit facere ibidem depingi sua arma in terra, cũ Baro ciuilis sit dominus. Frecc. auctor. secunda, nu. 20. Criminalis etiam dicitur dominus in potentia, si crimina fiant, & non alias; itẽ, non
272 potest peti deutamiũ per vasallos, quãdo venditur criminalis iurisdictio; Franchus decis.17. nu.14. Aliqua alia dubia in istis distinctis iurisdictionibus ponit Capic.decis.27. ubi uidere poteris. Hæcq; procedunt quoad distinctionẽ iurisdictionum, non quòd uerè causę infra relegationem dicantur ciuiles, sic dicit Carauit. super pragm. de filiofamil. §.3. num.4.

SECVNDA PARS PRAG. OCTAVÆ.

SVMMARIVM II. PART. PRAG. VIII.

1 *Barones non solum in præiudicium fisci, & vasallorum, sed neque in præiudicium ecclesiasticæ iurisdictionis quidquam vsurpare sibi debent.*

2 *Cõseruatoria multa à Regibus emanarunt pro ecclesiastica iurisdictione conseruanda.*

3 *Princeps secularis tenetur subuenire ecclesiæ oppressæ ab inimicis, aliàs hæreticus reputaretur.*

4 *Bracchium suum secularis potestas debet impartiri ecclesiasticæ, & è contra.*

5 *Executor an debeat cognoscere de viribus causæ & eius iustitia.*

6 *Rescripta Pontificis debent exequi præuia licentia in Regno.*

7 *Barones vsurpantes iurisdictionem ecclesiasticam, incidunt in pęnam excommunicationis.*

8 *Negligentiam prælatorum supplere non poterint seculares magistratus, secus è contra.*

9 *Acta facta per ecclesiasticam iurisdictionem contra laicos valent, sed non è contra.*

10 *Præscriptione an quæri possint iura ecclesiastica.*

11 *Ministri non debent pati quid minimum præiudicij suæ iurisdictionis demandatæ.*

12 *Princeps suam iurisdictionem potest defen-*

defendere etiam contra ecclesiasticos, & quomodo.
13 Hortatoriæ expediuntur contra prælatos, qui si erunt renitentes, poterint temporalia sequestrari.
14 Ecclesiasticæ personæ sunt exemptæ à laicali potestate de iure diuino, tēporalia aũt eorum iure positiuo.
15 Ecclesiastici apud Anglos, Gallos, & Hispanos, pro bonis conueniuntur apud seculares magistratus.
16 Laici prorogantes ecclesiasticam iurisdictionem qua pœna plectantur.
17 Reseruata in signum supremi dominy, præscribi non possunt.
18 Bello coniurato potest expoliari denegans dare obediētiam Principi.
19 Scientia superioris non est necessaria in immemorabili præscriptione.
20 Probatio possessionis iurisdictionis qualiter sit facienda.
21 Feudalia an possint præscribi per vniuersitates, & an possint præscribi per suos ciues.
22 Vniuersitas non dicitur deliquisse, nisi communicato consilio.
23 Pœna vsurpatæ iurisdictionis, quæ sit.
24 Priuilegia & capitulationes inter Barones & vniuersitates fieri solent in primo ingressu.
25 Expensæ erogatæ in festis pro iucundo domini aduentu, licitæ sunt.
26 Terræ de demanio non possunt alienari in præiudicium vasallorum.
27 Demanium possunt petere vniuersitates quando venduntur offerendo pretium emptori.
28 Vasalli an teneantur recipere aliquē in dominum inuiti.
29 Demanium peti debet infra annum, aliàs non debent audiri vniuersitates.
30 Demanium debent petere omnes ciues, aliàs si aliqui dissentient, obtineri non poterit.
31 Princeps etiam iura directa coronæ vendere poterit in necessitatibus.
32 Vasalli si recipiunt aliquem in dominum cum certis conditionibus, & non aliter, ille intantum dicetur dominus, in quantum conditiones obseruantur.
33 Fides Regia loco Sacramenti habetur.
34 Gratiæ concessæ mediante pecunia habent vicem veræ emptionis.
35 Vniuersitates non possunt simpliciter donare sed ob causam sic.
36 Donari potest Baroni ob faciendam cammeram.
37 Priuilegia contra iuris dispositionem, sunt nulla, sed præter ius valent.
38 Priuilegium vt officiales sint Doctores & Actuarius sit Notarius, valet.
39 Priuilegium vt certi de aliqua regione non possint eligi in officiales, valet.
40 Baro an possit facere priuilegia in damnum iurisdictionis, & bonorum feudalium.
41 Priuilegia si non sapiant magnam diminutionem feudi, an valeant.
42 Baro an possit seruitutem imponere comoditati suæ in feudo.
43 Fructus feudi possunt obligari & vendi.
44 Præscriptio facta contra dominum vtilem non nocet directo.
45 Priuilegium quod stante partis remissione, curia non procedat, an valeat.
46 Delicta leuia non sunt in consideratione.

COM-

COMM. SECVNDAE PART. PRAGM. VIII.

TErtio, & vltimo amplio positam conclusionem text. nostri, quòd Barones non exerceant aliquam iurisdictionem, nisi quatenus virtute priuilegiorũ liceat, sub pena vsurpatę iurisdictionis, eã procedere non solùm in præiudiciũ Fisci, ac vasallorum, vt abundè diximus; sed nec Barones sibi vsurpare quid debent, fraudando Ecclesiasticam iurisdictionem, quam Princeps incolumem conseruari mãdat, Authen. statuimus, C. de Episc. vbi imponit pœnam amissionis causæ, trahendi clericos ad seculare iudicium, ac per Constit. & multa capitula Regni, quæ longum esset recitare conseruatoria emanata à Rege in fauorem Ecclesiasticæ iurisdictionis, Niger in tit. de immun. Eccles. & titu. quod nullæ personæ laicales notat; Enimuerò vna iurisdictio debet alteram adiuuare, & vna alteri suũ brachium impartiri, & non detrahere, cap. 1. de offic. ordin. Hi enim sunt duo gladij, qui ad inuicem se defendere debent, cap. duo sunt, 96. dist. cap. Princeps, 23. quæst. 1. Et exinde si Ecclesia opprimeretur, & Princeps secularis non succurreret, reputaretur hæreticus, cap. ad abolendam, de hæret. Et in actibus iurisdictionis, & iustitiæ exercendæ, tenentur alter alteri brachium impartiri pro executione negotiorũ, si iusta erint: nam licet requisitus, non debeat cognoscere de viribus causæ, summariè tamẽ poterit videre an assentiri sit iustum. Belluga Rubr. 11. §. tractandũ, Vrsil. decis. 24. Gayl. nouissimè Practicar. obseruat. 1. lib. obser. 11. Anna alleg. 59. Et propterea omnia rescripta Pontificum, vt vim habeant in Regno, debent exequi præuia licentia Proregis, vt in Pragm. infrà, de citatio. Afflict. in procem. Const. nu. 51. Couarr. Pract. quæst. cap. 10.

1 (margin at "Fisci")

2 (margin at "ac per Constit.")

3 (margin at "cap. Princeps")

4 (margin at "scere de viribus")

5 (margin at "in Regno")

6 Quod idem seruatur in statu Ecclesiastico. Gram. cons. ciui. 109. & alij suprà citati. Vndè, Barones auertere debent manus ab Ecclesiastica iurisdictione, sub pœna extrinseca nostrę Pragmaticæ, ac pœna intrinseca excõmunicationis, in quam incidunt 7 omnes detrahentes, Capic. benè, decis. 132. in tantum, quod et si Princeps statueret cõtra iurisdictionem, adhuc non esset parẽdum, lex enim in tantum valet, in quantũ est iusta, & rationabilis. Capic. ibi, & Vasqui. in præfat. controuer. illustr. Acadeò vera sunt predicta, quod nec negligentiam iustitiæ licet magnã Prelatorum, supplere poterint seculares 8 potestates; secus è contra: nam de iure negligentiam officialium secularium, & iniustitias possent supplere Prælati, cap. licet, & c. ex transmissa, de foro cõpet. Belluga rubr. 11. §. videndum, (licet nõ seruetur de facto) ex quo largiorẽ esse potestatem Ecclesiasticam dixerunt, vti capacem iurisdictionis in laicos, ita quod acta facta per Ecclesiasticos contra laicos valent, nõ sic è contra; personę enim 9 Ecclesiasticæ et si non consentiant in forum seculare, non poterunt præiudicare ordini, quin acta non sint inualida. Doct. cap. at si clerici, de iudic. disputat Vasq. controu. illustr. cap.

cap. 21. Et quod nulla consuetudo in cõtrarium noceat Ecclesiæ, etiam quod sit immemorabilis, Barones ex ea non poterint ius prætendere. Couarr. Pract. quæst. cap. 31. Paris. consil. 27. 1. vol. (licet contraria firmet
10 Belluga, loco præcitato, quod consuetudine, & præscriptione centenaria queri possint iurisdictionalia, dummodò non sint spiritualia) & sic posttemò inferiores, & ministri Regij non debent esse vltra Principem. Petra, de potest. Princip. cap. 1. quod errores ministrorum faciunt calumniari superiores.

Et è contra, nec Ecclesiastici, quibus magis conuenit abstinere ab alienis, debent manus inijcere in casus pertinentes ad Regiam iurisdictionem, & sicuti de facto ipsi excómunicant, dum turbatur in eorum possessione, non mirentur, si de fa-
11 cto iura sua seculares potestates tuẽtur, ministri enim non debent pati quid minimum præiudicij. Belluga rubrica 18. in fine; nam si iurisdictio non posset defendi, vilesceret, c. ex parte, de verb. signific. Et si personæ non possunt tangi, vti diuino iure
12 exemptæ, in eorũ bona poterit Princeps secularis manus inijcere, pro pęna; Et sic practicatur: nã Princeps, vel eius Vicarius, quibus hoc tãtum competit, hortatur in casibus occurrentibus vt abstineant, & illud verbum, (Hortamur) licet sit verbum vrbanum, iussionem tamen importat. Petra, de potest. Princip. in termi
13 nis, fol. 45. num. 54. Et in casu inobedientię factis tribus monitionib. licitè possunt sequestrari bona temporalia, glos. l. addictus, vers. vindicetur, C. de episc. audi. Franc. Marc. decis. Delphin. 372. 2. parte, & nouissimè Osasch. decis. 180. n fi. Et sic Collaterale Consilium seruat. Et ne omittam rationem quare in personas non liceat, in bona tamen non sit prohibitum manus inijcere, cùm tam personæ, quàm bona eorũ sint
14 exempta à Regia iurisdictione. Dic, quòd exemptio personarum est de iure diuino, ante ius positiuum, glo. celebris, cap. quãquam, de cens. in 6. & in cap. Imperator, 96. dist. Couar. Pract. quæst. cap. 31. Temporalia verò exẽpta à laicali iurisdictione fuerunt ex quadam decentia, & Principum tolerãtia, ne diuersos haberent Iudices, ac ne cętui laicorum Ecclesiastici immiscerentur. Et proinde
15 non apud omnes regiones potiũtur priuilegio fori in rebus, & apud Gallos ad secularia iudicia trahuntur, Boer. decis. 69. & in Hispania latiores sunt habenæ. Vasq. controu. illustr. c.... indè dicunt bona stare sub protectione Regia. Anna sing. 136. Et sic redeũdo ad digressa, pro iusta defensione licet defendere Regiã iurisdictionẽ, (quę certè multũ fraudatur.) & Barones non debent non solùm auertere, non se intromittere ad iurisdictiones Regias, nisi quatenus virtute priuilegiorum liceat, sed nõ etiam ad Ecclesiasticas sub pęna nostræ pragmaticæ, prout è contra nec Ecclesiastici debent turbare Barones in eorum iurisdictione, & laici pro-
16 rogantes Regiã iurisdictionem grauiter puniri possunt, vt in Const. Regni, cum iustitiæ, quæ dat pęnam publicationis bonorum, licet hodie sit arbitraria, vt Afflict. & Vrsil. decis. 173.

cis.173. quas doctrinas nota, cùm non passim inuenies, vt vidi apud graues Iurisperitos.

Ampliata iã conclusione tex. nostri, limito ex textu met nostro, quod Barones non exerceant merum, vel mixtum imperium aliamve iurisdictionem, nisi quatenus virtute priuilegiorum liceat vel legitima præscriptione: videamus breuiter, qualis, & quanta debeat esse ista præscriptio ad obtinendum aliqua iura, & iurisdictiones in præiudicium Principis, & vasallorum. Hic est intricatus passus, tamen huius fœderæ distinctionis cócordia omnia possunt
17 conciliari; Et dico, quod aut Barones, vel alij tractant de præscribendo reseruata in signum Coronæ & directi dominij, & quia super istis fundatur potestas, & obediétia, l. bene à Zenone, C. de quadr. præscr. hæc sunt impręscriptibilia, ita, quod vllo tempore etiam immemorabili quęri possunt, Ias. l. Imperium, ff. de iurisd. Belluga rubr. 22. de Speculo Princip. Franc. Balb. in tract. præscr. 1. par te, quintæ partis quæst. 2. Et hæc est communis, licet Vasq. contr. illustr. cap. 81. aliter sentiat, & qui prætenderit auferre obediétiam, & non recognoscere Coronam de facto à terris poterit expelli, etiam coniurato
18 bello. Cyn. & alij, l. 2. C. de condict. ob causam, non enim licet membra disgregare à corpore, cap. cui nó decet, de præscript. & exinde tot bella, Regna, & conquistationes factæ fuerunt à nostris Regibus, §. quorum, Inst. in procem. nam vt de facto fuerunt dominia vsurpata, ita licuit de facto expoliare, Lucas de Penna l. viros, C. de diuers. offic. lib. 12. vbi recensentur effectus obedientiæ Re-
19 galis. Neque scientia superioris requiritur in temporis immemorabilis possessione, longo iurisdictionis cursu. Gram. decis. 40. quomodo au-
20 tem probetur initium, & possessio talium iurisdictionum, vide nouissimè quæ cumulat Mascard. de probat. cóclus. incip. Merum imperium,
21 Boss. tit. de Principe, nu. 279. E contra autem videamus, an Vniuersitates vel priuati, possint præscribere aliqua feudalia in præiudicium Baronum ac Regis directi Domini, vt aliquod ius pascendi, lignandi, vel aliquã iurisdictionem. Paris de reintegr. feud. dicit hæc posse præscribi spatio 30. annorum, quæst. 299. mouetur ex const. Regni, quadragenalem; quæ opinio esset falsa, si non saluaretur ex iuribus per eum allegatis, dico, quod illa const. loquitur inter priuatos, quod si vnus prętenderit feudum rusticum esse suum, & nó alterius competitoris, quod quadragenali præscriptione posset tueri, non quod pręscriptio talis habeat locum contra Barones, & fiscũ, nam nó minus centenaria effluxa requireretur, cum feuda sint de publico. Isern. const. Viuius decis. 126. latè.

Sed nota quoad Vniuersitates, nã torquentur Doctor. quomodo possint quærere iura, & præscribere, cum non habeant corpus, ac exinde multæ solénitates requirantur probandæ: nam quod particulares ciues vsi fuerunt, vt puta iure lignandi, pascendi, vel quod aliqd nemus sit Vniuersitatis, quia ciues fecerũt ibi depasci sua animalia, hoc non videtur

22 tur tribuere ius Vniuersitatis, nam quod à particularibus fit, non videtur factum Vniuersitatis nomine, nisi fecerint Vniuersitate coadunata, & mandante, & proinde Vniuersitas non punitur, quia maior pars ciuium deliquerit: nisi congregato consilio fuisset deliberatũ delictum. Afflict. decis. 376. Mascard. conclus. incip. Vniuersitas, & conclus. 1195. Quæ opinio licet à multis teneatur, ea tamen est communiter confutata, vt Hier. de Monte, tract. finium regund. cap. 70. & ante eum Cępoll. tit. de seruitut. iuris pascen. nu. 25. in tract. rust. pręd. nam sat quęsitum erit ius Vniuersitati, si per actus publicos & successiuos ciues pascua sumpserint, & alia fecerint vt ciues, & non particulari & proprio, vel priuato nomine.

23 Vlt. Pragm. nostra pœnam vsurpationis imponit, vtenti aliqua iurisdictione, de qua non fuerit inuestitus; Est videndum quæ sit pœna vsurpatę iurisdictionis; Dico, pęnam non esse certam, sed secundum qualitates personarum, & causarum esse à iure præscriptam. Alij læsæ Maiestatis, vt in iniiciente manum ad reseruata in signum supremæ potestatis, & dominij, l. 3. §. qui rem, ff. ad leg. Iul. maiest. Alij pœna mortis, vt in const. Ea quę ad decus, vbi de vsurpante merum imperium, & Afflict. in constit. Cum satis, dat aliam pœnam, sed vide Campa. in cap. Regni, Contra effręnatas, vbi multa. Vrsill. decis. 265. num. 105. Capic. distinguit multos terminos, ad quem recurras decis. 130. ne sim prolixior super hac Pragmatica.

Et post hęc scripta, nõ omittendã duxi aliam limitationẽ, ad positam conclusionem nostri text. quæ modo menti occurrit, cum alius locus congruus non offeratur. Dicit tex. (quod Barones vti non debent iurisdictione vltra id quod virtute priuilegiorum vel legitima pręscriptione liceat) scias, quod multa licent Baronibus ob specialia priuilegia obtenta à Rege, vltra iuris dispositionem, vel ob capitulationes & pacta inita cum suis terris & ciuitatibus; Videamus nunc vtiliter, quando valeant priuilegia seu capitulationes quæ fiunt à Baronibus Vniuersitatibus vel vasallis, & econtra, si subsistant obligationes, capitulationes, & transactiones, quæ fiunt per Vniuersitates & vasallos in beneficium Dominorum.

24 Et pro elucidatione præmitto, quod ista capitula solent pręcipuè fieri in ingressu noui Baronis ad capiẽdam possessionem feudi, tunc enim solent fieri ista priuilegia, & istę gratię, & Populus solet obuiam ire cum processione, ac magno apparatu, & & cęremonijs, petendo pdicta. M. An-

25 ton. Surg. de Neapo. illustr. fol. 103. (quod licitæ sunt expensæ pro iucundo Domini aduentu, vt fuit plu ries iudicatum in Consilio) Petra de potest. Princip. cap. 13. num. 19. Et in hoc articulo multi sunt hanc distinctionem sequuti. Quod terrę vel ciuitates aut sunt demaniales ex antiquo, vel factæ fuerunt ipsę de demanio se redimendo, vel sunt feudales, solitæ concedi, & alenari; Primo casu, terræ quæ ex antiquo fuerunt tẽtæ in demanio, ac pro patrimonio

vel

vel Corona Regali, de iure non possunt alienari, nec in præiudiciũ Co-
26 ronæ, quia expropriari ac minui nõ potest, ex originaria Bar.doctr.l.prohibere, §.planè, ff. quod vi. Belluga Rubr.9. latè Vasq.contr.illustr.c.3. & seq. neque licet ob præiudiciũ vasallorum, quorũ interest non descendere à manu Regis ad subiectionem Baronũ, & esse obstrictos tot grauaminibus feudi. And.Afflic.& alij, c.1. §. sed nec dominus, de prohib.alien. feudi. Capic.dec.163. Luc.de Penna, l.1. C. de capitat.ciuiũ, lib.12. sing. tex.cap.1.§.1. de lege Corradi. Aut
27 terræ sunt solitæ infeudari, tamen quia prouocauerunt & se fecerũt de demanio, quod licitum est, quando enim venduntur alteri, & forsan homini tyranno, vt se redimant ab imminentibus grauaminib. solent petere demanium in Regia Camera; nam etsi de iure, vasalli dominũ aliquem emptorem refutare poterant; arg. text. l.inuitis, ff.de fideic.libert. Vrsil.decis.265. Capic.dec.162. Crauet.latè cons.214.& est communis,
28 tamen in Regno contrariũ consuetudine fuit receptum, quod vasallis inuitis liceat vendi, Camer.cap.Imperialẽ, in fi. Tappia de const.Princ. c.vlt. nu.40. D.de Franch. decis.17. vnde restat cautela tantum demanij, offerendo emptori pretium cum interesse intra annum, cap.Titius, si de feudo fuerit controu. vbi Andr.& licet de iure Vniuersitatibus ob restitutionis in integrum remediũ daretur quadriẽnium, Anna alleg.87. & Franch.ibi, tamen per prag.Comitis Mirandę 13.c.6.constitutum est, non esse concedẽdam restitutionem
29 post annum; vnde aduertãt Vniuersitates intra annũ offerre pecuniam pro qua extruenda esset licitũ vasallis, sibi collectas imponere ob libertatem assequendã, dixerunt Tess.dec. 257. Gram.cons.ciu.69.dum tamen
30 non depauperẽtur: nã hoc est vnum de requisitis ad probationem & obtinendũ demanium, ac quod interueniat cõsensus omnium, cũ tale onus respiciat singulos vt singulos, Tessa. ibi, Lapus alleg.85. licet Doct.in hoc considerent consilium sanius & prudentius, arg.l.1.C.de com.seruo manumis. vbi minor pars vincit ob causam libertatis fauorabilis; ꝙ Regiæ Cameræ arbitrio remittitur, Frãch. decis.517. qui docet qualiter instra sint conficienda cũ Regia Curia, & cũ emptore. Vel tertiò, vẽditur terra sine cõtradictione, & nouus emptor intẽdit facere priuilegia & capitula.

Prædicta nunc reassumendo data generali cognitione, dicunt Doctor. multi, quoad primũ, & secundũ artic. quando venditur terra antiqua de demanio, vel tenta in demanio, quia se redemit: quod licito iure, vasallis inuitis terra non possit infeudari. Crau.in terminis, cons.241. Anna alleg.69. Vasq.c.3.contro.illustr.
31 Cap.dec.166. dicit esse licitũ, stante necessitate; nam ẽt iura directa stante necessitate alienari possunt in Coronę damnũ, Reg.de Ponte cons.70. nu.38. Tapp.de cõst.Princ.4.c.rubr. Sed hãc limitationẽ impugnat Vasqui.cap.5.nu.14. nam hoc intelligitur circa bona, non circa præiudiciũ tertij; vnde semper in similib. vniuersitates dissentiunt, & protestantur, vt docet Iser. d.§.sed nec dñs, nu.48.

P nam

nam quilibet assensus etiã tacitus, obesset, sed supplicare debent suæ Maiestati, vt iustitiam faciat; Vel solent cõcordari de recipiendo emptorem cum aliquibus pactis, ac priuilegijs, tam circa exercitiũ iurisdictionis, quàm circa bona feudalia, & nõ aliter sicque obseruare etiam solent Vniuersitates admissæ ad demaniũ.

32 His casib. facta capitulatione, in tantum Baro dicetur dominus, inquantum præinsertæ conditiones, & priuilegia seruantur, & hoc casu priuilegia debent esse firma, & perpetua. Crau.cõs.241. Gayl.obser.54.nu.10. lib.2. Osasch.latè, decis.139. cum ibi concernatis, & tanto magis, quando adsunt instrumẽta seu priuilegia in forma, vel iuramẽta quę etiã à Principe peti debent, Belluga Rubr. de iuram. per Princ. faciendo, & sacramen

33 tum dicitur præstari per promissionẽ fidei Regiæ, vel eius verbo. Surd. dec.234. Tess.dec.47. Gayl.obser.59. Aut tertio, venditio fit de terra solita infeudari, & non adest contradictio, sed in possessione capiẽda, fiunt capitula, & priuilegia, & tunc si pri-

34 uilegia seu gratię concedantur mediãte pecunia data ab Vniuersitate, licet cõcessio sonet in priuilegium, quod est gratuita concessio, Boss.tit. de Princ.nu.100. Gram.decis.24. tamen quia attenditur causa, ius præsumit esse contractũ onerosum venditionis & emptionis, ex Baldi doctrina, l.qui se patris, C.vnde liberi.

35 Viui.dec.103. & est communis opinio; & sic, licet Vniuersitates nõ possint donare, §. pen. pragm. de admin. vniuers. Franch.dec.177.nu.13. tamen et si dixerit donare, ob hãc causam, nõ donatio, sed emptio dicetur, vt Montan. super d.Pragm. Petra, de potest.Princip. in terminis, fol.197.

36 nu.20. prout fuit cõclusum si detur Baroni pro faciẽda terra, camera reseruata, quod liceat, Vrsil.decis.101. & nouissimè hunc articulũ Cameræ disputat latè M.Ant.Surg. de Neap. illustr. fol.393. & quod in remuneratione possit Vniuersitas donare, Gram.dec.45. Tiraq.l.si vnquã, vers. donatione largitus, dummodo æquiualens attingat saltem medium valoris rei donatæ. Clar.§.donatio, q.8. & latius Tiraq. loco citato. Pinel. de rescind.vend.1.parte, c.4. Tappia latè, vlt.cap.l.fin. ff.de const.Princ. nu.8. Si verò gratiæ fiant ex mera volũtate, si transierint in contractũ, erunt firmæ. Doct.omnes cap.nouit, de iudic. Gabr.Rom.conclus.pen.titu. de iure quęsito. Boss.tit. de Principe.

37 Quæ omnia vera sunt, dummodò conuentiones vel priuilegia nõ sint contra iuris dispositionem, Barones enim vt suprà dixi, non possunt disponere super iure etiam positiuo, aliàs ab eodémet poterint reuocari. Barto.l. post mortem, ff. de adopt. l.quemadmodum, C.de agr. & cens. & latè Pinel.l.1.3.parte, num.73. de bonis mater. secundum verò ius, vel pręter disponere poterint, Bald.l.nõ

38 dubium, C.de legib. Prout in gratia facta ne officialis possit cõstitui nisi sit Doctor: de iure etiã illiterati possunt esse iudices, l.certi, C. de iudic. Vnde talis dispositio dicetur præter ius, & erit seruanda, sicq; ne Actuarius exerceat nisi sit notarius, de iure sufficit esse duos scriptores, cap. quoniam contra, de probat. si tamen

hoc

hoc priuilegiũ concedatur; tale priuilegium erit præter ius, & ualebit. nec poterit fraudari, vt fuit iudicatum in Consilio inter Vniuersitatẽ Theani, & Principẽ Hostiliani, qui constituebat Notarium in capite, sub colore, qui postea subaffictabat alteri non notario, & fuit dictum, non posse fieri subaffictum, nisi alio
39 Notario. Valet etiam priuilegium, vt constitui non possint officiales aliqui de vna terra. Maran. cons. 103. vel de aliqua contrata, quia sunt prę ter ius.

40 Dubium tamen magnum quod ex his casibus insurgit, est, quomodo Baro in præiudiciũ infeudatæ iurisdictionis, vel bonorũ feudalium, quicquam cõcedere possit? cum lippis & tonsoribus constent regulæ, quod Barones non possunt disponere super feudalibus sine assensu. In hoc sunt tres opiniones; Prima, ꝙ Baro non possit in diminutionem feudi, & eius detrimentum quicquam concedere, cum sit vtilis dominus, neque seruitutem imponere possit, Frecc. 2. auctor. 3. quæst. ex textu l. fin. C. de reb. alienis. vbi prohibita alienatione, intelligitur prohibita etiam seruitutis vel oneris im positio. Secunda opinio est, vt Osasch. decis. 139. latè, & Petra, cap. 17. Vasq. cap. 4. Afflict. in prælud. feud. qui post longam discussionẽ, si concessa priuilegia in damnum feudi li-
41 gent successores, maximè si feudum sit ex pacto & prouidentia, & firmant, ꝙ si priuilegia nõ sint in magnam diminutionem, quod procedat præcedens opinio, sed si non erit notabilis deterioratio, quod seruari debeant. Tertia fuit sententia, quod aut sit alienatio alicuius rei feudalis, vel iuris, dominium transferendi in Vniuersitatem, ac vasallos & priuilegia non subsistant, cum alienationes sine assensu corruant, vul-
42 gatis iuribus; Aut Baro pati consentiat seruitutem aliquam imponendi suæ commoditati, & hoc facere poterit, Vrsil. decis. 380. Afflic. Const. Diuæ memoriæ, dicentes verum esse quod feudo & eius iurisdictioni in nihilo præiudicari poterit per feudatarios alienando, secus seruitutem imponendo, non quòd ea seruitus possit nocere directo domino, sed ipsi tantum Baroni, ita quod deuoluto vel aperto feudo Principi, resoluuntur tales seruitutes. Afflict. decisio. 101. & quod valeant in vita concedentis, est text. cap. 1. §. quid ergo, titu. de inuest. de re aliena, cuius verba sunt, (Quid ergo si pretio, vel dolo, aut iniuria seruitutem rei beneficiarię imponi patiatur, responsum est, vt vasallo quidem donec feudum tenet possit obesse, Domino autem etsi per longa tẽpora perseuerauerit seruitus minimè noceat) sicque ipsum ad literam intelligunt ibi Andreas, Afflict. Aluarot. Grammat. decis. 67. num. 8. Clarus §. feudum, quęst. 37. & est communis opinio, secundum Pinellum, qui hunc punctum latius deducit, l. prima, tertia parte, num. 70. C. de bonis maternis. Afflict. decisio. 380. Boer. decis. 181. nam non potest dici imposita seruitus feudo, ita quod feudum minuatur, cum res non alienetur, sed commoditati ipsius feudatarij
43 detrahatur, vt dicimus, quòd licet

feudum non possit alienari, fructus verò possunt perpetuò vendi, & obligari. Afflict.decis. 140. Tiraq. de retract. §.1. glos.7. num.47. Nec potest dici fieri præiudiciũ directo domino, nam cum feudum sit in manu vtilis domini, de quo Princeps curã non habet, præscriptio facta contra vtilem dominũ, non nocet directo, cũ resoluto iure datoris, resoluatur ius acceptoris, ex sing.tex.l.lex vecti gali, ff.de pignor.Boer.dec.181.bene distinguit, an resoluatur ex causa necessaria vel voluntaria; & quod non habeat locũ Const. Diuæ memoriæ, benè Affl.ibi, & Vrsil.dec.380. nam non refragatur l.fin. C. de reb.alien. vbi prohibita alienatione intelligitur prohibita seruitus, nam ibi text. in fi.dicit, (nisi legis auctoritas aliud permittat) nos habemus tex. præcitatum d.§.quid ergo, vnde nõ videtur hæsitandũ, vt nouissimè Peregr. de fideicom.art.4.difficul.4.num.115. Aduertas tamen, ꝙ non omnis promissio vbi quis patitur quid fieri vel non fieri, dicetur seruitus, sed distingue, vt benè Cępolla cap.2.de seruitutib. Cautius tamen erit, dum alteram eorum tu consulis, vt procures assensum Regium super talib. capitulis & priuilegijs, ad euitandas tot altercationes: nam nec etiã Vniuersitates possunt contrahere, vendendo vel remittendo aliquod ius sine superioris assensu, Capic.dec.93. Sed antequã absoluam hunc punctum, sępius fui interrogatus, an priuilegiũ

45 quòd passim solet per Barones concedi, sit cõtra ius & reuocari possit: quod stante partis remissione, infra triduum Curia Baronalis nõ posset procedere in casib. à relegatione infra, posset dici nullũ, primò, quia offenditur publica vtilitas, dũ delicta remanent impunita, ob quod datur occasio iteratò flagitia cõmittendi, vt dixi prag.6. Itẽ accedit noua prouisio Pragmaticę, tit.de priuil.cassãs

46 talia priuilegia. Sed pro resolutione scias, ꝙ de iure fuit interpretatũ tale priuilegium validũ, in leuibus delictis, Carr.§.vna, lo 6.nu.379. Foller. in pragm.de compos.§.pen. nam de leuib. non est facienda tanta consideratio, vt cõstat ex Const.regni, Postquã citatæ partes, quę concordat, ꝙ desistente parte conquiescat iudicis officiũ in leuibus. Foller. in prag.tit. de iniur. Carau.ritu 203. Nec obstat pragm.de priuil. nam debet intelligi de delictis vltra relegationẽ, vel atrocibus, & sic pluries fuit declaratũ in Consilio; quod si delicta sint minima, vti in iniurijs, & similibus, qđ priuilegiũ subsistat; si verò factum sit atrox, licet pœna sit infra relegationẽ, quod attendi nõ debeat, vt in iniuria notabili, per quã verè offenditur publica vtilitas, tunc procedi potest ad publicã satisfactionem, vt patet ex decreto cum Vniuersitate Montis Caueosi, vbi quãdo quis pulsatur & verberatur priuilegiũ cessat. Et quod priuilegium in minimis de iure valeat, est prag.38.tit.de officio magnæ Curiæ, vers. *Item si si fa querela infra relegatione, & si fa reuocatione tra tre giorni, laquale ha luogo come fusse cassatura, paga grana diece al modo dati*, & valere in Hispania dixit notabiliter Gomes. tit. de homicidio, nu.56. cum seq. in fortioribus terminis.

SVM-

SVMMARIVM PRAGMAT. NONAE.

1 Matrimonium fuit primum sacramentum.
2 Matrimonium erit species seruitutis, si coniuges male inter se concordent.
3 Rescripta omnia sunt nulla impeditiua libertatis matrimonij.
4 Puellę minoris voluntas plus attenditur quam Consilium propinquorum, in matrimonio contrahendi.
5 Puella debet sequestrari, si adest aliqua suspitio metus vel persuasionis in loco vbi moratur.
6 Mater an possit allegari suspecta contra filiam.
7 Parentum dissensus non potest impedire matrimonia.
8 Metum aliquem, vel impedimẽtum prestantes matrimonio carnali vel spirituali ipso iure sunt excommunicati.
9 Moniales professę, licitè poterint de monasterio exire, si vi introierint in monasterium.
10 Voluntas coacta non facit quem obligatum Deo nec hominibus.
11 Metus purgatur, ex ratihabitione actus.
12 Metus est non solum instantis, sed futuri periculi.
13 Statutum ne matrimonia contrahi possint sine consensu parentum, an valeat.
14 Pater an possit cogi ad dandam dotem filię quę sine consensu suo nupsit viro.
15 Filia si nubat marito inęquali an possit exhaeredari.
16 Consensus non debet prestari puellę vulneratę amore, si quid indignum agere praesumat.
17 Pacta, ac legata contra libertatem matrimonij sunt nulla.
18 Legatum factum mulieri, dummodò nubat consensu vel arbitrio Titij, an valeat.
19 Consensus à consilio valde differt, quando requiritur consensus, sine eo actus corruit, secus quod consilium tantum est petendum, nam sufficit petere.
20 Consensus, auctoritas, cõscientia, iussus, cõsilium, licentia, voluntas, inter se differunt, & diuersimodè interpretantur.
21 Legatum factum viduę ne nubat, valet, secus in virgine.
22 Legatum factum, vt mulier habeat arbitratu talis, aliàs ecclesia sit substituta, valet secũdum communem opinionem, quę impugnatur in sequen.
23 Pœna videtur adiecta in fraudem in dispositione prohibita.
24 Pęna non committitur quãdo principalis dispositio est nulla.
25 Prohibitio non nubendi an valeat ad tempus.
26 Prohibitio facta ne legatarius ducat vxorem de tali terra, an subsistat.
27 Conditio adiecta in vtilitatem legatarij poterit ab eo respui, & non dicetur contrauentum voluntati testatoris.
28 Legatum factum mulieri dummodo nubat cum tali, valet, & erit seruandum, vt possit habere emolumentum, & adducuntur plures rationes.
29 Cautela vt matrimonium possit coarctari.
30 Quod non valet per pactum, neque per legem.

PRAGMATICA NONA.

CAROLVS V.

in anno 1536.

ITEM ex quo Diuino, & humano iure matrimonia libera esse debent, mandamus, vt nullus Baro, aut alius quacunque præditus potestate, possit, & valeat matrimonia impedire directè, vel indirectè, nec vassallos prohibere ne ad eorum libitum filias, sorores, neptes, aut alias mulieres maritent, sub pœna nostro, aut nostri Viceregis arbitrio reseruata.

1 COMM. PRAGM. IX.

CAVSAM matrimonij fauorabilissimam esse dicit textus, cap. sicut, §. his ita, 32. quæst. 2. idque procedit tam à dignitate personæ instituentis, quã loci, & temporis. Ab ipso enim Deo in statu innocentiæ, ac terrestri Paradiso in mundi initio institutum
2 fuit, & est primum Sacramentum, namq; alia post lapsum Adæ, & peccata, introducta fuere, cap. literas, de frigidis, & malefic. cap. primo, de voto, in sexto. Dicitur etiam grauis causa, eo quia tractatur de indiuidua vitæ societate, quæ, si infeliciter communicetur, magna seruitutis species reputatur, glo. cap. mulieri, de iureiurando.

Et proinde iuste statuitur hic, quod Barones, & alij, quacunque præditi potestate, matrimonia non impediant, sed quod libere contrahantur: nam, per vis, & volo, ex vnanimi consensu

sensu fieri debent; l. nuptias, non concubitus sed consensus facit, ff. de reg. iur. & omnia Rescripta in contrarium sunt nulla, l. 1. C. si nuptiæ
3 ex rescripto petant. nec quilibet quacunque præditus potestate impedimento potest esse matrimonijs, C. si quacunque præditus potestate. Hinc est, quod plus attenditur voluntas puellæ, quæ plenum iudicium habere non poterit in 12. anno, quod tẽpus aptum est ad nuptias, tamẽ eius
4 votum plus prævalet quam consilium propinquorum. Quæ omnia constituta sunt, vt libera sit libertas istius coniunctionis, quod est mirabile. Crauet. cons. 190. Inde est etiã, quod licet maritatio puellæ (deficientibus parentibus) spectet ad proximos coniunctos, l. 1. C. de nuptijs, existente tamen aliquali suspitione metus, persuasionis, & blanditiarum coniunctorum, vt aliquem in maritũ suscipiat puella, poterit peti qđ
5 ipsa sequestretur in loco tuto, & nõ suspecto, vbi per superiorem explorari pluries debet eius enixa voluntas, ex l. 3. §. hoc interdicto, & l. si quis nolente, ff. de libero homine exhiben. cap. locum, de sponsal. multa notauit Vrsil. decis. 113. Francisc. Marcus, decis. 306. 2. parte. Crauet.
6 præallegato consil. 190. vbi excutitur, an mater poterit allegari suspecta. Quæ omnia discretioni iudicum relinquuntur, argum. l. 1. C. vbi pupill. educ. deb. Dominus de Franch. decis. 350. vbi fuit iudicatum, filias posse educari penes matrem, licet transitum fecerit ad secunda vota, attenta qualitate personarum, quæ faciunt alterare leges; Adnectitur
7 fortius, quod nec dissensus nec consensus parentum poterint impedire matrimonia filiorum secundum ius Canonicum, quod attenditur in hac Sacramenti materia, cap. cum causa, de raptor. glos. §. 1. Instit. de Nuptijs, & impediẽtes, vim, metumve, inferentes, vt matrimonium fiat, vel non fiat, ipso iure excommunicatio-
8 nis vinculo innodantur, ex Concilio Tridentino, Sess. 25. cap. 18. tit. de Regular. & monialibus. Quod idem procedere scias in matrimonio spirituali; validum enim est argumentũ de vno ad aliud. Marsil. hoc exemplis confirmat, sing. 215. Non enim licet
9 cogere mulieres ingredi Monasteria, & si vi, vel metu efficiantur moniales, professionemq; fecerunt, adhuc sine præuaricationis pœna licitè egredi poterint. sing. text. c. cum virum, de Regular. & transeunt. ad religion. Mars. sing. 347. Ias. §. quadrupli, num. 62. Institut. de action. Vasque Controuers. Illustris. ca. 31. num. 17. & non sunt multi dies vt audio, quod quædam monialis professa, vi, & metũ parẽtum coacta ad intrãdum monasteriũ, & ad professionem faciendam, post eorũ mortẽ, petijt declarari professionem nullã, quę probando terribilitatem parentum, minas, & cruciatus, obtinuit egrediendi è monasterio licentiam, & iam est maritata, & bene. Deus namque vult solũ vota gratuita, & seruita non coacta, cap. illud, 20.
10 quæst. 1. & voluntas coacta non facit quem ligatum voto, & iuramento cũ metus satis dicatur iusta causa dissolutionis omnium factorum, capit. 1. de his quæ vi metuve fiunt.

Limitantur tamen hæc dicta, nisi metus esset purgatus per voluntariā
11 copulam, & cohabitationem subsequutam, & alia quæ transitum demostrant, ex l.2. in verum consensum, C.de his quæ metu, vbi solutio spontanea soluit metum præcedentem; sicq; in professione p metū facta: nam si rata habeatur postea, transibit in nouum consensum, Syluestr. verbo. matrimonium, sic Panorm. cap. consultationi, de sponsal. nam nouus consensus purgat præcedens vitium. Sublimitatur tamen, nisi iste consensus, vel copula subsequuta, fiat similiter ob metum in-
12 stantis, vel futuri periculi, quæ adducunt iustum metum, vt dicā infra: nam quemadmodum cessante causa, cessat effectus, c.cum cessante, de appellat. sic è diuerso, durante causa metus, durat effectus, l.si cui, §.pater, ff.ex quibus causis maiores, l.si vt proponis, C.de nuptijs, sicque scias procedere l.2. C.de his qui metu, nam spontanea solutio tollit metum, nisi adhuc duret illa qualitas prima illati metus. Dec. consil.209. num.7. Alex. cons.98. 3.vol. Marsil. sing.325. Bald. d.l.2.

Sed num valeat statutum ne mulieres contrahant matrimonia sine consensu parentum, per prædicta vi-
13 detur dicendum quod nō, sed Plot. l.si quando, §.7. de in litem iurando, firmat valere, ne matrimonia fiant inæqualia. Cumque præsumatur consilium parentum esse expediens pro filijs, cum nullus amor vincat paternum, l.fin. C.de curat. furios. Et quod stari non debeat voluntati puellarum quę de facili solent amare accendi, & multa indigna patrare. Clarus quæst.82. num.10. distinguit rectius, valere statutum, vt interueniat assensus, non quod dissentiente puella parentes possint aliquem in maritum dare; Hæc illatio esset cōtra citata suprà in principio; Sed quod interueniat assensus, hoc non contrariatur libertati matrimonij: nam etsi pater nollet assentiri, adhuc matrimonium filij contrahere possent, sufficiet enim consensū petere, vt singulariter notat Crauetta, consil.1. Franc. Marcus, decis.306. 2.parte, & si valet statutum, valet etiam & pactum.

Sed circumscripto statuto, videtur, quod de iure si mulier nubat sine assensu parentum, quod pater nō teneatur ad dotē vt in facto fui consultus mēsibus elapsis; dicebat enim
14 pater, matrimonium constare ex affectu, & consensu, & posse stare sine dote, l.fin. C.de repudijs, filia dotem non promisit, vel si promisit, nō potuit, cum nullum ius habeat in bonis viuentis patris, l.in suis, ff.de liberis & postumis, ergò cogi non poterat pater.

Sed contrarium respondi: Pater enim tenetur maritare, & dotare, filiam, & vtrumque adimplere tenetur; sine enim dote vxor malè cohabitat in domo viri, ita quod maritus non obligatur ei subuenire in infirmitatibus, & alijs necessarijs. Doctores, l.quod in vxorem, C.de negotijs gest. vnde sufficit filiam dotem promittere, quia tunc iudex arbitrabitur quanta ea esse debeat, ad quam præstandam coget postea parentes. Bart. l.obligamur, ff.de pactis, glos.

sing.

fing. cap.fin. 32. quæst.2. verbo, parentum. Alex. conf.7. vol.2. Capp. Tolos. decis.289. Gayll. Obser.95. 2.lib. Sed dubium erit maius, si filia
15 nupserit inæquali, vel indigno, tunc dicunt patrem posse filiam exhæredare, & cogi non posse ad dotandũ, §.aliud autem: Vt cum de appellationibus cognosc. Clar. quæstio. 82. num.13. Castrens. l. si filiam, C. de inofficioso testamento. Paris. consilio 29. & sic pertranseunt Doctores, Difficultas tamen stat in astruendo quis dicatur indignus, & dispar conditionis, & si paupertas dicatur iusta causa? post alios vide Gayl. præcitato loco plenius hunc punctũ attingentem. Notandumque scias, quod licet liber debeat esse cõsensus puellæ non tamen tollitur iustum arbitrium iudicandi, quod si puella for-
16 san vulnerata amoris lasciuia, ambiat quemquam indignum, quod ei assensus non erit præstandus, & superior ad hoc requisitus non tenebitur sequi voluntatem ipsius. Consultò enim in matrimonijs est procedendum, cum sit actus irretractabilis, deturpans familias, vnde præmeditata prouisio fieri debet; inde capitulationes, & pacta à tertijs fieri videmus, cum mulieres de facili consentiunt; & postea pœniterent, vt quotidiana docet experientia. Camp. & addent. cap. regni, 262.

Vlterius circa libertatem matrimonij scias, quod adeò fauorabilis
17 est, quod non solum substantialia, sed etiam pacto libera esse debeant, & pœnales stipulationes reijciũtur. Doct. omnes, l. Titia, ff. de verb. obligat. l.2. C. de inut. stipulat. Capella Tolos. decis.291. Neque vltimæ voluntates quæ pro lege seruari debẽt, §. disponat, Auth. de hæredib. & Falcid. quicquã operantur contra hanc libertatem; Immò dicentur dispositiones contra bonos mores, & exinde adiecta conditio, ne quis nubat,
18 vel quod arbitratu talis faciat, non valebit, sed legatum purũ erit, Bald. l. fin. C. de sponsal. nec in conscientia mulier tenetur parere istis, similibusque dispositionibus, Couarr. variarum resolutionum, 1. lib. cap. 15. Sed vt iste passus clarè tibi liqueat, cùm adhuc non viderim ipsum benè distinctum, aduertas, quod si legatum erit collatum in arbitrium, vel consensum alicuius, vt cum eius assensu, & arbitratu fiat, & tũc procedunt supra citata. Si verò testator legatum reliquerit cum conditione, quod matrimoniũ fiat cum auctoritate, consilio, vel conscientia alicuius, legatum sustinebitur, & conditio non dicetur turpis, consilium-
19 que vel auctoritas est requirenda, non tamen necessitati subijcitur legatarius ad sequendum consilium; ita est intelligendus text. l. Titio centum, §.1. ff. de conditionibus, & demonstrat. & benè Crauc. cons. 1. con-
20 sensus enim, conscientia, auctoritas, iussus, consilium, licentia, & voluntas, multũ differunt. Doct. l. qui aliena, §. iussu, ff. de acquirenda hæreditate. nouissimè Bertazzol. in tracta. Clausul. 6. clausula, glos.7.

Aut verò legatum relinquitur vt vir vel mulier nubant arbitratu alicuius, ita quod matrimonium dependeat ab alieno arbitrio, & vt dixi in iure est expeditum, quod condi-

tio reijcitur, legatum verò debetur
purum, l. cum tale, §. si arbitratur,
ff. de conditione & demonstratione,
21 idque procedit in virgine, viduæ e-
nim relinqui potest legatum ne nu-
bat, iuxta terminos authent. cui re-
lictum, C. de indicta viduitate toll.
& in hoc omnes consentiunt. Sed
aduertas, quod nouissimi intelligũt
pęnam esse reijciendam, purumque
legatum pręstãdum, in casibus præ-
dictis, nisi in defectum conditionis
non obseruatæ esset substituta pia
22 causa, ex Castrensi, l. Titio vsusfru-
ctus, §. fin. ff. de condit. & demonstr.
per eum text. & pro priuilegio piæ
causæ adnotauit Tiraquell. priuile-
gio 18. in tractatu piæ causæ. Socin.
reg. 21. Illustr. Card. Mantica de cõ-
iecturis vltimarum voluntat. tit. 18.
qui hanc communem recenset ac re-
ceptissimam esse firmat. Viui. decis.
480. 2. parte, cum alijs coaceruatis;
quorum sentẽtia mihi arridere non
potest, ex infrascriptis. Pœna enim
23 adiecta cuicunque dispositioni, de
iure, vel de facto impossibili, vel p-
hibitæ, legibusque interdictæ, reijci-
tur tãquam nulla, l. 1. ff. & C. de his
quæ pęnæ nomine: nam nõ obtem-
perans præcepto reprobato, non de-
linquit, Menoch. lib. 4. pręsump. 98.
vbi sicut pater non poterit spurio re
linquere, sitque pœna adiecta ne ab
eo bona relicta auferantur, est nul-
la, ex propositione communi: quod
cum principalis causa non subsistit,
nec ea quę sequuntur locum habẽt,
l. cum principalis, ff. de regulis iuris;
glossa in terminis, l. si patronus, §. pa
tronum, ff. si quid in fraudem pa-
troni. pęna enim non committitur
24 quãdo dispositio principalis est nul-
la; Alex. cons. 92. vol. 2. Socin. cõs. 18.
Vnde, cum substitutio in hoc casu
fiat in pęnam dispositionis omni iu-
re prohibitę, videtur dicendum, eam
non subsistere. Pęnalis dicitur dispo-
sitio; cum quid coercendi hæredis
vel legatarij causa fit, vt ille aliquid
faciat vel non faciat, §. fin. vbi om-
nes notant, Institut. de legatis, & in
simili casu de pœnali substitutione
in fraudem apposita, pro nostra opi-
nione decidit Senat. Mantu. vt Surd.
decis. 7. neque fauor piæ causæ debet
suffragari: nam plura resistunt, ne
per indirectum præiudicetur liber-
tati matrimonij, cuius causa pariter
est priuilegiata, vt causa pia; ita, q
valet argumentum de vna ad aliam,
vt Euerard. loco topico 62. Essetque
hoc nutritiuum iniustitiæ: nam vt
dixi, hæ dispositiones sunt contra
bonos mores, & vt faueatur pię cau-
sæ, non est permittendum quid in-
iustum, l. conuenire, ff. de pactis do-
tal. l. 2. C. de indi. viduit. toll. & cum
quid vna via prohibetur, ex alia ad-
mitti non debet, cap. cum quid, de re
gulis iuris, in sexto. Vnde, quando
casus accideret, poterit rectius intue
ri, cum suspecta mihi videatur su-
pracitata communis opinio, quæ nõ
est attendenda, quando validiores
actiones eam vincunt. Dominus de
Franch. decis. 30.
Item limitant aliqui supradictos
casus, quod matrimonia arctari non
possint, quod legata debeantur pu-
ra, reiectis conditionibus consensus,
& arbitratus, non procedere, si pro-
hibitiones fierent ad tempus, veluti
25 quod quisquam non ducat vxorem

ante

ante talem ætatẽ, veluti 18. vel 20. annorum, sine consensu Titij, tunc istam cõditionem temporaneam vti præsumptam in vtilitatem legatarij, esse obseruandam; quamplurimi hoc opinantur. Iason l. turpia, ff. de legatis 1. Et cõsequenter valere prohibitionem dicunt, ne quis uxorem ducat ex terra nimis distanti, uel fe-
26 stosa in qua legatarius multum im penderet; ex quibus quia elicitur uoluntas testatoris in vtilitatem legatarij, eam seruandam respondit Aretin. in terminis, cons. 67. 1. volum. Surd. decis. 30. Quæ limitatio secundum veriorem opinionem confutatur, nam tolli nec restringi potest fauor & libertas matrimonij, licet contineat vtilitatem legatarij: publica enim vtilitas potius, quàm priuata est attendenda, l. vnica, §. fin au tem, C. de caducis toll. vltra quod, cum istæ conditiones adiectæ contineant vtilitatem legatarij, si illi uti-
27 litati renunciet legatarius, non dicetur contrauenisse testatori, ex textu l. cum pater, §. mand. ff. de leg. 2. & ne desit auctoritas, ex recentioribus ita sequitur Vasq. controuers. Ill. cap. 94.

Secũdus offertur principalis casus, si legatum sit factum non prohibitorium, vel restrictorium matrimonialis libertatis, sed inuitatorium ad nuptias, veluti relinquo mille, si nu-
28 pseris Titio: tũc, quia legatum non solum respicit commoditatem mulieris legatariæ, sed videtur factum etiam cõtemplatione Titij, legatum valet, & adimpleri debet eius conditio, text. est l. 1. C. de institution. & ratio differentiæ est; nam quando testator designat, cui viro vel mulieri sit nubendum, eis prodesse voluit, quod non potest præsumi si nullum designauerit, vt in suprascriptis casibus, tunc enim quia legatum respicit solum vtilitatem legatarij, cui renuntiare potuerit, vt dixi, propterea legatum nõ adimpletur. Nec potest esse in cõsideratione, si relinquatur, pro arbitratu alicuius vt quis ducat vxorem: nam nullum potest assignari interesse vel vtilitas illius tertij arbitratoris electi, quod conditio sit adimplẽda, vt Crauet. consil. 1. num. 5. Vasq. controuer. illust. 94. nu. 14. quod procedit, dummodo vir vel mulier nominata non sit impar conditionis alterius coniugum, ut ibi Crauetta. sicque signa hoc pro
29 cautela, ut designes personas cum quibus matrimonium sit faciẽdum, vt relictum legatum postea habeat effectum, aliàs dispositio non poterit committi in arbitrium iustũ, nec voluntatem alicuius, nec restringi quod matrimonium non fiat extra ciuitatem, vel cum tali familia, & similibus alijs, de quibus Viuius, decis. 480. Isern. Capic. Aluaro in cap. Imperialẽ, de prohibita feudi alienatio, qui refellunt id quod dispositum erat ex constitut. Regni. Honorem; & Constitut. Fratribus, quæ prohibuerant, quod Barones non possunt contrahere matrimonium sine assensu Regis, nec feuda in dotem dare; & dicunt, quod dicta iura legitimè fuerunt reuocata per capitulum Regni. Item statuimus, vbi datur licentia contrahendi matrimonia ad libitum. Lex enim debet esse iusta, & honesta, vt liget, capit.

Erit

Erit autem lex,4.distin. Vasq. in pręfatio. controuers. illustr. num. 102. undecum prohibuerat id quod diuino,& naturali iure erat statutum, satis dicebatur iniusta; quod enim
30 non licet per pactum, neque per legem, parificantur enim legis, & pacti, potentię, l. non solum, §. fin. ff. de noui oper. nunc. Restringi enim rectè potuit circa feuda non danda sine assensu, non circa matrimonia.
31 Dos namque & bona dotalia, arbitrio tertij danda relinqui possunt, & arctari, l. cum pater, §. gener, ff. de iure dotium. Quem punctum excutit Osaschus decis. 107. Rota Perusi. decis. 99. 2. parte. Hæc enim attinentia ad dotem possunt cōditionibus, & pactis alterari, prout dicunt de pacto de morādo in domicilio vxoris,
32 & non discedendo; ita, quod pœna in casu contrarij exigi possit. Capp. Tolos. decis. 87. Viu. decis. 307. Cap. decis. 133. dicti ad Arno. in additio. epito. 32. Vrsil. decis. 307. licet multi contrarium dixerint, dicendo, quod sit pactum non contra libertatē matrimonij, sed contra libertatem personarum: sed quia libertas etiam potest vendi, non solum arctari, §. fin. Institut. de iure personarū, vbi quis potest seipsum vēdere, ideo videtur standum cū prædictā opinione, quā videtur etiam sectari Vasqui. controuers. illustr. cap. 38. nu. 17. Sicq;
33 pęnalia pacta iuri consona, valent, prout etiam ne maritus accedat ad amasiam sub tali pœna, vt dixi in facto, ex Bal. l. fin. C. de spons.

Quæ omnia ex abundanti diximus, ad comprobandam libertatem in matrimonijs, & circa matrimonia; cumque mihi visa sint vtilia, & non passim declarata, volui in medium ea afferre; & redeundo ad textum pragmaticę, iustè statuit, vt Barones abstineant, ne partes suas interponant ad impedienda matrimonia. Ego autem consulo vt omninò caueant, nam, et si directè non prohibent, tamen indirectè eorum preces, & monitiones, metui æquipatantur, & sunt causæ ad agendum contra voluntatem, quæ Diuino, & humano iure merè libera esse debet.

Est etenim rogare ducū species violenta iubendi. Hinc est, quod offi-
34 ciales durāte officio, matrimonium contrahere non poterant, l. 1. C. si rector prouinciæ, & in cōstitutione Regni, communiter, licet non procedat de iure canonico, vt Afflic. ibi.

Quis verò in foro fori dicatur iustus metus, ad dirimendum matri-
35 nium? dic, quod metus dupliciter consideratur, ex parte obiecti, & ex parte subiecti, ex primo cognoscitur cuiusnam rei sit timor, & quæ afflictio inde euenire possit: nam talis esse debet, vt cadat in constantem virum, licet in hoc sit attendenda personarum conditio, metus namq; vilibus dicetur maior, quàm nobilibus. Grammat. decis. 18. num. 12. Metus erit timor amissionis bonorum, mortis, cruciatus corporis, carceris, & similium. Doctores, l. interpositas, C. de transactio. latissimè Mascard. in tractatu de probat. conclus. incipiēte, Metus, Respectu subiecti fit consideratio, quod licet minæ sint factæ; quod hæ tales sint, quæ probabilem suspicionem metus inferant, ex personarum qualitate

hoc

hoc arguendo, non enim quis tenetur expectare mortem, vel cruciatus corporis, Isern. cap. 1. quo tempore miles. Gramm. conf. 13. num. 24. & conf. 32. Sed dubitatum fuit summoperè, an metus reuerentialis annullet matrimonium, sitque aptus ipsum dirimere, quamplurimi dixerunt quòd sic, sequendo opinionem, quod matrimonium spirituale metu parentum contractum, sit nullũ, vt suprà dixi. Marf. sing. 497. Glos. Panormit. cap. 1. quod metus causa. Doctores, l. 1. §. quæ onerandæ, ff. quarum rerum actio non datur, vbi obligationes factæ per filios metu reuerentiali, sunt inefficaces.

36

Contrarium tamen est verũ, quia procedunt suprà allegata in matrimonio spirituali, non tamen in carnali, facilius enim tollitur spirituale, quàm carnale, in primo non est ad necessarium quod accedat tanta & tam libera voluntas, prout in monachali vita; tu vide Vasq. cap. 35. contro. illustr. vbi multa pro, & contra adducuntur. Hæcque inter priuatos. Metus verò superioris satis dicetur pbatus, probando auctoritatẽ terribilitatẽ in non obediẽtes, quia magnos quis expectat cruciatus, & adiunctis minis ac qualitate personarum in impotente ad resistẽdum, satis præsumitur, ita, quod vultus terribilis sufficiat, probãdo à communiter accidentibus exequutionẽ cruciatuum. Crauetta conf. 49. Afflict. decis. 69. Anna alleg. 116. Mascard. loco suprà citato. Qui metus illatus dicetur non solum si fiat personæ illi quæ contrahere debet matrimonium, sed etiam si parẽtibus, vel fratribus mulieris minæ fuerint illatæ: nam satis dicetur & illa metu concessa, probatur ex pragm. nostra, & ita Rolandin. conf. 2. num. 66. Rota in nouiss. decis. 7. Osasch. decis. 179. nam sufficit metus illatus ijs qui de hoc curam habent.

37

38

Vltimo, Pragmatica nostra pro istius obseruantia imponit pœnam Viceregis arbitrio reseruatam, quæritur, quousque extendi poterit hęc pęna: dixerunt multi, extendi ad pęnam mortis, cuius pęna plectuntur contemptores mandati Regij. Lucas l. 1. C. vt debitus ordo seruetur. Glossa in proœmio Constitut. vers. immortalitatem. Alij responderunt hoc esse falsum, cum omnes leges sint mãdata Principum, exinde omnes inobseruantes, & legi contrauenientes deberent mori; Vide tu distinct. Felini, cap. si quis, de maioritate & obedientia, an præceptum sit vniuersale, vel particulare, vel certis personis iniunctum, et quę id in cõtrarium excusent, & Iaris de Syndicatu, Verbo, præceptam, quod in hoc non detur certa doctrina, sed secundum casus qualitatem pęna iniungi poterit. Grammat. decis. 40. Capic. decis. 132. Maranta disput. 3. Afflict. benè 1. const. Regni, nu. 39.

39

SVMMARIVM PRAGMAT. DECIMA.

1 *Barones non possunt cogere vasallos ad onera nec personalia vel realia.*

2 *Argumentum à maioritate rationis est solidum.*

3 *Rex non potest nouas imponere exactiones.*

Indi-

Simu-

42 Simulatio non rescindit contractum. si alter tantum egerit.
43 Barones non debent procurare quod electiones officialium vniuersitatis fiant ad suum nutum.
44 Electio Decurisionum & Syndici spectat ad vniuersitatem & non ad Baronem.
45 Baro habet ius oppugnandi electiones, sed non ius eligendi.
46 Ciuitates populosæ eligunt sibi certum numerum personarum, quibus dant auctoritatē creandi syndicum & electos, & se congregandi.
47 Ciuitas Neapolitani regitur per plateas.
48 Imperatoris electio ad septem viros electores principes spectat.
49 Vniuersitas an possit diuidi per quarteria.
50 Nominare, & eligere valde differunt sicque & confirmare.
51 Eligens & non confirmans dat ius electo.
52 Iurisdictio si dependet à Barone, ad eum est recurrendum quando appellatur, aliàs non.
53 Electio Magistri iurati competit Baronibus, et non vniuersitatibus.
54 Magistri iurati officium declaratur.
55 Vniuersitates non habent iurisdictionem.
56 Consilium sine licentia Baronis vel sui officialis congregari non potest.
57 Consilium an valeat si ex iusta causa sit congregatum, sine tamen licentia.
58 Consilium non potest cōgregari, sine licentia, sed decuriones pro necessitatibus quotidianis poterint congregari sine licentia.
59 Plateæ an possint congregari sine licentia Proregis.
60 Legatos ad Regem sine licētia Proregis mittere nō licet, etiam si mittantur contra ipsum.
61 Licentiam vt ciues congregari possint, an debeat impartiri iudex ciuilis, vel criminalis.
62 Regimina sunt distincta, vnum ad iustitiam, alterum ad administrationem, & conseruationem vniuersitatum pertinet.
63 Electio Grasseriorum custodum vniuersitatis spectat ad Vniuersitatem.
64 Electio hospitaliariorum, & rectorum Confraternitatum quando spectet ad Baronem, & quando ad Episcopum.
65 Electio Baiulorū aliquando ex antiquissima memoria est vniuersitatum.
66 Baiulorum electio competit Baroni.
67 Vniuersitates licet cōferre non possint iurisdictionem, tamen ex antiquissima memoria habent certos casus.
68 Malum regimen, & inordinata administratio ciuitates depauperare solent.
69 Officia non sunt conferenda desiderantibus & ambientibus.
70 Syndici electio cum maturitate fieri debet.
71 Appellari poterit si fuerint electi minus idonei, vbi adessent magis habiles.
72 Nobiles non præferuntur alijs circa administrationem bonorum vniuersitatis.
73 Debitores modicæ summæ non prohibentur esse officiales.
74 Forenses & exteri non sunt vocandi ad munera, quia lex de his non confidit.

Cuius

PRAGMATICA DECIMA.

CAROLVS V.

AVDIVIMVS etiam, quod complures ex huius Regni Baronibus, & vtilibus Dominis, indies nouas exactiones, & varias impositiones, angarias, & alia diuersa grauamina subditis, & vasallis imponunt; qui & multoties ipsos subditos, & vasallos, & aliquos ex eis, ad fideiubendum pro ipsis Baronibus cogunt, & vt facilius prædicta consequi possint, Syndicos, & electos, aut alios vniuersitatum officiales, ad eorum libitum eligunt, aut eligi procurant, quod malo quidem procedit exemplo, & satis iniquum esse cognoscimus, vnde, volentes etiam istis oppressionibus vasallorum prouidere, mandamus, quod dicti Barones, aut vtiles Domini, ex nunc in antea, nullas imponant, aut imponi faciant nouas exactiones, aut gabellas, nec noua seruitia, nouasve angarias, aut alia noua onera inducant, aut induci faciant, directè, vel indirectè, sine expressa licentia nostra, aut Viceregis nostri generalis, si casus talis occurrerit, quod fieri debeat; Nec cogi possint vasalli pro dominis fideiubere, exceptis casibus per Regni nostri Constitutiones declaratis, aliàs fideiussio taliter præstita, sit nullis roboris, & momenti.

COMM.

COMM. PRAGM. X.

QVIA habet plures partes hæc nostra Pragmatica, eam diuido. In prima tractatur, ne Barones nouas exactiones, impositiones, Gabellas, Angarias, vel alia onera vasallis imponant. In secunda parte sancitur, quod non cogant vasallos ad pro se fideiubendum; Tertio loco dicit, quod pro consequendo id quod ambiunt, non se immisceant in procurando electionem Syndicorum, Electorum, & aliorum officialium, ad sui nutum & voluntatem.

Ad primam vt dixi notatur, Barones
1 vasallos cogere non posse ad impositiones, & onera realia, nec personalia seruitia, & Angarias. Ad fundandam hanc positam conclusioné, arguam à maioritate rationis, quæ argumenti species est in iure solidissima.
2 Si enim id de quo magis videtur inesse, & non inest, nec etiam id de quo minus, gl. l. 2. C. quibus causis in integrum restitut. Doctor. Authent. Multo magis, C. de Sacrosanctis Eccles. Euerard. suo loco Topico 65. Dico, quod nec Regi licet nouas
3 Collectas, impositiones, aliaue onera Regno, & subditis imponere posse, nisi solita, & quæ de iure sibi denegari non possunt, Lucas, l. 1. C. de superindicto, vbi est sedes sua: nam superindictum dicitur noua impositio, ad differentiam indicti, quod
4 interpetratur ordinaria exactio, sicque Iacob. in tractatu feud. versiculo, qui quidem inuestiti, & in titulo de homagijs, Capic. in Inuestitura, verbo, Collectæ, & vt plenius loquar, scias, secundum Isern. in cap. 1. vers. extra ordin. coll. titulo quæ sint Regalia, quod ab exordio Imperij vsque ad Regem Gulielmũ, vasallis istis non erant aliqua onera collectarum & impositionum inducta; quod probatur etiam ex c. Regni, Is. Sequẽti tẽpore Friderici Imperatoris cęptum fuit introduci, vt 5
ratione adiutorij certũ quid ei præstaretur pro ipsiusq; adiutorij causa quæ erant imposita, certæ collectæ subditis, & exactæ fuerunt per multum temporis spatium. Post Fridericũ alij Imperatores, & Reges continuarunt istud adiutorium petere; postea ex debito ꝓ ordinaria, & annua indictione, non possum in hoc
6 silere, & posteros non monere quod principijs obstari, ac contrariari debet, vt nouitates non admittantur, ex quibus omnia mala & onera eueniunt, cum colore enim incipiunt nouitates, pro aliqua necessitate, subditorum vtilitate; pro vna vice tantum, præstetur hoc dominis, & postea onus perpetuò infigitur, vt quotidiana experientia notoriè demostrat: Non est enim postea qui reuocet, nec qui superiori resistat. Quis contra Cæsarem: transierunt qui pro patria pugnarunt. Hodie enim vel metu pœnæ, seu præmij spe omnes alliciuntur, & hallucinãtur, vt benè respondit in simili Crauetta cons. 238. num. 10. Inde est, vt annotauit Dominus de Franch. decisio. 56. num. 17. quod multa dona,
7 gratuito facta à vasallis suis Baronibus, reperiuntur, in introitibus solitæ pręstationis, & sic exactæ fuerunt

Q

runt continuatis Dominijs, licet secundum Isern. præcitato loco, ipsum principium fuit iniustissimum, nec opitulari potuit cursus centenarius, satis enim fuit interruptus ex murmuratione populi, quę impedit cursum vlteriorem. Soluit namque ratione subiectionis, non iure consensus, ijsque non licet de facto resi-
8 stere, secundum Lucam, l. prima, C. vt rustici ad nullum obsequium, lib. 10. & sic prædictæ Collectæ semper solutæ fuere, & iam factæ sunt licitæ ex tot centenariorum curriculis effluxis, quæ iniustum iustum efficiunt. Afflict. decisio. 13. Et soluebantur attenta facultate persona-
9 rum, fiebant enim appretia bonorum æstimabanturque personarum industriæ, & lucra, prout fit in omnibus æstimus, & appretijs, vt in capit. Regni, Porrecta, vbi Niger abundè. Quod onus Collectarum patrimoniale personale, vel mixtum dicebatur, cum etiam persona sit obligata pro rebus. Bart. l. prima, C. de mulieribus, libro 10. vt Bald. in tractatu de Collect. Durarunt tamen dictę Collectę vsque ad Regē Alfonsum primum, qui dum Neapoli moram per aliquod tempus traxisset, in generali parlamento, in Ecclesia Sancti Laurentij Anno 1442. vt est in Registro Regiæ Cameræ mutatus fuit ordo istius solutionis, & vti soluebatur per Collectas, iussit vt quid
10 certum per focularia exigeretur, onera enim & per collectas, & gabellas, & per capita, aut fumantes indici possunt. Belluga, rubrica 46. §. restat, quod Principi, vel consuetudini relinquitur obseruandum. Et sic fuit facta taxa, vt pro quolibet foculari soluerentur Regiæ Curię decem Caroleni, & pro sale quod per fiscū
11 distribuitur in omnib. Regni Prouintijs eiusque terris, soluantur alij quinq; Caroleni, & duo grana, quod & hodie seruatur, & meminit etiam Dominus Tappia 1. cap. Rubricæ de constitut. Princip. & dicitur hoc munus ordinarium patrimoniale, & licet vt dixi onus non sit indictum rei, & patrimonio, tamen quando
12 quid soluitur de re, vel propter rem, patrimoniale munus dicitur. Antibola, in tractatu de muner. §. multiplex, Iurisconſ. l. fin. §. patrimonior, ff. de muner. nam patrimonialia munera sunt in multiplici differētia, & distinctione, vt in citatis locis videre poteris. Ista tamen solutio dicitur munus ordinarium in Regno, præterquam omnes aliæ cōputantur inter munera extraordinaria, quæ superindicta in principio diximus appellari, vtilitasque huius inuestigationis eo pertinet. Priuilegia enim ac statuta Regni, multos faciunt immunes à munerib. ordinarijs, vel extraordinarijs; vnde hoc scire, est pernecesse. De iure cōcessa immunitate
13 ab omnib. muneribus patrimonialib. id priuilegij non extenditur ad ordinaria, Iurisconsult. l. in honorib. §. qui muneris, ff. de vacatio. munerum, Lucas l. 1. C. de excusationibus mun. lib. 12. Quamquam in Regno contrarium sit receptum, ex Regijs litteris, ex quibus constitutum est, quod concessa immunitate largissima, nunquam extraordinaria veniant, vti excepta, secus ordinaria, de qua obseruantia ne auctoritas, desit,

desit, meminit Dominus Tappia prę citato loco, num. 104. Extraordina-
14 ria munera sunt, quæ non habent certam formam determinatam, nec à Principe sunt inducta, sed à communitate, quęque accidentaliter ob aliquam causam indicuntur, & non habēt perpetuam præstationē, Bart. l. 1. C. de muner. nu. 37. Lucas, l. eam, C. de exactor. Boss. benè tit. de Principe, Latè Petra, de potestate princ. fol. 24. Hęcque fuit magna æquitas, quod immunitas extendatur ad sua potius, quam aliena, vt diximus de functionibus quæ soluuntur ex refectione viarum, pro constructione turrium, & earum custodia, pro stipendio Hispanorum, & aliorum militum, grauis, leuis, ac pedestris armaturæ, pro salario Barricellorum, pro donatiuis quę fiūt Regi cui prohibitum non est donari, vt dixi suprà pragm. 3. Quæ omnia extraordinaria munera dicuntur, & videnda sunt quæ scripsit Marcell. qui refert omnes introitus Regni; & introitus Regij fisci, refertq; quo tempore cęperunt donatiua, quantum-
15 que hucusque donatum sit nostris Regibus, ex deuota largitate Regni, erga suos Reges; nam vt dicam, Rex de iure, & ex capitulatione inita cū Papa Honorio, nullam Collectā nec vllum onus in Regno imponere potest. Verum Barones Regni, Ciuitates demaniales cōgregantur in generali parlamento, & donatiua in
16 necessitatibus faciunt. Frecc. lib. 1. de subfeudis, fol. 14. narrat modum congregationis, & sessionis, & prælationis Baronum aliorumque titulatorum in istis Consilijs, & qui debeant conuocari, & an minores Barones habeant vocem, vide Regentē de Ponte, cōs. 30. & nouissimè multa conscripsit Marcus Ant. Surg. de Neap. illustrata.

Quæ omnia onera à prædicto Rege Alfonso vsque hodie soluta fuerūt per focularia, & in Regno factæ
17 fuerunt numerationes, omnibusq; & singulis 15. annis solent fieri nouæ renumerationes, omnesq; describuntur, exceptis Epirotis, & Illyricis, qui soluunt vndecim Carolenos
18 pro foculari, & non habent sal & omni anno renumerantur. Tappia ibi, num. 57. & anno præterito 95. fuit facta numeratio quæ adhuc durat cum maximo dispendio miserarum vniuersitatum, culpa ministrorum (pace semper bonorum) qui credentes Regi applaudere, & inseruire, gerunt se ut fiscales, parum audiendo grauamina, & iura terrarum, quod longè alienum est à voluntate Principis, cuius mens præsumitur clemens & benigna, vt proprium eorum esse debet, l. Imperialis, C. de nuptijs. Hæcque iura fiscalia, ab ærarijs fisci exiguntur, nisi reperiantur vendita, vt in Regno, vbi Rex pro suis necessitatibus bonam
19 summam ipsorum alienauit, & priuatis personis, & Baronibus ipsarū terrarum, vt adnotauit nouissimè Dominus Scipio Roui. super pragmatica, de iuribus fiscalibus, vbi multa.

20 Foculare tamen vt terminos non ignores, dicitur vna familia quæ simul viuit; licetque plures sint personæ, vnum tamen constituunt foculare, veluti si pater habeat plures

Q 2 filios,

filios, & nepotes ex eis, sub vno tecto viuentes, & non separatè, vnum
21 constituunt fumantem Bald. l. prima, ff. quod cuiusq; Vniuersit. nom. Ripa, l. 4. §. actor, ff. de re iudicata, & licet omnes lucrentur habeantque peculia castrensia, vel quasi, vt Bald. l. etiam, C. de exequutione rei iudicatæ secus si seorsum habitant, tunc enim licet viuant de paterna substantia, faciunt separatum foculare, Bald. dicta l. prima, & l. si cui dulcia, ff. de vino, & oleo leg. vers. amplias. & latius hoc excutit Boer. decis. 212. num. 4. quando filiorum separatio, constituat singularē forum, & quomodo procedat. Capic. in inuestitura, verbo collect. Focum tamen non
22 constituunt milites ordinarij; nam Princeps qui eximit à solutionibus debet sibi excomputare, l. actores, Lucas C. de exactoribus. Alex. consil. 136. 2. volum. Boer. decisio. 213. Item deduci debent immunes propter numerum duodecim liberorū;
23 Viduæ quæ solæ sunt, nam si filios habent, focum constituunt. Personæ inhabiles & pauperes miserrimi, Capic. præcitato loco. Forenses nisi habeant domum, & bona, non per hoc ibi debent agregari, sed vbi domicilium habent; l. liber, §. primo, ff. ad municipal. nam persona pro rebus est in munere. Aliaque multa essent dicenda, sed vltra susceptam prouinciam nolo progredi, sufficit enim terminos annotasse, & vide ad hanc materiam quæ notat Affli. quę fiit regal. versic. plaustrorum. Vnde hodie Princeps hæc ordinaria onera exigit, extraordinaria imponit de consensu populi, vt Tappia ibi, & Capic. sicque & donatiua, pro quibus fiunt repartitiones solutionum per focularia: nam de iure non potest onerare collectis Regnum, nisi in casibus à Papa Honorio decla-
24 ratis, & in Regia Camera registratis, Isern. & Afflict. Constitutione; Quamplurimum; nam Romana Ecclesia Domina proprietatis huius Regni, potuit declarare, & capitulare pro Regno. Andrea, §. nec Dominus, numero 49. de prohib. feudor. alienat. numerat casus adiuto-
25 rij Constitutione pacta; Capic. verbo, Collecta, pro redimenda persona domini, pro defensione Regni, pro militia filij, & Fratris, ac pro maritanda filia, vel sorore, his casibus licet collectare Regnum vsque ad summam 15000. vnciarum, vt ibi; Capic. in alijs necessitatibus debet vti suis introitibus, & marsupio suo manus imponere. Lucas l. agros, C. de fundis limitro. libro decimo. Isern. titulo quæ sint regalia, versiculo, extraordinariæ Collectæ, & extra eos casus non licet Principi impositiones, exactiones, & gabellas, & alia onera imponere; licet regnum nostrum, vt dixi in necessitate Regis ob tot bella quæ sustinet, quia vix suppetunt redditus ob tot impensas pro conseruatione Regiæ Coronæ semper noua donatiua eis præstat repartiendo per fumantes, & voluntariè præstat, Regi e-
26 nim succurrere, & donare licet. Frecc. tertia auctoritate, numero vigesimosexto, de subfeudis. Tessaur. decis. 257.

Et redeundo ad nostram pragmaticam, coniungendo vltima primis,

nam

nam satis text. nostri conclusionem firmauimus, ex probatione prædictorum, à maioritate rationis, quod si non licet Regi, qui dicitur Dominus personarum, secundum Iserni. in proœmio feudorum multo minus
27 hoc potest licere, & eius Baronibus inferioribus, & ab eo inuestitis, Authent. Multo magis, C. de Sacrosan. Eccles. & quod nullo modo liceat Baronibus collectare, onera imponere, & adiutoria petere, nisi in casibus à iure destinatis, dixi suprà prima pragm. secunda parte, vbi hoc latè excussi.

Quid verò significent ista nomina posita in textu nostro, de gabel-
28 la, collecta, datijs, tributis, & impositionib. vide singulare cons. Gram. in Ciu. 69. nouissimè omnia nomina, onerum realium, adnotat Bertazzol. in tractatu Clausularum, & post eum Petra, de potestate Principum, fol. 22. qui omnia significata recenset, ad quem recurras; & si onera realia imponere non possunt, tantò minus, & seruitia personalia, & angarias, cũ personæ sint digniores rebus, l. iustissime, ff. de ædilitio
29 edicto. Angaria secundum Lucam l. cum te, C. de muneribus patrimonial. est munus præstandorum operum de persona, expensis Domini; dicit de persona, nam aliàs diceretur munus, l. modios, C. de susceptoribus, lib. 11. Perangaria dicitur, quãdo quis subire tenetur munus suis, & non domini expẽsis, l. prima, C. de cursu publico, & angari. Afflict. Constitut. Prosequentes; Quæ munera secundum Capic. decis. 168. benè fuerunt in vsu etiã tempore quo Romani imperabant, & etiam post translatum Imperium, & post Imperatores etiam Baronibus fuit concessum habere vasallos angarios, vel perangarios, qui vasalli vltrà subiectionem, opera vilia, & sordida præstabant: nam vt dicantur munera angariæ, aduertas, oportere munera
30 esse vilia & sordida, aliàs enim dicerentur munera personalia, quod signa, l. munera, ff. de muner. & singula declarat Gramm. consil. Ciuil. 12. & 13. Quando vasalli dicantur angarij, vel obligati ad aliqua seruitia, & onera, nam magnum onus est angarij, non enim possunt recedere à
31 terra, nec clericari sine Domini licentia, in Constitutione Regni, Prosequentes. Et proinde non dicuntur vasalli angarij, quia tenentur dare Aerarium Camberlingum, & Exactorem Baroni, vt Capic. & Gramm. ibi, nam dicuntur munera, quæ secundum qualitatem personarum, & consuetudinem loci sunt iniungen-
32 da, nobiles autem ab istis eximũtur, l. munerum, §. patrimoniorum, & §. sordidorum, ff. de muneribus; aliquando aduenæ. Iacob. de feud. in fine tractat. titu. de Roidis. Afflict. in Constitut. quisquis. Istas verò anga-
33 rias Rex de nouo personis indicere non potest, Lucas de Penna, l. prima, C. de cap. Ciuium. Capic. loco præcitato, num. 10. Afflictus cuius nullus eorum meminit, in Constitut. Regni, Adscriptitios. Licet namque dicatur Dominus personarum, nõ tamen eos poterit facere seruos, vide rationes per Vasq. capit. 50. num. 3. benè. Angaria enim species seruitutis est, Lucas l. ne diutius, C. de agricolis.

colis. Afflict. ibi, licetque concessio
34 fiat à Principe cum angarijs, & perangarijs, intelligitur clausula hæc, si hæ insunt, vt declarabimus infrà pragm. 16. Barones verò ex pacto etiam consentientib. vasallis nõ pos-
35 sunt quærere hæc iure, sine Regio assensu, vbi de Constitut. quia frequenter. Et in Regno Rex relaxauit has seruitutes, ita vt sufficiat solum solutio munerum ordinariorum, & extraordinarior. Sic Gram. voto 33. num. 25. Vrsil. decis. 388. nam si diximus supra prima prag. quod Princeps non potest disponere super iure gentium, quanto minus poterit super iure naturali, & seruitutẽ inducendo, vt Gramm. decis. 65. Vnde vt absoluam hanc primam partem, nõ est dubitandum, quod Barones onera habere non possint nisi legitima præscriptione essent muniti, vel legitimo priuilegio. Diximus suprà prima pragm. & Iacob. tit. de homa-
36 gijs, qui refert, vnde ortum habuerint hæ seruitutes, dicens principiũ habuisse à condemnatis ad mortem naturalem, qui vt ipsam euitarent, supplicabant, vt transmutaretur pœna in has seruitutes; & meminit Capic. d. decis. & ad hæc fitis.

In secũda parte adnotatur, quod Barones non debent cogere vasallos,
37 vt pro ipsis fideiubeant, nisi in casibus à Constitut. Regni positis. Ratio est: quia contractus debent esse liberi, l. sicut, C. de actionib. & obligation. dixi abundè prima pragmat. 3. parte, ibi, quod Barones cogere nõ possint vasallos ad sibi vendendum: Constitutio verò Regni quæ in textu nostro nominatur, est illa, quæ incipit: Si vasallus, quæ statuit, q tunc vasallus cogitur fideiubere in ciuili, vel criminali, quando ab eo beneficiũ feudi acceperit, tunc enim tenetur correspõdere nisi fideiussio esset magna, & suspecta, tunc vasallus licitè posset contra dicere, cum esset perdere, quod lex non permittit. l. cum de indebito, ff. de probation. & Afflict. dicta Constitutione. Præter hoc Baro nullum ius habet petendi fideiussiones à vasallis, licet
38 in magna esset necessitate, vel carceribus positus. Proceditque in vasallo feudi, non in vasallo ciue, qui multum differunt, cap. in causis, §. vasalli, de pace Costantiæ, Capic. decis. 162. num. 14. Solum enim filius
39 cogitur pro patre fideiubere in necessitatibus. Boer. decis. 128. aliàs licitè põt exhæredari. Vrsil. dec. 308. num. 25. nam & è contra, pater cogitur fideiubere pro filio, l. si quis, §. 1. ff. de excusationib. tutor. quem textum singularissimum dicunt, q pater pro munere filij cogatur fideiubere; sic textus, in l. fin. ff. de suspectis tutor. Aliàs si Baro cogeret va-
40 sallum, nulla esset fideiussio, notãt, consi. Gram. 91. & 95. in Ciuilib. in terminis huius quæstionis, q in dubio præsumitur metu extorta, tanto magis si præcederent minæ, vel si expectarẽt corporis cruciatum, si nõ obedirent, vt dixi in pcedenti pragmat. Quamquam non omittam vnum notabile, quod certa die mihi fecit honorem, quod metus illatus
41 fideiussori non nocet tertio creditori ignoranti, qui aliàs non contraxisset, si ille qui passus est metum, non interuenisset. Vrsil. decis. 246.

Cra-

Grauetta consil. 121. ad instar simulationis: nam si de ea simulatione nō participat alter contrahens, non
42 est apta rescindere contractum, Regens de Ponte, cons. 2. nu. 85.

Tertiò principaliter notatur, q. res pessimi exempli est, quod Barones eligant vel eligi procurent syndicum, & electos, vel alios officiales Vniuersitatis ad eorum votū, vt sint personæ quæ ex eorum arbitrio de-
43 pendeant, quod maximo detrimento solet esse miseris Vniuersitatibus, & exinde magnæ solent oriri controuersiæ inter Barones, & Vniuersitates, vbi sunt lites in electionibus prædictorum officialium, sępè enim sæpius accedit consimilis, vt vidi Solofræ & Grauinæ singulis annis, & quod abstineat Baro, ac permittat ciues liberè eligere fuit pluries decretum; ac ita inter Vniuersitatem Biccari, & Baronem; Actuario Figliola.

Sed ex verbis nostræ pragmaticæ oritur dubitatio, dum dicit (quod Barones non eligant, vel eligi procurent, vt officiales ad eorum libitum creentur,) & sic videtur quod hęsitetur, cui cōpetat electio dictorum officialium. Scias, quod de iure nominatio, & electio ipsorum officia-
44 liū est ipsius Vniuersitatis, suorūq; ciuium, l. 2. C. de Decurionib. lib. 10. vbi omnes hanc electionis materiam notant. Concordat Regia pragm. secunda, tit. de administratione Vniuersitat. quod electiones decurionū fiant liberè per ciues, & confirmatio exequatur per eos ad quos de iure & legitima consuetudine spectat, per prædicta formalia verba, (Multi Barones sibi vsurparunt electionem, & confirmationem, & ex consuetudine antiqua prætenderūt hanc iurisdictionem; sed dum in Consilio mota fuisset hæc lis inter Baronem, & Vniuersitatem Balneuoli, vbi Baro pretendebat quod ciues deberent nominare duos Syndicos, duasq; partitas Decurionum, de quibus ipse prætendebat eligere aliquos ad sui libitum, stante longa possessione etiam ante Pragmaticam, fuit iudicatum cōtra eum, & similiter cum Barone Mottæ, vt per Dominum de Franchis decis. 216. quod electio fieret liberè per ipsos ciues, & non per Baronem, qui habet vocem prout vnus ex ciuibus, in opponendo &
45 nominando, nō verò habet electionem, cùm electio debeat fieri per ciues, & p maiora suffragia. Dominus de Franch. decis. 264. & licet Pragmatica dicat, quod electio fiat secundum ordinem consuetum, intelligitur, ita quod non refragetur dispositioni iuris, vt benè Franchus dicta decis. 210. Verum multæ populosæ
46 ciuitates eligunt certum numerum quinquaginta, plus, vel minus, quibus dāt auctoritatem faciendi consilia, & electiones, & non tota ciuitas congregatur, cum esset impossibile omnes congregare, & audire tot sententias, prout seruatur Tarenti, Melfiæ, & in alijs multis ciuitatibus: nam de iure Vniuersitas potest dare auctoritatem certis personis, in omnibus pertinentibus ad ipsam, etiam si speciale requirerent mandatum. Mascard. de probatio. conclus. incipiente, Electi. Quod idem obseruari
47 videmus in regno, in quo per Opti-

mates destinatos ad regimen omnia gubernantur, cũ esset difficillimum omnium Regni ciuiũ suffragia conuocare, ex textu notabili l. item eorum, §. parui enim refert, ff. quod cuiusq; vniuersitatis nom. Itidem obseruatur in electione Imperato-
48 ris, quem septem Germaniæ Principibus cõstituitur eligendi facultas, vt benè Couarr. pract. quæst. cap. 1. nu. 4. Solet etiam ciuitas diuidi per Quarteria, & omne Quarterium solet habere certas personas, quæ pro eo compareant in consilijs, licet vt inquit Marc. Ant. Surg. de Neap. Illustr. cap. 12. nu. 59. Vniuersitates
49 non possint diuidi, nisi ex antiquissimo hoc esset repartitum, sine licentia Proregis. Istis casibus non requiruntur omnium ciuium suffragia, sed deputatorum tantum.

Sed aliquando nec electio, nec nominatio fit per Barones, qui termi-
50 ni sunt diuersi, Bald. l. si ad scribatũ, C. de appellation. aliud enim est nominare, aliud eligere, sed solet spectare ad eos confirmatio, hoc non est contra ius, sed quandã obedientiam ciuium, & prærogatiuam Baronis designat, vnde existente consuetudine, ea seruanda est, Franch. ibi decis. 210. nu. 3. Dico de mera confirmatione simplici, secus si confirma-
51 ret, & eligeret, tunc enim licet populus verè eligeret, tamen quia iurisdictionem caperent ab ipso Barone, ab ipso esse creatos multi opinantur. Didac. Practicar. quæst. cap. 4. vers. secunda conclusio, quæ si esset substantialis, esset insignis, actus enim à confirmante non à nominante vires accipit, §. testamenta, ff. de testam. tutela, M. Ant. Surg. fol. 164. num. 41. bene: Quod conduceret etiam ad hoc: nam si dependerent ab ipso Barone in actibus emergenti-
52 bus, esset ad suos officiales appellandum, quæ dubitatio, non procedit, quando ab ipsamet Vniuersitate creantur, vt in materia appellationis factę Catapanis discutit Dominus de Franch. decis. 505. Vlterius limi-
53 tantur prædicta, non procedere in electione Magistri iurati, qui ratione iurisdictionis quam habet denunciandi crimina, capiendi malefactores, vt Grammat. constitutione Intentionis, Camp. latè, cap. Regni, Ad quietem, & cap. Etiam statuimus, cap. Subditorum, vbi multa de pertinentibus ad hoc officium, & eo-
54 rum punitione, si ipsum negligenter & dolosè exercuerint; Habentque etiam officium præfecti Vigilum circa excubias nocturnas, vt in mea patria; & multę ciuitates habent in hoc officio multas prærogatiuas, vt Potentia, Ferrandina, Venusia, & aliæ; Quæ tamen vniuersitates
55 non possunt conferre iurisdictiones, vt in constitutione Regni, cum satis, & proinde istorum electio ad Barones pertinet, cap. Regni, Robertus, vniuersitatibus tamẽ demanialibus est concessum, vt ipsæ possint sibi eligere, D. de Franch. decis. 43. in consilijs verò vltra quod Baro vt ciuis habet vocem, tamen habet au-
56 ctoritatem, vt sine sua licentia consilia non possint cõuocari, aliàs posset congregantes punire, Bart. d. l. 2. C. de Decurion. l. cõuenticula, C. de Episcopis, licet Craue. cons. 4. quem sequitur Vrsill. decis. 376. num. 5. susti-

sustineant opinionem, quod si con-
57 gregatio sit facta pro vtilitate vel pu. blica necessitate, quod non oporteat requirere licentiam Baronis, vel officialis. Tamen, nouissimè per Franchum dec. 447. est decisum, nō posse congregari vniuersitates sine licentia. & ad Crauettā potest responderi, quod ille actus sustentatur, vt non sit punibilis, cessante dolo, propter illam necessitatem, non quod fuerit verè licitus; adeo, quod in tantum est verum, quod si esset tractandum aliquid contra Baronem, vel eius officialem, adhuc eorum licentia est impetrāda, vel à superioribus requirenda, qui solent cōcedere determinatas vices, ad se congregandū
58 pro dictis causis, vt Franch. d. decis. Item quādo fit congregatio pro necessitatibus priuatis, inter illos de regimine, fuit prouisum quòd non sit necesse licentiam petere; ita inter vniuersitatem Pisticij cum Barone, Actuario de Felice: & inter vniuersitatem Vegiani, & Iacobum Dentice. Et similiter nec Barones & plateæ possunt Neapoli congregari sine licentia Proregis, Min. ad constit. Regni, In aliquibus. Sicque nec possunt congregari, pro mittendo legatos ad Regem, sine Proregis licentia, siue pro causis contra ipsum, si-
60 ue pro negotijs vniuersitatis, vt latè Marc. Anton. Surgenti de Neapol, illustrata, cap. 25. nu. 23. Licentiam verò an teneatur præstare ciuibus,
61 iudex ciuilis vel criminalis, vide nouissimam decisionē de Franch. 388. vide etiam Vrsill. decis. 265. in quibus casibus non sit necessaria ista petitio licentiæ.

Vlterius, textus noster postquam expressit quod nō licet Baroni procurare, vt ad sui arbitrium eligantur Syndici, & electi, subiungit, (nec alij officiales) dixi alias pragm. 8.
62 quod regimen vniuersitatū in duas partes diuiditur, vnū ad Regē pertinet, vel suos inuestitos, quoad iurisdictionē; aliud ad vniuersitates quo ad administrationem, quæ habent suos officiales pro regimine & conseruatione earum, l. 1. ff. de decretis ab ordine fac. Bald. l. nulli, ff. quod cuiusque vniuersitatis. num. 3. Bar. in tractatu de regimine vniuersitat. Et in his quæ pertinet ad vnum, alter non debet se intromittere, vt prag. 1. de iurisdictionibus non turbandis, & dicam infrà pragm. fin. de iuribus pertinentibus ad vniuersitatem, quæ non possunt pertinere ad Barones, & è contra. Hinc quoad electiones officialium similiter di-
63 co, quod nominatio & electio, tam Syndicorū, quàm electorum, quàm catapanorum, seu grassariorum ad vniuersitates spectat, sic electio custodum portarum & territorij, Ripa in tractatu de remedijs ad conseruandam vbertat. nu. 184.

Item vniuersitates creant Oeco-
64 nomos, procuratores, rectores confraternitatum & hospitalium, & licet in hoc potius Episcopi quàm Barones prætendant ius, tamen diximus 8. pragm. 2. parte, quod si loca fuerint erecta ab ipsa vniuersitate, ipsa creat officiales, Regens de Pon-
65 te cons. 18. latè. Multoties verò vniuersitates etiam habent iurisdictionem ex antiquissima memoria eligendi baiulos, quorum electio spectat

66 ctat ad feudatarios, & non ad vni-
uersitates, quibus statuta est pœna
magna, ne iurisdictiones sibi vsur-
pent, & in constitutione Regni; Cũ
67 satis, ibique Afflict. nu. 9. in hac pa-
tria vniuersitas nominat quattuor,
quorum duos cõfirmare tenetur ip-
se Baro, nam in multis terris vniuer
sitates habent certas iurisdictiones
ex antiquis; licet iure ordinario exer
cere non possint.

Vltimum quicquid sit, cum in
multis terris video istas electiones
decurionum, & aliorũ officialium,
ex antiquissima forsan memoria,
quæ titulum inducit, vel ex alio le-
gitimo titulo, vel vsurpatione, non
omittendum duxi pro bono officio
Baronum, ad quod tẽdit scopus no-
ster, quod aduertant in his electio-
nibus officialium, quas videmus sic
desiderari, nõ sine iactura, & depau-
peratione miserarũ vniuersitatum,
68 ex malo enim regimine, & inordi-
nata administratione ciuitates de-
pauperãtur, l. 1. C. de frumento vrb.
Constantin. lib. 10. prout & faculta-
tes priuatorum ex imprudenti regi-
mine dilabuntur, l. iu sal alimentorũ,
ff. vbi pupill. & proinde desideranti-
bus non sunt concedendæ, qui nam-
que cupit non sine causa, saltem
ambitionis, huic non est indulgen-
dum, ff. & C. ad legem Iuliam ambi-
tus, & obseruanda sunt aurea verba
text. l. scire, §. fin. ff. de tutor. dat. ibi,
69 obseruent magistratus, non creare
qui volunt se ingerere vel inijcere,
quique pecuniam dant, hos enim pœ
næ obnoxios promulgatum est: sic-
que animaduertere debent eligere
70 idoneos, & præcipuè in electione
syndici, in quo versatur maius peri-
culum introituum vniuersitatis, &
debent eligi diuites, vt exclamat Af-
flict. constit. Magistri Camerarij, hi
enim coguntur benè administrare
vt soluant de suis rebus si male ver-
sentur, quia saltem potest ab eis exi-
gi; & sic pauperes eligi in syndicos
non debent, paupertas tamen re-
mittitur arbitrio iudicis, multoties
enim licet persona sit pauper, dice-
tur idonea, nec potest refutari atten
ta æqualitate morũ, & singulari do-
ctrina, Castren. ff. de verbo, signific.
l. eum. Quam perpetuo notes, & ap-
pellari potest, si adsunt alij magis
71 idonei, & ditiores, l. 1. C. de potiori-
bus ad munera vocandis. Nec præ-
ferri debent nobiles; nam quo ad
72 consilium regendo hi pręferuntur,
nõ quo ad negotiorum administra-
tionem. Iser. cap. 1. de pace iuramen-
to firman. Capic. in inuestit. versic.
ciuitatem, & vide Franch. dec. 253.
quando nobiles debeant præferri in
honoribus vel muneribus. M. Ant.
Surg. fol. 154. Capic. decisio. 26. &
quid in beneficijs, Cassan. 3. parte,
consider. 36. Nec creari debent quos
lex prohibet, & refellit, vti debito-
res vniuersitatis, qui præsumuntur
sua occupare, C. de debitoribus ciui-
73 tatum, lib. 10. nisi esset modica sum-
ma, sicque & participes gabellarum,
& aliorum introituum, l. penult.
§. conductores, ff. de iure immunita-
tis; Nec sunt eligendi forenses & ex-
teri, de quibus lex non confidit esse
74 tantam curam, prout in proprijs ci-
uibus, l. 2. de off. prætoris, Late Marc.
Ant. Surg. fol. 154. Boer. decis. 153.
& proinde ad Regiam Curiã munus

datur

datur ciui Neapolitano, vt pro regente accedat ad audienda negotia Regni, ut M. Ant. ibi, nu. 19. Et propriè ciuibus sunt indicenda munera, qui etiam si sint absentes, & alibi habeant constitutā habitationem, rettali possunt ad subeunda munera in loco originis, Vrsill. decis. 384.
75 Et si eodem tempore ad vtrumque locum erit euocatus, ad locum originis accedere tenetur, vti forum potétius, l. assumptio, ff. ad municipal. Item qui munera & honores subijt vno anno, debet vacare quinquennio ad eosdem, ad diuersos triennio, l. 1. de muneribus non continuand.
76 nisi quando alij non essent idonei, l. honor, §. fin. ff. ad municipal. Dominus de Franchis decis. 210. nu. 3. Sæpius tamen vidi agitatum, an hoc vacationis tempus detur in fauorem vel etiam vt volens admitti possit? dubitatio orta est ex l. sponte, ff. de
77 muneribus, vbi videtur quod hæc vacatio sit in vtilitatem inducta, tamen quod nec volens admitti possit, vide Franch. decis. 264. etiā quod pendente discussione super inhabitatione vel aliqua ex prædictis exceptionibus contra electum, debet su-
78 spēdi ab administratione electus interim. Vide Franch. decis. 419. Procedit tamen id quod dixi in munere cum honore, sed si quis vno anno
79 præstitit operam suam in ferendo onere ærariatus, vel quod simile, nō prohibetur sequenti anno esse Syndicus vel Electus. Dominus de Franchis decis. 210. sicque idonei, & non prohibiti sunt ad munera aduocādi, & ita debent cogi omnibus remedijs opportunis, iuxta remedia l. Impe-

ratores, in fine, ff. de appellationibus, l. si ad magistratum, C. de decurionibus, libro 10. Pulchra fuit quęstiō, an isti Caporales litium cum Barone prohibeātur esse de regimine?
80 Prouisum fuit inter vniuersitatem Lauri & Marchionē, Actuario Cioffo, quòd sic: secus si litigarent in vniuersitate, tunc possem eligere, & non eligi: sed si essent debitores, non poterunt eligi, nec eligere, quòd nota bene.

Hæcque in foro fori considerasse sufficiat, in animæ tamen iudicio videant superiores quantum errent
81 eligentes minus idoneos, eos præferendo aptioribus: nam communis Canonistarum & Theologorum opinio est, eos mortaliter peccare. Doct. cap. hi quoscunque, 1. quæst. 1. Couarr. regula peccatum, §. 7. nouissimè Vasq. controuers. illustr. cap. 27. Caietan. 2. 2. q. 18. art. 3. Scot. & Richard. 4. distin. cap. 15. & si ob istam exceptionem personarum damnum Republicę inferatur ex electi administratione, teneri eligētem ad omnia damna, & eorum restitutionem, firmauit Fel. cap. si quando, num. 7. de rescript. Ioan. Lup. cap. per vestras, §. 26. nu. 11. Couarr. ibi, nu. 2. cū innumeris ibi coaceruatis: nam damni dans causam, damnum dedisse videtur, cap. fin. de iniur. Si verò nullū damnum fuerit illatū, quippe quia indignum prępósuit, adhuc mortale crimen contraxisse affirmatur, vt Doctores suprà citati, nā qui meliore posthabito beneficium confert minus digno, hic gratis non dat, quia de alieno largitur, quod furto annumeratur, l. si pignore, ff. de

ff. de furtis, & iniquitas consistit nó solum in eo quod præmio, & emolumento dignior illo defraudatur, sed etiam in eo impietas est, quod illius honor læditur, nã vulgo magis aut minus dignus iudicatur, iuxta modum aut mẽsuram dignitatum: quæ omnia procedunt tam in profanis secularibus officijs, & dignitatibus, quã Ecclesiasticis, Vasq. controuers. illustr. 43. num. 15. Num verò eligens teneatur etiam ad restitutionem emolumentorum quæ posset lucrari dignior. In hoc articulo infiniti Doctores sunt qui distinguunt; vide quæ refert Didacus præcitato loco, 6. conclus. Sed difficul-
82 tas stat in videndo quis dicatur dignior; aduertas, quod dignior circa officia non dicitur simpliciter ille, qui est doctior, vel in maiore dignitate, nobilitate vel prærogatiua positus, sed is qui iuxta munus & rem cui præficiendus est, aptior eius ministerio appareat: nã vir doctus quo ad philosophiam, medicinam, cæterasque scientias uel artes, erit dignior quo ad illam scientiã, sed non dicetur aptior altero qui in proposito officio maiorem experientiam, aptitudinem, & diligentiam habebit. Couarr. d. §. 7. num. 5. Viui. nouissimè decis. 455. Vasq. d. controuers. 28. in princ. Quæ omnia sunt notanda. In foro autem fori eligẽs minus dignum, nõ facit electionem
83 nullam, secũdum communem opi-
84 nionem, inde patronus eligens minus dignum, non per hoc facit præsentationem nullam, sed sat erit dignum præsentasse, ut scribit abundè Cæsar Lambertin. de iure patron. lib. 2. 1. part. q. 10. num. 17. textus est in cap. monasterium, 16. q. 7. vide Franc. Marc. decis. 48. & ibi etiã deducitur an præsentans indignum, priuetur facultate præsentandi.

SUMMARIUM PRAGMAT. XI.

1 *Barones prohibetur facere nouas defensas, vel forestas in bonis vasallorum sine assensu ciuiũ, ac Regis.*

2 *Consensus omnium requiritur in his quæ pertinent ad singulos vt singulos.*

3 *Ciues nõ sunt idonei testes super his quæ pertinent ad singulos, vt singulos, & non vt vniuersos.*

4 *Vniuersitas non potest pascua, glandes, & similia vendere, vel locare, nisi omnibus consentientibus.*

5 *Consensus sanioris partis est attendendus.*

6 *Decuriones in arduis & præiudicialibus nil possunt sine consensu omnium ciuium.*

7 *Bona vniuersitatis quædam auctoritate esse dicuntur, alia honore, vel comodo.*

8 *Bona publica quæ propriè dicantur.*

9 *Ciuitates & terræ omnes debent habere aliquid in communi pro soluendis oneribus publicis.*

10 *Bona alia sunt vniuersitatis quoad nomen tantum, cum vtilitate sint singulorum ciuium.*

11 *Defensæ, denotant plenum dominiũ.*

12 *Ius pascendi herbas, vel spicas, an in dubio præsumatur vniuersitatis vel Baronis.*

13 *Nemora, mõtes, fida, & diffida, sunt demanialia feudorum, in quibus habent*

habent Barones fundatam intentionem de iure.

14 Vniuersitas habet præsumptionem contra se si possideat demanialia feuda.

15 Baro in bonis publicis habet ius protectionis & iurisdictionis.

16 Baro in bonis demanialibus Vniuersitatis habet vsum.

17 Baro an possit cogere Vniuersitatem ad fidandum sua animalia in suis defensis.

18 Baro an possit prætendere vsum in bonis obuentis Vniuersitati titulo particulari.

19 Baro in bonis priuatorum nullum ius præsumitur habere, neque Rex, nisi iurisdictionis.

20 Baro an habeat ius fidandi in fundis priuatorum collectis fructibus.

21 Princeps non potest seruitutem imponere super re alterius.

22 Consuetudine quæri potest ius fidandi animalia in territorijs priuatorum.

23 Prohiberi nõ potest massaris, nec laudant aliquem locum reseruandum pro mezanis eorum animalium.

24 Ius pascendi quanto tempore præscribi possit, variæ sunt sententiæ.

25 Quasi possessione data, præscriptio oritur quæ continuatur etiam in actibus discontinuis.

26 Quicquid est intra fines feudi, præsumitur esse de feudo.

27 L.cogi, C.de petitione hæred. vbi nemo cogitur ostendere titulum suæ possessionis; Limitatur in feudalibus.

28 Baro poterit propria auctoritate capere bona feudalia occupata.

29 Notorius defectus iuris excipiendi, obstat spolio facto.

30 Assensus Regius scripturam requirit.

31 Feudalia bona per vasallos possideri legitimè, non præsumitur.

32 Possessio non transfertur ex titulo nullo, vel vbi ius resistit.

33 Fur, & prædo manutenendi sunt in possessione, quando causa non constat, aliàs dictum non procedit.

34 Possessio coloratur quando est antiqua, & allegatur titulus, licet non demonstretur.

35 Titulum quis ostendere teneatur in iurisdictionalibus in quibus Princeps habet fundatam suam intentionem.

36 Feudatarius propria auctoritate nõ potest à Domino disuestiri & priuari.

37 Feudatarius non potest semper cogi ad demonstrandam inuestituram.

38 Bona omnia in dubio præsumuntur libera, & allodialia, & non feudalia.

39 Conclusio quod quicquid est intra fines feudi, est de feudo, quomodo intelligatur.

40 Probatio quod res sit feudalis, debet esse sufficiens & plena: nam coniecturæ & præsumptiones non opitularentur.

41 Lex quando requirit perfectam probationẽ non sufficiet præsumptiua.

42 Res nõ dicitur feudalis per hoc quia reddit feuda.

43 Redditus nõ facit rem feudalem, sed fidelitas.

44 Inuentarium reintegrationis feudi, an probet rem esse feudalem.

45 Præsumptiones, quæ sint, quod res sit de feudo, si reperiatur intra latitudinem vel longitudinem.

46 Ex præstatione redditus quis contractus

Pœna

PRAGMATICA VNDECIMA.

CAROLVS V.

AVDIVIMVS insuper, quamplures Barones, & vtiles Dominos, indies territorijs ipsarum Vniuersitatum vel Communibus, nouas defensas, forestes aut clausuras facere, per Regni capitula, & Pragmaticas prohibitas. Alios etiam percepimus in territorijs vasallorum, vel communibus, culturam agrorum ita occupare, & pro suis gregibus, armentis, pascuis, spicis, glandibus, adeo immoderatè vti, vt à cultura, à pascuis, & nemoribus proprijs aut communibus pauperes vasalli prohibeantur, in graue vasallorum & vicinorum communionem forsan, vel ius aliquod habentium detrimentum. Salubriter prouidere volentes, mandamus, vt in terris cultis, siue incultis, aut nemoribus ipsarum Vniuersitatum, aut communibus, Barones ipsi aut alij vtiles Domini, nullas defensas,

forestes,

forestes, seu clausuras facere possint sine expresso consensu vasallorum, & vicinorum communionem fortè, aut ius aliquot in territorijs, seu nemoribus ipsis habentium, & diligentia nostra, aut nostri generalis Viceregis, & si quæ fortè factę sunt, volumus per officiales nostros Summariæ partibus auditis, prouideri de iustitia.

COMM. PRAGM. XI.

HAEC est vna de notabiliorib. Pragmaticis huius tituli, ex qua multa singularia eliciemus. Barones prohibētur fa-
1 cere nouas defensas in territorijs Vniuersitatum, vel Communibus, seu particularibus pro eorum gregibus, & armentis ratione pascuorum, spicarum, glandium, vel aliarum commoditatum sine expresso consensu vasallorum, vel communitatem habentiū, ac sine Regio assensu, vt obuietur omnibus fraudibus quas cōmittere solebant domini contra miseros subditos; & ita etiam est confirmatum infra, pragmatica 1. titu. de salario eorum, §. & cum nec Comitibus. Requiritur namque primo
2 consensus vasallorum omniū, adeò quòd vno dissentiente cōcessio rueret, cum ius pascendi, spicandi, & similium, pertineat ad singulos, vt singulos ciues, & non vt vniuersitatis. ita quòd maior pars sufficeret, iuxta terminos l. quod maior, ff. ad municip. sed attenditur dispositio l. per fundum, ff. de seruit. rustic. prædior. quòd in his quæ singulos tangunt omnium approbatio requiritur, capit. quod omnes, de reg. iur. in 6. be-
3 ne Ripa respon. 93. ita, quod testes esse non possunt super hac materia ciues, quando commodum pertinet ad singulos vt singulos, Cępol. tit. de seruitute iuris pascen. Afflic. decis... Et Capic. decis. 4. & latius decis. 152. disputat, an Vniuersitas possit vendere seu locare pascua, & alia desti- 4
nata pro ciuibus, aliquo dissentiētet & licet nihil decidat, nouissimè tamen per Sacrum Consilium, vt Dominus de Franc. decis. 197. fuit conclusum, quòd Vniuersitas dissentiente vno ciue, hoc non posset, nisi hoc faceret ex magna necessitate æris alieni, vt se subleuaret, tunc enim ei liceret, etiam aliquibus dissentienti-
5 bus, cum attēdatur sanius & vtilius consilium, arg. l. primæ, C. de cōmuni seruo manumisso. Et proinde Barones, vt dicit Pragmatica nostra, sine consensu ciuium nouas defensas facere non possunt. Nec sufficeret consensus Decurionum, quibus (vt dixi præcedenti Pragmatica) data est
6 facultas tractandi de rebus Vniuersitatis, nam in præiudicialibus nihil possunt agere sine Consilio generali, sed solum parua negotia possunt explicare. Maranta cons. 28. nu. 10. Bart. l. ambitiosa, ff. de decr. ab ordine faciend.

Sed sumpta hac occasione, necessarium est videndum, quæ dicantur bona vniuersitatis, & è contra, quæ bona, & territoria habeat Baro in feudo; & quod ius habeat alter in al-

terius

terius dominio; qui termini valdè necessarij sunt, ac non omnibus benè constant, vidique graues Iurispe ritos cespitare;& in his ambulare ad instar illorũ; qui sine lumine de nocte exeũt,& cùm pertineat ad pragmaticam nostram, nostrumq; insti-
7 tutum:dico,quòd bona vniuersalia, sunt quædam publica, alia priuata; Publica Vniuersitatis sunt quædam auctoritate tantum, vt theatra, plateæ viæ, & alia, quæ honoris & pulchritudinis ciuitatis causa sunt parata,l.in tãtum,§.vniuersitatis, ff.de rerum diuis. Alia dicuntur bona ciuitatis, honore & commodo, & dicuntur priuata, nam bona quæ sunt auctoritate, propriè publica appellantur; Et licet solum bona Reipublicæ dicantur publica,l.bona ciuitatis, ff.de verb.signific.attamen omnia bona Ciuitatum licet impropria
8 vocantur hodie publica;Bona verò honore & commodo, vel commoditate, dicuntur bona priuata Vniuersitatum,& multum differunt: nam prima omnino vendibilia non sunt, alia possunt vendi & vsucapi. Lucas benè l.nulli, C. de fundis patrimon. Suntque multæ aliæ differentię quę non pertinent ad nostrum institutum: notat tamen singulariter Cępoll. l.inter publica, ff.de verb.sign. Ista bona quæ sunt honore, & commodo,sunt ea,ex quibus percipiuntur redditus & introitus pro oneribus ferendis, erogationum pertinentium ad ipsas Vniuersitates, qui in-
9 troitus applicantur bursæ dictę Vniuersitatis, cũ quælibet Terra debeat habere proprium in communi, l.ciuitatibus, ff. de legat. 1. l.omnibus, ff. ad Trebell. nam sine ijs non possent sustineri; & proinde omnes habent suos introitus, gabellas, datia, & alia onera, quæ ciuibus imponũt, ex quibus pecuniam exquirunt pro soluendis iuribus fiscalibus, salarijs medicorum, & pro alijs Artibus liberalibus, pro refectione viarũ, pontium,& multarum aliarum necessitatum ordinariarum, & extraordinariarum, de quibus Doct. l. ambitiosa, ff.de decretis,l.1.C.de præben-
10 do salario, lib.10. Quædam alia bona dicũtur Vniuersitatis, quo ad nomen, sed vtilitate sunt cõmunia omnium,singulorum ciuium, & pertinent ad singulos vt singulos,& non ad vniuersos,vt pascua,glandes, spicæ, & aliæ commoditates territorij, vt in Pragmatica nostra, vsu ciuium parata,quæ bona propriè nominantur demanialia vniuersitatis,& ita ea nominat Frecc. de subfeud.auctorit.46.nu.4.in fine; & ita solita sunt teneri: nam solitum,& vsus dat nomen rebus. Boer.decis.125. Afflict. const.11.Dignum,in fi. & ibi multa notãtur de natura istorum demanialium. Habentque Vniuersitates defensas appropriatas, quibus diuersimodè vtuntur, sed in his habent verum dominium,quod propriè est, alios arcere ab ingressu,l.diuus,ff.de seruit.rustico.pręd. Habet alia bona obuenta titulo particulari, vt ex legato, donatione, & similibus, & secundum quòd ab Vniuersitate distribuuntur, sic tenẽtur pro vsu omnium, vel pro bursa cõmuni, & differunt ab alijs,vt infrà dicimus. Do. de Franch.decis.197.in fine.

In bonis istis demanialibus vtilitate

tate communibus vt dixi, aduertas,
12 quod in dubio ius pascendi herbas, glandes, spicas, Vniuersitatis præsumuntur, & non Baronis, & pro ea est rescribendum, cum pro ea stet iuris præsumptio, iuxta capitulũ, cum personæ, de priuilegijs, in sexto, de quo diximus prima Pragm. 3. parte. Et ita in terminis Crauet. conf. 154. latius doctissimus Couarru. practicarum quæst. capite 37. Vrsillus decis. 190. num. 12. quod pascua præ-
13 sumuntur Vniuersitatis; Nemora verò, eorumq; commissi pœnę quã fidam nominant, scias quod de iure & consuetudine antiqua, ista corpora in dubio præsumuntur esse Baronũ, & non Vniuersitatis, adeo, quod habent fundatam intentionem, ea esse de feudo, nisi contrarium appareat de centenaria, quæ titulum tribuerit, vel de concessione Regio assensu munita, Lucas l. quicunque, C. de fundis limitroph. Capicius in Inuestitura, versic. & cum planis. Franch. decis. 183. Regens de Ponte cons. 97. ista præsumuntur enim demanialia feudi, sicque fida, & diffida, Capic. in Inuestitura, verbo, fida. Anna allegat. 108. Hæc dixi, ad scien-
14 dum, quod ista bona quæ tenet Vniuersitas, sunt ex priuilegio, non de regula, quod præmisi ad euidentiam dicendorum.

Et redeundo eo vnde digressi sumus, quod ius habeat Baro in prædictis bonis Vniuersitatis? Dic, quod in primis casibus de bonis auctoritate, vel honore, & commodo ad ipsos
15 pertinentibus, nullũ ius habet Dominus, prout nec alij sui ciues, solũ protectionis, publica enim licet sint vniuersalia, stant sub iurisdictione, & protectione Baronum. Andr. tit. quæ sint regalia, vers. viæ; In bonis verò demanialibus, vti pascuis, spicis, & similibus commoditatibus ip-
16 sorum ciuiũ, Baro ipse habet vsum, vt alij ciues, vt latius dicam in seq. Pragm. & bona prædicta semper intelliguntur cum hac seruitute, immò vti primo ciui maior cõmoditas ei debetur, vt ibi dicam; & ita eum nominãt Doctores. Franch. dec. 197. vbi excutitur, an vt primus ciuis possit contradicere venditioni pascnorũ vniuersitatis, quæ pertinẽt ad singulos vt singulos, in defensis verò proprijs vniuersitatis, Baro nullũ ius habet, nisi fidari, vt alij ciues admit-
17 tuntur; nec posset cogere Vniuersitates ad fidandum, nisi ab antiquo esset solitum. Franch. dec. 194. nu. 4. Vrsil. dec. 290. & in casu cõtrauentionis tenẽtur soluere pęnã prout alij, cum hoc sit verè signũ dominij, alios sub pœna arcere ab ingressu, vt in c. Regni, Magistri forestarũ. Regens de Ponte cons. 97. Sic obseruatur in hac mea patria, vbi domini fidã soluunt pro pascendis eorum animalib. in no-
18 stra defensa. Sunt & alia bona Vniuersitatis obuẽta titulo particulari, vti donata, vel legata, in quibus nullum ius potest prætendere Baro, cũ originariæ nõ sint Vniuersitates super quibus habeat ius fundatum, Franch. dec. 197. in fi. quod ego intelligo, nisi Vniuersitas ea parasset ad vsum ciuium, tunc Baro vti ciuis, & ipse quoque vsum haberet, vt dixi in præcedenti articulo.

Secunda species principalis bono-
19 rũ vt dixi, sunt & illa priuatorũ, & singu-

singulorum ciuiũ Vniuersitatis, quę burgensatica nominantur, Lucas l. quicunque, C. de omni agro deserto. Paris de reintegrat. feudor. q. 95. in his nec Barones, nec Rex ipse vllum ius habent, nisi iurisdictionis, & protectionis, & ipsa territoria, & bona nullam de iure debent seruitutem vel onus Baronibus, ita, quod sine vassallorum voluntate ingredi nõ possint, nec debent iure in his pasci, spicari, aquari, & similibus frui, etiam si nullũ damnum dederint: nam in fundum alienum ingredi quis non debet domino non permittente. Instit. de rerum diuis. §. fere bestiæ; In
20 Consilio fuit lis sopita cũ Marchione del Zirò prætendente post segetes posse facere depasci eius animalia, ac facultatẽ habendi fidandi exteros, eo quia habebat ius fidãdi; Sed hoc conceso, quod commune habet posse depasci in fundo meo particulari; herba enim est domini soli, l. pratum; ff. de verb. signifi. & omne quod ex solo nascitur, & solo cohæreseit, cedit solo, vulgatis terminis §. cũ in suo solo, Instit. de rer. diuis. nam nec
21 Rex potest dominium rei meæ mihi auferre, etiam pretio soluto, vt latè dixi suprà 1. Prag. & ita in terminis Antibola de munerib. §. 4. & ex nouissimis Frecc. auct. 46. concordantes vnanimiter, Barones nullum ius fouere; limitatur, nisi Baro contra-
22 riam cõsuetudinem, vel seruitutem legitimo tẽpore, vel priuilegio munitam haberet, vt ibi Frecc. eo casu conseruãdus est; iuxta terminos declaratos super hac prima Pragmatica, & ego vidi post segetes multos Barones fidare, ac non solum Barones, sed etiam ciues posse depasci tua territoria, & spicari, vt testatur etiã Couarr. practicar. quæst. cap. 47. be-
23 nè, nisi esset locus clausus, vel ad pratum reseruatus, vt aduertit Cępoll. in tractatu rustic. seruit. tit. de seruitute iuris pascen. & ita fuit iudicatum in Cons. inter Vniuersitatem Pisticij & Baronẽ, quod liceat Massaris claudere locum pro faciẽdis mezanis: Sed aduerte ad id quod dixi, quod Barones possunt istas seruitutes quęrere. Sed valde ardua est quęstio, quantum tempus in hoc requiratur, & secũdum allegata in prima Pragm. videtur, ꝙ Barones nullum
24 ius possint quęrere cõtra subditos vel Vniuersitates, minori spacio cẽtum annorum. Alij in materia istius iuris pascendi, aliter responderunt, ꝙ quęratur prout in priuatis, iuxta l. 2. C. de seruitut. l. seruitutes, ff. eod. nam licet Couarru. intrepidè firmet suam communẽ opinionem, dicens 1. lib. variarum resolut. cap. 17. quod cum ista seruitus non sit continua, sed discontinua, immemorabile tempus requirat, vt ante eum affirmauit Guido Papę decis. 273. Cępoll. de seruit. rustic. præd. cap. de seruit. iuris pascendi, nu. 14. Magis tamen recepta videtur opinio, vt præscribatur vt aliæ seruitutes, de quibus in d. l. 2. Nam licet ista seruitus per-
25 petuò non possideatur, tamen istud ius data prima quasi possessione, pręscribitur cõtinuato animo, vt Vasq. cap. 83. controuers. illustr. nu. 41. Et proinde semper cautela est, vt interuertatur possessio per oppositionẽ, ne causetur præscriptio, iuxta traditaper Afflict. & Vrsill. decis. 388. nu.

Sed vtiliter ex his quæritur, nonne Baro habet intentionem fundatam, quod territoria quæ possidentur per vasallos sint de feudo, super quibus ipse poterit ponere legem quam velit. Articulus est subtilis, proficuus, & malè declaratus, ob varias opiniones, & distinctiones. In
26 dubio de iure videtur, quod quicquid sit intra fines feudi, sit de feudo, cap. omnes Basilicæ, 16. quæst. 7. Isern. cap. 1. de controuer. feudi inter masculũ & fœminam; ita, quod possidẽs bona in feudo, de iure tenetur
27 ostendere titulum quomodo possideat, iuxta approbatã limitationem ad text. l. cogi, C. de petit. hæred. vbi Doct. & Socin. regula 430. Mascard. conclus. 217. de probat. Nam in contrariũ est regula, quod nemo teneatur ostendere suum titulũ, & quilibet præsumatur possidere pro suo. Adeoque solidũ videtur fundamentum Baronum, quod licitũ videtur
28 eis propria auctoritate occupare bona contenta inter districtũ feudi: nã si vasallus nõ extenderit legitimum titulũ possessionis, quem exhibere tenetur, obijci posset notorius defectus iuris; quæ exceptio obstat agenti remedio restitutorio spolij. Crauet. cons. 302. benè. Vrsil. dec. 216. Vasq.
29 in præfat. nu. 25. controuer. illustr. Vel si vasallus demõstret titulũ non legitimũ, veluti possessionẽ ei concessam sine assensu Regio, notum est eũ esse nullũ, vulgata Const. Regni, Diuæ memoriæ, quæ vitia cũ legantur oculo corporeò, cumq; assensus
30 non præsumatur, nec testib. probetur, sed scriptura tantum, Viu. decis. 240. cũ Regia Prag. hoc expressè requirat, sicq; vel titulus non apparet, & res de iure præsumitur feudalis, eaq; de facto potest occupari. Capic. dec. 87. nu. 9. Reg. de Ponte cons. 96. Vel apparet titulus non legitimus, seu non sollẽnis, & similiter licitã est
31 occupatio, cũ vt dixi, non obstat exceptio spolij. Anch. cons. 310. Capic. d. decis. 9. non sufficit sola possessionis probatio, sine tituli exhibitione. Couarr. Pract. quæst. c. 18. Accedat
32 subtilis ratio; nam cũ ius resistat alienationi bonorum feudalium, licet possessio reperiatur trãslata, cum ex titulo nullo nõ transferatur possessio, nec dominiũ, sed solum nuda tenuta, ideo licitũ videtur de facto occupare, & non admittitur spolij exceptio. Doct. l. 3. §. si vir vxori, ff. de acqui. poss. Regens de Ponte cons. 9.
33 & 93. licetq; prædo, & fur, manutenendi sint in possessione, iuxta vulgatam propositionem, ea procedit, quãdo possessio coloratur, secùs vbi apparet euidens tituli iniustitia, sic etiam D. de Franch. dec. 163. disputat Vasq. cap. 88. illustr. controuers.

Alij æquius agendo respõderunt, vasallos ad obtinendum in possessorio, debere colorare possessionẽ antiquam, eam asserendo, & titulum allegando, licet eum non demonstrent:
34 nam data possessione, sufficit allegare titulum, Doct. l. cum de in rem verso, ff. de vsur. Canonistæ c. in litteris, de restit. spol. estq; communis opinio, vt Rota decis. 16. tit. de restitut. spoliat. Cassador. eod. tit. decis. 4. notant Doct. d. c. in litteris, modos colorandi possessionem; Ex quibus rationibus & auctoritatib. vidi meo tempore quendã Baronem de facto

occu-

occupasse bona miserorũ vasallorũ.

Et iuxta meum morem, breuitati studẽdo, necessaria tantùm perstringendo, dico, quòd hæc quæstio multos iuris prudentes fecit insudare, sed huius fœdere distinctionis concordia omnia possunt conciliari.

Aut tractamus de iurisdictionalibus, quæ conferuntur à Principe, vel
35 sua immediata persona, tunc procedit limitatio l. cogi, quod quilibet teneatur ostendere titulum, vt Lucas de Penna, l. 2. C. de fund. limitroph. Gram. cons. 9. Afflict. cap. 1. nu. 84. de controuers. inuestitur. qui tradit 20. limitationes ad d. l. cogi, & latius in constit. Regni, Ab officialibus, in his fundata est intentio Principis, cum omnes iurisdictiones ab eo solo dependeant, & ab ipso solo possint communicari, & proinde dicere potest exercẽtib. iurisdictionem, quod ostendant titulum, cap. nimis, de iureiurando, l. 1. §. cum vrbem, ff. de officio præfid. Peregrin. de iure fisci, 7. lib. tit. 3. num. 14. Afflict. constit. Si dubitatio, licet data longa possessione, neq; fiscus cogere poterit etiã in conditionalibus, ex const. Regni, Ab officialibus.

Aut tractatur de re feudali spectante ad feudum, non tamen iurisdictionali, & hoc casu si constat rem
36 esse feudalem, ex inuestitura, vel ex demonstratione seruitij præstiti, & similium, Baro non poterit de facto spoliare; feuda namq; non amittuntur nisi certis culpis à iure designatis, toto titulo de feudo sine culpa non amittendo, & culpæ non præsumuntur, nisi probentur, cap. 1. §. si verò, de milite vasallo, hoc casu non erit expoliãdus vasallus, nisi de culpa cõuictus, aliàs erit restituendus, Menochius de recuperanda possessio. remedio 15. num. 461. Nec feu-
37 datarius cogitur semper ostendere titulũ, interest enim vasalli conseruari in possessione, in qua reperitur sine tituli demonstratione. Paris de reintegrat. quæst. 22. vbi dicit, quod vasallus non debet negare feudum, sed poterit negare ostẽsionem tituli, dicendo eum in promptu nõ habere, solum in petitorio tenebitur sua iura demõstrare in iudicio. Frec. auct. 17. Capic. in inuestitura, vers. feudorum editiones, & est constitutum in Regno, vt in præcitata constitutione, Ab officialibus, ex quibus constat, spolium de facto in feudis non posse legitimè fieri, nisi per liquidissimas probationes appareret de notorio defectu excipientis ex tituli demõstratione, culpa visibili, generatione finita. Crauetta cons. 5. num. 3. Peregrin. in tract. de fideicommis. art. 52. num. 138. & latius de iure fisci, lib. 7. artic. 3.

Vel tertio tractatur non de iurisdictione vel feudo, sed de rebus particularibus possessis intra feudum, huc que pertinet 1. quæstione proposita, & ista bona præsumuntur libera in dubio, & allodialia, & sufficit possidere in possessorio, & petitorio, cum iuris præsumptio præ-
38 stet titulum, quemlibet possidere pro suo, l. prima, ff. de suo, ac, qualibet res præsumatur libera, l. altius, C. de seruitutibus; & Baro non poterit de iure ista bona occupare vti feudalia, nã aliud in iurisdictionalibus est, aliud in priuatis, vt dixi: nec

isto casu requiritur, quod possessor coleret possessionem, vt in secunda distinctione diximus, nec titulum tenetur ostendere, cum ius non refragetur, sed suffragetur iuris præsumptione, cum res à primæua libertate præsumantur liberæ. Doctores dicto cap. 1. §. si verè, de milite vasallo, & cap. 1. §. callidis, de prohib. feudi alienat. hocque pro regula traditur, quamlibet rem præsumi allodiale & liberam. Mascard. quæst. 79. de probationib. Nec obstat illa propositio, quod quicquid est intra fi-
39 nes feudi præsumatur de feudo; nã hoc habet plures intellectus. Afflict. decis. 167. dicit hoc esse intelligendum, quod quicquid est intra fines feudi maneat sub iurisdictione feudali, non quod bona præsumantur de feudo, vel ei redititia; & in decis. 277. decisum reliquit, Baroni asserenti rem pertinere ad feudum, vel esse ei redititiam, debere ex probationibus plenissimis hoc demõstrare, cum ius resistat, & præsumat pro libertate; vnde, licet plusquam se-
40 miplenè esset probatum, hoc ei non proficeret: nam cum à lege requiratur plena vel perfecta probatio, non sufficiunt præsumptiones, & probationum coniunctiones. Marsil. de probat. num. 6. Respondet etiam Regens de Ponte cons. 11. quod quicquid est intra fines feudi, præsumitur de feudo, Barone possidente, secus si tertius possideat, tunc allodialia præsumentur, & ita conciliantur omnia prædicta: immò quod fortius & notabilius est, quod licet territo-
42 rium, vel res aliqua reddat feudo aliquid in pecunia, vel specie, pro censu, non per hoc ista bona dicentur subiecta dispositioni, seu naturæ, legibusque feudalibus, ita, quod sint obnoxia culpis feudorum, requirantque assensum, & alia, quæ leges feudorum dictant; nam pensio non
43 facit rem feudalem, sed substantia, fidelitas, & seruitium, vt dixi suprà Prag. 8. & ita Vrsill. decis. 129. Vnde errant hi, qui ex eo quod reddũt par caponum vel gallinarum, vel spatulam porci, aliquodve simile, in signum subiectionis alicuius territorij, quod possident, quod per hoc dicetur res feudalis, aliud enim est redditum esse feudalem, aliud rem esse feudalem. Regens à Ponte consil. 11. & consil. 95. Adeoque pro liber-
44 tate rerum præsumitur, quod licet in Inuẽtario & reintegratione feudi appareãt bona reintegrata, vti redditit ia feuda, si Dominus seu possessor contrarium probauerit per alia instrumenta anteriora, enunciantia ipsam rem esse francam & liberam, & tẽtam pro francha, debet admitti ad exemptionem onerijs & redditus. Paris de reintegratione feudorum, quæst. 74. Quæ verò sint præ-
45 sumptiones rei feudalis, si quis reperiatur possidere aliquod intra tenimentum, & corpus particulare feudi, an habeat præsumptionem in contrarium, cum reperiatur intra latitudinem, & longitudinem corporis feudalis, vide eũdem Paridem quæst. 12. & 13. cũ sequentibus alijs.

Sed dubium magis quotidie controuersum est ex istis prestationibus census redditus, vel alterius speciei,
46 quis contractus nascatur, censualisne, vel emphyteuticarius? Aliqui dixerunt

dixerũt esse emphyteuticariũ, cum censuarius stare non possit, cum natura census sit, quod ex eo transferatur vtile & directum dominium, cap. constitutus, de religiosis domib. Barones non habent nisi vtile domi-
47 nium, cum directum remanserit penes Regem, & sic, quia nemo plus iuris in aliũ transferre potest, quàm ipse habet, l. nemo plus iuris, ff. de regulis iuris; merito cum contractus censualis stare non posset, mutatur in emphyteuticarium, arg. l. vbi ita, ff. de donat. causa mortis; In hanc opinionẽ videtur inclinare Afflict. decis. 129. Sed Paris de reintegratio. quæst. 291. dicit potius præsumi censualem, vt sequamur quod minus noceat, l. semper in obscuris, de regulis iuris, nam ex non præstatione
48 census, non caditur in commissum; nec requiritur assensus in alienatione, quod secus est in emphyteuta. Capic. decis. 103. Non obstat quod Baro non potest transferre plenum dominium: nam potest responderi cum Vrsillo, decis. 80. nam aliud est contractus census, quod transfertur plenum dominium; aliud constituere redditum super re, tunc enim transfertur solum vtile dominium, ita, quod non requiritur scriptura, prout est de essentia in vero censu. glos. cap. 1. de censib. in sexto, prout videmus seruari has concessiones sine publicis cautelis fieri, & si esset emphyteuticarius, requireretur omnino scriptura in eius concessione; Licet huic obiecto respondeant au-
49 ctores primę opinionis, ꝙ licet in emphyteusi requiratur scriptura, quod de consuetudine non curatur hodie, quod est memoria tenẽdum, vt Vrsil. dec. 365. nu. 6. Paris q. 139. Vel rectius potest dici, vt Capicius in inuestitura, vers. feudorum domi nia, quod licet Baro non habeat di-
50 rectum dominium in feudis, tamen subinfeudando, vel censuando, remanet apud eum quasi directum dominium.

Alij dixerunt seruandam esse loci consuetudinem, quis contactus ini bi obseruetur, vt Afflict. dicta decis. Mascard. conclusio. incipien. censualis, & ego vidi sub eodem dominio mei Illustriss. Domini Solofrę reputari contractus emphyteuticarios,
51 & solui laudemiũ ratione assensus, vt Frecc. fol. 119. num. 80. & hic in mea patria præsumuntur censuales, cum sine assensu liberę fiant alienationes. Nouissimi dixerunt nec esse contractus censuales, nec emphyteuticarios, sed habere distinctam & separatam naturam ab alijs, solum
52 obligantes possessores ad redditum, & pensionem: in reliquis res vel territoria præsumi libera, & allodialia, nec requiri assensum in eorum alienatione, nec amitti ob pensiones nõ solutas. Capic. decis. 103. Regens de Ponte cons. 11. num. 6. Ita, quod licet collectę non soluantur de feudo, nec particula eius. Capic. in inuestitura, verbo, collecta, & verbo, feudatariorũ immunitas, vbi hoc tractatur: prædicta tamen bona quia re-
53 putantur burgensatica tenẽtur ad collectas, Regens à Põte d. cons. 11. Camerar. cap. Imperialem. Neapodan. in cõsuetudine, In bonis. Campa. de vita & honestate, num. 126. adeo, quod si Baro emerit prædicta

bona à vasallis finito feudo, vel de-
54 uoluto, hæc non accedét feudo, sed
vti bona Burgensatica separatim ab
hæredibus teneri poterint. à Fonte
ibi, latè. Viuius 2. parte, decis. im-
press. 515.

Et consequenter eiusdem naturę
solent esse bona, seu territoria quæ
ad perpetuam coloniam traduntur;
55 venduntur namque, & alienantur
de generali cōsuetudine, solum pos-
sessori restat onus rei infixum, de
soluenda parte, & quota fructuum,
iuxta solitum vel morem regionis:
nam alij septimam partem, alij octa-
uam fructuum, alij capacitatem se-
minis territorij reddunt: regionis
enim consuetudo est attendenda, si-
ue bonis, siue malis moribus rega-
tur, dicit Frecc. auctor. 46. num. 11.
dummodò non inducat peccatum,
& vulgariter dictos redditus, terra-
56 gia nominăt. Paris de verborum si-
gnificatione, in verbo, terragia, licet
ibi dicat, quod ista territoria ad co-
loniam non possunt concedi in per-
petuum, per Regni cōstitutionem,
tamen per vniuersitates, istæ colonię
possunt præscribi, vt sufficiat domi-
no habere pensionem, & in reliquis
sint liberæ. Vrsil. dec. sio. 280. & de-
cisio. 365. discutit quod tempus re-
quiratur. Verùm, licet auferri non
possint de iure vel facto res datæ ad
coloniam, vt dixi, ex negligentia ta-
57 men possunt amitti, veluti, si pos-
sessor per triēnium continuum de-
fecerit à cultura territorij, propter
quod Baro priuatur parte quæ ei de-
betur ob coloniam, ita est decisum
in Senatu scon. inter vniuersitatem
Biccari, & Marcellum Caracciolum,
Actuario Figliola. Hæcque obser-
uantia, in multis locis reperitur, &
orta est ex singulari textu, l. 3. C. de
omni agro deserto, lib. 12. cuius ra-
tione respondi, iusta esse banna quę
promulgant Barones, vt sua territo-
58 ria colantur; aliàs liceret vnicuique
vltra triennium ea occupare & cole-
re. Ac iusta sunt banna, ne coloni
triturent frumenta sine licētia sua,
ne fraudetur iure suo, vt benè Fran-
chus decis. 117. Et an partem colo-
niæ teneatur quis portare vsque ad
domum, vel sufficiat assignare in
area, vide Franch. decis. 124. & ante
eum Paridē de reintegrat. q. 34. Cæ-
polla tit. de messe & vindemia, quo-
rum non meminit Franch. Dubium
tamen est, quod in facto mihi eue-
nit, & est vtile, & subtile, si vasallus
possederit territorium solitum red-
dere Baroni de seminatis quotā fru-
ctuum vt dixi, an possessor possit id
59 territorium mutare, ipsum plantan
do, & an Baro possit petere quotam
fructuum de plantatis, prout de se-
minatis percipiebat. Ad primum
videtur quod rei forma mutari non
potest. emphyteuta namque vel feu-
datarius, licet habeant vtile domi-
nium, poterint mutare formam rei
ipsis assignatam, l. 3. §. reficere, ff. de
itinere actuque priua. Tiraquell. de
retractu conuention. §. 3. glos. 2. nu-
me. 23. Cępolla cap. 9. in tracta. ser-
60 uitut. rustic. concludētes dominum
prædij seruientis non posse pascua
siluamve mutare, reducendo ad cul-
turam, vel è contra, sine consensu
eius cui seruitus debetur, & si factū
fuerit, poterit agi actione, vt res re-
ducatur ad pristinum licet fundus
fuerit

fuerit melioratus, fatis enim dicitur effectus deterior respectu domini, cum sine consensu eius hoc sit factum, ex singulari text. l. fin. ff. de
61 vsu & habitat. Gayl. obseruat. 67. lib. 2. & Valasc. consult. 50. sustinet, ex commutatione rei præfatos possessores posse priuari; sequitur Capolla tit. de montibus, num. 10. distinguendo, an redditus sit in pecunia, vel in fructibus. Sed dato quod tacitè Dominus consentiret, an debeatur ei quota fructuum de plantatis prout de seminatis ad eũ pertinebat, quæstio videtur nouiter pertractata, & arguendo ex illa celebri gl. l. certo generi, ff. de seruit. rustic. prædior. verbo, actũ est, videtur probare quod qui debet quotam de vinea debeat etiam de omnibus arboribus ibi plantatis, quam glossam sequuntur Bart. & alij ibi, eam commendat Ias. l. si fundum, §. qui fundum, ff. de leg. 1. licet quæ dicant multi eam glossam loqui in loco dato ad partem fructuũ plantatorum, & differre à casu nostro, tamen oculatè intuendo idem procedere est dicendum, imò fortius, nam est fraus coloni, non debet sibi patrocinari, l. ita domum, §. si quid doli sui præmium ferat, ff. de arbitris, non debet defraudari enim Dominus, vnde satis erit colono, quòd remaneat contentus dominus recipere, quorum plantatorum; imò & quousque creuerint arbores, posse petere quotam solitum percipi, prout quando seminabatur, dicit Alberic. d. l. certè. Paris quæst. 48. de reintegr. feudi, & ne desit particularis doctrina, sic Valasc. post eũ visus consultatione 58.

Quod dubium multoties vidi cõtrouersum, & non facile reperies.

Vlterius non te pigeat audire ad materiam, & cognitionem terminorũ quomodo feudalia prædicta pos-
62 sint submitti annuo censui, canoni, vel redditui, perpetuæque coloniæ, cum per iura feudalia & Regni, prohibita sit quælibet alienatio, & locatio ad longum tempus, cap. Imperialem, & constitutiones, diuæ memoriæ, obiter transcurrendo scias, quod aut Baro vult concedere demanialia feudi, vel ei corpora feudalia, & nullo modo poterit concedere ad censum vel canonem, vel ad
63 colẽdum sine Regis assensu, nisi essent bona nullius fructus, quæ conceduntur in euidentissimam vtilitatem, ad meliorandum. sic Paris q. 7. de reintegr. feudor. Aut tractatur de bonis excadentialibus feudi, & hæc possunt concedi per Barones sub solito, & cõsueto canone regionis, cum d. constitutio in fine det licentiam concedendi excadentialia
64 quomodo de generali consuetudine seruatur, vt testatur Clarus, §. feudum, q. 33. imò ista bona solita concedi in pensiones vel seruitia, nõ potest Baro ea retinere, deteriorando feudum; & communis clausula in-
65 uestiturarum est: concedimus demanialia in demaniũ, & quæ in seruitia, in seruitium, & hoc nõ solum ratione præiudicij feudalis, sed ne vasalli inermem vitam ducerẽt, Andreas de contentione feudi apud pares terminanda, nu. 10. adeo tamen, quod si redirẽt ad Baronem ob conuentionem generationis finitæ, & ratione contractus libelli, ad renouandum

uandum, vt Vrsil. decis. 280. tenebitur Baro res deuolutas tibi concede-
66 re, & non in demanium retinere. Lucas de Penna, l. fin. C. de locatione prædior. ciuil. Bal. c. 1. §. si verò, qualiter olim feuda poterant alienari; seruari enim debet natura, & solitum dandi, aliàs iniuria fieret, l. 1. §. permittatur, ff. de aqua quotid. in tantum autem hæc procedunt, & seruari debent, licet feudum sit ex pacto & prouidentia, successores ta-
67 men dictas concessiones infirmare non poterint. Paris q. 20. Afflict. & Isern. constitutione Regni; Mulier, vbi mulier non potest reuocare similes concessiones factas à marito. Veruntamen, debent aduertere Barones concedere talia territoria po-
68 tius ad quantitatem redditus fructuũ, quàm ad pecuniam, cum fructus possint augeri meliorato fundo, vel ex tempore, non tamen pecunia. Frecc. auctor. 19. nisi essent omnino sterilia, quæ solent concedi ad ędificia construenda, tunc satis sufficiet sensus in pecunia: vt Freccia ibi, & Paris d. q. 21. & isti redditus licet sint Burgensatici, & minimi, aduerte tamen, & nota, quod faciũt feudum perfectum, vnde vnum granum, vel redditus vnius gallinæ, ceræ, fabarum, & similium, non po-
69 terit Baro remittere sine assensu Regio. Frecc. auctor. 5. cum ex pluribus & singulis fiat feudum perfectum.

Hæcque sufficiant ad sciendum quomodo dicta bona Baro concedere poterit; Notes tamẽ vnum, quòd si industria coloni & eius maximis
70 expensis territorium sit expurgatum, & melioratum, ꝙ nullo modo poterit ab eo auferri, vt notat Vrsil. decis. 129.

Et ex his omnibus habeas cognitionem terminorum, qui passim in istis regionibus ignorantur, circa bona, quæ habent vniuersitates, & priuati, & quod ius in eis habeant Barones, & quæ sit natura talium bonorum. Restat videndum è contra, vt præmisi, quę bona habere dicatur Baro in feudo, & quod ius in eis habeant vniuersitates, & singuli ciues. Baro habet bona in feudo,
71 quorum alia dicuntur demanialia curię, & sunt introitus destinati pro victu ipsius, vt Baiulationes actuarię, starsiæ, & alia tenta, & solita teneri in demanium pro demanio feudi, hęc præcipuè sunt ipsius, & vasalli in eis non habent aliquam seruitutem, vel ius aliquod, & ista propriè dicuntur de demanio, quasi de vero dominio, vel depẽdentia à manibus, licet non conuertatur hæc designatio, quod quicquid fit in dominio, sit de demanio, sed attenditur natura, & solitum in quam speciem teneantur. Isern. cap. Imperialem, §. nec Dominus; de prohibita feudi alienatione. Afflict. constit. dignum. Suntve, & bona demanialia
72 feudi, vt Nemora, Montes, Pascua, & alia, quæ inhęrent territorio feudi; quæ bona cognoscuntur secundũ consuetudinem loci, & regionis, vt And. ibi, num. 48. & in dubio pręsumuntur demanialia, Curiæ & non feudi. Lucas l. quicunque, C. de fundis limitroph. lib. 10. & differunt ista
73 bona sicut patrimonialia, à fiscalibus, vt Lucas ibi, & Paris q. 6. & 229. habẽt etiam prout & vniuersitates

vt

vt dixi, defensas, quæ nullam seruitutem debet vasallis, quilibet enim
74 potest sua territoria claudere & defendere, si non debent seruitutem, l. per prouincias, C. de ædificijs priuatis. Solum possunt petere prælationem fidandi, si Baro ipsas uelit concedere exteris. Paris q. 227. & sic in demanialibus Curiæ nullum ius
75 habent uasalli: in demanialibus uerò feudi habent vsum tantum vasalli pro eorum commoditatibus & animalibus, ne inermem vitam ducant homines locorum; cum si plenum dominium haberent Barones, vix possent viuere vasalli. Frecc. auctorita. 46. Regens de Ponte consil. 97. sic possunt facere depasci eorum animalia in montibus, & nemoribus, spicari, lignari, aquari, non tamen vltra vsum, ne fraudetur hoc colore Baro: nam vltra vsum ciuiũ ipse poterit exteros fidare, benè Lucas l. vsum aquæ, C. de aquæ ductu. Frecc. ibi. Capic. decis. 188. Verum si aliquod ex istis corporibus feudi vix suppeteret vsui ipsius Baronis, non tenetur præstare seruitutem subdi-
76 tis. Vrsil. decis. 290. Sed procedunt supradicta, vltra vsum Baronis, & tunc ciues non possunt mercari; & animalia ad socidam capere, nã tunc excederetur vsus; & consului non sunt multi dies, quendam ciuem esse obligatum ad fidam, & diffidam, qui acceperat certa animalia à quo-
77 dam extero *alla gabella*, nam tunc quia vltra vsum, tum etiam quia animalia non erant ipsius, cum ex eo contractu non transferatur dominium, vt excutit Viuius nouissimè decisio. 242. Doctores, l. si pascendi, C. de pactis, & proinde, non habebat vsum vt ciuis in demanialibus feudi illius Baronis, quod procedit & in lignis cedendis, & extrahendis, nam
78 vltra vsum hoc non possunt facere ciues: nam vsus est seruitus indiuisibilis, & debetur à re personæ, & cedi non potest. Aretin. §. primo, de vsu, hinc est quod dato vsu lignandi, nõ possunt arbores fructiferas scindere. Regens à Ponte, cons. 97. in fine, exemplo fructuarij, l. diuortio, §. si fundum, ff. soluto matri. Franc. Marc. dec. Delphin. 552. par. 2. Clar. §. feudum, quæst. 47. & 56. Debetur prædictæ seruitutis vsus vasallis, & non exteris; sed dubium est, si venerit quis ad habitandum in terra Ba-
79 ronis, an gaudeat istis priuilegijs? videtur quod donec domiciliũ non constituerit per decennium cum familia, iuxta l. ciues, C. de incolis, quod non dicetur ciuis, & sic tenetur ad fidam, & diffidam, si sine licentia pascua sumpserit hæc enim seruitus debetur vasallis à quib. multas alias commoditates recipit Baro, cap. 1. in fine, de forma fidelitat. secus ab extero, qui ad libitum potest recedere; & si deliquerit, Baro non poterit prætendere fundatũ ius iurisdictio-
80 nis. Alij dicunt, quod domicilium animi destinatione expressa constituitur, etiam si decennio quis non habitauerit. Gramm. consil. 23. benè Carau. ritu 301. Vrsil. decis. 384. dicit, quod anceps est punctus; tu vide Gayl. Obseruat. 25. lib. 2. vbi distinguitur hæc materia.

Sed tam pro subditis quàm alijs exteris, qui extra deuetum in demanialibus Curiæ, vel defensis introierint,

rint, quæ erit pœna fidæ, & diffidæ, quæ propriè est Baronum, Capic. vers. fidis, in inuestit. scias, quod ista
81 pœna ortū habuit à bannis Magnæ Curiæ, & aliarum emanatis, vt nemo pascua sumat in talibus territorijs, vt Vrsil. decisio. 190. & ratione contrauentionis, & contentus pœna indicta exigebatur, etiam si non concurrebat tantum interesse passum, vt dicit Gram. decis. 63. nu. 30. hodie tamen attenditur solita pęnę, quæ exigi solet in Regione, & non
82 pœna banni quæ poterat alterari ad libitum Baronis, vt dicit Lucas, l. insignis, C. de pascuis publicis lib. 10. attendi enim debet solitum. Antibola, de muneribus, vlt. art. nu. 196. Gram. decis. 50. num. 3. Et seruatur in multis locis ꝙ pœna diffidæ quæ exigitur, non est aliud nisi duplum, idest fidam, & aliud simplū pro pœna, vt meminit etiam Frecc. auctor. 46. num. 3. nec allegatio ignorantiæ
83 excusat exteros, Vrsil. decisio. 290. num. 5. Sufficit eis scire esse prohibitum depasci aliena: Et vbi non est solitum fidari, quia forsan sunt forestæ tētæ pro vsu proprio, tunc posset exigi pœna, iuxta solitū, vel moderatè iuxta bannum; verumtamen, aduerte ad Constitutionem Regni, Cum per partes Apuliæ quæ seruanda est in toto Regno, nec est localis in Apulia, vt multi dixerunt, quod est falsum. Afflict. dicta Constitut. &
84 Vrsil. dicta decis. 290. Dico, quod si animalia transeant per loca prohibita, si erunt intercepta pro diffidatis, non iure hoc fieret: nam si venerint de longa cōtrata, per vnū diem & noctem poterint starę in territorio cuiusuis Baronis, soluendo ratā fidæ per vnum diem & noctem, secus, si erunt de contrata vicina, tunc posset præsumi dolus, vt Afflict. dicta Constitutione, & tunc existente controuersia inter Baronem, & diffidatos, an animalia possint retineri,
85 donec non sit soluta diffida, quę est liquida & certa, vel an habeat locū cautio de soluendo, quicquid fuerit iudicatum, & animalia debeant relaxari, vide Capic. decis. 45. qui reliquit decisum quod existente cōtrouersia præstita cautione, debeant relaxari; sed aduerte, quia eo casu interceptio non erat facta in locis demanialibus Baronum; sed in fundis appatronatis priuatorum, in quibus Baro non habet fidam ut dixi suprà, cum Frecc. auctor. 46. Solum enim domino fundi ad damnum tenētur, & pinde fuit decisum sufficere cautionem; sed existente fida, & diffida certa, credo animalia posse retineri, donec non fiat reale depositum: pri-
86 uati verò non habent ius exigendi fidam in suis fundis, nisi ita per banna, & edicta statutum sit, & tunc pęna nō solet tota sibi applicari; Viu. decis. 59. sed pars sibi, & pars Curiæ, vt notant Doctores, l. agraria, ff. de termino moto.

Et postremo his sic cognitis, regrediendo ad textum Pragmaticæ, iam notauimus verba ipsius pragmaticæ quæ sunt bona vniuersitatis, & priuatorum, & quod ius habeat alter in alterius dominio, & quod defensæ fieri non possint in præiudicium vasallorum. Amplio quod nec
87 destinata ad vnum vsum, Baro poterit conuertere in alium; vnde, pa-

scua

scuã solita non pñt concedi ad culturam in præiudicium aliorũ, Hier. de Monte, in tract. finium regundorum, fol. 6. num. 14. & latius Couar. practicarum quæst. cap. 37. num. 6. vbi multa. Amplia etiam, quod non solum non potest Baro facere defensas pro animalibus, & defensis suis
88 pascuis, & spicis, nec etiam forestas venationum, foresta enim propriè dicitur locus reseruatus pro animalibus syluestribus. Capic. in inuestitura, verbo, foresta: nam in præiudicium subditorum venatio prohiberi non potest, cum ea sit de iure gentium: ita quod nec Princeps hoc poterit, nec generaliter nec particulariter. Doctores l. vnica, C. de venatione ferarum, libro 12. Bossius titulo de regalibus solum enim fieri poterunt accedente consensu ciuium, & assensu Regio, vt dictat nostra pragm.
89 Et fuerit concessus locus pro venationi Baroni, an etiam & fructus ipsius loci videantur concessi, si tractu temporis ille locus sit factus fructuosior propter custodiam venationis. Vide Gayl. obseruat. 68. 2. lib. & obseruat. 66. nam est pulchra quæstio, & non sunt multi dies, quod in facto euenit: Nec etiam defensas pi-
90 scationum facere poterint Barones. Bossius titulo de aquis, per supradictas rationes in materia venationis, solum in proprijs defensis hoc facere poterint. Niger in capit. Regni, Magistri forestarum, num. 16.

Amplia etiã secundum pragmaticam nostram quod in concedendo aliquo loco pro defensa Baroni non solum cõsensus vasallorum & assensus Regius requiritur, sed extero- 91
rum communionem habentium in ipso territorio.

Scias, quod vniuersitates conuicinæ solent communicare eorũ territoria vicissim pro pascẽdis animalibus, ad vberiorem commoditatem ambarum partium, vnde audiendi sunt illi qui territorij communionẽ pascendi, spicandi, lignandi, & similium habent, dummodo cõmunio sit legitimè facta: nam in feudi præ-
92 iudicium vniuersitates non possunt communionem facere, sine Baronis & Regis assensu; Afflict. decis. 254. ita quod non sufficiat possessio longa, nisi centenaria; quo casu si Baro non consenserit communioni, non requireretur consensus prædictorũ. Dico ad obtinendum in petitorio: nam circa possessorium longa possessio iuuat ad manutenendũ, iuxta notata per Capiciũ in terminis decisio. 189. & de materia communitatis, vide Camp. in cap. Regni, pondus æquum; & communio quando
93 dissolui possint, si Vniuersitas sit aucta, quod pascua vix sibi suppetant, vide Franch. decis. 301. Couar. 1. lib. variarum resolutionũ, cap. 17. Surd. decis. 236. Afflict. & Vrsil. decisio. 290. ac nota terminos quod aliud est habere communionẽ in terra conuicina, aliud habere seruitutẽ
94 lignandi, & pascendi, & similium: nã diuersimodè inducuntur, & præscribũtur. Surd. d. decis. 236. Couar. practica. quæst. cap. 37. nu. 6. Cepoll. tit. de iure pascendi.

Vltimò restat notandum, ad id quod dicit nostra pragmatica, quod requiratur

ratur cōsensus vasallorum Barones possint facere defensas. Quid si subditi consentiant, clerici tamen &
95 alij religiosi dissentiāt in parlamento? an obstet? dic quod licet clerici nō habeant vocem in consilijs, cum secularibus negotijs nō debeant immisceri, tamen in præiudiciū eorum commoditatum possunt contradicere, ipsi enim separati sunt à foro laicali, quo ad iurisdictionē tamen ciues sunt, & vti tales gaudent omnibus prærogatiuis, & commoditatibus ciuium. Bertrand. cons. 92. volum. 3. Freccia auctor. 46. in fine, latius Valasch. consult. 100. ita, quod veniunt appellatione ciuium. Surd. decis. 139. Et exinde solēt ciues laici curare quod compareant clerici, vt se opponant istis cōsilijs, ne ipsi immisceantur cū dominis, vt vidi in facto. An verò consensus ciuium præ-
96 iudicet successoribus, vide Afflict. in constitutione, auctoritatum. An absentes reuersi possint contradicere, vel, an hi qui non interuenerunt, propter negligentiam in parlamentis, possint peti audiri, & dissentire?
97 vide pulchrè per Capic. decis. 152. Franch. decis. 2. Montan. super prima pragm. nu. 290.

An verò Ecclesiæ & ecclesiasticæ personæ possint in præiudicium Baronis vel ciuium, facere defensas in suis terris, & nemoribus, in quibus
98 habebant vsum, quod nō; sed quod sit attendēda dispositio nostræ pragmaticæ, & supra scripta, vide ad hac quæst. Scipio. Rou. post hæc scripta vitari in pragmat. de salario eorum qui mittuntur.

SVMMARIVM PRAGMAT. XII.

1 *Barones licet vti primi ciues, vti possint commoditatibus in suis terris, moderatè tamen hoc facere debent.*
2 *Barones in singulis suis terris, reputantur ciues, licet propriè ciues Neapolitani dicantur, & fori priuilegio gaudeant.*
3 *Barones sortiuntur ratione contractus, et delicti forum Præsidis Prouinciæ.*
4 *Archiepiscopus non sortitur forum in locis suffraganeis si delinquit, secus in altera diœcesi.*
5 *Episcopus, Abbas, Miles, habentur vt ciues, in locis vbi commorantur, sicque & officiales.*
6 *Barones vti ciues tenentur ad collectas, & bona tenentia pro bonis Burgensaticis.*
7 *Bona feudalia sunt immunia.*
8 *Rex etiam tenetur ad collectas, pro bonis Burgensaticis quæ possidet.*
9 *Barones an teneantur contribuere pro ijs, quæ participant circa commoditates medicorum, &c.*
10 *Barones an teneantur ad collectas, vel gabellas pro fructibus feudi quos mercantur, & pro alijs industrijs.*
11 *Murmuratio populis habetur pro dissensu.*
12 *Barones an vti ciues, possint se interponere in pertinētibus ad regimen ciuitatis.*
13 *Baro dicitur pater, & protector ciuium.*
14 *Barones dicuntur custodes subditorum.*

Baro-

PRAGMATICA DVODECIMA.

CAROLVS V.

VOLVMVS etiam, vt ipsi Barones, & alij vtiles Domini, terris & nemoribus communibus, vel demanio, moderatè vtantur, & quamuis vt primi ciues, ciuium priuilegijs, & bonis vti possint, debent taliter vti, vt suis commoditatib. satisfiat, & vasalli a pascuis, & nemoribus ac cultura non arceantur, quod vbi casus euenerit nostro, aut nostri Viceregis arbitrio reseruamus pœnam.

COM-

COMM. PRAGM. XII.

CONTINVATVR hæc
pragmaticacum dictis
in præcedenti,quod li-
cet Barones vti primi
ciues possint vti priui
1 legijs ac commoditatibus suarum
terrarum in pascuis, nemoribus, &
similibus, tamẽ moderatè facere de-
bent,quod non absorbeant commo-
ditatem vasallorum, vnde notatur
primo,quod Barones dicuntur ciues
in suis terris, gaudeantque priuile-
gijs ipsorum. M.Ant. Surg.de Neap.
illustr.fol.299.et est singulare,quod
Baro in omnibus suis terris dicatur
ciuis: nam de iure in loco originis&
2 domicilij quis ciuis effici potest,l.ci-
ues,C.de incolis. Gayl. obseru.36.2.
lib.Quamquam propriè Barones,ci-
ues dicantur Neapolitani, ac ibi as-
serunt teneri ad decimas, Doctores
cap. Regni 94. Paris de Syndicatu,
verbo, ciuilitas, ibique tantum fo-
rum sortiuntur, actiuè, & passiuè,
vti omnes alij ciues Neapolitani,qui
trahunt & non trahuntur, vt ritu
303. Notes tamen,quod Barones ra-
3 tione cõtractus,& delicti,in suis ter-
ris sortiuntur forum ordinarij præ-
sidis prouinciæ, & proinde Capic.
decis.59. dicit iudicatum, Regiam
audientiam Calabriæ,legitimè pro-
cessisse contra Baronem, circa expo
sitam ei querelam, de spolio, vt ibi,
& ita in praxi seruatum refert Ca-
raui.præcitato ritu,num.6.rationes
suadentes adducit Frecc.cuius nemo
prædictorum meminit,tit.de officio
Magni Cancellarij, nam licet quis
sit exemptus à foro, si tamen efficie-
tur ciuis alicuius loci illius ordina-
rio iudici subijcitur, ex textu nota-
bili, in cap.i.§.fin.de priuileg.in 6.
secus, si delinqueret in altera ter-
ra extranea, in qua non esset ipse Ba
ro,tunc sortiretur forũ ratione con-
tractus, vel delicti, licet esset remit-
tẽdus postea vti Neapolitanus. Frãc.
Marc. decis.218.2. parte, est textus
insignis,cap.cum inferior,de maiori
tate,& obedientia, vbi Archiepisco-
4 pus delinquens,non sortitur forum
in loco suffraganei, secus si delin-
quat in loco alterius diœcesis: nam
poterit ab ordinario cognosci,& pro-
inde vti ciuis gaudet priuilegijs vten
di commoditatibus, & vsu, vti alij
subditi, & ciues: nam & Episcopus,
5 Abbas,& Miles, gaudent etiam com
moditatibus pascuorũ, & similium,
Doctores l.assumptio, ff.ad munici-
pales. Anna sing.365. gaudentque
societate,& communione inita cum
alijs vniuersitatibus conuicinis. Pa-
ris dicto verbo,ciuilitas.Guido Papę
decis.631. sicque & etiam officiales.
Franc.Marc.decis.217.

Et tandem propter dictam ciuili-
6 tatem Barones, tenẽtur ad collectas,
pro burgensaticis quæ possident,
cum feudalia sint immunia ab one-
ribus. Capic. in inuestitura, verbo,
7 collectæ, sed ratione bona tenẽtium
soluere tenentur. D.de Franch. de-
cis.97.Lucas de Penna,l.cum diuus,
C.de omni agro deserto, lib.10.dico
ratione onerum realium,nam à per-
sonalibus sunt immunes.Boss.tit.de
Principe,num.101.nam personæ eo
rũ vti nobiles & Neapolitanæ, sunt
exemptæ.Capic.præcitato loco,vers.
Neap. sed ratione Burgensaticorum

8 etiam Rex tenetur ad Collectas. Capic. verbo, collectæ, versic. Princeps, & versic. Domini. Antibo tamen tractatu de muner. vlt. artic. num. 39. & 95. ita decisum inquit inter vniuersitatem Controni, & Baronem, Actuario de Ferrarijs, qui asserit, etiam eos teneri ad refectionem mu-
9 rorum, salaria medicorũ, & ad alia, de quibus participant. Item tenentur ad gabellas, vel collectas, de lucro, quod ex negotiatione percipiunt, ex Andreæ doctrina, in cap. 1. quę sint regalia, versic. plaustrorũ, 4. colum. quod de industrijs quæ faciunt de mobilibus quod teneantur ad onera ciuitatis: sed intelligitur Isern. ibi, iuxta communem intelle-
10 ctum, quod teneantur contribuere de negotijs gestis, extra fructus feudi, vt de frumentis, ouibus, & porcis, qui ex nemoribus suis impinguantur; de ijs licet mercetur Baro, non tenetur contribuere, secus si nihil pertineant ad feuda, vt de industrijs, si ex pecunia, vt Afflict. Leparuli. & alij dicto cap. 1. Capic. in inuestitu. versic. feudatariorum immunitas. Lucas l. si quot, C. de bonis patrimonialibus, lib. 10. nouissimè Marc. Ant. Surg. in additi. fol. 384. licet de facto Barones hoc parum obseruẽt, sed in animi iudicio non sunt securi, cum miseri subditi non obstant,
11 sed eorum murmuratio satis dissensum inducit, quod nõ facit ipsos tutos, vt insigne dixit Andr. cap. primo, quę sint regalia, versic. extraordinaria, quod murmuratio populi interrumpit pręscriptionem, quæ omnia nota. Sed an vti ciues non solum gaudent commoditatibus ciuitatis, vt dixi, sed possint petere audiri in pertinentibus ad statum vni-
12 uersitatis, & se interponere vti alij ciues, & legitimè comparere, exemplum, quod sæpè accidit, Barones petunt assistere suos officiales in cõputis Syndicorum, & aliorum officialium vniuersitatum; vel instant quod reuideantur, an licitè possint se intromittere, dixi in præcedenti Pragmatica, quod Baro vti primus ciuis poterat contradicere venditioni cuiusdam nemoris vniuersitatis, vt Dominus de Franchis decis. 147. vnde vti talis, videtur quod etiam supradicta petere possit, vltra quod ip-
13 se dicitur protector, & defensor, cuius interest vt sua ciuitas benè regatur, l. 2. C. de debitoribus ciuitatum. Dicitur & pater vasallorum, cap. si vasallus, quæ sit prima causa beneficij amitt. sic vti pater tenetur inuestigare salutem subiectorum, arg. l. 3. ibi, nam salutẽ, ff. de officio præfecti vigil. & in his terminis ita firmat Guido Papæ decis. 631. vers. venio ad quartum dubium. Interest enim Baronis, videre, ne pauperes opprimantur, quod potissimè ex malo regimine prouenit, & de iure diuino Domini custodes reputantur,
14 qui inuigilare debent super oues: cap. oportet, 81. distinctio. vnde Psalmista: Ecce non dormitabit neque dormitat; Et custos tenetur resistere furtis, rapinis, & damnis, & omni via debet arcere lupos baculo, vel latratu canum, quæ iustitiã designãt, Genesis 32. & in Regno est statutum in prag. 2. §. penult. de administrat. vniuersitat. vbi ordinatur Baronibus, quod pręcipuam curam ha-

S beant,

beant, vt introitus Vniuersitatũ benè erogentur, & administrentur per Syndicos, & Electos, cum hoc onus 15 eis competat vti primis ciuibus. Attamen in hoc puncto contrariũ voluerunt Crauetta, consi.238. Vrsill. decis.265. num.15. & dicunt, quod ista iura pertinent ad Decuriones, vt introitus rectè dispensentur, ꝙ Syndici prædecessores rationes reddant, nam vt dixi supra, pragm.3. vnum est regimen pertinens ad Baronẽ cir- 16 ca iustitiã ministrandam, aliud cõpetit Vniuersitati, cui sese ingerere non debent Barones, cum sub zelo charitatis possent sibi vsurpare vtrũque, verum hoc dubium resoluitur, quod aut Baro petit rationem reddi per prędecessores, vt soluãt quod debẽt, & est iusta petitio, interest enim Baronis, ne Vniuersitates depauperentur, ac ad suam administrationẽ pertinet, iustitiam ministrare, vt debitores soluant; Aut prætendit rationes expeditas facere reuideri per suos officiales; & quia hęc ad suã iurisdictionem non pertinent, nõ poterint, cum vt plurimum hoc faciãt, vt ex ijs inquirant aliquod maleficium, vel erogatum contra pragmaticas pro eorum marsupio, hoc casu renuente Vniuersitate, non poterũt Barones cogere ad rationes redẽdas; sed si hoc petierint apud superiores, rationẽ petendo suis expensis, hoc poterint, non verò expensis Vniuersitatis. Frecc. auctor.18. de subfeud. Imò existente lite inter Baronem, & vniuersitatem, multoties impeditur 17 Com. vt vidi cũ superiores intueantur, quod non ex charitatis affectu, hoc petatur; & notatur doctrina contra, vbi Lucas, colum.pen. C. de re militari, lib.12. dicens multa esse concedenda Baronibus comparentibus ex bono zelo, & pro vtilitate Vniuersitatum, secus, si ob calumniã, tunc denegandus est assensus, etiam in licitis; Et vtinam hoc officiũ veræ pietatis hodie per Barones exerceretur, vtiq; tot latrocinijs ciuium obuiam iretur, & miseræ Vniuersitates non depauperarentur, & pauperes non opprimerentur, sed apud Deum non erunt excusati, cum per legem diuinam, & humanam, vt audistis sint obligati præesse plebi bono regimine, qui enim potest prohibere, & non prohibet, subuenire, & 18 non subuenit, *in culpa est*, l.non est sine culpa, de regulis iuris, in 6. ipsi enim dicuntur caput membrorum, cuius est alia tueri, & gubernare. Frecc. fol.214. nã ad hoc Deus creauit superiores, non vt se dilatent in ociositatibus, sed vt præsint subiectis, vt dixi abundè 3. pragm. quantò maiorem dignitatẽ enim habent, 19 tantò magis sunt debitores, & obligati Deo, & hominibus, cum Principatus ob nil aliud sit inductus, nisi ob vtilitatem ciuium, Vasq. in præfat. controuers. illustrium, qui per totum tractatum cum hac conclusione soluit multas nodosas quęstiones; sicque retinendum videtur, Barones vti posse omnibus priuilegijs, commoditatibus, actionibus, vti ciues, dummodo se cõpatiantur, quod non attingant manum in vsurpando iurisdictionem iurium & officiorum pertinentium ad regimen Vniuersitatum.

Tertiò notatur ex pragm. quod

Barones

Barones ratione istius ciuilitatis vti possũt bonis Vniuersitatis demanialibus, & communibus, non tamen vt assorbeant commoditatem aliorum ciuium, nam vt dixi in præcedenti, habent vsum tantum, in his bonis, & vti bonus socij vti debent. Guido Pap. decis. 231. dicens, quod non
20 possunt ipsi immittere tantã quantitatem animalium in pascuis, quod absorbeant commoditatem aliorũ: si enim pascua, spicæ, vel glandes, sunt sufficientes pro numero mille animalium, non debent Barones ipsi immittere dimidiã, vel partem maiorem, cum trascenderetur vsus. Frecc. auctor. 46. de subfeudis; sed poterint ponere vti ciues, (& primi) tantam
21 quantitatem, quantum alij duo ex ditioribus. Frecc. ibi, Beltrand. consil. 211. Doctores l. Imperatores, de seruitutibus rusticor. prædior. nam ratione illius prioritatis, vt hęc qualitas aliquid tribuat, l. si quando, de legatis primo, videtur duplũ eis esse concedendum. Sed ab hac opinione discedit Couar. practicar. quæstionum, capit. 37. dicens, quod duo ditiores cum Barone, assorberent totam cõmoditatem, vnde hoc relinquendum dicit arbitrio boni viri, & recti iudicis, considerando cum expertis capacitatem pascui, qualitatem, & quantitatem, & sic ciuium animalia repartire; Beltrand. consilio 39. Vrsil. decisio. 388. num. 4. ita quod diuidatur cõmoditas pro omnibus. nouissimè Dominus de Franchis decis. 301. nu. 10. hanc opinionem fuit sequutus S. Cons. inter vniuersitatem Vallis Vitulani, & Baronem, Actuar. Figliola. An verò diui-
22 di possint pascua in partes? multi dixerunt intrepidè, quod nõ, ex l. vsus pars, ff. de vsu & habitat. nam seruitus diuidi nõ potest, tu vide Tess. decis. 71. quod si commodè seruitutis cõmoditas diuidi poterit, non erit contra ius, ex quib. habes, quod pro suis mercimonijs non debet Baro assorbere cõmoditatem aliorum pro-
23 ut dixi correlatiuè, in præcedenti pragmatica, quod ciues qui similiter in demanialibus Baronis habent vsum, non possunt ad socidam animalia capere, cum esset vltra vsum, & impedirẽt fidam Baronis exteris concedendã quæ fida est emolumẽ-
24 tum feudi, nisi ipsi ciues vellent præferri, & soluere vltra vsum. Frecc. d. auctor. 46. Anna sing. 80.

Dubium tamen magnum est, an iste vsus pascendi, lignandi, spicandi, & similium, quem habent Barones in bonis Vniuersitatis, possint
25 ipsi cedere, locare, vel vẽdere, fidando exteros pro illa commoditate ad se spectante, quia forsan ipsi non tenẽt animalia? Videtur de iure resolutum, quod vsus cedi, & vendi non possit, §. 1. Institut. de vsu & habitatione: nam seruitus personalis, & in
26 diuidua est, quę personam egredi nõ pót, d. l. vsus pars, & personalia priuilegia non egrediuntur personas, l. quia personale, ff. sol. matrim. & diximus similiter suprà, 1. prag. quod iure prelationis quæ habẽt Barones. in emptione fructuum, in venditio-
27 nibus, & alijs multis, alteri cedere non possint. Guido Pap. decis. 411. Ofasc. dec. 136. Franc. dec. 228. Et sequeretur incõueniens, quod omnes ciues qui non haberent animalia,

S 2 possent

possent cedere hoc ius alijs, quod nunquam vidimus obseruatum; Sed pro Barone posset dici, quod licet iure dicatur quod habeat vsum, non intelligitur de illo vsu strictè, de quo Doctores, l. 1. ff. de vsu, nam verbum vti, hic ponitur pro commoditate vtendi, non pro seruitute vsus, & vsus
28 diuersimodè capitur, l. si quis binas ædes, l. si alij, ff. de vsufr. sic Cepolla, tit. de vsu, 3. declaratione, & quod interpretetur pro commoditate utendi, tam in demanijs Vniuersitatis quam feudi, patet: nam animalia non solum pro usu uictus tantum, sed pro cómoditate possunt teneri, non tamen pro magna mercantia; sed pro
29 industria sic: nam aliud est mercari, aliud industriari, quos terminos notat ad multa Camp. de uita, & honestate clericorum, nu. 128. Marãta in sua praxi, ibi, iudicium mercatorú: si enim ciuis teneat aliqua iumenta, uel animalia, fructusque, & partus ipsorum uendat, utique non intelligetur mercari, sed de his industriari, & sic Doct. interpetrati sunt hunc nostrum usum, ut D. de Franch. decis. 489. in fine, notabiliter dicendo, usum intelligi non quo ad illã mer-
30 cantiam tantum, sed quod tantum possit habere, ut animalibus uenditis, possit emere alia, quæ sibi suppetant ad victum. Vnde his sic stantibus, commoditas iuris utendi uerum est quod in totum cedi non potest, uel in perpetuum locari, sed ad tempus, hoc est permissum. Glossa, §. fin. uers. cedendo, Institut. de usufruct. Sic & usufructuarius non po-
31 test cedere, aliàs usumfructum ammitteret, commoditatem tamen locare poterit, l. arboribus, §. usufruct. ff. de iure dotium. Gomes. tit. de seruitut. nu. 17. uariarum resolution. Relinquo cogitãdum ad bonum finem, cú in facto occurrat hæc quest.
An aút Baro criminalium causarum, gaudeat hoc priuilegio ciuilitatis? aliàs dixi, quod Baro ciuilis di-
32 citur uerus Dominus, & pót facere depingi sua arma in subfeudo. Frec. auct. 4. de subfeudis, & Gram. Cons. Ciui. dixit non uenire sub appellatione Baronis qui habet solum criminalem iurisdictionem, ut cós. 68. & proinde non gaudet beneficio cóstitutionis quamplurimũ, de adiutorijs eligendis, vt Doctores ibi; Ego
33 contrarium sentio: nam si vt dixi, Miles, & Abbas, licet exteri, dum resident in loco, reputãtur vti ciues, sic & officiales Epi, tanto fortius, qui militat & preses est iustitiæ coercẽdi crimina. Bar. l. 1. & l. assumptio, ff. ad munic. Doc. l. ciues, C. de incol. l. 10.
34 Nota etiam, quòd aliud est habere vsum in re, aliud habere vsum ad rẽ; de primo casu loquuti sumus hic; secundus casus importat plenũ dominium, Doct. l. donationis, §. species, ff. de donat. & Capic. dec. 188. in terminis de defensa cócessa Vniuersitati ad usum, & nunc pendet lis de simili quæstione concessionis factæ.

SVMMARIVM PRAGMAT. XIV.

1 *Libertatem hominum neque Deus artare voluit.*
2 *Bona omnia præsumuntur libera ab origine.*
3 *Dominij effectus est, vt quis liberè de re sua disponat.*

Barones

4 Barones non possunt prohibere vasallis ne coquant panem nisi in suis furnis, vel ne moliant nisi in suis molendinis, sicque in cæteris.
5 Barones non possunt vasallis onus personale, vel reale imponere.
6 Inuestitura, cum furnis, molendinis, hospitijs, non constituit ius prohibendi, sed confirmat si inest.
7 Princeps potest præiudicare iuri quærendo, non quæsito.
8 Baro in fraudem non poterit remittere ius fornagij, vt subditi potius ad suos furnos quam ad alios accedãt.
9 Banna vt ligent, debent esse iusta, honesta, & rationabilia.
10 Præscribi non possunt quæ sunt meræ facultatis.
11 Actus in dubio iure facultatis præsumuntur facti.
12 Præsumptiones legitimæ quæ sint ad arguendum an actus facti sint iure facultatis, vel pro suo.
13 Ius prohibendi an extendatur etiam extra territorium.
14 Prohibere non poterint Barones vasallis ne exerceant mercantiã, vel aliquam negociationem.
15 Banna ne curentur lini in locis publicis, vel ne exerceantur in his beccariæ ob aeris salubritatẽ, valent.
16 Viæ sunt de regalibus, licet sint sub iurisdictione Baronum.
17 Vniuersitas ære alieno oppressa poterit statuere ne ciues accedãt ad alia molendina, quam vniuersitatis, & sic in furnis, & similibus.
18 Princeps quando possit disponere super iure gentium.
19 Capitula inter vniuersitates, & Barones, non valent sine regio assensu.
20 Molendina non possunt facere hodie vasalli, quia aquæ sunt de demanio Baronum.
21 Mare & flumina sunt hodie appatronata.
22 Barones an possint prohibere irrigationem aquæ in hortis subditorum.
23 Molendina quæ non tangant alueum fluminis possunt construi ad libitũ per subditos.
24 Præscriptio in actibus negatiuis quãdo incipiat.
25 Præscriptio non operatur facta oppositione.
26 Præscribere non possunt minori tempore cẽtenario Barones contra vasallos.
27 Venatio quando prohiberi possit per Barones.
28 §. nemo retia, multos habet intellectus.
29 Venatio cum retibus prohiberi quando possit.
30 Venationes possunt prohiberi in defensis.
31 Animalia reclusa capiens, pœna triremium hodie punitur.
32 Venatio ex publica vtilitate potest prohiberi in multis casibus.
33 Piscationes prohiberi non possunt.
34 Piscationis fructus est publicus licet aquæ sint Baronum.
35 Venatio an possit prohiberi exteris.
36 Barones an possint statuta, & banna condere.
37 Banna aut sunt præter, vel contra, vel secundum ius.
38 Bannum ne quis incedat post duas horas noctis, valet, si pluries Campana pulsetur.
39 Bannum vt nemo loquatur cum carcerato, valet ante datas defensiones.

40 *Pœnas iuris alterare non possunt Barones.*
41 *Pœnæ iuris possunt alterari ex causa publica vtilitatis.*
42 *Arma possunt prohiberi militib. ex causa publicæ vtilitatis.*
43 *Banna in fraudem iuris non valent.*
44 *Banna durant officio durante.*
45 *Banna quando ligent exteros, & ignorantes.*
46 *Practica exigẽdi multas in quas quis inciderit.*
47 *Vasalli iniustis ordinationib. non debent obedire, sed resistere.*
48 *Resistere quando liceat superiori.*

PRAGMATICA DECIMA IV.

CAROLVS V.

AVDIVIMVS etiam, quamplures Barones, & alios vtiles Dominos, vasallos suos cogere, ne panes coquant in alijs furnis quàm in furnis ipsorum Dominorum, certum quid pro iure furni accipientes. Item, etiam mandant, ne triticum ad moliendum in aliorum molendinis conducant preter quàm in molendinis ipsorum. Multi etiam mandant, vt oliuas in eorum tapetis terendas, & non aliorum conducant. Complures etiam prohibent vasallos, & alios in eorum terris habitantes, ne possint aduenas aut alios recipere in eorum domibus, vel aliorum, & si qui tenent, prohibent ne hospites recipiant donec hostariæ seu tabernæ Dominorum sint plenę; Quæ omnia contra subditorum nostrorum libertatem, in qua illos, diuina, & humana iura conseruari mandant, & nos qui iustitiæ cultores semper extitimus, & Deo dante erimus, ea non patiemur. Volumus igitur atq; mandamus omnibus Baronibus, & alijs vtilibus Dominis, vt liberè permittant vasallos suos in ipsorum vasallorum aut aliorumlibet furnis panem coquere, & similiter possint granum ad moliendum & oliuas terendas, ad quorumlibet molendina vel tapetos conducere, & possint in domibus proprijs vel aliorum hostarias aut tabernas facere, & tenere, hospites recipere, etiam quod Dominorum hostariæ non sint plenæ; nec possint præfatos aliqualiter impedire seu prohibere, exceptis illis qui furnos, molendina, tapetos, tabernas, hostarias, seu hospitia, cum huiusmodi iure prohibendi

bendi vasallos particulari priuilegio, aut legitima perscriptione, vel consuetudine legitimè perscripta habent: Nos enim sicuti vasallos in libertate retinere querimus, ita iura quę Barones, & alij vtiles Domini habent, conseruare intendimus.

COMM. PRAGM. XIIII.

TVETVR hic Imperator
libertatē subditorum,
quam hic dicit diuino,
& humano iure conser-
uari debere, tā circa personas, quàm
bona, libertas namque res est inæsti-
mabilis, verba text. l. libertas, ff. de
1 regulis iuris, quam nec Deus ipse vo
luit arctare liberam reponendo in
manibus consilij hominum; immò
vt à seruitute Luciferi mundum li-
beraret, misit filium suum. Lucas
multa adducit l. 1. C. ne quis liber
inuitus actum gerere cogatur; & in-
finita possent cumulari fauorabilia
libertatis. Doctores l. libertas omni-
bus fauorabilior est, ff. de regul. iur.
2 Sed peculiare institutū nostræ Prag-
maticę est, hic de libertate bonorum
tractare, quæ de iure omnia libera
esse præsumuntur, & exinde cuili-
bet liberum est in suo facere quic-
quid velit, l. altius, C. de seruitutib.
Ioan. de Amicis consil. 104. quod in
suo quis potest facere omne artifi-
cium excogitabile, furnum, tape-
tum, licet fumus & similia alijs no-
ceāt: nam hoc importat dominium,
3 vt liberè quis agat in rebus suis, l. in
re mandata, C. mandati. Multa re-
censet ad hoc Viui. decis. 306. Gayll.
obseruat. 69. & pro regula est con-
stitutum, quod bona præsumuntur
libera, cum ab origine habeant præ-
sumptionem pro se libertatis, vt a-
bundè Mascard. in tractatu de pro-
bationibus, conclus. incipiente, Ser-
uitus, 1305. Ex cuius inspectione
hic sancitur, quod Barones nō pos-
sint prohibere vasallis ne coquant
4 panem nisi in furnis dominorum,
nec molant frumenta, nisi in mo-
lendinis eorum; nec recipiant ho-
spites nisi in hostarijs & hospitijs il-
lorum; quæ omnia sunt contra li-
bertatem, & seruitutem inducunt
contra iuris normam; Et quod fur-
nos & molendina cōstruere possint
vltra regulas præcitatas in indiui-
duo ita est decisum, vt per Guidon.
Pap. quæst. 298. Franc. Marc. deci-
sio. 223. Boerius decis. 125. vt in Re-
gno. Afflict. decisio. 388. Cap. c. de-
cis. 209. Clarus §. feudum, quęst. 30.
nam aliàs esset imponere vasallis ma
gnum onus, & vt dixi supra prima
Pragmatica, secunda parte, & prag-
5 matica 10. Barones nullam collectā,
nullumque onus vel personale vel
reale subditis imponere possunt, quod
si fecerint, eis non erit parendum,
l. Quintus, §. Pomponius, l. cerdone,
ff. de operis liberto. Idem tenendum
est in hospitijs, hostarijs, beccarijs,
tapetis, & similibus, quilibet enim
ad libitum ea tenere & construere
poterit. Paris de reinteg. feud. q. 15.
Iacob. in tract. de feud. versic. & cum
molendinis. Anna allegat. 116. Quæ
6 adeò vera sunt, quod licet inuesti-

tura sit concessa cum molendinis,
furnis,hospitijs,& alijs, nō per hanc
clausulam videtur concessa Baroni
facultas prohibendi cōstructionem
& vsum cōstructorum,priuilegium
enim non præsumitur concessum in
tertij præiudicium, vulgata l.3.§.si
quis à Principe, ff.ne quid in loco
publico.interpretatur enim d.clau-
sula,factam esse concessionem præ-
dictorum si feudo insunt. Iacobi-
nus dicto vers.& cum molendinis;
Vel dicimus, quod clausula illa est
potius de stylo, quàm quod aliquid
operetur, vt dictat sequēs Pragmat.
& ita Vrsill.decis.388. quicquid di-
xerit in contrarium Guido Papæ
quæst.298.cōtrarium asserens, cum
Iasone cons.161. quos confutat &
benè Crauetta, de antiquitate tem-
porum, 4.parte, §.circa, dicens cum
communi opinione, quod ista clau-
sula nil inducat, nec ius prohibenti
tribuat: Princeps enim seruitutem
inducere non potest, nec ius quæsi-
tum tollere. Gabriel.latè 1.conclus.
tit.de iure quæsito. Petra de pote-
state Principum, cap.26. licet pos-
7 sit impedire futuras cōstructiones.
Brun.cōs.131.Iacob.loco præcitato,
versic. præsertim si Princeps. Necq;
per indirectum licebit hoc Baroni:
si quid enim pro iure furni & mo-
lendinorum solui solet, non poterit
ipse hoc tributum relaxare in preiu-
8 dicium aliorum, vt ciues concur-
rant ad sua. Ripa l.quo minus, ff.de
fluminibus,num.131.Anchar.cons.
155.nouissimè Osaschus decis.17.
nam statuta seu banna debent esse
9 iusta, honesta, & rationabilia, cap.
erit autē lex,4.distinct.& deficiente
vno ipsorum, dicentur iniusta; hoc
casu deficet,iustitia cum bannū alte
rum lædat, satisq; collusio, & fraus
arguitur, quæ cuiquam patrocina-
ri non debet. Ampliaturque nostra
conclusio, quod licet vasalli per im-
memorabile tempus sint soliti acce-
dere ad molendinos, furnos, vel ta-
petos Baronū tantum, non per hoc
præsumitur eos habere ius prohi-
bendi quod vasalli non possint con-
struere alia, vel alio accedere: nam
hoc fuit meræ facultatis,& quę sunt
10 facultatis, non præscribuntur, l.1.
C.de seruitut. Abundè suo more Ga
briel.de præscription. conclus.10.&
licet multi dicant, spatium centum
annorum inducere titulum, vulga-
to textu l.hoc iure, §.ductus aquæ,
ff.de aqua quotidiana, hoc proce-
dit,data quasi possessione,ex tempo
re possessionis, & probata prohibi-
tione, & sic possessione, potest dari
præscriptio, & in dubio præsumitur
11 iure facultatis accessus, Ripa cap.3.
de causa possessionis, num.43.Cra-
uetta benè de antiquitate tempo-
rum,fol.291.Frāch.decis.166.Tess.
decis.16. Verùm, si cum immemo-
rabili concurrerēt aliæ præsumptio-
nes, vt est consuetudo regionis vbi
Barones tenent hanc possessionem
prohibendi,ac habent clausulam su-
12 pradictam, tunc præsumeretur pro
eis. Ripa d.l.quominus.Capic.in in-
uestitu. versic. cum furnis. Item si
omnia alia molendina,furni,& simi
lia, illius terræ, recognoscant Baro-
nem in soluēdo aliquod tributum,
præsumitur ius prohibendi. Viu.de-
cis.494.Amplia etiam,quod etiam si
Baro habeat ius prohibendi in fur-
nis.

nis, molendinis & cętera, intelligitur intra territorium, secus, si alibi
13 vasalli velint excedere quo loci habeant forsan meliorem farinam, tūc accessus eis non prohiberi potest. Ripa de remedijs ad conseruandam vbertatem, nu. 301. Socin. cons. 272. nisi fieret in euidentem ęmulationem, vt pręcitati Doctores. Consequutiuè iniustissima reputantur
14 mandata, ne vasalli exerceant aliquam artem, mercantiam, vel negotiationem: quia forsan Baro ipse fieri procurat; Paris de reintegratio. feudor. quæst. 15. Capic. decis. 209. num. 10. cōmercia enim sunt de iure gentium, quæ nullo modo prohi-
15 beri possunt. Sicque ne exerceantur beccariæ, mandata reputantur iniusta, per supradicta, nisi prohiberetur ob publicam causam certus locus, veluti ne fiant in platea ob aeris salubritatem, & sanitatem, tunc enim permittitur, vt Afflict. constitutione, salubriter. Ripa in tractatu de peste, vbi sic etiam potest prohiberi cutratio lini, & aliorum fœtidorum intra ciuitatem, vel in certis fontibus vniuersitatis, nam Baro potest exercere iurisdictionem in publicis, licet non sint suæ, dummodò non faciat in sui commodum. Iacob. de feud. vers. & cum molendinis. Andr. tit.
16 quæ sint regalia, vers. via, vbi viæ licet sint publicæ, & de regalibus, tamen adhuc stant sub iurisdictione Baronum, & maximè disponendo in fauorem publicę vtilitatis, pro cuius rationis conclusione nota limitationem ad prædicta, quod ratione publicæ vtilitatis si vniuersitas habeat molendina, ad quę accedant solum ciues, præsumitur ratione publicæ vtilitatis habere ius prohibendi; quod non procedit in alijs, vt dixit Boss. tit. de regalijs, nu. 41. Tess. dicta decis. num. 13. Hinc dixit Dominus de Franch. decis. 380. quod
17 vniuersitas oppressa ære alieno, poterit statuere, ne quis ciuium accedat ad molendum aliquo, nisi in ipsius molendinis, furnis, vel tapetis, & in tantum dicta prohibitio extenditur, quod ligare molendina Ecclesiasticorum quamplurimi affirmāt, Crauetta, de antiquitate temp. loco præcitato. Osasch. decis. 17. attendendum enim est potius publicum, quàm priuatorum interesse, maximè ad certum tempus. Limitatur etiam posita conclusio, eam non procedere, si ex priuilegio appareat concessionem factam Baroni, cum iure prohibendi super furnis, molendinis, & cæteris, vt dictat nostra Pragmatica hic in fine. Anna sing. 586. asserens, quod etsi priuilegium deficiat saluis probationibus, concessionem iuris prohibendi præsumi ex releuio Curiæ & alijs, vt ibi. Verum concessio debet esse in specie, & in dispositiuis, secus si apposita esset clausula solita, cū furnis, & molendinis, de qua diximus supra in am-
18 pliationibus. Quamquam multi dicant, Principem nō posse facere has concessiones priuatiuas libertatis, cum supra ius Gentium disponere non possit, vt exemplis & auctoritatibus demostrauimus: in multis locis tamen consuetudine, & ratione istas concessiones posse fieri, dixit Paris de reintegratione feud. q. 15. Guido Papæ quæst. 298. dico in construen-

ſtruendis: nam in conſtructis tempore cõceſſionis ius prohibendi non procederet: nam in quærẽdis, & non in quæſitis Princeps præiudicare poterit. Crauetta de antiquitate tẽp. 4. parte, §. circa. Boer. deciſ. 125.

19 Limitatur etiam, niſi aliud ex pacto inter Barones & vniuerſitates eſſet conuentum. Boer. d. deciſ. Afflict. deciſ. 388. quod non procedit in Regno hodie, niſi conceſſio eſſet roborata aſſenſu Regio, cum vniuerſitas nullam obligationem, & ſeruitutem ſibi imponere poſſit, niſi præuio beneplacito Principis, vt dixi 3. pragm. in fine. Limita etiam, & aduerte, cum præallegati Doctores ſimpliciter tranſeant, dicendo, quod conſtruere molẽdina, ferrerias, battinderias, & alia opera ex aquis, quod cuiquam liberum ſit, quod non procedit, cũ aquæ hodie ſint Baronum,

20 & de eorũ demanio ex antiqua conſuetudine, vt diximus ſuprà, prag. 8. Vin. deciſ. 126. dico non de fluminibus nauigabilibus, quæ ſunt de regalijs, ſed de alijs publicis quæ ſunt Baronum, & ſic ratione aquarum Baro poterit prohibere conſtructionem molẽdinorum, & aliorum operum; licet enim flumina ſint publica quoad vſum, tamen hodie flumi-

21 na & mare ſunt appatronata. Doctores, l. quominus, ff. de fluminibus, & diſcutit Dominus de Franch. deciſ. 183. in fortiori caſu, an Baro-

22 nes poſſint prohibere, in rigationẽ hortorum, & Anna alleg. 79. & ſic licet flumen tranſeat per locum priuati, & de iure eſſet licitum cõſtruere molendina, hoc non procedit in Regno, per ſupradicta, ſecùs ſi molendina nõ tangerent aquas, vel al-

23 ueum, vt Capic. in inueſtitura, verſ. & cum molendinis. Franc. Marc. deciſ. 270. cum ſequenti, 2. parte. Cepoll. tit. de alueo. Limita etiam ex Pragmatica noſtra, niſi Baro hoc ius conſequutus fuerit ex legitima præſcriptione, vel cõſuetudine; & quid ſit præſcriptio, & quid conſuetudo, & quomodo differant, dixi ſuprà Pragm. 1. Quando autẽ incipiat currere tempus præſcriptionis reſtat dicendum; dic, quod præſcriptio inci-

24 piat à die prohibitionis, vel publici banni, ne quis accedat niſi ad furnũ, vel molendinum, tapetum, & alia, niſi ſint Baronis, ex eo tempore incipit quaſi poſſeſſio, vt in terminis Vrſill. deciſ. 388. Capic. deciſ. 209. & ſequuta patientia continuatur poſſeſſio. Doctores l. 1. C. de ſeruitutibus. Si tamen reuocetur, vel appelletur, interrumpitur poſſeſſio, & præſcriptio. Iacobin. in tract. feud. verſi. & cum venationibus, nouiſſimè quomodo vaſalli debeant contradicere, & quando quęratur quaſi

25 poſſeſſio, videndus eſt Petra de poteſtate Principum, 6. parte, dixi, quod banna debent eſſe publica, nam ſi alijs quibus perſonis priuatis tantum ſit facta prohibitio, non præiudicatur publico. Conſuetudo tamen non requirit proclamata, ſed tacitus conſenſus populi ſufficiet ad ponẽdum Baronem in poſſeſſionem, vt dixi dicta Prag. 1. vbi notauimus, quod tam per viam conſuetudinis, quàm præſcriptionis, Barones ob pręſum-

26 ptum metum, & coactam voluntatem, non pręſcribunt minori tempore cẽtenario, & Teſſaur. in noſtris

tes.

terminis decis. 16. num. 7. cum multis coaceruatis, licet ab hac opinione discedat, Petra loco precitato, dicens sufficere tempus triginta uel quadraginta annorum, prout præscribuntur aliæ seruitutes, de quib. Doctores, l. seruitutes, ff. de seruitut. sequendo opinionẽ prout dixi sup. prag. 11. de iure pascendi, contra Couarr. quæ in occurrenti erunt benè consideráda. In possessorio quis obtinebit in his terminis, vide Capic. decis. 209. Hæcque itidem adnotanda sunt pro omnibus prohibitionibus Baronũ, vniuersitates enim debent se interponere in actibus præiudicialibus, contradicendo, & appellando, vt docet Franc. Balb. abundè, fol. 179. vnde sic obseruandũ in prohibitione venationis factæ per Barones, ne vasalli in suo territorio
27 venentur, hæc enim banna iniustissima sunt, cum libera de iure gẽtium sit materia venationis, l. 1. & 3. ff. de acquir. rer. domin. & proinde interdici vasallis non potest, tamen consuetudine, & præscriptione quæritur, Gramm. decis. 97. latissimè Petra, fo. 49. de potestate Principum, licetque aliqui diuersimodè intelli-
28 gant cap. 1. §. nemo retia, de pace tenenda, tamen verus sensus est, quod venatio prohiberi nõ possit. Gram. d. decis. 67. nouissimè D. de Franch. decisio. 158. decidens prohibitiones nec cum retibus fieri posse, & d. §. nemo retia, vt interpretatur, habet locum in fundis priuatorum, Iacob.
29 vers. & cum venationibus, nam domini fundorum poterant prohibere retia poni in suis, non autem d. cta prohibitio procedit in publicis. Vinius commu. opin. 311. 2. parte, nisi prohibitio esset facta de consensu vniuersitatis, & ciuium tunc transgressores possent puniri, vt Petra loco præcitato, ac in foro poli, neque sunt securis. In suis tamen defensis, Barones possunt prohibere venatio-
30 nem, & pœnam exigere, ut in capit. Regni, Magistri forestarũ, nã etiam priuatis licet in suo includere feras, & uenationẽ prohibere, imò pœna furti tenetur qui ex alienis pischerijs, colũbarijs, animalia aucupatur, & per nouissimam pragmaticã fuit
31 imposita pęna triennij ad triremes; Ex causa tamẽ potest prohiberi modus uenationis, ueluti, ne fiat cum scloppetis, si locus est practicabilis, & inest periculum personarum, vt aduertit D. de Franch. d. decis. & ita pluries fuit decisum in Sac. Cons. & inter vniuersitatem Lauri, & Marchionem Actuario Cioffo. Item ex causa publicæ vtilitatis pôt fieri prohibitio, ne cum aliquibus instrumentis fiat venatio, per quæ nimis excessiuè species deuastantur ani-
32 malium, vt ex multis inuẽtionibus quæ maximam ruinam afferunt, vt Petra, fol. 50. nu. 12. sicque ex eadẽ inspectione sustineri potest bannũ, prohibitiuũ ne fiat venationes tempore certo, quo sunt prægnantes lepores, vel cætera animalia, vt ibi Petra. Quæ omnia sunt notabilia, cætera notat Couarr. in regula, peccatum, §. 8. Hęcque procedunt & in piscationibus, in quibus idem ius est
33 seruandum, nam flumina sunt publica, & corũ piscationes, latè Balb. tract. de præscript. fol. 180. & licet dixerim aquas & cursus earum esse Regis

Regis, & Baronum hodie, vt Anna sing.35.& alleg.79.ita quòd sunt de demanio feudorum, vt Franch. decis.183.tamen fructus piscationis est
34 publicus, vt dixi abundè prag.8.vbi uideas, ne idē repetatur, quod adeò verum est, quòd licet inuestitura sit facta de aquis, & fluminibus, ac piscationibus, intelligitur si ius prohibendi ex præscriptione, uel titulo insit, non quòd nouiter sit constitutum ius prohibendi, ut Boss. tit. de aquis. Capic. in inuest. uers. & in pischerijs. Cępol. tit. de pischerijs. Verum Barones omnes hoc permitunt subditis ciuibus; arcent tamē sub pęna exteros ne piscentur intra territorium eorum, & licet de iure sustineri non posset, per prædicta tamen potest dici, quia flumina
35 sunt appatronata, quòd poterit interdici vsus subditis, ut similiter dicimus de usu calcis in alieno feudo coquendæ, lignandi, etiamsi damna non inferant, nam seruitus induceretur alieno feudo si hæc permitterentur. Cępoll. tit. de seru. calcis coquēdæ. Franc. Marc. decis. 74. & 215. Guido Papæ decis. 218. quæ omnia sufficiant ad cognitionem materiæ istarum prohibitionum, quæ solent fieri à Baronibus, vt in textu nostro: sed hic congruit dicendum, an & quando subsistant edicta, banna, & rescripta Baronum pro sua iurisdictione vel introitibus feudi tuendis? & videtur cuilibet iudici hoc permissum, l.1. ff. si quis ius dic. non obtemperau. nam non dicuntur fieri in vtilitatem condentis quando licito iure promulgantur. Doct. l. ambitiosa, ff. de decr. ab ordi. & videtur de iure nō solum banna constituere posse Barones, sed statuta condere.
36 Andr. quę sint regalia, num.3. nam habent merum imperium, quod est maximum. Iacob. in tract. feud. versic. & cum mero imperio, num. 7. si enim possunt vniuersitates statuere, quæ nullam iurisdictionem habent in pertinentibus ad suum regimen, Afflict. in præludijs constit. quæst.3. quāto fortius debet hoc fulgētibus dignitate, & iurisdictione; Verùm hæc opinio licet tantorum patrum scriptis interpretata sit secundum Glos. Paris. §.1. glos. 5. nu. 57. nouissimè Tappia, de const. Princ. l. fin. cap. 2. num. 51. posse procedere circa iurisdictionalia in suo statu & non aliter, tum aliàs esset illatio iniqua, quod statuta generalia possent condere. Et in his vt valeant hæc distinctio est obseruanda; quod
37 aut banna, vel edicta sunt secūdum ius, vel pręter, aut contra, vel in fraudē iuris, seu alterantia ius scriptum; primo casu nō est dubitandum, nam si secundum ius, robur legis, ea viuificant, & potiùs ex confirmato, quā confirmante viuunt. Ripa & alij, l. filiusfamiliàs, §. diui, ff. de lega. 1. ibique Maranta in sua Repetitione. Aut præter ius, & ex causa tenent, veluti ne quis de nocte ambulet post duas horas, hoc non est de iure pro-
38 hibitum, nec ius resistit, tamen ex causa, ne delicta fiant, vel aliqua scandala occurrant, pœnalia edicta valent, dummodo hora certa ponatur, quę possit ab omnibus intelligi; hinc est, ꝙ pulsanda campana est, vt adnotat M. Anton. Surg. fol. 73. de Neap. illustrata. nam iter noctis est

præ-

præsumptiuum mali, adduco gl. insignem, l. iter, ff. commun. prædior. quam extollit Cast. & non meminit Paris verbo præceptum, qui mentionem facit de hoc banno, & Franch. decis. 521. nu. 15. ibi notat ꝙ ignorantia potest allegari in his, & similibus, cum ius nō resistat, & in Consil. fuit iudicatum tale bannum valere, dūmodò per plures ictus antea campana pulsetur, ne ignorantia allegari possit, vt inter vniuersitatem
39 Hostiliani, & Principem. Et cum sit in bannis, vt nemo loquatur cū carceratis, vt in facto respondi, nam allegaui banni ignorantiam iuramento, non negando illud bannum subsistere. Vrsi. decis. 290. Crau. consil. 3. Bannū ne quis alloquat̃ carceratos, valet ante datas defensiones, non post, vt fuit iudicatum in Sac. Consi. inter vniuersitatem Hostiliani & Principem. Bannum item est ne Chirurgi curent vulnera nisi data notitia Curię. Foll. car. 20. nu. 36. Idem si ex causa propter aeris salubritatem prohibeantur fętida exerceri intra ciuitatē, vti beccarius, & in curatione linorum. Ripa 1. art. de peste, & Franc. Marc. decis. 23. prima parte, & infinita exēpla possent adduci, in quibus ius non resistit. Aut sunt contra ius, & non valent, nam inferiores non possunt imponere legem superiori, l. pacta quæ contra, C. de pact. Idem si alteretur pęna iu-
40 ris, vt vidi de certis iudicibus qui in bannis posuerant pœnam ictuū cordæ, ac fustigationis; nam ridiculum est, solus enim Rex alterare pęnā iuris poterit. Afflict. in pręlud. consti. 7. quęst. diximus sup. 8. pragm. quòd nec ius naturale, gentium, vel positiuum, alterare poterint Barones. Campa. cap. Regni, vt inter subiectos, quòd procedit nō solum in criminalibus, sed etiam in ciuilibus. Maranta in sua praxi, ver. vt iudiciū merc. in prin. & in tract. de multipl. alie. Doct. C. cōminationes vel epist. Notes verò vnum, quòd ex causa publicæ vtilitatis inferiores possunt in
41 aliquo transgredi pœnas iuris, & alterare banna, ad reprimendam audaciam, & tollendam frequentiam delinquendi. Gram. dec. 36. num. 7. bene. Crau. consi. 314. vbi licet mi-
42 lites habeant ius portandi arma, ex causa tamen possunt prohiberi, ne ea deferant, quòd est notabilissimū, vt in facto respondi. Dixi posse excedi imponendo pœnam pecuniariam grauem, nō corporalem. Multa notat Petra de potestate Princip. fol. 63. ad quem recurras, quando pę-
43 nę legis vel statuti, possint alterari. Item neque in fraudem iuris, banna valent, vt dixi de certis edictis factis, vt nemo iniuria afficiat si aliquē vel conuitio lędat, nec faciat rixam, & similia, sub pęna, de iure enim regni fuit statutum, Iudices nō posse procedere ex officio, nisi in pœnis vltra relegationem, & per talia bāna fraudabatur dispositio iuris, procedendo vigore banni, in querelis iniuriarū, & alijs priuatis delictis, qui sapiebat manifestam iuris fraudem, Doctor. l. non dubium, C. de legib. Maranta in art. inquis. num. 31. sicque quādo decem persone simul sunt citatæ criminaliter, poterunt cōstituere procuratorē, & in fraudem iuris Iudex non poterit citare separatim ad infor-

formandum tres vel quattuor, cum esset fraudare intentionē, const. Regni, generalia iuramenta. Quæ banna vel edicta si fiant per officiales locorum, scias ea effectum habere & durare officio currente. Aret. Instit.
44 de perpet. & tempo. actio. Matthes. sing. 192. Afflict. decis. 388. idem respondens in bānis Regentis magnæ Curiæ, quòd expirent finito officio; solum bāna Proregis, si non habent determitatam causam, durant. Capic. de prohib. feud. alien. collat. 147. Vt tamen sint perpetua, laudēt multi, quòd sub nomine Baronis promulgarentur, quia enim ipsorū perpetua est iurisdictio, perpetuò durant. Stracha tract. de mercat. titulo quomodo in causis sit proced. Vrsil. dec. 290. Belluga rub. 11. §. compendiosè, sed non seruatur, forsan, quia Barones non possunt se intromittere in exercitio iustitiæ. Item est aduertendum, quod ad hoc vt ligent, debent sollemniter publicari, & in locis publicis & solitis affigi, contumacias incusando, vt firma remaneant. Vrsil. benè decisio. præcitata, Frāch. decis. 204. num. 18. Foll. in sua
45 praxi crimin. versi. banniatur, aliàs ignorantia posset allegari, Franchus d. decis. 204. Et quando ligent exteros si sollemniter sint publicata, vide Franch. decis. 521. & multa ad excusationem pro ignorantia præsumenda notat Osaschus videndus dec. 71. Et quomodo executiuè possit procedi ad exactionem pœnæ incursæ in bannum, vide dictinctionem Marantæ de multipl. alien. fol. 38. Paris verbo, præceptum, nam omnes pœ-
46 næ executiones exequuntur præuia citatione ad dicendum causam quare exequutionem non debeant habere, Carau. ritu... Iniustis autem bannis & ordinationibus non debet consentire vasalli, nec cedere, Ripa
47 d. §. diui, nam licet subditi essent legis, iurauerintque homagium, non tamen obtemperare tenentur: non enim hoc dictant capitula fidelitatis vel homagij. Andr. cap. 1. de forma fidelitatis, nam nec leges iniustę tenent. Doct. l. nemo potest, ff. de legat. primo. Vasq. controu. illustr. 1. Nam & Rex licet dicatur dominus personarum, potestatem tamen non habet super inordinatis, l. si vindicari, C. de peric. dot. l. duumuiri, C. de decur. vbi ministri debent supersedere, & rescribere si quando iniustum aliquid esset à Principe rescriptum, Bald. consi. 55. bene Marantā 1. disput. Afflict. const. pacis cultum, quòd resisti potest maximè in actis irretractabilibus, Paris de Synd. verbo, resistentia, Soci. reg. 442. tam in iudicialibus, quàm in extraiudicialibus, latè Ripa cap. si quando, de rescript. vbi latè, quod sit obediendū, vel ne, & si pars debeat cognóscere num ordinata sint iusta, & recta Capic. decis. 132, & dec. 69.

SVMMARIVM PRAGMAT. XVI.

1 *Principis voluntas præsumitur limitata quoad voluntatem, licet auctoritas disponendi summa sit.*
2 *Concessio in damnum tertij strictè est interpetranda.*
3 *Princeps præsumitur circumuentus, si disposuerit in alterius præiudicium.*

Clau-

4 *Clausulæ, Ex certa scientia; vel, Non obstante, quæ plenitudinem potestatis designant, non operantur in tertij præiudicium.*

5 *Concessio facta cum furnis, tapetis, angarijs, nil operatur.*

6 *Princeps non potest disponere super libertate.*

7 *Angariæ sunt de regalibus, quæ specificam concessionem requirunt.*

8 *Angarias Princeps in Regno indicere non potest.*

9 *Angariæ quo tempore ortum habuerint.*

10 *Clausulæ potius de stylo quàm partiũ consensu appositæ præsumuntur.*

11 *Clausulæ positæ in executione instrumẽti, censentur de stylo, secus si ponantur in corpore dispositionis.*

12 *Renunciationes positæ in calce instrumenti, censentur de stylo, & non operantur data læsione.*

13 *Concessio præsumitur facta in prærogatiuis, vt plenius antecessores tenuerunt.*

14 *Possessio probatur ex libris, releuijs, & adnotationibus administratorum.*

15 *Clausula, alienis saluis, semper subintelligitur.*

16 *Barones an cogere possint subditos ad munera ærariatus, camerlingatus, & cætera necessaria.*

17 *Vasalli tenentur subire onera feudalia.*

18 *Angarij non possunt dici vasalli, quia sunt obligati præstare munera pro feudo.*

19 *Seruitia iniungenda sunt iuxta qualitates personarum, & sic habiles sunt vocandi & soliti.*

20 *Barones cogere possunt vasallos vt colant sua territoria feudalia, potius quàm aliorum.*

21 *Barones potius vasallis quàm exteris territoria concedere tenẽtur fendi ad colendum.*

22 *Princeps solus poterat seruitia iniungere, seu ipsius præfectus prætorio. sed per inuestituras communicatum est Baronibus.*

23 *Salarium pro seruitijs quantum præstari debeat.*

24 *Proœmium demonstrat causam finalem legis.*

25 *Lex in tantum valet, in quantum est populo vtilis.*

26 *Baro si habeat propria animalia, an possit vti illis pro seruitijs subditorum.*

27 *Salarium statutũ per Pragmaticam pro seruitijs animalium, an debeatur tam pro bestia magna, quàm pro pauca.*

28 *Lex de salarijs seruitiorum præstandis strictè est interpretanda, & non amplianda.*

29 *Salarium an debeatur pro accessu & recessu.*

30 *Salarium non est præstandum habita consideratione milliariorum, si bestia cum curru vehat tota die.*

31 *Seruitia an sint iniungenda semper solitis, vel sint repartienda cum habitantibus.*

32 *Baro si habeat plures terras, seruitia distribuere debet æqua lance.*

33 *Bestiæ destinatæ ad certum vsum, an possint cogi ad seruitia.*

34 *Seruitia si iniungantur personæ non solitæ, poterint renuere.*

35 *Salaria pro alijs seruitijs quàm itineris sunt soluenda à Barone, prout inter ciues.*

Sala-

PRAGMATICA DECIMA VI.

CAROLVS V.

AD aures etiam nostras peruenit, quòd Barones, & alij vtiles Domini, vt noua seruitia, angarias, vasallis impõnant, se velamento excusant, quod in priuilegijs quæ de Ciuitatibus, terris, castris, casalibus, & villis tenent, concessio facta est cum angarijs, perangarijs, furnis, tapetis, hostarijs, asserentes in omnibus in dicta clausula consuetis, titulum habere; Et quia intentionis nostrę non fuit, neq; est, per tales clausulas nouas inducere angarias, aliave populo inferre noua grauamina, sed talis clausula de antiquo huius Regni citerioris Siciliç consuetudine, & stylo procedit; nec debet priuilegium aut concessio nostra aliquid vltra concedentis intentionem inducere; declaramus, vt iura volunt, & mandant, per talẽ clausulam, videlicet, cum angarijs, furnis, tapetis, & nostrę Regię intentionis non fuisse, neq; esse, nouas inducere angarias, aut perangarias, nec nouas defensas, aut ius prohibendi aliorum furnos, tapetos, molendina, aut alia in eadẽ clausula contenta, sed eas, & ea tantũ sub tali clausula, & concessione cõprehendi, quę tempore dictorum priuilegiorum aut concessionũ, aut iusto titulo, aut legitima pręscriptione erãt in Ciuitatibus, terris, castris, casalibus, taliter concessio acquisita per alios Barones, qui Ciuitates, terras, castra, & casalia ipsa tenuerunt, talia priuilegia, & etiam concessiones nostras, & venditiones, donationes, nostro cum assensu factas, & faciendas, etiam declaramus.

T COM.

COMM. PRAGM. XVI.

LICET Principis pote-
ſtas ſumma ſit, ſecun-
dũ ea quæ notauimus
1 in prima Pragmatica:
volũtas tamen eius in-
ferior, & ſtricta de iure præſumitur,
vbi intereſſe tertio poſſet ex eius re-
ſcriptis, & conceſſionibus afferri. In
præiudicium enim concedentis latè
fieri debet interpretatio, l. fin. ff. de
conſt. Princ. non in præiudicium al-
terius, vulg. tex. l. 3. §. ſi quis à Princi-
pe, ff. ne quid in loco pub. l. nec auus,
C. de emancipa. liber. Inde infertur,
2 quòd verba conceſſionis debent im-
proprjari, vt ſaluentur, ne alteri in-
telligantur præiudicium paraſſe, ca-
pit. ſuper eo, de officio deleg. ſicque
notat Anna, allegatio. 69. quòd ſi
Princeps diſponat in beneficium ali-
cuius, non obſtante priuilegio alte-
ri conceſſo, quod talis diſpoſitio in-
terpretari debeat, ſi prima conceſ-
ſio facta ſit nulla, ne præiudicetur
primo; & conſequenter dicunt Prin-
3 cipem præſumi fuiſſe circumuen-
tum, vel per importunitatem con-
ceſſiſſe aliquid, ex quo tertio dam-
num generatur. Regens de Ponte;
conſi. 55. Quæ omnia procedunt etſi
Princeps vtatur clauſulis abſolutam
poteſtatem deſignantibus, vti, Non
4 obſtante, vel, Motu proprio; ſeu,
Ex certa ſcientia, & ſimilibus, non
enim operantur in tertij præiudi-
cium, vt ſingulariter Grammat. con
ſil. ciuil. 100. Afflict. deciſione 334.
D. Tappia, de conſtitut. Principum,
2. cap. Rubricæ. Petra latè cap. pen.
de poteſtate Princ. nam vbi magna
ſublimitas, magna præſumitur in
concedendo cautela; & cui plus cre-
ditur, plus ab eo exigitur, l. ſi quan-
do, C. de inoffic. teſtamen. ibi, (nec
credendum Romanum. Principem
qui iura tuetur) Conſtat igitur ex
5 tali propoſitione iuſtè ſancitum per
hanc Pragmaticam, quòd licet con-
ceſſio Ciuitatis, vel Caſtri ſit facta
cum angarijs, furnis, molendinis,
hoſtarijs, & alijs, quòd non per hæc
dicatur conſtituta noua ſeruitus, &
iniunctum nouum opus vaſallis;
Nam priuilegiũ conceſſum vni, non
debet obeſſe alij, & maximè in præ-
iudicium libertatis perſonarũ, con-
6 tra quam Princeps diſponere nullo
modo poterit. Grammat. conſil. ci-
uil. 147. & deciſ. 65. & in terminis
huius clauſulę; quod non operetur,
reſpondet Vrſill. deciſio. 334. quod
conceſſio de angarijs furnis, tape-
tis, & alijs, non operetur, ſi talia
onera antea, ex iuſto titulo, vel an-
tiquiſſima præſcriptione, vel con-
ſuetudine, vaſallis his non fuerint
indicta; Nec titulus poterit funda-
ri ex tali clauſula, potius ſolita de
ſtylo apponi, vt dicam, quam ex
ſpecifica voluntate Principis; eo ma-
gis hoc ſuadetur: nam etſi Princeps
haberet in ea terra angarias, tamen
ſub hac generali clauſula non veni-
7 rent datæ, cum inter regalia hęc nu-
merentur, quæ ſpecificam requirunt
conceſſionem, & non per clauſulas
generales poſitas in executiuis. Af-
flict. cap. primo, quæ ſint regalia, &
in Conſtitut. Regni, Quia frequen-
ter. Accedat etiam, quòd in Regno
extant capitula cum Rege noſtro fa
8 cta, quod nouas angarias indicere
non

non possit, sed quod ei sufficiat solutio iurium fiscalium, vt refert Grammat. voto 33. nu. 25. Lucas per eum text. l. prima, C. ne operæ à collat. lib. 12. Vrsill. decis. 334. num. 8. Pinell. de rescind. vendit. 2. cap. Rubr.

Nec obstat quod obiurgari posset, quod in multis terris Regni adsint
9 talia onera diuersarũ angariarum, de quarum cognitione, & effectibus loquuti fuimus suprà Pragmatica decima; nam hæ ex antiquissima memoria fuerunt quæsitæ, cum tali tempore possint præscribi, nõ quod fuerint per Principem inductæ, vt benè Capicius decisio. 118. qui similiter de hac clausula nostræ Pragmaticæ meminit. Insuper, quòd hæc clausula nil noui tribuat, tex-
10 tus noster adducit etiam aliam rationis causam, quia clausulæ istæ potius de stylo Notariorum solent apponi, quàm quod ita senserint dispositores, sic Capicius decisione 159. & clausulæ solitæ nil operantur in contractu, cum præsumantur de stylo, & non consensu partium, benè Tiraquell. de constit. vlti. limitat. & in tractatu retrac. consangui. §. primo, glos. 18. num. 16. Ripa l. si vnquam, in fine, C. de reuocandis donationib. Doctor. l. fin. C. de fideiussorib. Gabriel. Roman. titulo de Consuetudine, conclusione tertia, fimbrias latè dilatat.

11 Dico de clausulis in parte executiua positis, secus quando apponuntur in dispositionis corpore, tunc enim de vera mente præsumuntur expressæ. Dom. de Franch. decisio. 6. Regens de Ponte consil. 54. dicens oportere clausulas apponi ante finẽ illius partis, (Pro quibus omnibus) quòd adeò verum est, quod renun-
12 ciationes quæ fiunt sub ampla forma, in actus expletione, non operantur data læsione, secundum ea quę tradit de Ponte in alio consi. 30. nume. 25. (& quando clausulę operentur data enormissima læsione signa singularem decis. de Franch. 247.) Et pro conclusione iterum repilogando asserimus, quòd siue persona-
13 lia, siue realia sint onera in inuestitura Baroni tributa in vasallos, non præsumuntur de mente Principis indicta, si ea non insunt feudo; & hoc conspiciendum est ex statu, & possessione prædecessorum, ex libris
14 introituum, releuijs, ex annotationibus administratorum, & similibus, vt notat Vrsill. ad Afflict. decisio. 122. Alciat. respon. 37. Tappia l. fin. cap. 2. num. 24. de constit. Prin-
15 cip. Franch. decis. 192. aliàs semper subintelligetur clausula, Alienis saluis, vt Capic. in Inuest. Vrs. dec. 122. Ex qua firma maiori propositione cõstat, quod si onera per Principem indici nõ possunt vasallis, quòd eius inferioribus neque vllo iure licebit, l. 1. vbi omnes, C. ne rusticani ad vllum obsequium, lib. 12.

Sed hac amplissima conclusione attenta, quam comprobauimus, & ampliauimus suprà, prima & decima Pragmatica, vasalli hoc clypeo prętendunt ab omnibus oneribus se esse exsolutos, & immunes, dicendo, non pertinere ad Barones seruitia personalia, vel onera aliqua realia subditis imponere, & exinde antiquitùs valdè fuit controuer-
16 sum, an iure Barones cogere potuissent

sent aliquem ex vasallis ad suscipiendum onus Aerariatus, vel Camerlingatus, & similium pertinentium ad administrationem iurisdictionis, & introituum feudi: nam multi Doctores asserebāt hanc esse angariam, quæ est seruitium personale, expensis domini præstandum, iuxta traditionem scriptam dicta decima Pragmatica suprà. Et hanc opinionem secuti sunt Paris de Syndicatu, tit. de excessibus Baron. Camp. cap. Regni, Grauamina. Vrsill. decis. 388. dicentes vasallos non esse obligatos suscipere talia onera, ad quæ etiam volentes legitimè non obstringuntur, sine Regio assensu, vt ex Constit. Regni, Quia frequenter. Freccia autem auctor. 37. de subfeud. contrarium, & rectius defendit, quod
17 vasalli teneantur subire onera spectantia ad feudum, aliàs esset inutile, argumen. l. operæ, ff. de operis libertor. seruitia enim feudi semper præsumuntur à Principe concessa & indicta, cum sine eis feudum commodè stare non posset: nam concesso principali, intelliguntur data ea quæ conferunt ad antecedens, l. secunda, ff. de iurisdictio. omnium iudicum.
18 Nec possunt per hoc dici angarij vasalli, cum hęc seruitia non sint perpetua, cum anno tantum quis teneatur munus exercere, C. de munerib. & honorib. non contin. lib. 10. Neque potest dici nouum onus vasallis imponi, cum tacitè insint feudo constituto, Afflic. cap. Regni, Pro seruitio, & in Constit. Regni, Sic nostra seruitia, fuit constitutum, serui tia esse pręstanda; durum namq; ac ridiculum fuisset, Baronem habere vasallos, & quęrere homines ex alijs terris, pro debitis seruitijs feudi, sic Capic. decis. 118. dicēs potius nomen munerum, dici debere quàm angariæ, prout sunt tot alia personalia munera, l. munerum, ff. de munerib. Freccia auctorit. 41. & ita nouissimè fuit decisum per Franchum decisio. 128. Vniuersitates esse obligatas dare Camerarios suis Baronibus, & quod non per hęc dicantur vasalli angarij, quòd legibus angariarum subiaceant, quod non possint à terra recedere, clericari, iuxta ea quę notauimus Pragmatica decima; & consequenter notatur, quod neque Princeps potest cogere vasallos Regni ad sibi inseruiendum; ex causa tamen, & pro tuitione ipsiusmet Regni, potest mandare, quod sibi assignentur tot milites pro terra, pro seruitio militię. Capicius in Inuestitura, fol. 101. Aiell. de iure adohę. num. 43. Lucas de Penna, in Rubr. C. de tiron. libro 12. & ideo per hoc Regnum poterit dici esse angarium. Et proinde dicimus, quod seruitia pro commoditate & causa feudi subditis iniungi poterint, vtputa ad colendum territoria, fodiendas & putandas vineas, & alia rusticalia, nam aliàs fructus non caperentur ex feudo, & Domini infęlicem vitam agerent, atque lęderetur directus dominus, argumen. text. notab. l. is cui, §. qui legatorum, ff. vt in possess. legat. Esset q; indecentia subditorum, dum locant operas alijs, quod postea eorum dominis possent denegare so-
19 lito salario soluente, dum cogit solitos & habiles, nā iuxta personarum quali-

qualitates, onera, & munera sunt indicenda, maximè sordida, vt perspicitur in specie per cap. Regni 121. & 114. Lucas de Penna, l. 2. C. de censitor. lib. 12. & passim quotidie decernitur in Consilio ac tempore habili, nam dum quis vacat suis, non
20 poterit cogi locare operas alijs, Bald. l. praeses, C. de seruitut. Ac tandem Barones cogere poterint etiam vasallos vt potius colant territoria sui feudi, quàm quod affictent vel recipiant ad coloniam alia, ne feudum sit inutile; sic Lucas, l. generali, C. de cursor. lib. 11. & l. quisquis, C. de metall. lib. 12. Paris de reintegr. feudorum, fol. 107. dummodò non fiat vasallorum peior conditio, quod Barones vellent maiorem pensionem, vel territoria non essent ita apta & fructuosa: nam tali casu & similibus alijs, nõ erũt obligari facere cõditionẽ suam deteriorem, solum Barones habeant praelationem, vt fuit decisum inter vniuersitatem Biccari, & Marcellum Caracciolum, Actuario
21 Figliola. Frecc. auctor. 41. in terminis, quae conclusio habet iuris correspondentiam: nam & Barones potius vasalli quàm exteris tenentur concedere territoria feudi ad coloniam, vel officium. D. de Franch. decis. 526. & Frecc. ibi, & extant cap. Regni. Item quod praedicti massarij, num. 73. quod licet loquatur de territorijs fisci, eadem est iuris dispositio cum Baronalibus, cum eadem sit iuris ratio & subrogatio: sicque ad propositum nunquam est indulgendum malitijs vasallorum, neque eis prestanda est nimia audacia, vt aemulentur Dominos, qui multoties varias molestias in casib. liquidis superioribus inferunt, vt aduertit Gayl. pract. obseru. 1. lib. obseru. 17. nam in dubio praesumitur pro Magistratibus, text. l. 2. C. de officio ciu. iud. lib. 10. (vbi, quod non arbitrantur) Haecque intra feudum procedere diximus, vt seruitia praestentur pro feudo; Sed an extra possint Barones seruitia iniungere personis, & ani-
22 malibus eorum? De iure Principi eiusque praefectis pretorio competebat ius capiendi animalia, currus, naues, plaustra, & alia, ac personas mittendas. Andreas vers. plaustrorum, tit. quę sint regalia. Capic. in inuest. vers. iumentorum, praeter quos alijs non licebat, quacunq; praediti fuissent potestate, ac magna constituta mercede, sub poena l. C. vt rusticani ad vllum obsequium, lib. 10. At quia fere omnes inuestiturę communiter fiunt cum clausula, videlicet cum iumẽtorum, plaustrorum, ac aliorum seruitiorum praestatione, vt ibi Capic. propterea Barones intra & extra feudum possunt seruitia iniungere (cũ limitationibus tamen infra no-
23 tandis) & sic adest const. Regni, sic ad nostra seruitia; & postea promulgata fuit Pragmatica pro taxa salarij talium seruitiorum, pro releuamine subiectorum, vt in tit. de salar. pragm. 1. quam nunc declarare intendo, adnotando quamplurimas quaestiones & decisiones S. Consilij super ea latas; Et primo dico, quod taxa facta per dictã Prag. erat iusta & legitima tempore ipsius promul-
24 gationis, quod constat ex prooemio, quod demõstrat causam legis, l. fin. ff. de hared. instit. vbi asseritur, eam

legem edictam fuisse ad releuandū subditos, & verū ac iustum salariū indicendum pro seruitijs. Sed crescente ætate, hac nostra tempestate, vbi pretia rerum sunt aucta, ista pragmatica erat redacta ad maximā vasallorum iniquitatem, vt dicebat Dom. de Franch. decis. 111. & quia lex quāuis dura seruanda erat, l. perspexit, ff. qui & à quibus, ideo per multos annos ęgrè fuit tolerata. At
25 quia solida est conclusio, quod lex intantum valet in quantum est vtilis populo, cum leges fuerint introductæ vt suffragentur, ac licet à principio sint vtiles, si postea mutato statu noceant, debent reuocari, vt singulariter Vasq. cōtrou. illustr. c. 30. merito præsens Prorex statuit hoc anno aliam Pragm. per quam fuit duplicatum salarium; Et sic solutio quæ erat denariorum quattuor pro milliario personæ itinerantis pro seruitio Baronis, & denariorum sex cum animali, & granorū quinque, si cum curru, est aucta, & adiunctū fuit aliud simplū, & adhuc dictum salarium vix suppetit pro alimen-
26 tis. Et quęri posset primo, an dicta Pragm. sit inducta in subsidium, ita quod si Baro habeat propria animalia, mulos, boues, & alia, apta ad seruitia, vbi debeat suis, & non seruitia iniungere alijs? videtur quod non: cum arbitrarium sit Baroni, an velit ea tenere vel non, & si non tenetur ad antecedens, nec ad consequens videtur obstrictus, l. si cui, ff. de iurisd. omnium iudic. & priuilegium inductū in fauorem, saperet odium; tamen contrarium fuit in S. Consil. decisum: nam quādo quis habet commoditatem, & ea non vtitur videtur ęmulari, quod iura abhorrent. Doct. l. altius, C. de seru. ita D. de Franch. decis. 211. qui latius punctum hunc excutit. Sed an salarium dictæ Pragmaticæ quod debetur pro animali misso pro seruitio, debeatur vniforme, tam pro magno q̃ paruo, & si tam pro salma muli, q̃
27 asini, videbatur dicendum, quia labor & præmia recipiūt diuisionem, & maior vtilitas consequitur ex portatione maioris summæ quis, quàm ex minori, quod salariū sit minuendum, pro bestijs paruis. Verum ex eo quod Pragmatica est exorbitans,
28 non fuit extensa, sed generaliter intellecta, tam pro animali magno, quàm paruo: nam si voluisset, dixisset: nō dicit, ergo generaliter est intelligenda, vulg. l. de pretio, ff. de Publiciana, & odiosa sunt restringenda, & non amplianda, cap. odia, de reg. iur. l. commodissimè, ff. de lib. & posthum. sic D. de Frāch. decis. 152. Nota tamen, ad dictam decis. hanc declarationem factam per S. Consil. in causa vniuersitatis Biccari, & Marcellum Caracciolum Baronem, Actuario Figliola, quod salarium est præstandum tam pro bestia asinina, quàm pro magna, dummodò non portent minorem quantitatem duorum tumulorum grani, vel duorum cum dimidio hordei. An verò
29 salarium debeatur pro accessu & recessu, vel accessu tātum, dum Pragmatica dicit, solutionem esse faciendam attenta ratione milliarium, videtur quòd etiam pro recessu solutio sit pręstanda, quia casus omissus, remanet in dispositione iuris, l. si extraneus,

traneus, ff. de condict. ob causam, & statutum recipit interpretationem à iure, licet sit exorbitans, l. 2. C. de noxal. Propterea, quia lex considerat accessum tantum; & sic illum actum, & non recessum, vt Bart. l. vtimur, ff. de sepul. viol. ideo per S. Cõsilium fuit decisum, solum accessum esse considerandum in solutione seruitiorum præstandorum. D. de Frãch. decis. 152. nisi bestia rediret onerata ad instãtiam Baronis, tunc enim alia fit consideratio, vt Franch. ibi. tunc soluendum est salarium accessus & recessus, vt fuit decisum inter vniuersitatem Vitulani & Baronem, Actuario Figliola. Quid si mittatur currus nimis one-
30 ratus, ita quod boues vel muli tota die vix peregerint decem milliaria, vel si trahant molas vel magnos lapides, an attendi debeat milliariorũ computatio, quia ratio est anima legis, l. cum pater, §. dulcissimis, ff. de leg. 3. ideo decisum fuit esse attendendum seruitium per totam diem præstitum, D. de Franch. decis. 526. sed an omnes subditi, ac eorum bestiæ cogi poterint per Barones ad prædicta seruitia, vel soliti operas locare? dic quod soliti primi sunt cogendi,
31 & in subsidium habiles. D. de Frãch. d. decis. verum, quia hoc colore Barones nimiũ onerabant solitos, dum fuisset supplicatum in Cõsi. per vniuersitatem Lauri, vt onera repartirentur inter solitos & habiles, fuit decretum, ita seruandum, ita quod alter ex subditis plus altero non grauaretur, Actuario Cioffo; & meminit ibi Franch. dum notat quòd si
32 Baro habeat plures terras, pro conducẽdis victualibus, & cæteris Neapolim, vel ad locum habitationis, omnes terræ tenentur pro numero focu lariorum subuenire, & onera subire, nisi aliqua ex terris non haberet animalia, vel minus apta, vt sunt asinis tempore hyemali. In iniungendis etiam seruitijs personalibus est facienda eadem obseruatio, vt soliti cogãtur, sed quod nõ multum onerentur, sed in subsidium habilibus ea iniungantur, vti ad fodiendas vineas, litteras portandas, & cætera, cap. Regni 121. persona autem habilis non dicetur, si erit nobilis: nam onera & munera sunt indicenda secundum gradum personarum, aliàs potuerit renuere, si tale munus tali personæ esset dedecus, cum iniustis ordinationibus impunè resisti potest, vt dixi pragm. præced. Num autem bestię destinatæ ad
33 centimula, vel tapetos, & similia exercitia & opera, possint in subsidium vti habiles cogi? dic quod nõ: ita Camp. cap. Regni 53. Barth. de Capua cap. grauamina, in fine, & ita fuit iudicatum in Cõsilio inter vniuersitatem Thearum, cum Principe
34 Hostiliani. An autem dicta subditis sit persoluẽda, attenta ratione milliarium vigintiquattuor quæ est dicta legalis, l. 1. ff. si quis cantion. etiã si non mittantur, quòd faciunt inter, sed eis iniungãtur seruitia, arandi, fodiendi, potandi vineas, & cætera alia præstandi? Dic, quòd prag-
35 matica hoc declarauit, ibi (in cæteris verò seruitijs extrà itinera, fiet solutio prout inter ciues, quod aduertit D. de Franch. decis. 526. immò non solum soluere debent vt ciues, sed

victum præstare operarijs, vti pręstant alij dum operas conducũt, prout fuit supplicatum per vniuersitatem Lauri cõtra Marchionem; & sic fuit pro ea iudicatũ, Actuario Cioffo.
36 Item nota etiam, quod semper quando seruitia iniunguntur intra territorium, solutio est facienda prout inter ciues, & non secundum taxam huius Pragm. vt notat Franch. præcitata dec. & quilibet diceret oppositum, cum intra fines feudi vasallus verè teneatur onera subire, & nõ vltra, vti Barones intra Regnum seruitia præstare sunt obligati. Frecc. de
37 subfeud. auctor. 30. Item ex multis processib. S. Consilijs cum labore paritatis collegij aliquas alias declarationes ad dictam Pragm. de grauaminibus quæ inferri solent per Barones in dictis seruitijs. Et grauabatur vniuersitas Theani de Principe Hostiliani, qui iniungebat seruitia de mane, & media die eos dimittebat soluendo pro rata temporis, & fuit proui-
38 sum, quod semper dies cępta habeatur pro completa, cum non steterit per vasallum, & ita decisum etiã inueni inter Vniuersitatem. Lauri, & Marchionem, Actua. Cioff. Item fuit supplicatum per dictam Vniuersitatem. Lauri quòd Marchio præcepit seruitium pluribus, qui omnes stant accincti, & postea vnum de mane eligit, & cęteros dimittit, qui perdunt dietam; & fuit decisum, vt constat in dicto processu, quod necessarijs tan-
39 tum moneantur per diem ante ad seruitia, aliàs monitis teneatur soluere dietam. Item fuit supplicatum quod Barones non committunt ærarijs solutionẽ seruitiorum, sed sibi reseruant, & subditi, timore, & causa non accedendi ante faciem Domi-
40 ni, derelinquat salaria dietarum, & fuit prouisum quod Barones cõmittant ærarijs, solutiones seruitiorum, & ipse abstineat; ita pro Vniuersitate Controni cum Barone, Actuario de Ferrarijs. Item fuit supplicatum quod Baro cogebat subditos ad sibi inseruiendum in suis massarijs annuatim, vel mensatim, contra voluntatem Prouis. pro Vniuersitatem O-
41 rioli, contra Marchionem Actuario Iubeno, quod Barones cogere nullo modo valeant annuatim, vel mensatim subditos, nec per hebdomadas, sed pro occurrentibus seruitijs tantum. Item fuit supplicatum quod Baro iniungit seruitia etiam in negotijs, & causis pro quibus adest suũ particulare vtile, etiam extra territorium, prouisum pro Barone, quod tam intra quam extra territoria valeat seruitia iniungere, soluto salario prout inter ciues intra territo-
42 rium, extra secundum taxam Pragmaticæ; ita inter Marchionem Lauri, & Vniuersitatem Actuar. Cioffo, & inter Principem Hostiliani, & Vniuersitatem Theani. Item fuit supplicatum, quod Baro non solum pro necessarijs seruitijs, sed etiam pro
43 suis gustibus vult animalia, quando vadit ad venandum, & aucupandũ. Prouisum, quod soluat prout inter ciues intra territorium, sed quando seruitia nõ sunt necessaria abstineat cogere subditos, & eorum animalia. Item fuit porrectũ grauamen, quod Baro petit equos nobilium pro seruitijs suis, qui tenent animalia pro eorum personis ad sellam, prouisum

quod

quod abstineat iniungere seruitia il-
44 lis animalibus, qui tenentur ad sellam à vasallis pro eorum persona, vt inter vniuersitatem Biccari, & Baronem, Actuar. Figliola. Item fuit porrectum grauamē, quod Baro nō intendit soluere integrum salarium, si dominus non iuerit vna cum bestia, licet alter habuerit curam conducēdi dictam bestiam pro seruitio Baro-
45 nis; & fuit prouisum, quod pro quolibet animali soluatur salarium, dūmodo adsit homo, qui curam habeat conducendæ bestiæ ad seruitium ad quod mittitur, aliàs soluatur medietas salarij, vt patet ex processu ante citato in Vniuersitate Biccari: Item fuit supplicatum, quod Baro mittit personas, vel etiā eorum bestias Neapolim, vel aliò & ibi quia non sunt
46 expediti, morantur per multos dies, & Baro intendit soluere etiam pro illis dietis ad rationem Pragmaticæ, & fuit decisum, quod si post seruitium, morantur in aliquo loco causa Baronis, quod pro illis dietis salariū soluatur, prout inter ciues, & non secundum taxam Pragm. vt constat ex dicto processu Vniuersitatis Biccari. Ibidem fuit supplicatum, quod Baro non ptendebat soluere ius passuum, & si muliones erant disrobati, cogebat eos ad solutionem bono-
47 rum prædictorum; Prouisum, quod Baro soluat iura passuum, & si citra culpam muliones erunt disrobati, non molestarentur. Item fuit porrectum grauamen, quod iniungunt seruitia etiam animalib. exteris, qui veniunt pro commertijs in terram;
48 fuit prouisum, quod abstineant contra voluntatem eorum, vt pro Vniuersitate Lauri, & Marchione. Item fuit supplicatum, quod Baro iniungit seruitia tam pro negotijs feudi, quam alijs suis negotijs; Prouisum pro Barone, quod intra territorium soluat vti inter ciues, extra ad rationem Pragmaticæ, vt inter Marchionem Lauri, & Vniuersitatem, Actuario Cioffo, verum repartiantur onera inter omnes terras pro conducen-
49 dis victualibus, vt inter Marcellum Caracciolum, & terrā Biccari Actuario Figliola. Item fuit supplicatum, quod Baro iniungit seruitia suis personis, & animalibus, qui fuerant, cōducti ab alio ciue, pro eorum negotijs necessarijs; fuit decisum, quod abstineant, præferatur verò, dum-
50 modò monuerit per diem antea, vt in processu cum dicta Vniuersitate Lauri. Item fuit porrectum grauamē; quod Baro cogit subditos vnius terræ, ad eundum in aliam terrā pro messibus, ac glandibus legendis, &
51 cæteris seruitijs dicti feudi; abstineat Baro, solum pro seruitijs illius feudi, vbi sunt subditi, & cogantur ad opera, ita inter Vniuersitatem Sancti Gregoris, & Iacobum Caracciolum. Item fuit supplicatum, quod Baro non soluit salarium nisi in recessu, & nuntis, vel muliones sunt pauperes qui non habent vnde quæ-
52 rant victum pro itinere faciendo; fuit prouisum inter Vniuersitatem Pisticij, & Baronem, Actuario de Felice, quod medietas persoluatur ante accessum, & alia in recessu, sicque fuit decisum inter Vniuersitatē Frignani cum D. Ioanne de Hierbo Actuario Galterio. Item ad æmulationē, si ciues velint redimere onus seruitij

53 uitij asportandi victualia, & velint conducere bestias forasterias, Baro non permittit prouisum, quod licitum sit ciuibus redimere; ita inter vniuersitatem Solafrae, & D. Flaminium Vrsinum, Actuario Ioan. Andrea de Curto. Item si mandauerit seruitium, & non fuerit obeditum, praetendit exigere totam poenā mandati, fuit prouisum, quod poena non
54 excedat tarenum, nisi inobedientia haberet aliàs qualitates grauantes, ita inter Marchionem Lauri, & Vniuersitatem. Postremo posset dubitari ex verbis dictae Pragmaticae, quae dant hác auctoritatem officialibus, vt praestent salaria secundum taxam: an comprehendantur omnes officiales, Capitanei, & caeteri, qui valeant
55 seruitia iniungere, & soluere secundum disposita per dictam Pragm. ex generalitate verbi, officialis, ita dicendum videretur, tamen saepius in iure, & à Doctoribus Barones nominantur Officiales, Capitanei vt Afflict. Constitut. Regni Capitaneum nam Regis officiales sunt, tamen dispositio dirigitur habentibus officiū in proprietatem, & non in administrationem, vt patet ex proemio, & dispositione verborum Pragm. vnde non extendendam eam puto ad caeteros. Haecq; sat sint ad istam partem.

Sed consequutiuè scitu dignum est, & ad praedicta & similia multum conducit videre si vasallus renuerit in supradictis casibus obedire vel in alijs à iure sibi debitis Baro possit co-
56 gere & subditum multare? Dixerūt multi, quot non, ex generali regula, quod nemo in propria causa ius sibi dicere debet. C. ne quis in sua causa, l. qui iurisdictioni, ff. de iurisdict. & quòd Baro sit incompetēs ac suspecti sint eius officiales in causis, spectantibus ad subditos suos decisum reliquit Capic. decis. 124. nam Capi-
57 tanei vti subordinati & dependētes à Domino, praesumuntur & ipsi animosi, l. ita, §. gessisse, ff. de admin. tut. nam factū Domini, ac eius officialis dicitur correspectiuum. Innoc. c. insinuātē, de offic. deleg. vbi existente Episcopo suspecto, & eius Vicarius habetur suspectus. Crauet. cons. 32. & 232. Alij opinati sunt Barones posse cogere vasallos inobediētes ad seruitia, & alia debita, nam succedūt in feudalibus negotijs, in locū Principis, vnde idem ius habet feudatarius in parte quoad partē, quā Prin-
58 ceps quod totum, l. quae de tota, ff. de recipienda, ideo nominant Barones Reges de suis terris, Gloss. Paris. tit. primo, glo. quinta, & ex nostratibus Maranta, dispu. §. vnde sicuti debitores fisci ab eo summariè carcerantur, & congrua ad seruitia, idem videtur concedendum & eius subrogatis, l. nemo, C. de exactorib. tribut. & sic firmat Boer. decis. 136. dicens Episcopum potuisse propria auctoritate cogere subiectos ad charitatiuum subsidium sibi debitum, & non teneri adire Metropolitanū, sic Gayl. obseru. 17. nu. 8. adducitur etiam Baldi doctrina satis commendata in l. prima, C. vnde vi, in repeti. quod Domini feudatarij saltem ex
59 antiquissima consuetudine, in sibi debitis pro feudo sibiipsis ministrāt iustitiā, vera & realis distinctio est, quod in liquidis & notorijs causis

possunt

possunt procedere, & inobedientes multare carcerare, dico per suos Capitaneos. Sed si casus esset dubius, & vasalli se opponerent, & in contrarium prætenderint de iure vel consuetudine esse idquod controuertitur, tunc procederet prima opinio Vrsil. decis. 265. num. 32. & sic Boër. decis. 55. Franc. Marc. decis. 200. secunda parte, ac Afflict. ita sentit, constit. Regni, quia frequenter, in fine. Et exinde etiam valde dubitatum fuit, an Barones possint iurisdictionem alicui concedere, significãdi &
60 calculandi rationes suorum ærariorum & debitorum, & an dictæ significatoriæ habeant executionem realem & personalem, vti significatoriç debitorũ vniuersitates iuxta pragm. quæ exequuntur etiam appellatione interposita. D. de Frãch. dec. 347. Videtur quod Barones hæc possint: nam tenent locum fisci, qui contra suos debitores habet exequutionem personalem & realem, l. instar, C. de iure fisci, Peregr. de iure fisci, tit. de debitore fiscali, immò & affictatores
61 introituum eius gaudent hac prærogatiua. Guid. Pap. decis. 61. & 208. Capic. decis. 127. prout etiam arrendatores vniuersitatis, qui in suos debitores habent paratam executionẽ. Antibol. de munerib. vlt. art. nu. 47. Vnde si priuati vti subrogati habent hanc specialitatem, fortius hoc priuilegio potiri debẽt Barones qui habent feudum perpetuum in dominium, à fisco, ac habent merum imperium quod est plus, & cætera regalia, sicq; videtur concessum quòd est minus; veritas est, quod Barones delegant rationes videndas suorum debitorum, & de iure & consuetudine hoc sustineri potest, quod iurisdictio exerceatur in proprijs negotijs. Verum quod rationales electi
62 habeant iurisdictionem ac etiã prærogatiuam exequẽdi realiter, & personaliter, hoc denegatur: nã si competit fisco & vniuersitatibus, hoc est ex speciali priuilegio eos indulto, quod nõ est trahendum ad Barones, sed rationales debent procedere ordine iuris seruato, videndo data & recepta, audita parte, in discussionibus dubiorum, & partitarum, vt no-
63 tat Boer. dec. 2. & 295. Viui. dec. fin. 1. parte. Maranta in sua praxi, versi. exceptiones, nu. 71. de modo videndi rationes, & presentandi libros administrationis vt significatoriç legitimè fieri possint; quibus promulgatis, nõ datur exequutio parata vt dixi, immò interposita appellatione sunt ligatæ manus iudicis, prout in alijs text. notab. l. 1. C. de iure fisci, & ita pluries vidi in Cõsilio iudicatũ.
64 Verum quando tractatur de significatorijs factis ex introitu superante exitum, quo casu pars ponens videtur fateri data, & accepta, & in cõfessum nullç sunt partes iudicis, nisi in exequendo, propterea Sacr. Consil. multoties iudicauit, tales significatorias esse exequẽdas, ex l. quidam æstimauerunt, ff. si cert. peta. nam liquidum potest exequi, licet adsit altera pars illiquida, nã videmus etiam in debitis priuatis liquidis dari executionem, vt in apodissa recognita dixit Vrsil. decis. 85. & sic appellatio
65 non impediret, nisi allegaretur aliqua iusta causa erroris, vel grauaminis, quia rationalis nõ admisisset aliquam

quam partitam exitus, vide Marantā in const. Exceptionum, vbi multa Mascard. conclus. 54.

Vltimo, quia diximus, quomodo Barones iniungere poterint seruitia & cogere subditos ad munera ęrariatus subeunda, & alia; & quia alius locus congruus non offertur, videamus aliqua circa istud munus istius officij ęrariatus, vbi multa solēt in-
66 ferri grauamina. Scias itaque in iure istos nominari quæstores, vt Lucas de Pen. l. 1. C. de quęst. lib. 10. Carau. rit. 45. quod officium anno durat exemplo cæterorum munerum,
67 C. de muner. non continuand. & ita in terminis Francis. Marc. decis. Delphin. 202. num. 5. Hinc in Cons. fuit iudicatum, inter vniuersitatem Pisticij & Baronem, prætendētem ęrarium esse obligatum post annū debere tenere, & vendere grana collecta in suo officio, & fuit prouisum, quod anno elapso non teneatur ęrarius, nisi consignare successori, Actuario de Felice, nisi cōsuetudo antiqua esset in contrarium. Item, quamquam officium istorū sit exi-
68 gere introitus Baronum, ita, quod dicuntur habere liberam procurationem à lege, Franc. Marc. decisio. Delphin. 207. par. 2. vbi latè, an possint nouare & delegare, tamen Barones solent grauare dum mandant quod hi curam gerant non solū bonorum feudalium, & eorum introituum, sed Burgensaticus, & extra feudum, & fuit prouisum inter vni-
69 uersitatem Prignaui cū Barone, Actuario Gilterio, non posse cogi, nisi pro feudalibus fructibus exigēdis intra territorium; verum, etsi mercetur fructus Baro, si erunt collecti de feudo, ærarius tenebitur curam habere, sic Carau. rit. 45. in fi. Capic. in inuest. versi. feudorum immunitas, secùs, si bona aliundè emeret Baro, vt mercaretur, nam tūc ad administrationem eorum ærarij non sunt obligati. Iidemq; non cogi pos-
70 sint ad habendam curam bonorum extra territoriū feudi, arg. eius quod notat And. ca. 1. §. sed nec alia, 4. col. titu. quæ sit prima causa beneficij, quod Rex non potest cogere Barones ad præstandum seruitium extra Regnum; Et in Cons. fuit decisum inter vniuersitatem Pisticij & Baronem, Actuario de Felice, ærarios non posse cogi ad habendam curam de mercantijs & massarijs & dandis victualibus inseruientibus, sed solum de fructibus feudi, quorū curam habere debent in conseruando, vendendo, & cęteris alijs ad quæ obligantur de iure administratores; Et quod vltra territoriū inseruire non teneantur fuit iudicatum inter vniuersita-
71 tem Biccari, & Marcellum Caracciolum, Actuario Figliola, qui mandabat ærario, vt asportaret pecuniam Neapolim, & alios fructus; fuit decisum quod non teneatur: sed expensis & periculo Baronis debeat mittere. Item fuit pluriès supplicatum, quod et si Baro possit seruitia & onera hæc iniungere, quod ea indicet ha-
72 bilibus, & in hoc attendendūm est solitum & obseruantia, si nobiles sint soliti, vel idiotæ: nam non debet stari æmulationi Baronis, vt iudicatum est inter vniuersitatem Cōtroni cum Barone, Actuario de Ferrarijs, dico dum electio solita sit fieri à Ba-

à Barone, nam de iure vniuersitas tenetur dare Camerarium, vt per prææallegata, & tunc ipsa tenetur dare idoneum & diuitem, aliàs esset in periculo, C. de periculo nomin. lib. 10.
73 secus quando Baro eligit, tunc sibi est imputanda mala electio, §. fin. Inst. de societate. Campa. cap. Regni. 15. Aduerte etiam, quod licet dixerim ærarium habere liberã procurationem à lege coercendi debitores, hoc auctore Prætore est faciendum: nam carceratio est iurisdictionis quæ sine præuia licentia iudicis non est facienda; ita iudicatum est
74 pro vniuersitate Lauri cũ Marchione, Actuario Cioffo, quod existente Officiali cum eius licentia expediantur omnia mandata ab ærarijs, licet Franc. Marc. decisio. 204. parte 2. teneat ærarios habere hanc modicam iurisdictionem in negotijs liquidis, ex l. missi, vers. iudices, C. de exact. tribut. lib. 12.

Postremo notes vt dixi, quod ærarij debent reddere rationes introituum, ac tenentur de commissis, & omissis, vti cæteri administratores, & facere quinternos & libros luci-
75 dos & claros, vt finito anno possent significare. Quid autem si Baro finito anno non curet rationes facere videri, an possit cogi? dic quod tenetur infra duos menses immediatè curare vt calculetur; sic decisum in-
76 ter vniuersitatem Biccari & Marcellum Caracciolum, Actuario Figliola. Item, non sunt obligati ærarij soluere sportulas Rationali, nec etiam pro habenda copia sententiæ significatorialium litterarum, & ita fuit iudicatum pro vniuersitate Morabellæ contra Ducem, Act. Amatruda, & inter vniuersitatem Sancti Gregorij, & Iacobum Caracciolum.

SVMMARIVM PRAGMAT. XIX.

1 *Carceres non ad pœnam sed ad custodiam sunt inuenti.*
2 *Carceres non debent esse subterranei, & tenebrosi.*
3 *Homicida dicitur Baro scienter tenens carcerem periculosum mortis.*
4 *Carcer est in quadruplici differentia.*
5 *Patres possunt carcerare filios, ac eos ducere ad iudices vt carcerent, qui tenentur sequi votum parentum.*
6 *Pœna carceris perpetua vel temporalis non seruatur nisi apud ecclesiasticos.*
7 *Carcer respectu materiæ est mala mãsio locus horibilis & tenebrosus.*
8 *Carcer excomputatur in pœna exilij post sententiam.*
9 *Bannitus licet mereatur mortem, occidi tamen non poterit quando est in manu Curiæ.*
10 *Custos carcerum tenentur denuntiare iudici infirmitates carceratorũ aliàs est in culpa.*
11 *Carcerati inopes sunt alẽdi à Barone.*
12 *Accusator vel creditor, an teneantur subministrare expensas carcerato inops, & quæ sit practica.*
13 *Nobilis mitiori carcere detineri debet quam plebeius, sicque senes & infirmi.*
14 *Constit. Regni, humanitate, qualiter intelligatur.*
15 *Diuitiæ nobilitati comparantur.*
16 *Diues an gaudere possit nobilitate.*
17 *Nobilis satis erit carceratus, si ei fueris*

rit aßignatum palatium vel domus pro carcere.

18 Debitores nobiles pro debitis non detinentur in Hispania.

19 Statutum si dicat, debitores, vel reos esse detinendos in carceribus publicis, an possit alterari.

20 Nobiles ob furta, latrocinia, & similia delicta perdunt priuilegia nobilitatis.

21 Milites & Doctores, antiquitus ob delicta vel ignorantiam exuebantur cingulo dignitatis.

22 Carcerum constructio cuius expensis fieri debeat vniuersitatis vel Baronis.

23 Dominium arguit custodũ appositio.

24 Barones sunt obligati dare domos Pretorias suis officialibus.

25 Carcerum constructio ad Vniuersitates pertinet, quando habent priuilegium prouentuum.

26 Barones tenentur subire onera expensarũ in pertinẽtibus ad iustitiam.

27 Barones tenentur dare prouisionem officialibus.

28 Reparatio castrorum pertinet ad Barones.

29 Barones suis expensis tenentur mittere carceratos appellantes ad Regia tribunalia.

30 Remissio causæ si petatur ad instantiam Baronis, ipse tenebitur ad expensas.

31 Barones non possunt exigere ius portelli à carceratis, si non adest consuetudo.

32 Ius portelli non debetur per carceratos si debitum est infra duos augustales, nec pro functionibus fiscalibus, vel animalibus interceptis & detentis.

33 Pandecta est obseruanda in qualibet curia, pro solutione sportularum, et si non adest, attendenda erit consuetudo conuicinia.

34 Exactio iuris sigilli, quæ fit à Baronibus pro expeditione gratiarum, an sit iusta.

35 Barones an teneantur eorum sumptu persequi bannitos suæ terræ.

36 Principis officium est rebelles, & publicos latrones suis sumptibus persequi.

37 Barones tenentur habere congruam familiam pro capiendis delinquentibus.

38 Princeps, an possit cogere vniuersitates ad persequtionem latronum eorum sumptibus.

39 Const. Regni. de damnis clandestinis, recessit ab aula, & quid seruetur hodie.

40 Delicta aliquorum prouincialium est causa destruendi totam prouinciam.

41 Ciues potẽtiores debent onerari sumptibus hospitij, quia est præsumptio contra eos, quod si voluissent banniti fuissent capti.

42 Furta facta per bannitos debent satisfieri à consanguineis ipsorum.

43 Vniuersitas ad sonum campanę debet congregari, vbi est timor latronũ in territorio.

44 Officiales quando habent sufficiẽtem familiam non debent molestare ciues.

45 Expensæ pro custodia ciuitatum & terrarum, & pro faciendis excubijs & alijs, pertinent ad vniuersitates.

46 Portarum custodes debent eligi per administratores vniuersitatis, & non per Barones.

PRAG.

PRAGMATICA DECIMA IX.

Philippus Dei gratia Rex.

PERCHE per quanto semo informati, alcuni Baroni del Regno tra gli altri aggrauij che fanno à lor vassalli, tengono asprissimi carceri di fosse sotto terra, & senza lustro, & di quelli si seruono indifferentemente per tutti l'inquisiti, ancor che per la maggior parte la qualità delli delitti che contro di loro si pretendono, non siano di molta importantia, il che non fanno tanto per sicurtà di tener li carcerati in buona custodia, quãto per maltrattarli, & ridurli per questa via à far loro grossa cõpositione, atteso che li detti vassalli carcerati in tal modo, per nõ morire in dette fosse, ancorche non habbiano commessi tali delitti, si remettino per colpati alle gratie della Corte; del che nascono poi compositioni intolerabili, con roina delli carcerati. Al che volendo noi prouedere d'opportuno remedio, per quello che conuiene al seruitio di Nostro Signore Iddio, & di sua Maestà, & bona administratione de' subditi di quella, con voto & parere del Collateral Conseglio appresso di noi assistente, per il presente Bando se ordina & comanda à tutti Baroni, titulati & non titulati, quali tengono dominio di vassalli, che fra termine di due mesi dopoi la publicatione del presente, debbiano far carcere commode per detti carcerati, & non s'habbiano da seruire più delle sopradette fosse sotto terra, & carcere asprissime, sotto pena di ducati dui millia la prima volta, che contrauerranno, & la seconda volta, di ducati quattromillia, & altra pena maggior à nostro arbitrio reseruata, quali pene, si essigeranno irremissibilmente da tutti li transgressori.

COM.

COMM. PRAGM. XIX.

1 CARCERES regulariter non ad pœnam, sed ad custodiam fuerūt introducti, l. 1. C. de iusti tia reorū, cap. Quamuis, de pęnis, in 6. Marsil. sing. 565. Vnde iniquum admodum est, vt Barones tenebrosos, subterraneos, vel fœtidos carceres teneant, cum esset potius necare quàm custodire. Causa huius grauaminis est auaritia Baronum, vt carcerati tędio pœnę & mortis timore affecti, inducantur ad cōpositiones magnas ad votum ipsorum, vt probat hic nostra Pragmatica. Inde in ore damnatorum & fiscalium versatur semper dictum, quod carcer facit prouentum: Iustè ergo succurritur per hanc Sanctionem, quod Barones teneant carceres cōmodos qui habeant lumen, & non
2 sint periculosi ad occidendos reos, aliàs si requisiti, vel & hoc scientes, non prouideant, vti homicidæ puniri poterūt. Bald. l. de pecoribus, C. ad legem Aquiliam, prout etiam & Episcopi condēnantes reos ad loca subterranea & periculosa, erunt irre-
3 gulares, & grauiter puniri poterint morte sequuta. Belluga de spec. Princip. rubr. 27. §. dicamus. Menoch. de arbitrar. iudic. lib. 2. centuria 8. casu 305. qui refert cōmoditates quas habere debent carceres, ne Baro sit in culpa, Viui. decis. 201. quod carcerati impunè possunt frangere tales carceres.

4 Carcer autem est in quadruplici differentia, vt Iacobin. de S. Georg. in tract. de feud. vers. & cum mero imperio: carcer custodię quousq; vel condemnentur ad debitas pęnas, vel ab imperitis absoluantur. Datur & carcer modicæ coërctionis, l. 2. C. de sportulis, nam pro minimis delictis datur carcer per aliquot dies in pęnam; estq; carcer domesticus, vt de patre carcerante filium, Domino seruum, his enim hæc potestas conceditur, & non alijs, sub pęna priuati carceris, Boss. latè, tit. de priuato carcere. Baiard. ad Clar. quæst. 68. multa refert: Parentibus enim est concessum, vt omni via valeant arcere filios à malis moribus; immò licitum est adire Iudicem, & facere car-
5 cerare eos, & tale votum sequi tenetur iudex, quod singulare est, text. notab. l. 3. C. de patria potesta. quem extollit Pinell. C. de bonis matern. 2. par. rubr. num. 30. carcer etiam domesticus dicitur, dum furiosi detinentur ligati per consanguineos: nā hoc licito iure facere possunt, l. diuus, ff. de officio præsid. Quarto, aliquando carcer datur ad pęnam, qua vti solent Ecclesiastici condemnando non solum ad tempus, sed ad vitam; quæ pęna morti ciuili comparatur, cap. nouimus, de verb. signifi. §. fin. Franc. Marc. decis. 912. parte 2. Regens de Ponte consil. 73. qui la-
6 tius punctum deducit. In Regno, ex multis Constitut. & capit. reperitur constituta pœna temporalis carceris, vt in Const. si quis amodo. Et const. Amatoria pocula, et refert hos casus imponentes pœnam carceris Carr. §. circa, lo fin. tamen non vidi nec audiui tales pœnas vnquam seruatas; Verum licet non detur in pęnam, non negatur qui in carcer non

sit

sit mala mãsio, locus terribilis squal-
7 lore, vt Viuius decis. 201. latè, nam
respectu causa finalis, dicitur ad cu-
stodiam inuentus, sed respectu ma-
teriæ est maximæ pœnę, ita singula-
riter Gayl. obseru. 26. 1. lib. Inde mul
toties carcerem succedere loco pœnę
decernitur. Gayl. de pace publica, 1.
cap. & si reus post sententiam exilij
vel relegationis steterit carceratus,
8 & per se non steterit accedere ad lo-
cum decretę pœnę, tempus carceris
erit excomputandus, l. omnes, C. de
pœnis. ita D. de Franch. decis....

Et ad text. nostræ Sanctionis re-
deundo, qualitercunque sit carcer,
siue pœnę seu custodiæ commodus
esse debet. Boss. tit. de carcere, nam
rei licet pessimi sint debēt mori per
manus iustitię & non hominum fa-
cta, l. fin. C. de malefic. Marsil. in rubr.
de sicarijs. Gram. decis. 41. de occi-
9 dente bannitum dum erat in fortijs
Curiæ. Et proinde si carceratus erit
infirmus, & medici de hoc testen-
tur, iudex tenetur reum habilitare
ad locum meliorem. Baiar. ad Clar.
quæst. 46. & Foll. in addi. vers. & car-
cerentur. Et custos tenetur denun-
tiare infirmitates carceratorũ, aliàs
10 sui culpa præsumentur mortui. Ma-
scard. de probat. concl. incip. carcera
tus. Boer. decis. 216. vbi etiam admo-
nentur iudices ne faciant tenere car
ceratos manicas ferreas, vel catenas,
aliàs mors eis erit imputanda, nisi in
grauioribus delictis, vel existente
suspitione fugæ, vt benè Genes. ver.
resoluit. tit. de captura. Et cõsequen
ter in culpa erunt, si rei erunt pau-
peres & non curabunt vt eis proui-
deatur de victu, ad quę præstandum
11 tenetur fiscus in locis demanij, & in
feudis Barones: nam ideo percipiunt
prouentus qui non computantur
inter fructus vt distribuantur in iu-
stitiæ administratione. Afflict. const.
Regni humanitate, & decis. 71. & dat
taxam victus Regia Pragm. 8. tit. de
officio Magnæ Curiæ, & Fran. Marc.
decis. 118. parte 2. Et an Accusator
12 teneatur subministrare expẽsas reo
pauperi, vide Boer. decis. 325. Sicque
an creditor teneatur alere debitorẽ
inopẽ, quotidiana est controuersia.
Marsil. in sua praxi crim. §. attingã,
num. 74. Scaglion. ritu 166. nu. 34.
Francis. de iudice, Rober. de præsen-
tat. instrum. dicunt creditorem te-
neri subministrare expensas, aliàs iu
dex factis tribus monitionibus, &
capta informatione paupertatis po-
terit carceratum liberare. Ab hac ta-
men practica discedit Viuius decis.
529. & nouissimè Valasc. Consult. 1.
quorum opinionem vti tutiorem
semper sum insequutus, & rationes
sunt efficaces, quod potius fiscus te-
neatur, vt latè discutiũt præallegati.

Et exinde etiam in iure fit distin-
ctio carcerum personarum Nobi-
lium, & ignobilium: Nobiles enim
13 quia præsumitur delicatiores, non
soliti ad incommoda ferenda, nõ de-
bent carceribus arctioribus manci-
pari, vti plebeij. Anna sing. 357. Pro-
ut in carceratione senum vel infir-
morum, vt Osasch. decis. 123. nam
cõmodiori loco detinendi sunt. Ba-
iard. ad Clar. quæst. 46. licetque per
Regni const. Humanitate, casus sint
14 expressi, in quibus iudex teneatur
habilitare, Aduerte, quod ibi fit di-
stinctio quod crimina, nõ circa per-

ſonarum qualitatem, lex enim gene-
raliter loquens recipit reſtrictionem
ab alijs regulis iuris, l. ſi extraneus,
ff. de condict. ob cauſam: Deinde nã-
que fuit habita conſideratio deten-
tionis carceratorum, & conſiderata
fuit qualitas perſonarum, l. 1. ff. de
cuſtod. reorum. vbi nobili commo-
15 dior locus eſt aſſignandus, ſicque &
diuiti, ob quam legem notatur, di-
uitias æquiparatur Nobilitati, &
maximè hac noſtra tempeſtate, vt
Fabius de Anna, conſ. 34. qui cona-
tur ſuſtinere plebeium diuitem non
debere cõdemnari pena triremium,
ſed relegationis ad inſtar Nobilis;
quam opinionem neſcio an poſſi-
16 mus ſuſtinere: nam S. Conſilium li-
centiatos licet honeſtos noluit ad-
mittere ad locum & gradum Nobi-
lium circa condemnationem. D. de
Franch. decis. . . Ex quibus etiam in-
fertur, quod ſi Nobili aſſignetur pa
latium, vel aliqua domus cũ cautio-
17 ne, ſatis dicetur carceratus; immò &
ſi erit relaxatus cum ſuo iuramen-
to, de non diſcedendo à palatio, di-
cunt Doctor. quod ſi fugerit offi-
cialis non tenebitur de culpa. Bellu-
ga rubr. 15. §. quamuis. Gabr. Ro-
man. concluſ. 85. t. de maleficijs. Re-
gi iudicis tamen erit arbitrij de qua-
lib. perſonis. Amon. cant. 91. S. ſeque
erit ſtatuto vel Principi mandati ſa-
tisfactum, ſi mandent quem carce-
rari: nam intelligetur habita conſi-
deratione perſonæ. Gram. in termi-
nis, decis. 31. in fine. Carr. §. circa, lo-
ſtu. num. 318. Et Vaſq. controu. il-
luſtr. 97. conatur ſuſtinere opinio-
18 nem in Hiſpania receptam, nobiles
non debere vinculis alligari pro de-
bitis, ſed ſolum pro graui cauſa, &
meminit Tappia de conſtitut. Princ.
cap. 6. Verum prædicta limitantur,
niſi ſtatutum vel mandatum vltrà
progrederentur, dicendo, quod in
19 vinculis publicis detineãtur aliqui
malefactores, tunc enim illa verba,
vt aliquid operentur, debent intel-
ligi, ne quis habilitetur, ſed ſaltem
cum cuſtodibus detineatur. Capic.
dec. 154. Carau. rit. 41. nu. 14. Limita
etiam in delictis atrocioribus quæ fa
cerẽt perdere priuilegia nobilitatis,
vti ſunt furta, & robariæ, l. iudices,
C. de dignitat. lib. 10. Gram. voto 3.
Baiard. ad Clar. §. furtum, num. 68.
20 tunc enim non eſſet ſeruanda ſu-
pradicta differentia carcerationis;
honor namque non eſt ſeruãdus ei,
qui ſuũ honorem paruipendit, l. Se-
natus, ff. de ritu nupt. l. 2. C. de pri-
uileg. ſcholar. lib. 12. non enim dici-
tur vir, qui virilia deſpicit, ſed bru-
tum, cũ brutorum opera imitetur,
cap. minores, 17. q. 4. Lucas de Pen-
na, l. veterani, C. de veteran. lib. 10.
Inde eſt, quod ob talia delicta furca
21 ſuſpẽduntur, & poſiti in dignitate
Doctoratus, vel militiæ, cingulo mi-
litiæ, & Doctoratus exuebantur.
Gayl. de pace publica, nu. 29. in prin.
licet talis exauctoratio de conſuetu-
dine non obſeruetur. Clar. q. 74. in
fine. Et ſic redeundo ad cõcluſionem
poſitam, & uerba noſtræ pragmati-
cæ, carceres debent eſſe commodi, &
Barones dicit text. nõ debent indiſ-
ferenter homines carcerare, nam de-
bet haberi reſpectus perſonæ, ac etiã
cauſæ: & licet circa cauſas ſit lex
ſcripta, quando quis detineri poſſit,
ut in conſtitu. humanitate, tamen
arbitrarium adhuc iudici eſt, conſi-
derare cauſarum qualitates. Carau.
ritu

ritu 41.& Gram.conſ.crim.45.nam cauſa licet ſecundum titulum ſit capitalis, ſi tamen conſtat iudici ex extrinſecis & intrinſecis, eam eſſe minorandam poterit mitius agere, Capic. deci.126. Crauetta conſ. 224. & ad hæc ſatis.

Cæterùm, & in Prag.noſtra vtiliter reſtat quærendum, cuius ſit carceres fabricare, & accommodare, ne ſint ſubterranei, ſed commodi, vt dicit noſter text. Clar.quæſt.46.nu.5.
22 dicit, hoc onus pertinere ad Vniuerſitates, cum ſingulorum ciuium reſpiciat vtilitatem, & commodum. At ex Pragm. noſtra videtur argui contrarium, dum hæc diſpoſitio dirigatur ad Barones, & non ad Vniuerſitates, & quod officium ſit Baronum; accedit ratio, quod carceres ſunt Baronum, & de mero imperio. Bald. & alij, l.imperium, ff.de iuriſdict.& cui competit dominium, competit & onus, & ad quem fructuum redit cõmodum, & illorum impenſarum debet eſſe incommodum, l.cum, C.de vſufruct.& ita ſentit Afflict.Conſtitut. Regni Caſtellani, & nouiſſimè D.de Franch.deciſ.526. qui decidit, onus cuſtodiæ carceratorum eſſe Baronũ, & exinde ciues non poſſe gratis ad cuſtodiendos carceratos; niſi deſiſtente ſuſpitione, tũc ſalario mediante ſoluto, prout inter ciues poterunt cogere ſubditos ne ſint obligati q̃rere homines foraneos; & ita fuit etiam iudicatum inter Vniuer-
23 ſitatem terræ Lauri, & Marchionẽ, Actuario Cioffo: Et cuſtodum appoſitio dominium deſignat, ex textu ſingulari, l.ſi ita, §.1. ff.de vſu, & habit. Afflict.deciſ.167. Vnde ſi Barones ſunt domini carcerum, non video quõ ſuſtineatur opinio Clari, q̃ Vniuerſitates ſint obligatæ ad carcerum conſtructionem, & reparationem: nam pertinentia ad adminiſtrationem iuſtitię debentur à Baronibus. Doct. l.turres, C.de operibus
24 publ. q̃ ipſi ſunt obligati conſtruere domos prætorias officialibus, & non Vniuerſitates. Petra, de poteſt. Princ.fol.44.colum.2.& iudicatum fuit inter Vniuerſitatem Piſticij, & Baronem, Actuario de Felice; vel ſoluere ſalarium, & conducere domos à ſolitis. Poſſet ſaluari dictum Clari, ſi voluiſſet intelligere quando ipſa
25 Vniuerſitas haberet merum imperium, & carceres, vt habent quãplurimæ Ciuitates. Afflict. Conſtit. Regni, Cum ſatis, vel ſi ex priuilegio haberet fructus prouentuum, vt Ciuitas Martinæ, & alię, tunc ex eo quod Vniuerſitas habet cõmoda fructuũ carceris, tenetur ad incommoda expenſarum, refectionis, & conſtructionis, ita notat Aiell. de iure adohæ, num.59. Confert & alia propoſitio ad prædicta: (nam multa correllaria hic notabo, quia locus tempeſtiuus adhuc non occurrit, vt hæc collocare, quæ vti neceſſaria, & quotidiana non duxi relinquenda) quod Barones tenentur ſubire onera Principis circa iuſtitiæ adminiſtrationẽ,
26 in terris ſibi infeudatis, vti in eius locum ſubrogati; & quod Princeps ſit ad talia obligatus, nõ dubitatur. Lucas de Pemia, l.neminẽ.C.de ſuſcept. lib.10.Afflict.deciſ.265.num.76. & ex his in S. Conſilio fuit iudicatum, ad Barones etiam pertinere expenſas miniſtrorum iuſtitiæ. Paris de Syn-

dic. verbo Maniuoltus, & latius Petra, de potest. Princ. fol. 44. num. 37. & ita decisum facto verbo inter Vniuersitatem Controni, & Baronem, Actuario de Ferrarijs. Sicque & carcerati inopes à Barone sunt alendi, vt dixi suprà, & fuit iudicatum in Concilio inter Vniuersitatem Theani, & Principẽ Hostiliani; & proin-
27 de constitutum est etiam, quod Barones sunt obligati dare prouisionẽ officialibus, Lucas de Penna, l. annonas, C. de erogat. lib. 12. Foller. super Pragm. censu, fol. 131. num. 225. & consequenter, Barones tenentur ad reparationem castrorum, turrium, ac fortaliciorum, & non Vniuersitates, vt in Pragm. tit. de Vniuers. non cogendis; cuius intellectum excutit
28 D. de Franch. decis. 78. Non dico de mœnijs terræ, cum ad Vniuersitates spectet reparatio, & constructio. Nouissimè D. Fabius Anna, cons. 72. Sicque mittere carceratos reos ad locum supplicis, vel ad iudices appella-
29 tionum, officium & onus est Baronum. Camp. c. Regni 58. incip. Promisum; Maranta in art. appellat. nume. 190. Dico quando sunt inopes, vt præcitati declarant. Idemque procedit si Baro petat remissionem rei, & causæ ab aliquo tribunali, vel petat iustitiam rei faciendã in sua terra loco delicti, vel originis: nam Baronis est D. de Franch. decis. 510. licet in his remissionib. petẽdis Doct. distinguant, an petantur, ad istantiam partis, vel eius fauorem, & expensarum erogatio ad ipsas partes pertinebit, sin secus, ad Barones Co-
30 uarr. pract. quæst. cap. 2. num. 11. ex Regnicolis Carauita ritu 231. D. de Franch. decis. 335. nam quamquam Barones teneantur defendere suam iurisdictionem, quia expensę hę culpa ipsorum eueniunt, ipsorum etiã debet esse damnum. Boer. decis. 303. bene. Similiter fuit iudicatum iniustam esse exactionem à carceratis, dũ
31 Baro prætendit habere ius portelli à quilibet carcerato pernoctante: nam quia onus est suum custodiæ, & carcerum, nil erit exigendum; & nouissimè ad partes excutit D. Scipio. Rouit. super Pragm. fol.... & ita fuit iudicatũ pro Vniuersitate Pisticis contra Baronem, Actuario de Felice, & pro Vniuersitate Biccari cum Marcell. Caracciolo; Actuario Figliola; nisi esset solitum ex antiquo, eo casu exactio poterit fieri secundum tamen solitum, & taxam prout exigitur in Magna Curia, vt in dictis cau-
32 sis fuit etiam prouisum. Notes tamen, quod vbi deberetur hoc ius exactionis portelli, cessat pro debitoribus carceratis pro functionibus fiscalibus, ac pro debitis infra duos agustales, vt fuit prouisum in dicto processu Vniuersitatis Biccari. Nec ius portelli poterit exigi pro animalibus interceptis, & carceratis, vt vidi multoties factum, & ita fuit decisum inter Vniuersitatem, & Baronem Pisticij, Actuario de Felice, solum debent exolui expensæ victus, & custodum: Solutio verò sportularum litis in omnibus curijs fuit de anti-
33 quo solito, & de iure cognita, C. de sportul. vnde est approbata, & Barones non grauant, dum faciunt exigi secundum pandectam, & vbi nõ est, attendenda est consuetudo locorum conuicinorũ; vel si diuersimodè exigatur,

gatur,

gatur, exactio erit facięda prout exigit Magna Curia, tam in prima quā secunda instantia, & ita iudicatum, fuit cum Marchione Lauri in causa suprà citata, & nouissimè Rouit. super Pragm. fol. 45. colum. 2. Et de generali cõsuetudine similiter appro-
34 bata videtur solutio, quam exigunt Barones pro sigillo, dum expediunt memorialia gratiarum, & transactionum, prout seruatur in omnibus etiam tribunalibus iustitiæ. De qua materia meminit Lucas de Penna, l. annonas, C. de erogat. Crauetta cons. 231. Petra, de potest. supra folio 54. num. 51. Dubitari etiam vtiliter posset, an Barones teneātur eorū sumptu facere persequi suos con-
35 tumaces, ac bannitos, qui & rēpublicam perturbantes, vel possit cogere Vniuersitates ad competentem familiam assignandam ad eorum persecutionem, suis sumptib. & ex supradictis videtur dicendum Barones esse obligatos ad pertinētia circa ministerium & exequutionē iustitiæ, & extirpandos malefactores, cū hoc Principis officiū sit Afflict. dec. 265. nu. 81. fructus enim iurisdictionis, & vasallorum non debent expendi, in delitijs, sed ad pertinentia ad vtilitatem publicam & iustitiæ administrationem. Aiell. de iure Adohæ loco præcitato; vnde, cum Barones subrogentur in terris infeudatis in locū Principis, videtur ipsos ad prædicta teneri.

Attamen, si distinguamus de bannitis persequendis extra territoriū, nec vniuersitates nec Barones esse obligatos affirmamus, sed proprium
36 onus esse Principis bannitos, & rebelles extirpare suis sumptibus. Sic Lucas, l. susceptorem, C. vt rusticani ad vllum obsequium, lib. 12. Nec est vera illa propositio, Barones intrare in onera debita à Principe, solum in expressis à iure, uel in inuestitura, sed hoc iure non probatur: vt in terminis Aiell. loco antea signato, nume. 39. Si verò loquamur de contumacibus intra territorium, & delin-
37 quentibus, Barones tenentur habere familiam, & ipsam salariare, nisi in contrarium sit consuetudo, & ita fuit iudicatum in S. Consilio inter Comitem Merconi Scipionem Carraffam, & Vniuersitatem Caiuani.

Sed num Princeps possit hoc onus indicere Vniuersitatibus, vt iurent suis expensis persequi eorū ban-
38 nitos, cum hoc sit onus Principis videtur non iustè alijs posse indici; verumtamen nos dubitantes tenent Constitut. Regni; Si damna clandestina, ac cap. Regni, Frequens, per quæ iura constat, pœnam fuisse impositam Vniuersitatibus de damnis, & robarijs patratis in cuiuslibet territorio. Ex quibus constat, Vniuersitates non solum posse cogi ad persequutionem, sed ad emendationem damni, quantumuis magni, licet nō deliquerint, & Gra. dec. 67. facit lon-
39 gā disputationē, an Vniuersitas vltra dānum fuisset obligata ad pęnā, & quamquam dicta iura Regni non sint hodie in vsu, hæc factum fuit ex concordia: nam Rex in vnaquaque prouincia tenet Barrisellum cum 50. militibus, qui discurrunt prouinciā purgando, & quælibet vniuersitas pro sumptu talium soluit quid annuum pro quolibet foculari, vt notat

tat Caraui.rit.fin.vnde videtur, vniuersitates posse cogi. Dic, quod simpliciter prima opinio est vera, quòd onus non sit vniuersitatum: veruntamen, quia teste quotidiana experientia, ciues si non omnes, maior saltem pars occultant, & receptant istos bannitos, & nō essent latrones, si non essent receptatores fouentes, ideo datur licitum prægrauare vniuersitates loci. Nec appareat durū; nam vniuersitas non deliquit, quia
40 ob culpam aliquorū prouincialium potest destitui tota prouincia. Bart. l. aut facta, ff. de pœnis, & ob culpam aliquorum potest destrui totū Collegium, l. iure prouisum, C. de fabricens. lib. 12. Clar. q. 86. Couarr. var. resol. cap. 8. lib. 2. Hinc maiores terræ
41 si id auertere voluissent, tātam pauperiem abstulissent, proinde audiui, & vidi per maiores magistratus maioribus expensis fuisse grauatos in hospitando milites missos ad pœnam in terras talia foriudicatorum; & ex prædictis rationibus potentiores & ditiores potenter grauabūtur? Hinc iuste per Comitem Oliuares Protegem nemini secundum, edita fuit pragmatica, vt consanguinei banni-
42 torum tenerentur de robarijs, nam ipsi conscij & occultatores talium præsumuntur, quod fuit emanatum ex iuris fonte, cap. 2. de delic. puerorum. Bart. d. l. iure prouisum, Bald. l. 1. C. ne filius pro patre, & exinde non mirū, si dispositiones diriguntur vniuersitatibus, cùm si non peccent in committendo vere in omittendo valde errant; & sic infrà, tit. de proseq. malefact. pragm. 1. statutum
43 est, quod vbi adest suspicio bannitorum, vniuersitates debent facere pulsare campanam, & territorium perquirere pro eorum captura conuocando ciues ad eorum persequutionem; & sic prouisiones diriguntur vniuersitatibus, sed non sunt immunes officiales, qui vti cultores iustitiæ simul debent accedere ad persequutionem, Et nota vnum singulare, quod licet ad sonum campanæ
44 debeant omnes ciues accersire, tamen si officialis habeat sufficientem partem, debet esse contentus, & non molestare cæteros omnes, quia non venerunt, argumen. eorum quę notat Franch. decis. 211. nu. 10. nouissimè Rouil. post hec visus, fol. 54. in fine. plenius, nisi intelligeretur maxima turba latronum, tunc omnes tenerentur, vt fuit iudicatum inter vniuersitatem Cauani & Comitem Merconi, Actuario Figliola, & licet Barò teneatur suis sumptibus tenere familiam pro capiendis contumacibus, tamen in auxilium tenetur ciues accurrere, si familia non possit sola.
45 Verùm multę expensæ pertinent ad vniuersitates, quia respiciunt principaliter eorum commodum publicum, vel singulorum, licet in consequentiam siene sub protectione iustitiæ, vti de custodia ciuitatis vel terræ, diurna vel nocturna, ob periculum hostium, vel latronum: nam vniuersitates tenentur facere excubias earum sumptu, & nō Barones. Petra de potestate Princip. fol. 44. numero 38. sicque in custodia Mercati. Freccia auctorit. 44. de subfeud. nam de ciuium periculo & vita principaliter agitur, Capicius decis. 27.

Bocr.

Boer. decisio.112. Francis. Marc. decis. Delph. 631. & Barones poterunt cogere ad prædicta facienda, prout reficere muros, vt in ca. Regni, 135. ac nouos ædificare. Anna iunior cōsil.72. nam sunt reparia ciuium, Capic. ibi, qui decidit, mænia esse ciuitatis, & non Principis, secus fortalitia, & Castra. Frecc. auctor. 44. sunt tamen sub protectione Principis & Baronū. Ripa benè, in tit. de remed.
46 ad conseru. vbert. qui loquitur de custodibus portarum ciuitatis, qui debent creari per vniuersitates, & per Barones, tamen si nō erant idonei, erit iurisdictionis Baronum priuare & castigare. Boer. decisio. 232. Guido Pap. singul. 587. nam hoc respicit iustitiam, vt fuit decisum in Consilio in prędictis inter Baronem & vniuersitatem Lauri, Actuario Cioffo. Et per ista ad laudem Sanctissimæ Trinitatis, ac gloriosissimæ Virginis Mariæ, ac Diuę Catharinæ, & omnium Sanctorum, finem facio Commentarijs istarum Pragmaticarum, in quibus, si quid benè dictum fuerit, totū ad gloriam sit ipsorum, à quibus insufflatum certò scio: recipiant itaque studiosi opus, & fauorabili censura legant, cū in humanis nil ex omne parte sit perfectum.

Laus Deo & Sanctissimæ Virgini.

INDEX RERVM NOTABILIVM,

Quæ in hoc opere continentur.

auditores

a 2 suorum

Baro-

Barones

Bonum

Ciuis

b Dam. nim

Feudum

INDEX.

Gratiæ

G

H

I

L

Latronum

M

Matrimonio

videtur

T

Titulus

V

Vendi

I N D E X.

F I N I S.